

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORHAN PAMUK'UN "KARA KİTAP" ADLI ESERİNDE
SÖZ DİZİMİ

Huriye DÜZÖVÜT

Danışman
Prof. Dr. Selma GÜLSEVİN

İZMİR-2023

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Orhan Pamuk’un ‘Kara Kitap’ Adlı Eserinde Söz Dizimi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını, yararlandığım eserlerin kaynakça kısmında gösterildiğini ve bunlara metin içerisinde gerekli kısımlarda atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.... / / 2023

Huriye DÜZÖVÜT

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Orhan Pamuk'un 'Kara Kitap' Adlı Eserinde Söz Dizimi
Huriye DÜZÖVÜT

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Söz dizimi, birden fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan kelime grupları ile cümlelerin yapısını, görevini ve anlam özelliklerini, cümlelerin bağlanma şekilleri ile bağlanan cümleler arasındaki şekil ve anlam ilişkilerini inceler.

Bu çalışmada, Orhan Pamuk'un "Kara Kitap" adlı romanında söz dizimi incelenmiştir. Yapılan çalışma, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Orhan Pamuk'un hayatı, edebî kişiliği ve romanları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde cümlelerin ögeleri ve bu ögelerin işlevleri, kelime grupları ve bu grupların tanımları incelenmiş ve araştırmacıların farklı görüş ve tasniflerine yer verilmiştir. Sonrasında cümlelerin bağlanma şekilleri, yüklem türüne ve yerine göre cümleler, cümlelerin anlam özellikleri incelenip "Kara Kitap"tan örneklerle desteklenmiştir. Son olarak romandan seçilen cümlelerin tahlili yapılmış ve bu cümlelerin ögeleri ve kelime grupları ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Çalışmada faydalanılan kaynaklar ise kaynakça kısmında verilmiştir.

Bu tezin amacı, Türk edebiyatının önemli yazarlarından olan Orhan Pamuk'un Kara Kitap adlı romanı üzerine inceleme yaparak Türkiye Türkçesinin söz dizimine katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Söz Dizimi, Cümlelerin Ögeleri, Kelime Grupları, Cümle, Orhan Pamuk, Kara Kitap

ABSTRACT
Master's Thesis
The Syntax of The Book "Kara Kitap" by Orhan Pamuk
Huriye DÜZÖVÜT

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature
Turkish Language and Literature Program

Syntax examines the structure, function and semantic features of the sentence with the word groups formed by the combination of more than one word, the way the sentences are connected and the shape and meaning relations between the sentences connected.

In this study, Orhan Pamuk's novel "Kara Kitap" analyzed syntactically. This study consists of two chapters. In the first chapter, information was given about Orhan Pamuk's biography, literary personality and novels. In the second chapter, the elements of sentence and their functions, word groups and definitions of words groups and their functions in the sentence are examined and different opinions and classifications of researchers are included. Then, the sentences were examined according to the way they are connected, the type of the predicate, the place of the predicate and the semantic features and supported with examples from "Kara Kitap". Finally, the selected sentences from the novel were analyzed and the elements and word groups of the sentences were shown in detail. The sources used in the study are given in the bibliography section.

The aim of this thesis is to contribute to the syntax of Turkey Turkish by examining the novel "Kara Kitap" by Orhan Pamuk, one of the important authors of Turkish literature.

Keywords: Syntax, Elements of the Sentence, Word Groups, Sentence, Orhan Pamuk, Kara Kitap

ORHAN PAMUK’UN “KARA KİTAP” ADLI ESERİNDE SÖZ DİZİMİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xvi

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM ORHAN PAMUK VE ROMANLARI ÜZERİNE

1.1. ORHAN PAMUK’UN HAYATI	4
1.2. ORHAN PAMUK’UN EDEBİ KİŞİLİĞİ	6
1.3. ORHAN PAMUK’UN ROMANLARI	8
1.3.1. Cevdet Bey ve Oğulları	8
1.3.2. Sessiz Ev	9
1.3.3. Beyaz Kale	10
1.3.4. Kara Kitap	10
1.3.5. Yeni Hayat	12
1.3.6. Benim Adım Kırmızı	13
1.3.7. Kar	14
1.3.8. Masumiyet Müzesi	16
1.3.9. Kafamda Bir Tuhafılık	17
1.3.10. Kırmızı Saçlı Kadın	19
1.3.11. Veba Geceleri	20

İKİNCİ BÖLÜM

KARA KİTAP'TA SÖZ DİZİMİ

2.1.CÜMLE	22
2.1.1. Cümlelerin Öğeleri	25
2.1.1.1. Yüklem	26
2.1.1.1.1. Fiil Soylu Yüklem	29
2.1.1.1.1.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklem	30
2.1.1.1.1.2. Birleşik Fiil Grubundan Oluşan Yüklem	30
2.1.1.1.1.2.1. İsim + Yardımcı Fiil ile Oluşan Yüklem	30
2.1.1.1.1.2.2. Fiil + Sıfat-fiil + Ol-/Bulun- Fiili ile Oluşan Yüklem	31
2.1.1.1.1.2.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklem	31
2.1.1.1.1.2.4. Kurallı Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklem	32
2.1.1.1.1.2.5. Çekimli Fiil + Dur- Fiili ile Oluşan Fiil Soylu Yüklem	33
2.1.1.1.1.2.6. İsim-Fiil + (Yönelme Hâli) + Yardımcı Fiil ile Oluşan Yüklem	33
2.1.1.1.1.2.7. Üst Üste Gelen Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklem	34
2.1.1.1.2. İsim Soylu Yüklem	34
2.1.1.1.2.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklem	34
2.1.1.1.2.2. Kelime Grubundan Oluşan Yüklem	35
2.1.1.1.2.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yüklem	35
2.1.1.1.2.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklem	36
2.1.1.1.2.2.3. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yüklem	37
2.1.1.1.2.2.4. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yüklem	37
2.1.1.1.2.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yüklem	38
2.1.1.1.2.2.6. Edat Grubundan Oluşan Yüklem	38

2.1.1.1.2.2.7. Bağlama Grubundan Oluşan	
Yüklemler	38
2.1.1.1.2.2.8. Unvan Grubundan Oluşan Yüklem	39
2.1.1.1.2.2.9. Birleşik İsim Grubundan Oluşan	
Yüklemler	39
2.1.1.2. Özne	40
2.1.1.2.1. Özne Çeşitleriyle İlgili Görüşler	44
2.1.1.2.2. Öznesi Olmayan / Gösterilemeyen Cümleler	44
2.1.1.2.3. Özne Görevindeki Kelime Yapıları	46
2.1.1.2.3.1. Tek Kelimeden Oluşan Özneler	46
2.1.1.2.3.2. Kelime Grubundan Oluşan Özneler	46
2.1.1.2.3.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Özneler	46
2.1.1.2.3.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Özneler	47
2.1.1.2.3.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Özneler	48
2.1.1.2.3.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Özneler	49
2.1.1.2.3.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Özneler	50
2.1.1.2.3.2.6. Unvan Grubundan Oluşan Özneler	50
2.1.1.2.3.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan	
Özneler	51
2.1.1.3. Nesne	51
2.1.1.3.1. Belirtisiz Nesne	54
2.1.1.3.2. Belirtili Nesne	55
2.1.1.3.3. Nesnesi Olmayan Cümleler	56
2.1.1.3.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Nesneler	58
2.1.1.3.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Nesneler	58
2.1.1.3.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Nesneler	59
2.1.1.3.4.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Nesneler	59
2.1.1.3.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Nesneler	60
2.1.1.3.4.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Nesneler	61
2.1.1.3.4.2.6. Unvan Grubundan Oluşan Nesneler	61
2.1.1.3.4.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan	
Nesneler	62
2.1.1.3.4.2.8. Cümle İçinde Cümle Olarak Bulunan	
Nesneler	62
2.1.1.4. Yer Tamlayıcısı	62

2.1.1.4.1. Tek Kelimeden Oluşan Yer Tamlayıcıları	64
2.1.1.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcıları	65
2.1.1.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcıları	65
2.1.1.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcılar	66
2.1.1.4.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	67
2.1.1.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	67
2.1.1.4.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	68
2.1.1.4.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	68
2.1.1.4.2.7. Unvan Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	68
2.1.1.4.2.8. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	69
2.1.1.5. ZARF	69
2.1.1.5.1. Tek Kelimeden Oluşan Zarflar	71
2.1.1.5.2. Kelime Grubundan Oluşan Zarflar	72
2.1.1.5.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Zarflar	72
2.1.1.5.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Zarflar	72
2.1.1.5.2.3. Zarf-Fiil Grubundan Oluşan Zarflar	73
2.1.1.5.2.4. Tekrar Grubundan Oluşan Zarflar	74
2.1.1.5.2.5. Edat Grubundan Oluşan Zarflar	75
2.1.1.5.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Zarflar	75
2.1.1.5.2.7. Kısaltma Grubundan Oluşan Zarflar	76
2.1.1.4.2.8. Yönelme, Bulunma veya Uzaklaşma Hâli Eki Alarak Oluşan Zarflar	76
2.1.2. Cümle Dışı Ögeler	77
2.2. KELİME GRUPLARI	80
2.2.1. İsim Tamlaması	84
2.2.1.1. Belirtisiz İsim Tamlaması	84
2.2.1.2. Belirtili İsim Tamlaması	85
2.2.1.3. Unsurları Tek Kelimeden Oluşan İsim Tamlamaları	86
2.2.1.4. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan İsim Tamlamaları	87
2.2.1.4.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan İsim Tamlamaları	87
2.2.1.4.2. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan İsim Tamlamaları	88

2.2.1.4.3. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları	89
2.2.1.4.4. Tamlayanı/Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları	90
2.2.1.4.5. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan İsim Tamlamaları	90
2.2.1.4.6. Tamlayanı/Tamlananı Bağlama Grubu Olan İsim Tamlamaları	91
2.2.1.4.7. Tamlayanı Unvan Grubu Olan İsim Tamlamaları	92
2.2.1.4.8. Tamlayanı Birleşik İsim Grubu Olan İsim Tamlamaları	93
2.2.1.4.9. Tamlayanı Cümleden Oluşan İsim Tamlamaları	94
2.2.2. Sıfat Tamlaması	94
2.2.2.1. Unsurları Tek Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları	95
2.2.2.2. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan Sıfat Tamlamaları	96
2.2.2.2.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	96
2.2.2.2.2. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	97
2.2.2.2.3. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	98
2.2.2.2.4. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	99
2.2.2.2.5. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	100
2.2.2.2.6. Tamlayanı/Tamlananı Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	101
2.2.2.2.7. Tamlananı Unvan Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	103
2.2.2.2.8. Tamlananı Birleşik İsim Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	103
2.2.2.2.9. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	104
2.2.2.2.10. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	105
2.2.2.2.11. Tamlayanı Aitlik Eki Alarak Oluşan Sıfat Tamlamaları	106
2.2.3. Sıfat-Fiil Grubu	107
2.2.3.1. “-An” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	107
2.2.3.2. “-mİş” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	108
2.2.3.3. “-DIK” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	110
2.2.3.4. “-mAz” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	111
2.2.3.5. “-AcAk” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	111

2.2.3.6. “-r/-Ar” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	113
2.2.3.7. “-Asl” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	114
2.2.4. İsim-Fiil Grubu	114
2.2.4.1. “-mA” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu	114
2.2.4.2. “-mAk” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu	115
2.2.4.3. “-Iş” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu	117
2.2.5. Zarf-Fiil Grubu	117
2.2.5.1. “-ArAk” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	117
2.2.5.2. “-DIkçA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	119
2.2.5.3. “-mAdAn” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	119
2.2.5.4. “-Ip” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	120
2.2.5.5. “-ken” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	122
2.2.5.6. “-IncA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	123
2.2.5.7. “-DIğIndA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	123
2.2.5.8. “-All” Ekinden Oluşan Zarf-Fiil Grubu	124
2.2.5.9. “-r... -mAz” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	124
2.2.5.10. “-A...-A” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	125
2.2.5.11. “-DI ml” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	126
2.2.6. Tekrar Grubu	126
2.2.6.1. Aynı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu	126
2.2.6.2. Yakın Anlamalı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu	128
2.2.6.3. Zıt Anlamalı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu	129
2.2.7. Edat Grubu	130
2.2.7.1. “ile” ile Kurulan Edat Grubu	130
2.2.7.2. “için” ile Kurulan Edat Grubu	131
2.2.7.3. “kadar” ile Kurulan Edat Grubu	132
2.2.7.4. “gibi” ile Kurulan Edat Grubu	133
2.2.7.5. “sonra” ile Kurulan Edat Grubu	134
2.2.7.6. “önce” ile Kurulan Edat Grubu	135
2.2.7.7. “doğru” ile Kurulan Edat Grubu	135
2.2.7.8. “göre” ile Kurulan Edat Grubu	136
2.2.7.9. “beri” ile Kurulan Edat Grubu	137
2.2.7.10. “üzere” ile Kurulan Edat Grubu	138
2.2.7.11. “rağmen” ile Kurulan Edat Grubu	138
2.2.7.12. “başka” ile Kurulan Edat Grubu	139

2.2.7.13. “karşı/karşın” ile Kurulan Edat Grubu	140
2.2.7.14. “dolayı/dolayısıyla” ile Kurulan Edat Grubu	141
2.2.7.15. “biçimde” ile Kurulan Edat Grubu	141
2.2.7.16. “öte” ile Kurulan Edat Grubu	141
2.2.7.17. “diye” ile Kurulan Edat Grubu	141
2.2.7.18. “halde” ile Kurulan Edat Grubu	142
2.2.7.19. “ilişkin” ile Kurulan Edat Grubu	143
2.2.7.20. “yüzünden” ile Kurulan Edat Grubu	143
2.2.8. Bağlama Grubu	144
2.2.8.1. “ve” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	145
2.2.8.2. “veya” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	146
2.2.8.3. “ile” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	146
2.2.8.4. “ama” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	147
2.2.8.5. “değil” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	148
2.2.8.6. “hatta” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	148
2.2.8.7. “ya da” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	149
2.2.8.8. “ya...ya” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	150
2.2.8.9. “hem...hem” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	150
2.2.8.10. “ne...ne” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	151
2.2.8.11. “ml...ml” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	152
2.2.8.12. “dA...dA” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	153
2.2.8.13. “kimi ...kimi” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	153
2.2.8.14. “ister...ister...ister” Bağlacıyla Oluşan Bağlaç Grubu	154
2.2.8.15. “yalnız...değil...dA” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	155
2.2.8.16. “ml yoksa...ml” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	156
2.2.8.17. “...yanında...” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	156
2.2.8.18. “...olduğu gibi/kadar ...(dA)” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	156
2.2.8.19. “yalnızca...değil aynı zamanda...” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	157
2.2.8.20. “biri...öbürü” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	157
2.2.8.21. “belki...belki” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	158
2.2.8.22. “değil...bile” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	159
2.2.9. Unvan Grubu	159
2.2.10. Birleşik İsim Grubu	161

2.2.11. Ünlem Grubu	163
2.2.12. Sayı Grubu	164
2.2.13. Birleşik Fiil	165
2.2.13.1. İsim + Yardımcı Fiil ile Oluşan Birleşik Fiiller	165
2.2.13.1.1. “et-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	165
2.2.13.1.2. “ol-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	167
2.2.13.1.3. “yap-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	168
2.2.13.1.4. “kıl-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	169
2.2.13.1.5. “bulun-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	169
2.2.13.2. Fiil + Sıfat-Fiil + Ol-/Bulun- Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller	169
2.2.13.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller	171
2.2.13.4. Kurallı Birleşik Fiiller	172
2.2.13.4.1. “bil-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	172
2.2.13.4.2. “ver-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	173
2.2.13.4.3. “git-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	174
2.2.13.4.4. “dur-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	175
2.2.13.4.5. “gel-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	175
2.2.13.4.6. “kal-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	175
2.2.13.5. Çekimli Fiil + Dur- Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller	175
2.2.13.6. İsim-Fiil + Yönelme Hâli + Fiille Oluşan Birleşik Fiiller	175
2.2.13.6.1. “-mAyA başla-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller	176
2.2.13.6.2. “-mAyA çalış-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller	177
2.2.13.6.3. “-mAyA giriş-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller	177
2.2.13.6.4. “-mAyA koyul-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller	178
2.2.13.6.5. “-mAk iste-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller	178
2.2.14. Kısaltma Grupları	179
2.2.14.1. İsnat Grubu	180
2.2.14.2. Yükleme Grubu	181
2.2.14.3. Yönelme Grubu	182
2.2.14.4. Bulunma Grubu	183
2.2.14.5. Uzaklaşma Grubu	184
2.2.14.6. Vasıta Grubu	185
2.2.14.7. Eşitlik Grubu	186
2.2.14.8. Değişik Görünüşteki Kısaltma Grupları	186
2.3. CÜMLELERİN BAĞLANMA ŞEKİLLERİ	188

2.3.1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler	189
2.3.1.1. “ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	189
2.3.1.2. “ve” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	190
2.3.1.3. “ama” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	192
2.3.1.4. “çünkü” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	193
2.3.1.5. “hatta” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	194
2.3.1.6. “yoksa” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	194
2.3.1.7. “dA” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	195
2.3.1.8. “ne...ne de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	196
2.3.1.9. “ya da” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	197
2.3.1.10. “hem...hem de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	197
2.3.1.11. “Kâh...kâh” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	198
2.3.2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler	198
2.3.2.1. Ortak Yüklemlili Cümleler	198
2.3.2.2. Ortak Özneli Cümleler	200
2.3.2.3. Ortak Nesnelili Cümleler	201
2.3.2.4. Ortak Yer Tamlayıcılı Cümleler	202
2.3.2.5. Ortak Zarflı Cümleler	203
2.3.3. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler	204
2.3.4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler	206
2.4. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER	207
2.4.1. Fiil Cümleleri	207
2.4.2. İsim Cümleleri	210
2.5. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER	213
2.5.1. Kurallı (Düz) Cümleler	213
2.5.2. Devrik Cümleler	215
2.5.2.1. Öznenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	215
2.5.2.2. Nesnenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	216
2.5.2.3. Yer Tamlayıcısının Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	217
2.5.2.4. Zarfın Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	218
2.5.2.5. Birden Fazla Ögenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	219
2.5.2.6. Bir Öge Parçasının Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	220

2.6. CÜMLELERİN ANLAM ÖZELLİKLERİ	220
2.6.1. Olumlu Cümleler	221
2.6.2. Olumsuz Cümleler	223
2.6.2.1. “-mA” Olumsuzluk Eki ile Kurulan Olumsuz Cümleler	224
2.6.2.2. “değil” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler	225
2.6.2.3. “ne...ne” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler	226
2.6.2.4. “yok” İsmi ile Kurulan Olumsuz Cümleler	227
2.6.2.5. Soru Eki veya Soru Kelimesi ile Oluşturulan Olumsuz Cümleler	228
2.6.2.6. “Sanki” Sözcükbirimiyle Oluşturulan Olumsuz Cümleler	229
2.6.3. Soru Cümleleri	229
2.6.3.1. Soru Eki -mI ile Kurulan Soru Cümleleri	230
2.6.3.2. Soru Kelimeleri ile Kurulan Soru Cümleleri	231
2.6.3.3. Vurgu ile Kurulan Soru Cümleleri	232
2.7. CÜMLE TAHLİLLERİ	233
SONUÇ	268
KAYNAKÇA	270

KISALTMALAR

be	bağlama edatı
bln	belirtili nesne
bsn	belirtisiz nesne
cdö	cümle dışı öge
e	edat
i	isim
ö	özne
s	sıfat
s.	sayfa numarası
TDK	Türk Dil Kurumu
tn	tamlanan
ty	tamlayan
vb.	ve benzeri
y	yüklem
yf	yardımcı fiil
yt	yer tamlayıcısı
z	zarf

GİRİŞ

Dil, insanların duygu ve düşüncelerini, konuşarak ya da yazarak karşı tarafa aktardıkları en önemli iletişim aracıdır. Sosyal, kültürel etkileşimin de bir sonucu olarak ortaya çıkan dil, zaman içinde değişip, gelişen canlı bir unsurdur. Dilde yargı bildiren en küçük anlatım birimi cümledir. Cümle, yargı bildiren kelime veya kelimeler dizisinden oluşur.

Söz dizimi, birden fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan kelime grupları ile cümlelerin yapısını, görevini ve anlam özelliklerini, cümlelerin bağlanma şekilleri ile bağlanan cümleler arasındaki şekil ve anlam ilişkilerini inceler.

Geniş bir araştırma sahasına sahip olan söz dizimi üzerine yazılan eserlere bakıldığında, söz dizimi üzerine yazılan ve bizim tezimizde yararlandığımız kitapların birkaçı şöyledir:

Karahan, “Türkçede Söz Dizimi” adlı eserinde “Cümle” başlığı altında cümlelerin ögelerini ve cümle dışı ögeleri açıklamış, ardından “Kelime Grupları” başlığı altında tanım ve tasniflere yer vermiştir. Karahan, kelime gruplarını 14 başlık altında incelemiştir: İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Edat Grubu, Bağlama Grubu, Unvan Grubu, Birleşik İsim Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Birleşik Fiil, Kısaltma Grupları. Sonrasında “Cümlelerin Bağlanma Şekilleri”, “Yüklemin Türüne Göre Cümleler”, “Yüklemin Yerine Göre Cümleler” ve “Cümlelerin anlam Özellikleri” başlıklarını incelemiş, en sonunda “Cümle Tahlili” başlığı altında seçtiği cümleleri ayrıntılı bir şekilde tahlil etmiştir.

Ergin, “Türk Dil Bilgisi” adlı kitabında “Kelime Grupları” başlığı altında kelime gruplarının tasnifini ve açıklamasını yapmış, kelime gruplarını; “Tekrarlar, Bağlama Grubu, Sıfat Tamlaması, İsim Tamlaması, Aitlik Grubu, Birleşik İsim, Birleşik Fiil, Unvan Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Edat Grubu, İsnat Grubu, Genitif, Datif, Lokatif, Ablatif Grupları, Fiil Grubu, Partisip Grubu, Gerindium Grubu, Kısaltma Grupları ve Akkuzatif Grubu” şeklinde sınıflandırmıştır. “Cümleler” başlığı altında ise cümlelerin unsurlarından ve cümle türlerine değinmiştir.

Özmen, “Türkçenin Sözdizimi” adlı eserinde önce “Cümle ve Cümlelerin Ögelerini” ayrıntılı bir şekilde incelemiş; kelime gruplarını, diğer görüşlerden farklı olarak “İyelik Grubu, İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Zarf Tamlaması, İkileme, Bağlama Grubu, Birleşik Fiil, Edat Grubu, Sayı Grubu, İsnat Grubu, Birleşik İsim, Unvan Grubu, Ünlem Grubu, Aitlik Grubu, Tamlayan Grubu, Bulunma Grubu, Yönelme Grubu, Çıkma Grubu, Araç Grubu, Belirtme Grubu, İsim-fiil Grubu, Sıfat-fiil

Grubu, Zarf-fiil Grubu, Tarafından'lı ve +ÇA Eşitlik Ekli Fiilimsiler, Fiilimsi Gruplarında Devrikleme, Fiilimsi Gruplarında Ayrık Yapılar, Kısaltma Grubu" şeklinde yirmi yedi başlık altında vermiş; "Cümle Çeşitleri" başlığı altında yapıları bakımında, yüklem yeri bakımından, yüklem türüne göre ve anlamına göre inceleyerek, kitabın sonunda örnek cümle çözümlemelerine yer vermiştir.

Aktan, "Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi" adlı çalışmasında "Kelime Grupları" başlığı altında kelime gruplarını 15 başlıkta incelemiştir: İsim Tamlaması ve İyelik Grubu, Sıfat Tamlaması, Birleşik İsim Grubu, Tekrar Grubu, Aitlik Grubu, Edat Grubu, Unvan Grubu, Birleşik Fiil, Sayı Grubu, Ünlem Grubu, Bağlama Grubu, İsim-Fiil Grubu, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, Kısaltma Grupları. "Yargı Grupları" başlığı altında cümle, cümlenin ögeleri ve cümle dışı ögeleri vermiştir. "Cümle Çeşitleri" başlığında yüklem türüne göre cümleleri, anlamına göre cümleleri, yüklem yerine göre cümleleri ve yapılarına göre cümleleri vererek sonrasında "Cümle Çözümlemeleri" başlığında cümle tahlilini yapmıştır.

Delice'nin "Türkçe Sözdizimi" isimli çalışmasının tasnif bakımından söz dizimi üzerine yapılmış olan çalışmalardan farklı olduğu görülür. "Kelime Öbekleri" ni "Kelimeyle Kurulan Öbekler" ve "Ekle Kurulan Öbekler" olarak ikiye ayırmış, "Kelimeyle Kurulan Öbekler" başlığı altında "Bağlama Edatı, Çekim Edatı, Ünlem Edatı, Pekleştirme Edatı, Eksiz İsim Tamlaması, Fiil Öbeği, Özel İsim Öbeği, Unvan Öbeği, Sayı Öbeği, Sıfat Tamlaması, Tekrar Öbeği, Zarf Öbeği ve Yineleme Öbeği"ni; "Ekle Kurulan Öbekler" başlığı altında "İsim Tamlaması, Ayrılma Öbeği, Belirtme Öbeği, İlgilendirme Öbeği, İyelik Öbeği, Kalma Öbeği, Yönelme Öbeği, İki Durumlu Öbek, Denkleştirme Öbeği, -İl Ekli Öbek, Yüklemsi Öbekleri ve Bağ-fiil Öbeği"ni ve son olarak "Diğer Kelime Öbekleri" başlığı altında "İktibas Öbeği ve Saplama Öbeği"ni tasnif etmiştir. Cümle ögelerini ve cümle türlerini "Cümle" başlığı altında incelemiştir. Son olarak "Ayrıntılı Cümle Çözümlemeleri" kısmında cümle tahliline yer vermiştir.

Böler, "Türkiye Türkçesi Söz Dizimi" adlı eserinde cümle ve cümlenin ögelerini açıkladıktan sonra kelime gruplarını "İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Zarf Tamlaması, İkileme, Bağlama Grubu, Edat Grubu, Ünlem Grubu, Birleşik İsim Grubu, Unvan Grubu, Sayı Grubu, Aitlik Grubu, Birleşik Fiil, Fiilimsi Grupları ve Kısaltma Grupları" şeklinde on dört başlık altında incelemiş, cümle türleri ile ilgili bilgi verdikten sonra cümle çözümlerine yer vermiştir.

Kitapların yanı sıra söz dizimi üzerine yapılan çeşitli tez çalışmaları da vardır. Bunlardan bazıları:

Özcan, İ. (2020). *Hasan Ali Toptaş'ın 'Gölgesizler' Romanında Söz Dizimi*, (Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, B. (2018). *Refik Halit Karay'ın "Gurbet Hikâyeleri" Adlı Eseri Üzerinde Söz Dizimi İncelemesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Sivas Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kerimoğlu, C. (2006). *Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Dizimi*, (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baydar, T. (2006). *Türkçe Söz Diziminin Öğretimi ve Kavratılması*, (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alyılmaz, C. (1994). *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*, (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkiye Türkçesi söz dizimine katkıda bulunmak amacıyla yazılan ve tezimizde yararlandığımız makalelerin birkaçı şöyledir:

Gülsevin, S. (2021). *Farklı Yapılardaki Bağlama Grupları Üzerine*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 53: 1-11.

Kerimoğlu, C. (2016). *Sözcük Öbeği Olarak Cümle ve Bir Öbek Önerisi*. Türkiyat Mecmuası. 26(2): 241-245.

Özkan, A. (2004). *Türkiye Türkçesinde Kısaltma Grupları*. Arayışlar: İnsan Bilimleri Araştırmaları. 6(11): 127-144.

Özözen, Y. M. (2000). *Türkiye Türkçesinde Saat Anlatımlarının Sözdizimsel Yapısı*. Dil Dergisi. 89: 76-80.

Bu çalışma, Orhan Pamuk'un "Kara Kitap" adlı romanında söz dizimi incelenmiştir. Yapılan çalışma, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Orhan Pamuk'un hayatı, edebî kişiliği ve romanları hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde "Cümle" başlığı altında cümlenin öğeleri ve cümle dışı öğeler verilmiş, kelime grupları, "İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Edat Grubu, Bağlama Grubu, Unvan Grubu, Birleşik İsim Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Birleşik Fiil, Kısaltma Grupları" olarak 14 başlıkta incelenmiştir. Sonrasında cümlelerin bağlanma şekilleri, yüklem türüne ve yerine göre cümleler, cümlelerin anlam özellikleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Söz konusu başlıklar da yine kendi içerisinde ayrı alt başlıklar olarak sınıflandırılmıştır. Son olarak romandan seçilen cümlelerin tahlili yapılmış ve bu cümlelerin öğeleri ve kelime grupları ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORHAN PAMUK VE ROMANLARI ÜZERİNE

1.1. ORHAN PAMUK'UN HAYATI

Orhan Pamuk, 7 Haziran 1952'de İstanbul'da doğmuştur. Dedesi ve babaannesi Manisa'nın Gördes ilçesindendir. Burada, ten ve saç rengi aşırı beyaz olduğu için aileye Pamuklar denmiştir (Pamuk, 2021: 19). Aile, bir süre İzmir'de yaşar, daha sonra dedesinin inşaat mühendisliği okuduğu şehir olan İstanbul'a gelir. Babası tıpkı dedesi gibi inşaat mühendisi olan Gündüz Bey, annesi ise Şeküre Hanım'dır. Çocukluğu, Nişantaşı'nda, bir zamanlar paşa konağının bahçesi olan geniş bir arazinin kenarına inşa edilen, beş katlı bir aile apartmanı olan Pamuk Apartmanı'nda geçer.

Dedesinin erken vefatından sonra babasının ve amcasının işlerini bozmaları sonucu evlerini satmak zorunda kalan aile, o yıllarda iflaslar ve mal mülk paylaşımları gibi sebeplerle aile içi çatışmalar geçirdiği gibi pek çok kez de ev değiştirmek zorunda kalır. Pamuk, Nişantaşı'ndaki apartmanın rahatlığını Cihangir ve Beşiktaş'taki bu evlerde pek bulamaz. Bununla ilgili düşüncelerini, "Gittiğimiz evlerin bazılarında Nişantaşı'ndaki Pamuk Apartmanı'nın rahatlığı, sıcaklığı yoktu belki ama Cihangir'deki, Beşiktaş'taki bu evlerden Boğaz çok güzel gözüktüğünden, kendimi oralara taşındığımız için hiç mutsuz hissetmedim ve yavaş yavaş yoksullaşmamız gözüme çok batmadı" (Pamuk, 2021: 190). şeklinde dile getirir.

İlkokula Teşvikiye Cami'ne bitişik olan Şehzade Yusuf İzzeddin Paşa Konağı'nda (Işık Lisesi) başlar, ardından Sadrazam Halil Rifat Paşa Konağı'nda (Şişli Terakki) devam eder. Pamuk, okula ilk başladığı yıllarda resme ve resim yapmaya olan ilgisini keşfeder. Resmettiği her şeyin ona gerçekçi bir his verdiğini, kağıtlara çizdiği her şeyin ona gerçekmiş gibi hissettiğini şöyle dile getirir: "Resmettiğim ev, sanki benim evim oluyordu. Resmedebildiğim şeye sahip olduğumu hissediyordum" (Pamuk, 2021: 143). Resim alanında kendini oldukça ilerleten yazar, eserlerini bir mimar bir matematikçi titizliği ile oluşturduğunu düşündüğü Melling'in resimlerinden etkilenir: "Melling'in İstanbul manzaralarının sanki bir merkezi yoktur. Belki de onun İstanbul'una kendimi bu kadar yakın hissetmemin (ayrıntı ciddiyetinden sonra) ikinci nedeni budur" (Pamuk, 2021: 71).

Yirmili yaşlarına kadar ressam olmak isteyen yazar, liseyi Robert Kolej'i'nde okur, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde üç yıl mimarlık okuduktan sonra ne ressam ne

de mimar olabileceğini düşünür: “‘Mimarlık sanatının da’ yıllar sonra, benim için resim yapmak gibi bir şey olacağını anlamıştım” (Pamuk, 2021: 320). İstanbul Teknik Üniversitesi’nde mimarlık eğitimini yarıda bırakıp İstanbul Üniversitesi’nde gazetecilik okumaya başlar. Bu bölümü bitirir fakat hiçbir zaman gazeteci olarak çalışmaz.

Nedenini bilmediği bir sebepten resim yapmayı bıraktığını söyleyen yazar, yirmi iki yaşında ilk romanı “Cevdet Bey ve Oğulları”nı yazmak için kendisini evine kapatır. Romanını bastırmak için çeşitli yayınevleriyle görüşen yazarın yayınlamamış romanlara verilen ödüle sahip olmasına rağmen işi zor olur, dört yıl yayıncı arar.

1982’de, Aylin Türegün ile evlendiği yıllarda ilk romanı Cevdet Bey ve Oğulları’nı yayımlar. 1985’te eşi Aylin Hanım’ın doktorası sebebiyle Amerika’ya gider. 1985-1989 yıllarında Colombia Üniversitesi’nde misafir araştırma görevlisi olarak bulunur. Aylin Türegün ile olan evliliğinden 1991 yılında Rüya adında bir kızı dünyaya gelir. Kızının ismini, yazdığı roman kahramanının etkisiyle verdiğini yazar şu şekilde dile getirir: “Kara Kitap’ın kahramanı Rüya’nın adını verdik ona” (Pamuk, 2020: 12). Pamuk, 2002 yılında eşi Aylin Türegün’den boşanır, 2022 yılında Aslı Akyavaş ile ikinci evliliğini yapar.

2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’ne layık görülür, bu ödülü alırken yaptığı konuşmasını diğer ödül konuşmalarıyla birlikte kitaplaştırarak 2007’de “Babamın Bavulu” ismiyle yayımlar. Yazar bu ödülle birlikte yurt içinde ve yurt dışında ismini duyurur, pek çok kesim tarafından tanınır. Yine bu dönemde Colombia Üniversitesi’nde senede bir dönem ders vermeye başlar. 2009’da Harvard Üniversitesi’nde verdiği Norton derslerini 2011 yılında “Saf ve Düşünceli Romancı” adıyla yayımlar.

Yazar, 2012 yılında İstanbul’da Masumiyet Müzesi’ni açar. Müzenin kataloğu olarak “Şeylerin Masumiyeti” adlı eserini yayımlar. 2014 yılında Masumiyet Müzesi, Avrupa Müzeler Forumu tarafından Avrupa’nın en iyi müzesi olarak seçilir.

Çağdaş Türk edebiyatının postmodern yazarı Pamuk, eserlerinde edebiyat ve dil unsurlarını etkili bir şekilde kullanır ve eserleri de kendisi gibi pek çok edebiyat araştırmacısına ilham olur.

Günümüzde eserleri altmış üç farklı dile çevrilen yazar, yirmi iki yaşında başlamış olduğu yazarlık serüveninde emin adımlarla yürür ve yazmaktan başka bir uğraş edinmez. Hayatı boyunca almış olduğu kararları göz önünde bulundurarak kendisinden “Hayatta hep ve yalnızca istediğini yapmış, istediği işten başka hiçbir şeyle uğraşmamış nadir mutlu insanlardan biriyim” diyerek bahsetmiştir (Pamuk, 2020: 12).

1.2. ORHAN PAMUK'UN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Pamuk'un yazar kimliğinin oluşmasında en önemli etkenlerden biri ailesi olur. O, geniş bir kütüphaneye sahip, okumayı seven, entelektüel bir ailenin içinde büyür. Babaannesinin salonundaki ansiklopedileri karıştırmaktan zevk alır. Yine babasının bir zamanlar çok kitap okuması, şair olmak istemesi, Valery'den çeviriler yapması, ona Sartre'dan, Albert Camus'tan bahsetmesi Pamuk'un yazarlığa olan ilgisinin şekillenmesine yardımcı olur (Pamuk, 2020: 17). Annesinin çocuklarını tehlikelerden korumak için onları uyarmasından, yasaklar koymasından bahseden yazar, babası için bir o kadar yasaklamayan, cezalandırmayan bir baba olduğundan, babasının onu her konuda cesaretlendirdiğinden, bu sebeple yazar, babasının onun şahsi ve edebî hayatında önemli bir izi olduğunu şu şekilde dile getirir: "Onun bana verdiği güven olmasaydı, yazar olmak, bunu bir hayat olarak seçmek benim için çok daha güç olurdu" (Pamuk, 2020: 16).

Ailesinin maddi ve manevi zor günler geçirdiği, sık sık aile içi tartışmaların olduğu, ev değiştirdikleri dönemde yazar kendi iç dünyasına yönelir; kendisine ikinci bir dünya var ettiğini şu şekilde kaleme alır: "İstanbul'un sokakları içerisinde bir yerde, bizimkine benzeyen bir başka evde, her şeyi ile benim benzerim, ikizim, hatta tıpatıp aynım bir başka Orhan'ın yaşadığına çocukluktan başlayarak uzun yıllar aklımın bir köşesiyle inandım" (Pamuk, 2021: 11). Böylece ona çok uzak olmayan sanat, temellerini atmaya başlar. Bunu ilk önce resimler yaparak kâğıda döken yazar, daha sonraları babasından ve çeşitli yazarlardan da etkilenmesiyle yazarak devam eder.

Babasının kütüphanesinde bulunduğu için henüz on yaşındayken isimlerini bildiği, okuduğu, "İstanbul" adlı kitabında "Dört Hüzünlü Yalnız Yazar" olarak bahsettiği Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Abdülhak Şinasi Hisar ve Reşat Ekrem Koçu'dan etkilenen yazar, eserlerindeki İstanbul'un şekillenmesinde, onların da etkisi olduğuna kanaat getirir (Pamuk, 2021: 108). Bu etkiyi, "Geçmişle günümüz ya da Batılıların sevdiği deyişle Doğu ve Batı arasındaki karmaşık ve yaratıcı tutumlarıyla bu dört hüzünlü yazar, bana sevdiğim kitaplar ve modern sanat zevki ile yaşadığım şehrin hayatı ve kültürü arasında nasıl bir ilişki kurabileceğimi de sezdirdiler" şeklinde dile getirir (Pamuk, 2021: 110).

Yazar için Batı edebiyatının takip edilmesi, benimsenen edebî çerçevenin genişletilerek daha modern bir yapı haline gelmesi kalıcılığı ve farklılığı yakalamak için önemlidir. Yazar, bahsetmiş olduğumuz dört hüzünlü yazarın eserlerini yarım

biraktıran yahut başarısızlığa uğratan şeyin sonuna kadar Batılı olamamalarından kaynaklandığını dile getirir (Pamuk, 2021: 162).

Yazar, eserlerini oluştururken düşünce dünyasını Batı edebiyatındaki Dostoyevski, Tolstoy, Faulkner, Nabokov, Flaubert, Camus, Borges, Hemingway, Thomas Man, Victor Hugo, Montaigne gibi Batılı yazarlardan da etkilenir.

Pamuk'un romanlarında Doğu-Batı ikilemi sıklıkla ele alınır. Modern-gelenekçi, laik-dindar çatışmalarını eserleri üzerinde göstermeye çalışan yazar, Batılılaşma ve bununla birlikte oluşan toplumsal hayatı, sosyolojik ve psikolojik açıdan ele alarak yapıtlarını oluşturur. Yazarın romanlarında her kesimden, her kültürden, her renkten insana ve konuya rastlamak mümkündür:

Onun romanlarında hem Batı'dan hem Doğu'dan izler bulmak mümkündür. O, bu anlamda kendini hiç sınırlamaz; çünkü o, ne Doğuludur ne de Batılı. Bu anlamda tutucu değildir Orhan Pamuk. Romanlarında geçmişle bugünü, Doğu'yla Batı'yı, gelenekçiyle modern, laikle dindarı bir araya getirip çatıştırır veya birbirlerinin yerlerine geçirerek kaynaştırır (Cengiz, 2010: 87).

Pamuk'un eserlerinde, oluşturduğu karakterler ve olaylarda yazarın hayatından izlerin bulması da söz konusudur. Yazar, bu konu hakkında "Yirmi iki yaşından, romancılığa başlamamdan sonra ise, zaten hayatımla kitaplarımı birbirinden hiç mi hiç ayıramadım" diyerek romanlarında yaşamının etkisi olduğundan bahseder (Pamuk, 2020: 14). Bununla birlikte yazar, çocukluğunda yaşadığı trajik yahut güzel olayları ya da kişileri eserlerinde de işleyerek "şiiresel adaletim" diye tanımladığı bir durumun ortaya çıkmasından söz eder. Aynı zamanda bu adaletin tehlikeli olabileceğinden bahseder. Bu tehlikenin eseri ve yazarın varlığını bozabileceğini belirtmekte fakat ustalıkla yapıldığı takdirde eserin güzelleşebileceğini düşünür (Pamuk, 2020: 24-25). Bu nedenle yazarın eserlerinde kendine ait parçalar bulmak imkânsız değildir. Yazar, bu konuyu kitabında "Heybeliada'da geçen çocukluk yıllarımda atları çok sevdiğim için, romanlarımda atlara ve at arabalarına çok iyi roller verdim" şeklinde örneklendirmiştir (Pamuk, 2020: 24).

Yazarın eserleri incelendiğinde romanların birbiriyle ilişki içinde olduğu görülür. Onun romanlarında bir önceki romandan bir kahraman, bir olay veya o roman ile alakalı herhangi bir şey olduğu göze çarpar. Yazar, bu konuyu şu şekilde ifade eder:

Benim bütün kitaplarım, bir önceki kitabın içinden doğar. Oradaki bir ayrıntıdan, bir cümleden. Cevdet Bey'deki gençlerden bir anlamda Sessiz Ev doğdu. Sessiz Ev'deki tarihçi Faruk'tan Beyaz Kale çıktı. Beyaz Kale'nin düşsel ortamından, oradaki kimi tarihi sahnelerden, esrarlı mavi gece diyebileceğim karanlık sahnelerden Kara Kitap çıktı (Pamuk, 1999: 136).

Modernizmin sonrası anlamına gelen, modernizme karşı olarak ortaya çıkan postmodernizm, güzel sanatların pek çok alanında kendine yer açar. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan postmodernizm, özellikle roman türünde gelişme gösterir. Postmodernizmin benimsenmesiyle ortaya çıkan çokkimlikli, çok katmanlı, tarihle bugünü, parçayla bütünü, gerçekle gerçeküstünü bir arada sunan, benimsenen edebiyat anlayışını yıkan yeni bir edebî atmosfer oluşur. Gerçeklik, gerçek olandan ziyade yazarın düşünce ve hayal dünyasıdır. İlk iki romanı “Cevdet Bey ve Oğulları” ve “Sessiz Ev” isimli romanlarında gerçekçi bir kurgu üzerinden ilerleyen yazar, “Beyaz Kale” ve sonraki eserlerinde tarihî kişi ve olaylarla kurgusal oyunlar oynar. Eserlerinde postmodernizmin etkisi görülen yazar, postmodern anlatı tekniklerinden yararlanır.

Eserlerini oluştururken olabildiğince özgün, derin ve yaratıcı kurguya sahip yapıtlar oluşturan yazarın eserleri söz dizimsel olarak incelendiğinde uzun ve karmaşık yapıları cümlelere rastlanır:

Uzun ve karmaşık cümleler yazmak Pamuk'un genel biçimsel özelliği olduğu için, kendini daha geleneksel yollarla ifade eden yazarların uğraşmalarının gerekmediği bazı söz dizimi sorunlarını çözmek zorunda kalır. Başlıca sorun, konuşma dilinin söylem ilkelerinin uzun söz dizimi yapıları içine nasıl yedirileceğidir (Brendemoen, 2021:128).

1.3. ORHAN PAMUK'UN ROMANLARI

1.3.1. Cevdet Bey ve Oğulları

Yazar, ressam olmaktan vazgeçerek henüz yirmi iki yaşında yazmaya başladığı ilk romanını dört yıl süren uğraşlardan sonra 1982'de yayımlar. Eser, ilk olarak 1979'da “Karanlık ve Işık” ismiyle Milliyet Yayınları Roman Ödülü'ne layık görülür. Ardından şimdiki ismiyle 1982'de yayımlanarak Orhan Kemal Roman Ödülü'nü kazanır.

Romanda, 1905-1970 yıllarındaki süreci sosyal, kültürel, ekonomik, toplumsal konular, Cevdet Işıkçı ve ailesinin hayatı çerçevesinde işlenir. Ailenin üç kuşak yaşam biçimini, alışkanlıklarını, törelerini, Nişantaşı'nı ayrıntılarla ele alınır. Batı medeniyetine hayranlığın ve buna bağlı oluşan çatışmalar eserde sıklıkla karşımıza çıkar. Kurgudaki gerçekliğe, olay örgüsüne, romanda kullanılan tekniklere bakıldığında eser postmodernizmden uzak, geleneksel, gerçekçi bir romandır. Pamuk, Cevdet Bey ve Oğulları için “tipik bir 19. yüzyıl gerçekçi romanıdır” açıklamasında bulunur (Pamuk, 2020: 278).

Eserde, yazar ve ailesine yönelik benzerlikler fark edildiği gibi yazarın Thomas Mann'ın Buddenbrook Ailesi'nden de etkilendiği görülür. Yazar, bu etkilerin bilincinde olarak eserindeki farklı unsurları şu sözleriyle ifade eder: “Bu örneği, Buddenbrook'un, tıpkı Anna Karenina gibi romanıma örneklik ettiğini hatırlatmak için yazıyorum. Ama benim romanım, Mann'ın romanı gibi yalnızca bir ailenin değil, tıpkı Anna Karenina gibi doğrudan bütün bir toplumun resmi olma amacını da taşıyordu” (Pamuk, 2020: 292).

Yazar, eserini “Nihayet ilk kitabım Cevdet Bey ve Oğulları'nı yayınlamayı başardım. Altı yüz sayfalık bir aile tarihi, aynı zamanda Türk üst-orta sınıflarının ortaya çıkışını, Türk kimliğinin icadını anlatan bir roman” diyerek tanıtır (Pamuk, 2020: 278).

1.3.2. Sessiz Ev

Yazarın yayımladığı ikinci eseri, geleneksel bir ailede doğup büyüyen babaannelerinin yanına, İstanbul yakınlarındaki Cennethisar kasabasına gelen, birbirinden farklı görüş ve düşüncelere sahip tarihçi torun Faruk, devrimci torun Nilgün ve kapitalist torun Metin adlı üç kardeşin ziyaretini anlatır. Toplumsal, kültürel, insancıl meseleleri gerçekçi bir kurguda işlediği için Cevdet Bey ve Oğulları gibi modern bir romandır. Eser, çoklu bakış açısıyla yazılmıştır. Bu yönüyle Cevdet Bey ve Oğulları'ndan ayrılmaktadır. Romanda her bölüm Recep, Fatma, Faruk, Metin ya da Hasan adlı kahramanların bakış açısıyla anlatılır. Bu yüzden anlatımda olaylara hâkim “tanrısal” anlatıcı görülmemektedir. Böylelikle okur, romanda anlatıcının varlığından habersiz, kendisini karakterlerin iç dünyasında bulur.

Pamuk, çoklu bakış açısını eserinde yer verdiğine: “Sessiz Ev’de Faulkner tarzı bakış açısından etkilendiğim. Bunu Benim Adım Kırmızı’da daha derin bir şekilde denedim: Aynı hikâyeyi çeşitli bakış açılarından anlatmak” şeklinde dile getirir (Pamuk, 2020: 278).

Yazar, romanını Doğu-Batı, milliyetçi-devrimci gibi çatışmaları ele alarak toplumsal konuları gerçekçi bir zeminde roman kahramanlarının bakış açıları, bilinç akışları, iç monologlarıyla ele alır.

1983’te yayımladığı eser, Fransızcaya çevrilmesi, yabancı dile çevrilen ilk kitabı olması nedeniyle önemlidir. Roman, 1984’te Madaralı Roman Ödülü’ne, 1991’de Fransızca çevirisi nedeniyle Prix la Découverte Européenne ödülüne layık görülür.

1.3.3. Beyaz Kale

İlk iki romanında geleneksel çizgide ilerleyen yazar, üçüncü romanında geleneğin dışına çıkarak farklı anlatım ve teknikler kullanır. İlk iki romanında toplumsal meselelere gerçekçi bir gözle bakan yazar, üçüncü kitabında daha çok sanata yönelir, geleneksel çizgiden çıkar.

Eser, 16. yüzyılda Osmanlı gemicileri tarafından tutsak edilen bilim ve sanatta iyi olduğuna inanan Venedikli bir köle ile bilimle ilgilenmek isteyen efendisi Müslüman bir Osmanlı âlimi olan Hoca'nın birbirleriyle olan benzerliklerinin, kültür farklılıklarının gösterildiği, somut bir zemine oturtulamayan tarihî bir romandır. Birbirlerine çok benzeyen bu iki insan, birbirlerinin eksikliklerini de gidermeye çalışırlar. Hoca bilim alanında kendisini geliştirmek ister ve kölesinin cevaplarıyla, hikâyeleriyle bilgi sahibi olmaya çalışır. Yazar, Doğu'nun Batı'ya özenmesini Hoca'nın kölesinin bilgisine sahip olmaya çalışmasıyla gösterir.

Pamuk, eserinin kurgusunu “Bu kitap, İtalyan bir köle satın alan bir 16. yüzyıl Osmanlı âliminin hikâyesidir ya da ikisinin hikâyesi. Bu iki insan ruhları arasında dramatik bir tür alışveriş başlar, bir tür Doğu-Batı romanı” şeklinde anlatır (Pamuk, 2020: 278). Eserini rastlantılarla son hâlini aldığını söyleyen yazar: “Biraz deney yapmaya başladığım, ayrıca kitabı yazarken emin olmadığım yerlere de gittiğim bir kitaptı” diyerek anlatmıştır (Pamuk, 2020: 278).

1985'te yayımlanan eser, yazarın ilk postmodern romanı olması ve pek çok dile çevrildiği için yazara uluslararası bir ün getirdiği ilk romanı olduğu için önemlidir. Ayrıca eser, 1990'da Independent Yabancı Roman Ödülü almıştır.

1.3.4. Kara Kitap

Yazar, beş yıllık yazma sürecinden sonra eseri 1990'da yayımlar. Pamuk, bu romanı için “İlk romanım gibi bir hayli otobiyografik olan, ama asıl kendi sesimi bulduğum roman Kara Kitap'tır” ifadesini kullanır (Pamuk, 2011: 140). Beyaz Kale romanı ile postmodern eser verme yolunda adım atan yazar, Kara Kitap ile bu alanda ne kadar başarılı olduğunu kanıtlar: “Yazarın “Beyaz Kale”den sonra yazdığı romanı “Kara Kitap” ise “postmodernizmin poetikası” olarak nitelenecek kadar “postmodern”dir” (Yaprak, Kıymaz ve Sermisakçı, 2015: 651).

Beyaz Kale ile uluslararası bir üne sahip olan yazarın Kara Kitap adlı eseri, “The Times Literary Supplement” adlı dergi tarafından “Pamuk'un şaheseri” olarak

bahsedilir. Simgesel bir anlatıma sahip olan eser, Şeyh Galip'in Hüsn ü Aşk adlı eserinin etkisiyle metinlerarasılık tekniğiyle oluşturduğu, dünü ve bugünü, gerçek ve kurgusallığı aynı zeminde harmanlayarak okuyucuyu anlatım unsur ve teknikleriyle şaşırttığı bir başyapıt olarak günümüzde yerini alan kitabıdır.

Yazar, eserinin doğma fikrini, "Kara Kitap'ın ilk düşüncesi, İstanbul'da geçen ve şehrin bütün tarih ve anarşisini ve çocukluğumun sokaklarının şiirselliğini kucaklayacak bir kitap yazma fikri, ta 1970'lerin sonunda aklımda vardı" diyerek belirtir (Pamuk, 2020: 419).

Karısı Rüya hiçbir açıklama yapmadan, dönüp dönmeyeceğini tam olarak belirtmeden, Galip'i suçuna ortak edercesine bir mektup bırakarak evi terk eder. Bunun üzerine Galip, karısının izini bulmak için kendini bir arayışın içinde bulur. Bu yüzden roman için "bir arayışın romanı" demek yanlış olmaz. Karısının ani gidişinden sonra onun nereye gidebileceğini düşünen Galip, onun gidişini, nerede olabileceğini Rüya'nın üvey kardeşi Celâl ile konuşmak ister. Celâl Salik, Milliyet gazetesinde beğenilen, ilgiyle takip edilen bir köşe yazarıdır. Konuşmak için gazeteye gittiğinde Celâl'i bulamaz. Galip için yeni bir arayış daha başlar. Bu arayış sürecinde kendini hiç hesapta olmayan şeylerle karşılaşarak genişleyen olay zinciri içinde bulmuştur. Kutlu, Kara Kitap'ın bir aşk veya dedektif romanı olabileceğini fakat asıl bir arayışın romanı olduğu kanaatine varır (Kutlu, 2021: 30).

Doğu edebiyatının mistik duygusundan yararlanmak isteyen yazar; Mevlana'dan Şeyh Galip'e, Hurûfî şeyhi Fazlallah'tan Feridüddin Attar'a, Mesnevi'den Hüsn ü Aşk'a, Mantıku't-Tayr'dan Binbir Gece Masalları'na kadar Doğu edebiyatının en önemli temsilcileri hâline gelmiş sanatçılardan ve onların eserlerinden ilham alır. Eserlerinde Doğu-Batı ikilemine yer veren Orhan Pamuk, Doğu edebiyatının geniş hazinesinden faydalanır.

Doğu-Batı arasında kültürel bir köprü olan İstanbul, eserde önemli bir konuma sahiptir. Pamuk, çocukluğunun geçtiği İstanbul sokaklarını, şehrin gizemini, karmaşasını, güzelliğini, aykırılığını anlatmak ister: "Kara Kitap, İstanbul'dur. İstanbul'un kitabıdır, İstanbul'un hikâyesidir. Doğu'yla Batı arasında bir köprü olan, yüzyıllarca her iki medeniyete de ev sahipliği yapmış olan İstanbul'un kimliği daha doğrusu kimlik arayışı Galip'in kişiliğinde ortaya konur" (Cengiz, 2010: 74).

Galip'in Celâl'in evine gizlice girip ona gelen telefona sanki Celâl'miş gibi bakıp, Celâl'in kıyafetlerini giyip, Celâl'in kayıp olduğu sırada onun yerine gazetede köşe yazısını yazıp Celâl'miş gibi yayınlaması Galip'in eşi Rüya'yı ararken peşine düştüğü ikinci kişi olan Celâl'in kişiliğine büründüğü ve hayranlık duyduğu Celâl'in

yerine geçme arzusu olduğu görülür: “Hem o hem öteki olabilmek; bir başka deyişle, bir anda iki kişi olmaktır. Bu arzu, hem yaratma sürecini başlatır hem de Pamuk’un romanlarının ana izleği olur” (Gülsoy, 2018: 23).

“Kara Kitap’ın temel kaynağı benim ailem, hayatım, yaşadıklarımıdır” diyen Pamuk’un eseri ile hayatı arasındaki bağlantıyı kurmak okuyucu için çok da zor değildir (Pamuk, 2020: 421). Eser ve yazarın hayatı arasında birtakım çağrışımlara rastlanarak, fikir yürütülebilir.

Kara Kitap çocukluğumdan başlayarak hayatımın çoğunu yaşadığım yerlerde geçtiği ve benimle yaşıt bir kahramanın maceralarını anlattığı için, tabii ki bana, “ne kadar Galip olduğum” hep sorulmuştur. Hayatımın küçük ayrıntıları, alışveriş eder, pencereden Alâddin’in dükkânına bakar, gerçek bir kişi olan Kamer Hanım ile konuşur, cumartesi akşamı yalnızlığı çeker, gece boş sokaklarda yürürken Galip’inkine benzer belki (Pamuk, 2020: 421-422).

Roman hakkında bahsedeceğimiz bir diğer unsur ise dildir. Dili oldukça yoğun ve karmaşık kullanan yazar, uzun ve yapısal olarak hacimli cümlelerle okuyucuyu zorlar. Yücel, Pamuk’un yazarlığını eleştirecek bir tartışma ortaya atarak Pamuk’un Türkçesinin yetersiz olduğundan en yalın nesneleri, en yaygın sözcükleri bile birbirine karıştırdığını vurgulamıştır (Yücel, 2021: 57). Pamuk, eserin dil konusundaki zorluğunu kendisi de kabul eder:

Batı’da, Amerika’da edebiyatta ne olup bittiğini şöyle uzaktan bir işitmiş olan eleştirmenlerimiz ve onlardan öğrendiklerini yaygınlaştıran basın, postmodernizm kavramını yerli yersiz, ama hep benim düşündüğümünden fazla önemseyerek ve az bilerek o kadar çok kullandılar ki, okurlar bu kelimeyi kitabın zorlukları, uzun cümleleri ve karmaşıklığı için bir çeşit özür sandı (Pamuk, 2020: 421).

Pamuk’un ününü genişleten eser, Fransızca çevirisiyle 1995’te France Culture Ödülü’nü alır.

1.3.5. Yeni Hayat

Roman, Kara Kitap’tan dört yıl sonra 1994’te yayımlanır. “Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti” diyerek romanına başlayan yazar, romanını bu cümle üzerine kurgular. Okuduğu kitabın ona bütün hayatının değişeceğini ve yeni bir dünya bulacağını vaat eden kitabı takip ederek yeni bir hayat ve asıl benliğini bulma yolunda bir arayışa yönelir.

Birinci tekil şahıs ağzından yazılan roman, kahramanın anlattığı kadarıyla bilinir. Henüz yirmi iki yaşında, bir üniversite öğrencisi olan Osman’ın dikkatini bir gün kantinde otururken gördüğü Canan adlı bir kızın elindeki kitap çeker. Eve dönüş yolundaki kitapçıda tesadüfen kitabı gören yazar, okuması gerektiğini düşünüp kitabı

alır ve okumaya başlar. Kitabın büyüğü dünyasına kendisini kaptıran kahramanımıza artık yaşadığı dünya, alışkanlıkları, dili kısacası her şey yabancı gelir ve kahramanımız gitgide yalnız kaldığını düşünmeye başlar. Okuduğu romanı kendisine yeni bir yol gösterecek bir rehber gibi gören kahramanımız, aynı zamanda kitabı okuyup annesinden ayrı yeni bir dünyaya gideceği için de suçluluk duygusu içine girer. Yine de o dünyaya ulaşmak istemekten vazgeçmez.

Yeni Hayat'ta da ötekinin yerine geçme durumu görülür. Büyük bir kaza sonucu hayatını kaybeden Ali ve Efsun Kara adlı evli bir çiftin yerine geçerek Mehmet'in babası Dr. Narin ile görüşmeye giden Osman ve Canan'ı başkasının yerine geçip "onlarmış gibi" yaptığı görülür. "Kara Kitap'ta Galip ve Celâl arasındaki doppelgänger (kötücül ikiz) ilişkisi, Yeni Hayat'ta da tekrarlanır. İkizlik birbirinin yerine geçme meselesinin uç noktasıdır" (Gülsoy, 2018: 26).

Eserde Doğu-Batı çerçevesinde cereyan eden yozlaşmış düzene de pek çok kısımda yer verilir. Kültürün gençler tarafından yitip giden değerlerinden bahsedilir. Özenme, yozlaşma, taklit etme, çatışma eserde pek çok kısımda okuyucuya sezdirilmektedir.

Yeni Hayat romanıyla Orhan Pamuk, yine kimlik sorununa değinmekte ve bütün dünyada dayatılan yeni hayatların karşısında tutunabilmenin yolunun kendi olmaktan geçtiğini vurgulamaktadır. Tektipleştirilen insanlar ve hayatlar üzerine derin derin düşündürten yazar, aynı zamanda yitirilmiş gelenekler ve hayatlar için de okuru hüznölendirmektedir. Modernleşme sancılarının doğurduğu bu hüznöl, toplumun her kademesinde farklı şekilde algılanmış ve yaşanmıştır. Kimileri roman kahramanı Dr. Narin'in yaptığı gibi geleneğe sıkı sıkı sarılmış hatta modernliğin karşısında silahlanarak durmaya çalışmış kimileri de sadece içe kapanarak kendilerinden ve dünyadan uzaklaşmayı yeğlemişlerdir. Bir grup ise, modernleşme adına ne varsa kabul edip kimiksizleşip yitip gitmiştir (Cengiz, 2010: 80).

1.3.6. Benim Adım Kırmızı

Pamuk'un "en renkli ve iyimser romanım" diyerek bahsettiği eser, 1998'de yayımlanır. 1590'ların İstanbul'unda geçen eserde, 16. yüzyılda nakkaşlar, sanat anlayışları ile ilgili yazdığı tarihî kurgusunun yanı sıra alegorik özellikler taşıyan polisiye bir roman olma özelliği taşır.

Postmodern sanat anlayışıyla yazarın kaleme aldığı eser; Zeytin, Leylek ve Kelebek takma adlı minyatürcülerin ve diğerlerinin roman boyunca birbirlerine anlattıkları hikâyelerle masalsı bir anlatıma sahip olur. Pamuk, "Her biri hikâye içinde birer hikâyecik olan birer sayfalık bu hikâyeleri aslında romanda bir masal atmosferi yaratmak kadar dönemin resim ve nakış sanatının sorunlarını, İslam kitap sanatları tarihinin önemli dönemlerini ve temel dertlerini okurlarıma tanıtmak için de yazdım"

diyerek eserini yazma sebebine ve eserinin masalsı yönünü vurgular (Pamuk, 2020: 322).

Yazar, eseri oluştururken kendi hayatından, resim yapma arzusundan ve klâsik İslam edebiyatından etkilendiği kadar minyatürlerden ve tarih kitaplarından da etkilenir. Eser, nakkaşlar bölümünde ve üstatlar arasında Zarif Efendi olarak bilinen şahsın ölümünü anlatmasıyla başlar. Kuyu dibinde cansız bedeni bulunan ve katilinin kim olduğu belli olamayan maktulün başına gelenleri çözmek için Enişte'nin yeğeni Kara'yı görevlendirmesiyle tarihî bir roman olmasının yanı sıra aynı zamanda bir polisiye romanı olarak da ele alınabilir.

Hikâyeleri birinci tekil şahısla, pek çok anlatıcı tarafından dile getirilen eser, Faulkner tarzı bakış açısından etkileneilerek yazılır. Eşyaları ve resimleri de konuşturarak fantastik bir romana dönüştüren yazar, en çok resimleri konuşturmadan zevk aldığı ve sanki o resimleri konuştururken çocukluğundaki resmetme mutluluğunu yeniden yaşayarak çocukluğuna gittiğini, figürlerin bakış açısından bakıp onları dillendirme heyecanına kapıldığından söz eder (Pamuk, 2020: 331).

Yazar, eserinde Doğu-Batı sanat anlayışını da kıyaslamaktan geri kalmaz. Doğu sanat anlayışını, Frenk usulleriyle kıyaslar.

Yazarken kitabı planladığı şekilde bütüne kavuşturan yazar, kahramanlarına belirli sayıda bölüm ayırdığını ve yazdığı kahramandan uzaklaşmak istemediği için aynı kahramanın bir sonraki bölümüne geçtiğini, kitabını sistematik bir şekilde ortaya koyduğunu şu şekilde dile getirir: “Benim Adım Kırmızı, örneğin, birçok kahraman var, her kişiye belirli sayıda bölüm ayırdım. Yazarken bazan karakterlerden biri “olmaya” devam etmek istiyordum. Dolayısıyla Şeküre'nin bölümlerinden birini, örneğin yedinci bölümü, yazmayı bitirdiğimde, yine ona ait olan on birinci bölüme geçiyordum” (Pamuk, 2020: 460).

Dönemin siyasal, kültürel, sosyal hayatını, toplumun modernleşme ve gelişme gibi etkenlerini postmodern tarzda bir anlatımla göstermeye çalışan eser, yazara 2002 yılında Fransa'da Prix du Meilleur Livre Etranger, İtalya'da Premio Grinzane Cavour ve 2003 yılında İrlanda'da International Impac-Dublin ödüllerini kazandırır.

1.3.7. Kar

Yazarın, “ilk ve son siyasi romanım” dediği “Kar” adlı kitabı 2002 yılında yayımlanır. Roman, Türkiye'nin toplumsal ve siyasal meselelerini dikkate alarak yazılır. Çeşitli görüşlerde kutuplaşmalar yaşayan ülke, özellikle laik-siyasal İslamcı

çatışmalarından dolayı mustarıptır. Dönemin siyasi sorunlarını, Doğu-Batı polemiğini, kimlik arayışı gibi sorunları inceleyen eser, yazarın postmodernist tarzda yazdığı bir diğer eseridir. Yazar, “kendi ruhsal ikilemlerimi incelediğim siyasi bir roman yazsam nasıl olur, diye sormaya başladım kendime” diyerek romanı yazmaya iten sebebi dile getirir (Pamuk, 2020: 470).

Eserde, siyasetle fazla ilgilenmemesine rağmen Almanya’da siyasi sürgün yaşayıp on iki yıl sonra sürgünden döndükten sonra Kars’a bir söyleşi için giden kahramanın Kars’ı, sokaklarını, dükkanlarını, çayhanelerini gezerek şehri ve şehir halkını tanımaya çalışması anlatılır. Annesinin karşı çıkmasına rağmen şair olan kahraman, ismi Kerim Alakuşoğlu olmasına rağmen okuldan kalma bir alışkanlıkla isminin baş harflerini kullanarak kendisine “Ka” denmesini tercih eder. Bu sebeple yazar, romanın sonuna kadar kahramanımızdan Ka diye bahseder.

Romanı yazarken her aşamasını planlayan, hiçbir kelimenin tesadüfi olmadığını bize sezdiren yazar, eserinin Kars’ta geçmesiyle ilgili ise Kars şehrinin ülkenin en soğuk, en yoksul şehirlerinden biri olmasını, şehrin içinde farklı milletlerden insanların olması, farklı milletlerin etkisiyle farklı din, mezhep, kültürlerin de olması sebebiyle siyasi havanın yoğun olduğunu, şehri siyasal ve toplumsal açıdan inceleyerek, şehri adeta bir laboratuvar olarak görür. Bu buhranlı dönemde elbette bölgeye bir yabancı gelmesi şüpheli karşılanabileceği düşüncesiyle Kars’a sıradan bir romancı olarak gidemeyeceğini düşünen yazar, Sabah gazetesinin yazı işleri müdüründen bölgeyi ziyaret etmek için bir basın kartı ister (Pamuk, 2020: 471).

Yazdığı romanı ciddiye alan ve bu sebeple bölgede detaylı araştırma yapan yazar, bölgedeki şahıslarla görüşmelerini, onların anlatılarını görüntülü veya sesli kayda alır. Anlatılanları Sabah gazetesinde yayınlamak üzere bölge halkıyla bir röportaj yapmak istediğini söyleyen yazar, “Yoksulluk ve yolsuzluk hikâyelerini duyurmak istiyorlardı. Anlattıkları şeyleri bir romana koyacağımı bilmiyorlardı. İtiraf etmeliyim, bu davranışta biraz zalim bir yan vardı” diyerek, bölge halkının romandan haberdar olmadan yaşamlarıyla ilgili bilgi verdiğini söyler (Pamuk, 2020: 471).

Yazar, eserini oluştururken gerçek hayattan izler görüldüğünü, kitapta geçen bazı sahnelerin gerçek hayatta kendi veya anlatıcıların başından geçtiğini söyler:

Başka gerçek olaylar da var. Örneğin küçük bir gazetenin yazı işleri müdürünün Ka’ya önceki gün yaptıklarını anlattığı ve Ka’nın ona bunları nasıl bildiğini sorduğu, yazı işleri müdürünün de polis telsizi dinlediğini ona açıkladığı sahne de başımdan geçti. Polisin Ka’yı takip ettiğinin ortaya çıktığı konuşma. Ka gibi beni de Kars’ta takip ediyorlardı ama korkutucu değildi (Pamuk, 2020: 471).

Güncel politik meseleleri işlemesinden dolayı çeşitli olumsuz eleştirilere maruz kalan roman, 2005'te her yıl Fransa'da en iyi yabancı romana verilen Médicis Etranger ödülüne layık görülür.

1.3.8. Masumiyet Müzesi

2008 yılında altı yıllık bir çalışmanın ardından yayımlanan eserde, tekstil zengini Kemal ve kendinden yaşça küçük, onun uzaktan akrabası olan Füsun'un 1985'ten 2005'e kadar yani yaklaşık otuz yıl süren aşk serüveni anlatılır. Basmacı ailesinin otuz yaşındaki okumuş oğulları Kemal, Sibel isminde bir kızla yakın zamanda nişanlanmayı planlar. Sibel'e hediye çanta almak için bir butiğe giren Kemal ile neredeyse unutmak üzere olduğu ve bu butikte çalışmakta olan Füsun arasında aşk başlar. Füsun'un aşkından vazgeçemeyen Kemal, Sibel ile yollarını ayırır. Sonrasında Kemal ve Füsun'un çıktıkları yolculukta kaza geçirmeleri sonucu Füsun ölür, Kemal ağır yaralanır. Kemal iyileştikten sonra yıllarca biriktirdiği Füsun'un eşyalarından bir müze oluşturmaya karar verir. Füsun'un evini müze haline getirmek isteyen Kemal, Orhan Pamuk'tan yardım ister. Kitabı başından beri Kemal anlatırken son bölümde anlatıcı değişir, anlatıma Orhan Pamuk devam eder.

Yazar, romanını aşkı merkeze alarak okuyucuya sunar. Pamuk, kendisinde fark ettiği aşk romanı yazma ihtiyacını ise şöyle anlatıyor:

Ben mesela Kar romanımda Türk toplumuna siyasetin içinden baktım. Benim Adım Kırmızı'da resim sanatının içinden baktım. Kara Kitap'ta İstanbul'dan ve birazcık kültürel tarihten baktım. Burada da -Masumiyet Müzesi- yaşadığımız toplum, bizler nasıl bir aşk yaşıyoruz... Ya da aşkı yaşayış şekillerimizle ilgili bir roman yazmak istiyordum. Bunun daha yaygın şekilde söylenişi, aşk romanı yazmak istiyordum. Ama değişik bir aşk romanı yazmak istiyordum. Ne yapmak istediğimi biraz biliyordum (Pamuk, 2020: 384).

Yazar, *Kar* adlı eserinde siyasi malzemeden ne kadar yararlandıysa Masumiyet Müzesi'nde de bir o kadar aşkı romanın merkezine alır. 1975'te başlayan roman, dönemin aşk, yalnızlık, sadakat, cinsel ahlak, modern, gelenek, zenginlik, fakirlik gibi kavramları içerisinde yoğun olarak taşır. Yazar, eserin geleneksel roman biçimine olan benzerliğinin farkında olduğunu fakat bunu başladığı yere geri dönmek olarak düşünmediğini dile getirir:

Masumiyet Müzesi'nin yalnızca ele aldığı ve hikâyesini anlattığı çevrenin benzerliği yüzünden değil, 'geleneksel roman' ya da '19. yüzyıl romanı' dediğimiz biçimi kullanışı yüzünden de ilk romanım Cevdet Bey ve Oğulları'nın dünyasına bir geri dönüş olduğunu hissediyordum. Sanki otuz beş yıllık romancılık serüvenim birbirinden farklı, çeşit çeşit duraklara uğrayarak kocaman bir daire çizmiş; başladığım yere geri dönmüştüm. Ama hepimizin bildiği gibi, geri

döndüğümüz yer asla başladığımız yer değildir. Bu anlamda romancılığım bir daire değil, bir spiralin ilk halkasını çizmişti sanki (Pamuk, 2011:137–138).

Romanın isminin niçin Masumiyet Müzesi olduğunu ise yazar, “Masumiyet kısmı, bekâretle ilgili, insanın niyetiyle ilgili, suç ve ceza ile ilgili, yaptığımız bir şeyin sonuçlarını taşımakla ilgili, hayat hakkında önyargılı olmamakla ilgili ve hayat hakkında rahat olmakla ilgili, içinde insanın sanki şeytanın olmamasıyla ilgili bir şey” diyerek dile getirir (Pamuk, 2020: 386-387).

Yazar, romanını yazabilmek için Avrupa’da gezdiği müzelerle ilgili notlar alır. Tıpkı Kemal’in Füsun’u biriktirdiği eşyalarından bir müze kurmak istediği için Batı’nın pek çok müzesini gezmesi gibi. Pamuk için müzeler, zamanın mekâna dönüştüğü yerlerdir. Romanda Kemal bu müzelerin atmosferinde Füsun’u hatırlar. Kitapta Kemal’in koleksiyoncu yanı, Batı dışındaki toplumlarda acı çeken insanın; acılarına teselli olarak eşyalara bağlanması da irdelenir.

Pamuk, kitap yazma fikri ve bir müze oluşturma isteğini “Daha sonra müzeye dönüştürebileceğim bir ev satın alınca, içimdeki küçük koleksiyoncu cesaretlendi” diyerek dile getirir (Pamuk, 2020: 363). Bu cesaret ile 2012 yılında kitaptan ilham alarak İstanbul’da Masumiyet Müzesi’ni açar. Müze, 2014 yılında Avrupa Müzeler Forumu tarafından Avrupa’nın en iyi müzesi seçilir. 2012 yılında Demet Haselçin tarafından belgesel olarak çekilir.

Yazar, romanın son kısmı olan “Mutluluk” adlı bölümde bir bilet olduğunu ve o biletin olduğu sayfayı açtıkları takdirde müzeye ilk kez gelen ziyaretçilerin ücretsiz giriş yapabileceğinden de bahseder. Aynı zamanda kitabın sonunda müzenin nerede olduğunu gösteren bir harita da mevcuttur.

1.3.9. Kafamda Bir Tuhafılık

2014’te yayımlanan kitap, 1969 yılından başlayarak 2012 yılına kadar olan süreçte dönemin siyasi, sosyal konularına ışık tutar. Roman yedi kısım, elli yedi bölümden oluşur. Romanın kahramanı Mevlut’un kız kaçırmasıyla başlayan eser, aynı zamanda boza ve yoğurt satıcısı Mevlut Karataş’ın hayatının ve hayallerinin hikâyesi olarak karşımıza çıkar.

Romanda Mevlut’un yaşadığı olaylar, aşklar, geçim mücadelesi, köyden kente göç, kırsal kesim insanın kent hayatına uyum sağlaması, İstanbul’un geçirdiği değişim gibi konuları ele alınır. Pamuk, romanında İstanbul’a göç eden, bu büyük şehirde zorluklarla yaşayan bir sokak satıcısının hayatını, geçim derdini anlatmak ister:

Bir sokak satıcısını, özellikle bir bozacıyı anlatma fikri belki on yıldır, 2003-2004'ten beri vardı. Zor zamandaki, para sıkıntısı çeken, baskı altındaki bir bozacıyı anlatma fikri hep vardı. Ben doğduğumda bu şehrin nüfusu 1 milyondur şimdi 15 milyon, o 14 milyon kişiyi anlatmak istedim. Şöyle bir dil vardır ya, "bir İstanbullular vardır bir de oraya gelip bozan insanlar". O ayrımdan kurtulmak da gerekiyor. Yalnızca o şehre katılan insanların bakış açısından şehrin hayatını anlatmak istedim (Erciyes, 2014).

Kitabın başında Mevlut, İstanbul'a geldiğinde amcasının oğlu Korkut'un düğününde gördüğü siyah gözlere âşık olur. Kızı kaçırmayı planlayan Mevlut, yanlış kızı kaçırmaya ve onunla evlenmek zorunda kalır. Böyle bir durumun başına nasıl gelmiş olabileceğini düşünür ve kaderine razı olur. Boza satarak geçimini sağlayan Mevlut, maddi sıkıntılar çekse de boza satmaktan vazgeçmez. Yakın arkadaşı Ferhat ile bir dükkâna ortak olsa da akşamları boza satmayı bırakamaz. Karısı Rayiha'nın ölümü ve kızlarının evlenip evden gitmeleriyle boşluğa düşen Mevlut, Korkut'un düğününde âşık olduğu Samiha ile evlenir. Samiha'nın bazı yönlerini tuhaf bulur ve romanın sonunda âşık olmadan evlenmesine rağmen bu hayatta en çok Rayiha'yı sevdiğini kabullenir.

Kitap, kahramanımızın sokak sokak gezerek boza satarken aklından geçen tuhaf düşünceleri irdeler. Mevlut, yoksul fakat hiçbir siyasi topluluğa katılmayacak kadar da "birey"dir. Hatta onun bu duruşunu Pamuk, "Hamlet"e benzetmektedir. Mevlut; sorunları olan, irdeleyen ve gerçek bir bireydir.

Romanda anlatıcı sık sık değişir. Bazen karakterlerin anlattıkları romanı bazen yazar anlatır. Birinci kişi ağzından anlatılan paragrafın başında anlatıcı olan karakterin ismi belirtilir, üçüncü kişinin anlatıcılığı üstlendiği kısımlara geçilirken paragrafın başına küçük bir bozacı resmi vardır.

Yazar, romanda kadın karakterlerin aşağılanmalarını, küçümsenmelerini, hor görülmelerini, ikinci sınıf bir hayat sürmelerini, ezilmelerini de ele alır.

Erkekler her zaman daha gururlu, mağrur, iddialı ve kendini teşhir etmeye hevesli, kadınlar ise daha arka planda kendilerini göstermek istemiyor. Zaten göstermeleri de istenmiyor. Gülmeleri istenmiyor. Sokağa çıkmaları istenmiyor. Türkiye'de gördüğümüz hayat böyle, bunun için araştırma yapmaya gerek yok. Bu kitap altını çizmeden ama ayrıntılarla kadınların ne kadar çok ezildiğini ne kadar çok aşağılandığını kötü şartlara itildiğini gösteriyor (Erciyes, 2014).

Pamuk, diğer romanlarında yapmadığı bir şey yaparak, romanın başına bir soyağacı, sonuna karakter dizini ile kronoloji koyar. Eserde çok fazla karakter olması yazarı bu doğrultuda bilgilendirmeye yönlendirir: "Bu kitabımda çok kahraman var, çok olay var, çok hızlı oluyor, herkes herkesle evleniyor ve karışıyor. Karıştırılmasın diye başta klasik romanda da olan bir aile ağacı koydum" (Erciyes, 2014).

Her eserinde ailenin önemine değinen, aile birliğini işleyen yazar için ailenin kuruluşu da bir diğer önemli konudur. Pamuk, bu konu hakkındaki düşüncelerini şöyle dile getirir: “Benim romanlarım hep aile romanı, Cevdet Bey, Sessiz Ev, biraz Masumiyet Müzesi... Bu da öyle. Ama romanın konusu ailedir zaten. Kim kiminle evlenecek? Jane Austen'dan bu yana temel konulardan biri ailenin kuruluşudur, sonra aileyi birlikte tutmak, ekonomik savaş” (Erciyes, 2014).

Roman, 2015 yılında Aydın Doğan Vakfı Roman Ödülü ve Erdal Öz Ödülü'nü, 2016 yılında Tolstoy Müzesi Vakfı'nca düzenlenen Yasnaya Polyana Ödülü'nü “Yabancı Edebiyat” kategorisinde alır.

1.3.10. Kırmızı Saçlı Kadın

Yazar, romanı 2014'te yayımladığı Kafamda Bir Tuhaflık'tan kısa bir süre sonra okuyucusunu fazla bekletmeden 2016'da yayımlar. Pamuk, diğer kitaplarına göre eserini daha kısa tutar:

Kara Kitap'tan yoruldum, kısa bir roman yazayım dedim. Okyanusları koşarak geçeyim dedim, mümkün mü diye kısa roman yazmak. O da bende olmadığını düşündüğüm bir hüner, bir deneyim. Bana kalırsa Kırmızı Saçlı Kadın hem kısa, hem doğu-batı milli kimlik üzerine düşünme, şahsiyet ve medeniyet arasındaki ilişkiler gibi konuları irdedeği için tamamen farklı konular belki ama benzeyen yerler var (NTV, 2016).

Eserde tanındık olan, birbirinden farklı, Doğu ve Batı'yı sembolize eden iki eser hatırlatılır: Sophokles'in Kral Oedipus'u ve Firdevsî'nin Şehname'si. Her iki hikâyede de baba oğul birbirinden habersizdir; Oedipus babasını öldürür, Rüstem ise varlığından dahi haberdar olmadığı oğlu Sührab'ı. Yazar, iki eserin romanına olan etkisini “Kitapta Kral Ödipüs'ü Avrupa'nın bireyciliğe ve bireyselliğe önem vermesiyle, Rostam'ın otoriterliğini ise Türkiye'yle, Ortadoğu'yla Asya'yla özdeşleşmeye çalışıyorum” diyerek söz etmiştir (Özcan, 2021).

Yazar, romanda baba-oğul ilişkisi üzerinde de durur. Babası tarafından terk edilmiş ve annesiyle yaşayan Cem adlı genç Mahmut Usta'nın yanında çalışmaya başlar. Zamanlar ustasıyla arasında baba-oğul bağı kurulmaya başlar, baba eksikliğini hisseden Cem, bu baba şefkatini ustasında bulur. Ustasıyla birlikte gittiği Öngören'de kırmızı saçlı bir kadına âşık olur. Yıllar sonra tekrar iş için Öngören'e dönen Cem, kırmızı saçlı kadından Enver adında bir oğlu olduğunu öğrenir. Aralarında çıkan kavgada Enver babası Cem'i öldürür.

2016'da yayımlanan eser, İtalyanca çevirisiyle 2017 yılında Lampedusa Ödülü'nü kazanır.

1.3.11. Veba Geceleri

Roman, 1901 yılında Abdülhamit Dönemi'nde Girit-Kıbrıs-Rodos civarında hayalî bir Osmanlı vilayeti olan Minger Adası'nın vebaya yakalanmasını ve karantina sürecini anlatmaktadır. Eser; siyaset, tarih, polisiye, aşk gibi konuların yanı sıra salgınla mücadele, devlet, birey gibi konulara da yer verir.

Yazar, eserini oluştururken salgın hastalıklarla ilgili pek çok eser okuduğunu, araştırmalar yaptığını, dönem ve salgın ile ilgili çeşitli kitapları karıştırarak yazacağı eserin zihinsel haritasını ortaya çıkardığını, amacının salgın sürecinin gerçekten yaşanıp yaşanmamasından ziyade salgın korkusunu ve karantina sürecini inandırıcı bir üslupla okuyucuya anlatmak istediğini bir söyleşisinde şöyle dile getirir: "Veba ile ilgili en ünlü romanları, veba sahnelerine dikkat ederek okuyordum. Ama yazar bunları yaşamış mı diye çok fazla sormuyordum kendime. Benim derdim salgın korkusu ve karantinayı inandırıcı bir şekilde anlatmaktır" (Öztürk, 2021).

İzmir'de çıkan kolera salgınını başarıyla önleyen ve Minger Adası'nda çıkan salgın söylentileri üzerine görevlendirilen Bonkowski Paşa ve yardımcısı Doktor İlias'ın öldürülmesi esere esrarengizlik katar. Paşa'nın ve yardımcısının zehirlenerek ortadan kaldırılmak istenmesi üzerine yazar olayı tarihi bir vakaya benzetir: "Bu noktada Bonkowski Paşa ile Mithat Paşa arasında kısmi bir temsil ilişkisinin varlık kazandığı söylenebilir; Mithat Paşa da bir dönem Abdülhamit'in yanı başında kalmış, fakat evhamlı Sultan tarafından tehlikeli addedildikten sonra Taif'e sürülüp orada öldürülmüştür" (Güngör, 2021: 22).

Olaylar, hayalî bir anlatıcı olarak seçilen Mîna Migerli'nin ağzından anlatılır. Eser, Abdülhamit'in aşırı evhamı, baskı ve otoriter rejimi üzerinde durarak, bazı tarihî olaylara da atıfta bulunur. Yine Sultan Abdülhamit'in tıbbi merakı, Batı'daki tıbbî gelişmeleri takip ettiği ve yeniliklere olan ilgisinden bahsedilir.

2021 yılında yayımlanan, yoğun tarihî bilgi ve şahıslara yer verilen eser, veba salgının artmasıyla adanın karantinaya alınması bize günümüz COVID-19 pandemi sürecini de çağırıştırır. Eserinde Osmanlı'da salgın ve salgın süreciyle alakalı çeşitli bilgiler de veren Pamuk, bu çağrışımla alakalı katılmış olduğu bir radyo programındaki röportajında şu şekilde dile getirir:

...neredeyse 40 yıldır geçen bir roman düşünüyorum, 5 yıldır yazıyorum, derken 1,5 yıl evvel böyle bir şey (pandemi) başlıyor, birden şaşırıyorsunuz hatta birazcık kederlendim benim konum, gizli konum, kendi bildiğim bir şeydi birden herkes böyle sanacak falan filan. Ben bütün bu durumu yaşadığım psikolojik şeyi, yani bir konuyu 40 yıldır araştırıyorsunuz, geçmiş bir konu yok, böyle şeyler deniyor derken o konu tekrar geri geliyor. 'Bunun psikolojisini ya da eski veba salgınlarında ne oluyordu? Şimdiki koronavirüs pandemisinden ne farkı var?

Benzerlikler' diye bir yazı yazdım, bu da NY Times'da yayınlandı (Madra, Özbay, 2021).

Diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında Doğu-Batı ikilemi üzerinde duran yazar, salgınla mücadelede doğru yöntemleri izleyerek, salgını kontrol altına alabileni Batı olarak gösterirken; istikrarsız bir yol izleyerek salgını kontrol altına alamayıp fazla kayıp vereni ise Doğu olarak gösterir. Dönemin sıkıntılarını, sorunlarını, baskısını bir hastalık üzerinden anlatmaya çalışan romanda, veba alegorik bir unsur olarak işlenir:

Veba Geceleri, eski düzenin aristokrasisinin, kralların, ağaların, paşaların düzenini bitip yeni daha demokratik, milli devletlerin, daha demokratik, daha laik, dinden çok bürokrasiye ve modernliğe dayanan yeni milletlerin ortaya çıkmasının zorunluluğunun alegorisi. Aslında insanların roman boyunca anladıkları yeni bir devlete ihtiyaç var bu anlamda, Veba Geceleri için eski düzenin bitmesi ve yeni kutsalların yaratılmasının alegorisidir ya da Albert Camus'nün 'Veba'sı bir alegoriymiş, neyi gösteriyormuş, doğrudur bu da herkes Alman işgalini gösteriyor. Benim vebam ise belki bir ülkede işlerin yolunda gitmediği zaman, ağır bir buhran başladığı zaman bir ülkede çeşitli insanların karar alma yollarını da anlatan bir kitap (Madra, Özbay, 2021).

Roman, 2021 yılında Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'ne layık görülür.

İKİNCİ BÖLÜM

KARA KİTAP'TA SÖZ DİZİMİ

2.1.CÜMLE

Cümle; duygu ve düşünceleri aktarma aşamasında dil aracılığıyla ortaya çıkan, kelime veya kelime gruplarından oluşan bir yapıdır. Bu yapı pek çok dilbilimci tarafından incelenmiş ve çeşitli görüşler, tanımlar ortaya çıkmıştır.

Ergin, cümleyi “bir fikri, bir düşüncüyü, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime grubu” olarak ifade eder (Ergin, 2020: 392).

Banguoğlu tümceyi, “kendi kendine yeten, temelinde bağıntısız bir yargı” olarak tanımlar (Banguoğlu, 2019: 522).

Özmen, cümleyi “bir yükleme bağlı olarak oluşan, bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir eylemi veya bir isnadı, tam olarak anlatan ve birbirlerine belirli kurallarla bağlanan kelimeler dizisi” olarak tanımlamıştır (Özmen, 2016: 4).

Karahan, “bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisi” olarak tanımlamıştır (Karahan, 2016: 9).

Delice, cümle tanımını farklı bir şekilde ele alarak “bir yargıyı, dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde ya oluş veya kılış bildiren çekimli bir fiille ya da sonuna cevher fiili getirilen ve durum bildiren bir isimle ifade eden yüklemli kelimeler dizisi” tanımında bulunmuştur (Delice, 2018: 156). Böylece yargıdan çok yüklemli önemini ortaya çıkarmış, “Tüh!” sözcüğünün bağlama göre farklı cümleler yerine kullanılabileceği için bir cümle yerini tutabileceği kanısına varmış fakat soyut kaldığı, “yargı” bildirmediği için kabul görmediğine değinmiştir (Delice, 2012: 38-40).

Cümle, yargı bildiren kelime veya kelimeler dizisinden oluşur. Çekimli bir fiilden veya bir isim unsuruna eklenen ek-fiilden oluşan yüklem, cümlenin temel ögesidir. Cümlenin diğer ögeleri yüklem tarafından belirlenir

- Telefon bir daha **sustu**. (s. 31)
- Uykusuz geçen geceden sonra, sokağa adımını attığında Galip, karın sandığından da çok yağdığını, Nişantaşı'nın tekdüze kurşuni rengini örten beyazın yadırgatıcı aydınlığından **anladı**. (s. 66)
- Pusula **hikâyedir**. (s. 83)
- Aşk **aramaktır**. (s. 85)
- Bize daha adınızı bile **söylemediniz**. (s. 96)

- Bir yerlerden bir gözün beni seyrettiği duygusuna kapıldığımda önce pek **telaşlanmadım**. (s. 105)
- Sinemadan çıkan kalabalığın yüzünde bir hikâyeye gırtlaklarına kadar gömülebildikleri için kendi mutsuzluklarını unutan insanların huzuru **vardı**. (s. 203)
- Bu dünyada yaşamaktan memnun, gülümseyerek defterdeki adresleri ve karşılarındaki cümleleri **okudu**. (s. 337)

Yargı bildiren çekimli bir fiil veya isim ile tek kelimelik bir cümle kurulabilir.

- Sanmıyorum. (s. 22)
- Büyülenmişim. (s. 62)
- Severdim. (s. 133)
- Avukatım. (s. 133)
- Evliyim. (s. 134)
- Bilmiyorum. (s. 135)
- Unutmuşlardı. (s.196)
- Hatırlayacaksın. (s. 218)
- Bekliyorsunuz. (s. 225)

Cümlede yargıyı temel öge olan yüklem bildirir. Diğer ögeler, yüklem destekleyicisi olarak cümle içinde bulunabilir.

- Gördü (y).
- Okula geç kaldığını (bln) / gördü (y).
- Rüyasında (yt)/ okula geç kaldığını (bln) / gördü (y).
- Galip (ö), / rüyasında (yt) / okula geç kaldığını (bln) / gördü (y).
- Okula geç kaldığı o bahar sabahında (z) / Galip, (ö) / rüyasında (yt) / okula geç kaldığını (bln) / gördü (y). (s. 19)

Karşılıklı konuşmalarda kullanılan soru ve cevap cümleleri, sadece yüklemden meydana gelirse cümlelerin anlamı yakınındaki cümle ile tamamlanır.

- "Yazılarımı okur musunuz benim?"
"Okurum." (Sizin yazılarınızı okurum.) (s. 94)
- "Gözlerimi kırptırışımı da severdin değil mi?"
"Severdim." (Gözlerini kırptırman da severdim.) (s. 133)
- "Türkân Şoray'ını sevdin mi?"
"Sevdim." (Türkân Şoray'ını sevdim.) (s. 136)
- "Sen de hoca mısın?" dedi imam.
"Hocayım." (Ben de hocayım.) (s. 180)

- "Telefonumu veren adresimi vermedi mi size?"

"Vermedi." (Telefonunuzu veren adresinizi bana vermedi.) (s.216)

Cümlelerin yüklemden sonraki en önemli ögesi öznedir. Özne cümlelerin zorunlu ögesi değildir. Öznesiz cümleler olabildiği gibi öznesi yüklem taşıdığı ekten anlaşılan özneler de vardır.

- Bazan Vasıf'la birlikte uzun uzun pencerelerden dışarı tramvay yoluna **bakardık**. (özne: biz) (s. 13)
- **Ben** haberi bir Fransız jeoloji dergisinde **okudum**. (öznesi olan bir cümle) (s. 22)
- Hatıralardan, hep baldan tatlı hoş şeyler gibi **söz edilecek**. (öznesi olmayan cümle) (s. 94)
- Yukarı bir kat **çıkılmıştı**. (öznesi olmayan cümle) (s. 115)
- **Galip** taksiye **bindi**. (öznesi olan bir cümle) (s. 129)
- Adam asmakla fiyatların düşmeyeceğini **bilmek lazım!** (öznesi olmayan cümle) (s. 167)
- Kendi ölümünü rüyasında gördüğünü ve ölümüne bir rüya görür gibi gittiğini **anladı**. (özne: o) (s. 270)
- İstanbul'un içinde bir gölge gibi onu **takip ettim**. (özne: ben) (s. 350)
- İnsanın bu ülkede kendisi olmasının ne kadar zor olduğunu **biz** de **biliyoruz**. (öznesi olan bir cümle) (s. 407)

Nesne, geçişli fiil cümlelerinde zorunlu olarak bulunmaktadır. Geçişsiz fiil cümlelerinde ve isim cümlelerinde nesne bulunmaz.

- Yatağın başından ucuna kadar uzanan mavi damalı yorganın engebeleri, gölgeli vadileri ve mavi yumuşak tepeleriyle örtülü tatlı ve ılık karanlıkta (yt) / Rüya (ö) / yüzükoyun uzanmış (z) / **uyuyordu** (y). (geçişsiz fiil cümlesi) (s. 11)
- Dışarıda (yt) / Nişantaşı bacalarının kömür ve mazot dumanıyla kararttığı soğuk ve çamurlu bir hava (ö) / **vardı** (y). (isim cümlesi) (s. 21)
- Ama (cdö) / asıl muamma (ö), / üstatların oynadığı gurur satrancının öğüt hamleleriyle kurulmuş esrarında (yt) / **gizlidir** (y). (isim cümlesi) (s. 83)
- Okuyucu (ö) / kedi gibi (z) / **nankördür** (y). (isim cümlesi) (s. 84)
- Bütün hayatım (ö) / bu tür kötü hatıralarla (z) / **doluydu** (y). (isim cümlesi) (s. 165)
- İlk yazıya (yt), / "Aynaya baktım ve yüzümü okudum," sözleriyle (z) / **başladı** (y). (geçişsiz fiil cümlesi) (s. 295)
- Birden (z) / göğsümün üzerinde soğuk, buz gibi soğuk, keskin bir ağrıya (z) /

uyandım (y). (geçişsiz fiil cümlesi) (s. 310)

Yüklemin bulunduğu yere göre cümleler kurallı ve devrik olmak üzere iki şekilde sınıflandırılır.

- Dün akşam radyoda filanca programı **dinlediniz mi?** (kurallı cümle) (s. 85)
- "Celâl Bey günlerdir yok!" **dedi** tıpkı yazısının köşesindeki fotoğrafında görülen buldog köpeği gibi asık bir suratla. (devrik cümle) (s. 90)
- Ayaklarımı uzatarak oturduğum koltukta kendim olabilmenin tadını daha da çıkarabilmek için kendim olamadığım zamanları bir bir **hatırladım**. (kurallı cümle) (s. 166)
- Dönüp mahcup, utangaç, İngilizlere **gülümsedi** sonra. (devrik cümle) (s. 170)
- **Var** bir kurtuluş yolu. (devrik cümle) (s. 299)
- Ben de senin gibi sinemalara, futbol maçlarına, fuarlara, panayırlara giden o kalabalıklardan artık **nefret ediyordum**. (kurallı cümle) (s. 347)

Kurallı bir cümlede yüklem sonda, özne ise genellikle cümle başında bulunur. Fakat bazı durumlarda cümle içinde öğelerin yerleri değişebilmektedir. Öğelerin dizilişindeki bu esneklik, Türkçenin anlatımını zenginleştiren önemli bir özelliktir. Genellikle vurgulanmak istenen öge yüklem önünde bulunur.

- "Yüzün kâğıt gibi beyaz!" (bsn) / **derdi** (y) / Rüya (ö), / annesinin daha ta çocukluğunda Galip'e söylediği cümleleri neşeyle tekrarlayarak (z). (vurgulanan öge: belirtisiz nesne) (s. 57)
- Başlangıçta (z), / bu 'göz'ü (bln) / ben (ö) / **yaratmıştım** (y). (vurgulanan öge: özne) (s. 106)
- Yeni bir paragrafın başında (yt) / bir an (z) / **durdu** (y) / bir süre (z). (vurgulanan öge: zarf) (s. 111)
- Kendini seyrettiği komodinin aynasından kalkıp (z), / Galip'in kulağına (yt) / cevapları (bln) / kıkırdayarak (z) / **fısıldadı** (y). (vurgulanan öge: zarf) (s. 135)
- Her şeyi (bln) / sana (yt) / **anlatmak istiyordum** (y). (vurgulanan öge: yer tamlayıcısı) (s. 349)

2.1.1. Cümlelerin Öğeleri

Cümle; anlamsal bir bütünlük içinde, kelime veya kelime gruplarından oluşan öğelerin bir araya gelmesiyle meydana gelir. Cümlelerin kurucu ögesi yüklemidir. Yüklemden sonra cümlelerin ikinci dereceden önemli ögesi öznedir. Cümle zorunlu ve yardımcı öğelerden oluşur. Kimi araştırmacılar özneyi temel öge olarak ele alırken,

kimi araştırmacılar yardımcı öge olarak ele alır. Cümlenin yardımcı ögeleri nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümlecidir.

Ergin, fiil ve faili cümlelerin esas unsurları, nesne, zarf ve yer tamlayıcısının da cümlelerin yardımcı unsurları olarak kabul etmektedir (Ergin, 2020: 393).

Banguoğlu, yüklem ve özneyi cümlelerin temel üyeleri kabul eder ve diğer ögelerin “tamamlayıcı tümleç ve ikincil üyeler (Banguoğlu, 2019: 524)” olarak sayıldıklarını belirtir.

Özmen, cümlelerin yüklem ve öznenin oluşan iki temel ögesi olduğunu diğer ögelerin de yüklemde söz konusu olan eylemi belirleyen ve sınırlayan yardımcı ögeler olduğunu söylemektedir (Özmen, 2016: 4).

Delice bu görüşlerin dışında, cümlelerin kurucu ögesi olarak yüklemi kabul etmiş; özne, nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümlecini “kurucu ögeyi tamamlayan ögeler” başlığı altında incelemiştir (Delice, 2018:156-165).

Karahan ise, “Ögeler, cümle içinde zorunlu veya yardımcı öge olarak görev yaparlar. Zorunlu ögeler, fiilin ortaya çıkabilmesi için gerekli olan ögelerdir. Bunlar cümle içinde bir kelime veya kelime grubu olarak yer almasalar da varlıkları bağlamdan anlaşılır. Yardımcı ögeler ise yüklemi yer, zaman, tarz vb. bakımlardan tamamlayan ögelerdir” diyerek ögelerin cümle içerisindeki görevlerine değinmiştir (Karahan, 2016: 13).

2.1.1.1. Yüklem

Yüklem, cümlede yargıyı üzerinde taşıyan ögedir. Cümlelerin kurucu unsurudur, bu nedenle bir cümlelerin oluşması için gerekli olan tek öge yüklemidir. Yüklem, çekimli bir fiil veya ek-fiil ile çekimlenmiş bir isim olabilir. Cümlede iş, oluş ve durum bildirir.

Ay yüklemi, “Türkçede yüklem, tümcenin ana ögesidir ve yargıyı üzerinde taşıyan unsurdur. Bu unsur, ekli veya eksiz olarak kullanılan bir ad veya eylemdir” diye tanımlamaktadır (Ay, 2020: 139).

Özmen, bir eylem, bir iş, bir oluş veya isnat (yükleme) bildiren cümle ögesi, olarak tanımlar. Ayrıca metinde ne kadar çekimli fiil varsa o kadar yüklem bulunabileceğine değinmektedir (Özmen, 2016: 5).

Böler, yüklemi bir eylem, bir iş, bir oluş ya da isnat bildiren ve cümleyi kuran öge olarak tanımlarken yüklem cümlede temel öge olduğuna bu yüzden ilk olarak yüklemi bulmak gerektiğini belirtir (Böler, 2021:22).

Karahan ise, “Kılış, oluş ve durum yüklem tarafından karşılanır. Yüklem, cümlelerin ana ögesidir. Diğer ögeler, yüklem anlamını çeşitli bakımlardan tamamlamak üzere cümlede yer alır” şeklinde tanımlamaktadır (Karahan, 2016: 14).

Kurallı bir cümlede yüklem sonda bulunur. Anlamı öne çıkarma, vurgulama, şiirde ahenk endişesi gibi ihtiyaçlardan dolayı diğer ögeler gibi yüklem de yeri değişebilir.

- Celâl'i bekleyen kimse **yoktu** görünürde. (s. 98)
- Kışkandığı 'O'na **ulaşmak istiyor** bu adam. (s. 109)
- Bir yerde olup ikisi câlis

Âyineye **girdi** aks-ü âkis (Şeyh Galip) (s. 330)

Bir cümlede özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf birden fazla olabilir. Fakat yüklem tektir, bir metinde kaç yüklem varsa o kadar cümle vardır.

- Galip eve girer girmez, çay için ocağa su **koydu**, paltosunu, ceketini çıkarıp **astı**, yatak odasına girip soluk lambanın ışığında ıslak çoraplarını **değiştirdi**. (s. 42) (3 cümle)
- Askerlik anılarını **anlatıyorlar**, gazeteler **karıştırılıyor**, **dedikodu ediliyor**, arada bir **gölüşülüyor** da; ama en az anlattığı, kendini en az dinletebildiği için, huzursuz olan biri **var** aralarında: Berberin kardeşi. (s. 244) (5 cümle)
- Supertechnirama kırmızısıyla ağzı boyanmış o maskeyi kadının suratından çekerse altından çıkacak yüzün üstünde bütün anlam açık seçik **okunacaktı**, ama bu anlamın ne olması gerektiğini **kestiremiyordu**. (s. 193-194) (2 cümle)
- Allaha değil, harflere, insanlara ve putlara **tapıyor**, kendini Mehdi **ilan ediyor** ve Kuran'ın gerçek ve görünen anlamına değil gizli ve görünmez anlamı dediği kendi hayâllerine iman ediyor diye zındıklıkla **suçlanmış**, **yakalanmış**, **yargılanmış** ve **asılmıştı**. (s. 271) (6 cümle)
- Koltuktan **kalktı**, Celâl'in masasına **geçti** ve dirseklerini kitabın iki yanına koyup dikkatle **okumaya başladı**. (s. 275) (3 cümle)
- Bütün tuzakları, bütün oyunları, bütün harfleri ve ikizlerini **unutalım** şimdi; hepsini **geçtik**, hepsini **aştık**. (s. 355) (3 cümle)

Yüklem yapısı diğer cümle ögelerini de belirler. Yükleme geçişsiz fiil veya isim olan bir cümle nesne alamaz.

- Kim olduğunu çıkaramadığı mavi saçlı güzel bir kızla (z), / **alfabenin son sayfalarının okunacağı okuldan uzaklaşan bir belediye otobüsündeydiler** (y). (s. 19)

- Uyumadan önce ağlamak isteyen bir çocuk gibi (z) boşalan yatağa (yt) elbiseleriyle (z) **uzandı (y)** / ve (be) / on iki saat (z) **uyudu (y)**. (s. 400)

Bazı cümlelerde yüklem yer almadığında bu tip cümlelerin anlamı bağlamdan anlaşılır. Cümle kendinden önce gelen cümlelerin yardımıyla ya da okuyanın zihninde tamamlanır. Bu cümlelere “kesik veya eksiltili cümle” denir. Türkçe Sözlük eksiltiyi: “Anlatıma kolaylık sağlamak üzere bir kelimedeki eklerin veya bir cümledeki kelimelerin azaltılarak kullanılması olayı” şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2011: 771). Üstünova eksiltinin, tekrara düşmemenin yollarından biri olduğunu söylemiş; iletişimde zamandan tasarruf, dilin tekrardan hoşlanmayışı, okuyanın / dinleyenin, okuduğunu / duyduğunu doğru yorumlayabileceğini düşünmesi gibi etkenlerin anlatım kısalığına yol açtığını dile getirmiştir (Üstünova, 2004: 163).

Gülsevin, dili kullanırken iletişimi aksatmadan ve koparmadan ifadeyi güçlendirmek, kolaylaştırmak veya vurgulamak gibi amaçlarla başvuru alan bazı yolların olduğuna, eksiltilim, devrik yapı kullanımı gibi yolların bunlar arasında sayılabileceğine değinmektedir (Gülsevin, 2022: 528).

- Üç yıl önce sizin evinizde, Alâaddin'in dükkânından aldığı yabancı bir moda dergisinin içinde, birlikte gittiğiniz ortaokul binasında, el ele tutuştunuz sinemanın girişinde... (s. 11)
- "Mutfak kapısıyla koridordaki kalorifer arasında... Saat ikide... İri bir şey..." (s. 29)
- O da hikâyeyi başkalarından almıştır, ama kendisi... (s. 86)
- Burnu büyüyen gazetecinin cenazesi ya ianeyle kaldırılır ya belediyeyle... (s. 95)
- Besbelli, hepsi bir esrarın işaretleriydiler, ama hangi esrarın? (s.196)
- Günahlarının vicdan azabından uyku uyuyamayan bir hayalet... (s. 301)
- Ama Celâl, o ev yok artık; yıkılmış, yok olmuş, ne o Ermeniler, ne o eski dükkânlar... (s. 339)
- İstanbul'un ortasında, çöp yığınlarının zerzevat artıklarının, köpek leşleriyle Milli Piyango biletleri arasında, çamurlu bir kaldırımda, esrarengiz bir şekilde bulunan ünlü bir köşe yazarının cesedi... (s. 352)

Gülsevin, aktarma cümle/cümlelerinin nesne olup dedi yüklemine kullanıldığı ve yine dedi yüklemine bir kısım nesne veya nesnelerinin de yüklemden sonra sıralanmış gibi görüldüğü cümlelerde, dedi yükleminden sonra yer alan cümleler eksiltili cümleler olduğunu söyleyerek, dedi yükleminden sonra sıralanan nesnelerin dedi yüklemine nesneleri olmadığını, söylenmemiş olan bir dedi yüklemine nesneleri

olduğunu, dolayısıyla da bu söz dizisinin devrik bir cümle olmadığını dile getirmektedir(Gülsevin, 2022: 534).

- "Hatırlamıyorum," **dedi**, sonra bir rüyadan uyanır gibi, "şehzade yazısını da düşündüğümü biliyorum, ama yazdığımı hatırlamıyorum." (s. 315)
- "Sevgili dostum," **dedi** Galip, "bu benim mesleğimdi." (s. 344)

Art arda sıralanmış bazı cümlelerde yüklem veya yüklem bir parçası ortak olabilir.

- Sabahları deniz durgun **olurdu**, sandal beyaz (**olurdu**), aynı kayıkçı hep dostane (**olurdu**). (s. 12)
- Vasıf büyük yatağın kenarına **oturdu**, Galip karşısına (**oturdu**). (s. 41)
- Yatak odasında iki (**sigara içmişti**), salonda dört **sigara içmişti**. (s. 52)
- "İnsanlarımızın en önemli hazinesi" dedikleri jestleri, günlük hayatta yaptıkları küçük vücut hareketleri, sanki gizli ve görülmez bir 'şefin' komutuyla ağır ağır ve tutarlı olarak **değişiyor(muş)**, **yok oluyor(muş)**, yerlerine nereden örnek alındığı bilinmeyen birtakım yeni hareketler **geçiyormuş**. (s. 64)
- Gazeteyi elinize alınca, önce beni mi, **okursunuz** Celâl'i mi (**okursunuz**)? (s. 94)
- Besbelli, durup durup hastalanan çocuklar gazetelerde hakkında çok yazılan o mikropları buradan **alıyorlardı**; erken yaşta sözünü ettikleri hortlak ve ölüm korkusunu da (**alıyorlardı**). (s. 190)
- Belkıs elbisesini **değiştirmiş(ti)**, üzerine Galip'e yabancı bir yerde yabancı bir kadınla olduğunu hatırlatan nefli bir etek **giymişti**. (s. 192)
- Gözüm pencerede(**olurdu**), kulağım telefonda **olurdu**. (s. 194)
- Ondan sonrası **açık(tı)**, **anlaşılır(dı)** ve **aydınlıktı**. (s. 294)
- Dokunduğu eşyalar, kapı kulpları, şuraya buraya atılıvermiş makaslar, kaşıklar, bir zamanlar Rüya'nın sigarasını bastırdığı küllükler, bir zamanlar birlikte oturup yemek yedikleri yemek masası, bir zamanlar karşılıklı oturdukları boş ve acıklı koltuklar, evdeki her şey dayanılmayacak kadar **üzücü(ydü)**, dayanılmayacak kadar **hüzünlüydü**. (s. 396)

2.1.1.1.1. Fiil Soylu Yüklemeler

Fiil cümleleri, yüklemi çekimli bir fiil olan cümlelerdir. Çekimli fiiller kip, zaman ve şahıs eklerini almış fiillerdir (Böler, 2021: 244).

2.1.1.1.1.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklemler

- Ama, "Bırak şu sigarayı"yla başlayan kavgalarının birinde nankörlükle suçlanan Babaaanne, Dedeye, bir sabah olsun yataktan ondan sonra çıkmadığını **söylemişti**. (s. 20)
- Bir daha çaldığında hava iyice **kararmıştı**, yazıhanedeki eşyalar **belirsizleşmişti**. (s. 31)
- Çay ocağının çırağı kenefleri **yıkıyordu**. (s. 70)
- Olmamış şeyler olmuş gibi, olmuş şeyler olmamış gibi **anlatılacak**. (s. 94)
- "Belki de o evlerin birinde tek başına bunalarak can çekişiyordur," **dedi** köşe yazarı. (s. 96)
- Bu boş, bomboş şehre istediğini elde etmek için, başka bir zaman, şan ve şöhretle **gelecektim** elbette. (s. 125)
- Kurnaz bir bakışla **gülümsüyordu**. (s. 136)
- Eminönü'nde kayıkçıyı, nedense, beni bekler **buldum**. (s. 281)
- Benim gözlerim **açıldı** artık. (s. 343)

2.1.1.1.1.2. Birleşik Fiil Grubundan Oluşan Yüklemler

2.1.1.1.1.2.1. İsim + Yardımcı Fiil ile Oluşan Yüklemler

Bu cümlelerde yüklem, isimden sonra gelen et-, kıl-, eyle-, yap-, ol-, bulun-yardımcı fiilleri ile oluşur.

- Sonraları, bu pervasız yöntem Batının 'insancıl kanat'ı tarafından kimyasal sakıncalarından dolayı fazla **tehlikeli bulunmuş(tu)**, daha ılımlı, ama uzun vadeli çözüm olan 'sinema-müzik' yöntemine başvurulmuştu. (s. 117)
- Böyle bir mahallenin kurucusu, yol açıcısı olmakla **iftihar ediyor**, Galip'i buraya, bu hayata **davet ediyordu**, hem de şimdi. (s. 120)
- Üstelik, bu mutluluk aracılığıyla, iki bin yıllık bir tarihi kumpası da boşa çıkardığı için daha da **mutlu oluyordu**. (s. 120)
- Tanıştığımıza **memnun oldum**, tanıştığımıza **memnun oldum**, tanıştığımıza **memnun oldum...** (s. 132)
- Bir ara utana sıkıla başındaki ağırlarından **söz etti**. (s. 184)
- Bahar sabahı, cellât şehre girmeden önce bir su kıyısında atından indi ve kuşların neşeli civıltıları arasında abdest aldı, **namaz kıldı**. (s. 259)

- Dün gece rüyamda aynısını görmek **nasip oldu**. (s. 310)
- Galip elinde olmadan ne konuştuklarını **hayal etti**. (s. 368)

Yardımcı fiillerden bazıları yardımcı fiil görevlerinden sıyrılarak, ötekiler gibi yani esas fiil olarak kullanılabilir (Böler, 2021: 151)

- İnanılmayacak ölçülerde satan fotoromanlarla ya da resimli kovboy hikâyeleriyle ya da boş suratlı yerli artist resimleriyle yorulmadan para kazandığı dönemler de **olmuştu**; kahvenin, sigaranın karaborsaya düşüp rahatının kaçtığı kuyruklu, soğuk, yavan günleri de. (s. 47)
- Ama Celâl o katı boşaltalı yıllar **olmuştu**. (s. 202)

2.1.1.1.1.2.2. Fiil + Sıfat-fiil + Ol-/Bulun- Fiili ile Oluşan Yüklemler

Ol- ve bulun- yardımcı fiillerinden önce gelen fiilin sıfat-fiil eki almasıyla oluşan y klemlerdir. Romanımızda fiil + sıfat-fiil + bulun- fiili ile oluşan birleşik fiil örneğine rastlanmamıştır.

- Yalnız i  içe geçen çene kemikleri değıl, kafatasları da ölümsüz bir öpüşle birbirine **kaynaşmış olacak**. (s. 26)
- Bundan sonra, fotoğrafçının artık yalnızca 'aşkı için' getirdiğı fotoğraflarla kadın **ilgilenmez olmuş**, saatçinin dışında en ilginç yüzlere bile gözünün ucuyla olsun bakmıyormuş. (s. 155)
- Az sonra, fısıldaşarak yürüyen iki ihtiyar ağır ağır yaklaşıp mihrabın hemen önüne çökünce Galip nesnelerin çağrısını da **duymaz oldu**. (s. 181)
- O zaman size sır diye verdikleri hikâyeyi onların yokluğıyla siz **bulmuş olacaksınız**. (s. 351)

2.1.1.1.1.2.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemler

Bazı birleşik fiillerde, yardımcı fiiller yerine asıl fiiller kullanılır. Bu yapılar da yer alan kelimelerden biri veya hepsi, ya sözlük anlamını kaybetmiş ya da deyimleşmiştir (Karah n, 2016: 75).

- "belki **aklını başına toplardı**." (s. 14)
- Apartman aralığı kokusuyla ıslak taş, k f, kızarmış yağ ve soğan kokusunun karışımı) merdivenlerini çıkarken Galip, az sonra, içeride bir bir göreceğı küçük sahnelere ve görüntülere, birçok kereler yeniden okuduğı bir kitabın

sayfalarını alışkanlık ve sabırsızlıkla çeviren bir okuyucu gibi acele acele **göz atıyordu**. (s. 33)

- Telefonu kapadıktan sonra Güntepe Mahallesi'nin haritasını Şehir Rehberi'nde bulunca Galip **hayrete düştü**, ama kendisini tepeden tırnağa değiştirmesini istediği şaşkınlık değildi bu. (s. 101)
- 'O' ise kendisini taklit eden 'ben'in uydurduğu bir şey olduğunu **bilmezlikten geliyor**. (s. 110)
- Yüzyıllarca önce Muhammed mutsuzlara **umut verebilmişti**, çünkü kılıcıyla zaferden zafere koşturmuştu onları. (s. 143)
- Memleketimizin bu yanından da **ibret alsınlar**. (s. 165)
- Sabahın ikinci kahvesini içerken bu heyecanla elindeki bütün ipuçlarını yeniden **gözden geçirdi**. (s. 246)
- Takma adla yayımladığın bir güreş tefrikasını bitirebilmek için çıktığın Anadolu yolculuğunda **dayak yedin!** (s. 252)

2.1.1.1.2.4. Kurallı Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemler

Kurallı birleşik fiiller, fiile gelen zarf-fiil ekinden sonra “bil-, ver-, gel-, git-, kal-, koy-, gör-, yaz-” yardımcı fiillerinden birinin gelmesiyle oluşur. Cümleye yeterli, ihtimal, tezlik, devamlılık, beklenmezlik ve yaklaşma gibi anlamlar katar.

- Mahlasların hangi padişahların olduğunu çıkarabilenler, bu şair padişahların adlarıyla ustalarımın adları arasında bir koşutluk olduğunu düşünürlerse, bu hiç de önemli olmayan muammayı **çözebilirler** belki. (s. 83)
- Olmak istediğim 'O' da kendinden bana uzanan o korkunç, boğucu bakışı **salıvermişti** üzerime. (s. 108)
- Garson kılığında yaşlı bir adam, televizyonda, İstanbul'un fethinin dünya tarihi içindeki önemini tartışan açık oturumcular karşısında **uyuyakalmıştı**. (s. 130)
- Berber olduğunu yazan (bu da tuhaftı) bu okuyucumun mektubunu unutmak üzereydim ki, bir öğleden sonra kendisi gerçekten **çıkageldi**. (s. 163)
- Kadının artık büsbütün baktığı televizyon ekranında, uzaktan da olsa Rüya'yı andıran genç bir kız **beliriverdi**: (s. 210)
- Benim suçum olup olmadığını hiçbir zaman anlayamadığım ve anlayamayacağım bir yanlışlık sonucu ölmesine kadar bu böyle **sürüp gitti**. (s. 389)

2.1.1.1.1.2.5. Çekimli Fiil + Dur- Fiili ile Oluşan Fiil Soylu Yüklemler

Dur- fiili çekimli fiillerden sonra gelerek cümleye süreklilik anlamı kazandırır. Dur- fiili kendinden önceki fiil ile aynı kip ekini almış olması gerekir.

- Gece yarısına kadar şehrin sokaklarında **dolaştım durdum**. (s. 126)

2.1.1.1.1.2.6. İsim-Fiil + (Yönelme Hâli) + Yardımcı Fiil ile Oluşan Yüklemler

-mA ve -mAk isim-fiili ile aslında esas fiil olmakla birlikte geçici yardımcı fiil olarak kullanılan bak-, başla-, çabala-, çalış-, dal-, değ-, dur-, giriş-, kalk-, koyul-, uğraş-, yelten-, iste- fiillerinin meydana getirdiği birleşik fiillerdir (Böler, 2021: 155). Kitabımızda “-mAyA başla-, -mAyA çalış-, -mAyA giriş-, -mAyA koyul- ve mAk iste-” örneklerine rastlanmıştır.

- Telefon aynı anda **çalmaya başladı**. (s. 58)
- "Sen de biliyorsun tabii!" diyerek yedi yüz yıllık Bektaşilik tarihini, ta Hacı Bektaş Veli'den başlayarak **anlatmaya koyuldu** Saim. (s. 77)
- Efendim, öğütlerinizi **yazmak isterdim**! (s. 82)
- Otuz yılı geçiyor, Amerikalılardan taklit 'yıldız' dediğimiz o zavallı artistlerimizin olmayan sırlarına **girmeye çalışıyorum**. (s. 97)
- Ellerindeki ekmek büyümediği için senden aldıkları umut da **tükenmeye başlayacak**. (s. 144-145)
- O'nun hikâyelerine **inanmak isteyecekler**. (s. 145)
- Pazarları gazeteleri karıştırır, radyodan futbol maçını dinler, o sıralarda eline geçirdiği bir flütü **çalmaya çalışırdı**. (s. 184)
- Celâl'in kendi çocukluk ve gençliğinin anıları için yeniden yarattığı bu hayalet dairenin öteki odalarında, Rüya ile Celâl'in şimdi nerede gizlendiğine ilişkin bilgi edinmek için dikkatli bir **araştırmaya girişti**. (s. 219)
- Önce, bıçaklarla ağzının kenarlarını, deriyi ve kemiği kanırtarak ağır ağır **düzeltmeye girişti**. (s. 264)
- İstanbul'a bakarak bu hayâl ve korkudan **kurtulmaya çalıştım**. (s. 280)
- Galip, Melih Amcaya, bir an önce köşedeki bakkaldan rakısını alıp eve dönmesini **söylemek istedi**. (s. 404)

2.1.1.1.2.7. Üst Üste Gelen Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemler

Birleşik fiillerle oluşan bazı yüklemler, zarf-fiil ve yardımcı fiil olarak ikinci kez birleşik fiil oluşturabilirler.

- Evet, tabii, bazı akrabaların ya da bazı tarihlerin uzaklığı konusunda **yanılmış olabilirlerdi**; Celâl Bey'in babası yaşadığına göre, (Emin misiniz efendim bundan?) babayla dedeyi, ya da ablayla halayı birbirine **karıştırmış olabilirlerdi**, ama bu yanılgıları da öyle pek fazla büyötmeye niyetleri yoktu anlaşılan. (s. 92)
- Oysa Deccal'i çok iyi **hayâl edebiliyoruz**: (s. 139)
- İkinci anlamların esrarlı dünyasına nasıl girebilir, esrarı nasıl **keşfedebilirdi**? (s. 199)
- Ancak, insan anlattığı şeylerin tükendiğine, bütün hatıraların, kitapların, hikâyelerin ve hafızanın sustuğuna ilişkin o derin sessizliği içinde duyduktan sonradır ki, kendi ruhunun derinliklerinden, kendi benliğinin karanlık lâbirentlerinden kendisini kendisi yapacak kendi gerçek sesinin yükselişine **tanık olabilir**. (s. 388)
- Şüphesini çeken birkaç numarayı aradı: Biri Lâleli'deki bir plastik atölyesiydi; bulaşık leğenleri, kovalar, çamaşır sepetleri yapıyorlardı; kalıp örneği verilirse her renkte, her nesneden yüzlercesini bir hafta içinde **teslim edebilirlerdi**. (s. 248)

2.1.1.1.2. İsim Soylu Yüklemler

İsimler, ek-fiil eki olarak cümle içerisinde yüklem olarak görev alabilirler.

2.1.1.1.2.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklemler

- "Uyandın mı?" Rüya'nın kendi hafızasının kapıları kapalı bahçesinde değil de, herkesin bildik dünyasında gezinmesinden **memnundu**. (s. 28)
- Şimdi bir reklâm şirketinde **yapımcıydı**. (s. 30)
- Çöp tenekesi ve küllüklerde yırtıp atılmış bir müsvedde **yoktu**. (s. 52)
- Doğu-Batı konusunda anahtar Sakallı Arifin şu sözünde **gizlidir**: (s. 84)
- Rahmetli daha önceki gün **sağdı**. (s. 85)
- Bütün Hurufilerin sonu **kötüdür** zaten. (s. 96)

- Sabah Şehir Rehberi'nde küçük dikdörtgenini gördüğü Atatürk büstü (heykel değil) **ortadaydı**. (s. 114)
- Galatasaray'da taksiden indiğinde siyah beyaz filmlerden çıkma adamla hiçbir şey konuşmadığı için **pişmandı**. (s. 129)
- Bekçilerin kaldırımları döven bastonlarından ve uzak mahallelerde birbirleriyle boğuşan köpek çetelerinin ulumalarından başka hiçbir ses **yok**. (s. 142)
- Kızla oğlan da **mutluymuşlar**. (s. 151)
- Anneannemin hikâyelerinin hepsi **doğruymuş**. (s. 178)
- İstanbul telefon rehberinde üç yüz on bin abonenin numarası **var**. (s. 218)
- Amerikan filmleri de yerli filmler kadar **umutsuzmuş**; onları artık taklit etme şansımız bile **yokmuş**. (s. 299)
- Ama esrarımız da **budur** işte bizim; çünkü bunu kavramak çok, ama çok **zordur**. (s. 300)

2.1.1.1.2.2. Kelime Grubundan Oluşan Yüklemler

2.1.1.1.2.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yüklemler

- Bir hanımefendiden çok, bir hanımefendi sesi çıkarmaya çalışan bir **cadalozun (ty) / sesiydi (tn)** onunkisi. (s. 38-39)
- **Açık kapının (ty) / eşiğindeydi (tn)**. (s. 42)
- **Kuledibi'ndeki çamurlu bir yokuştan, çarpık merdivenli berbat bir kaldırımdan geçerek indiğimiz soğuk ve karanlık bir evin (ty) / bodrumundaydık (tn)**. (s. 62)
- Jestlerimize, bizi biz yapan şeylere, burnumuzu silişimize, başımızı kaşıyışımıza, ayağımızı atışımıza ve bakışlarımıza sinen mutsuzluk ve yenilgi duygusu, aslında, **kendimiz olmakta direnmenin (ty) / bir cezasıydı (tn)** da. (s. 65)
- Kemal ve Bülent ise, **Anadolu (ty) / gezisindeydiler (tn)**: (s. 69)
- Telefon **odanın (ty) / öbür ucundaydı (tn)**. (s. 74)
- **Magazin sayfasının (ty) / kara gözlüklü, külyutmaz Sherlock Holmes'iydi (tn)** bu adam: (s. 90)
- Böylece, adamın karısının kaçtığı kişi **adamin (ty) / kendisiymiş (tn)**. (s. 95)
- Hemen yanı başındaydım; **karmakarışık masasının (ty) / üzerindeydim (tn)** sanki. (s. 111)

- Annesi gibiydi, sadeydi, basitti, kendi halindeydi, (Kadın, Galip'in sırrını çözemediği bir anlamla önce ona, sonra kocasına gülümsedi) **amcasının (ty) / kızıydı (tn)**. (s. 119)
- Müessesemiz, **Balkanlar ve Orta Doğu'nun (ty) / en eski mankencilik kuruluşudur (tn)**. (s. 170)
- **1947 yılının (ty) / iyi ciltlenmiş Harb Okulu Yıllığı'ydı (tn)** bu: (s. 253)
- Hava kararmadan az önce, Edirne'nin içinde, **ara sokakların (ty) / birindeydi (tn)**. (s. 260)
- Galip **bu dünyanın (ty) / eşiğindeydi (tn)**. (s. 270)
- "Hiç ilgisi yok. O yalnızca **budalanın (ty) / tekidir (tn)**," (s. 297)
- "Yalnızca **Padişahların değil, herkesin (ty) / görevidir (tn)** kendisi olmak, herkesin." (s. 382)

2.1.1.1.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemler

- Kim olduğunu çıkaramadığı mavi saçlı güzel bir kızla, **alfabenin son sayfalarının okunacağı okuldan uzaklaşan (s) / bir belediye otobüsünde ydiler (i)**. (s. 19)
- Okuyucu **geçim sıkıntısı içinde, zekâ yaşı on iki olan, evli, dört çocuklu (s) / bir aile babasıdır (i)**. (s. 84)
- Her yazar, tek başına **fakir (s) / bir yazardır (i)**. (s. 97)
- **Olmak istediğim (s) / kişiydi (i)** göz. (s. 108)
- Berberin "Önden ne kadar alacağız?" derken elinde tuttuğu bu kafa, bu kafayı taşıyan boyun, omuzlar ve gövde benim değil de, **köşe yazarı (s) / Celâl Bey'indi (i)**. (s. 167)
- Telefondaki gene **aynı (s) / sestir (i)**. (s. 218)
- **Unutulması gereken ve unutilan (s) / güneşsiz, soğuk, tatsız günlerdi (i)** onlar: (s. 223)
- **Anılarında kendilerine acıklı ve övünülecek bir geçmiş icat eden bütün yazarların kullandığı sıradan cümlelerden (s) / biriydi (i)** bu: (s. 241)
- Rüya **bu (s) / dünyadaydı (i)**. (s. 270)
- F. M. Üçüncü, **kaniyla canıyla gerçekten yaşamış (s) / biridir (i)**. (s. 297)
- Bizim dünyamız **bir (s) / bütün dünyadır (i)**, parçalanmış bir dünya değil. (s. 300)
- Yüzüm **kavuşu düşmüş (s) / bir mezar taşıydı (i)**. (s. 302)

- Üstelik, bugün **bir başka (s) / biriyim (i)**. (s. 370)
- **Yüz yıl sonra, parkeyle kaplı tramvay yollarıyla, çeşitli Batı üsluplarının taklidiyle yapılmış korkutucu ve karanlık apartmanlarla, kız ve erkek liseleri, bir karakol ve bir cami ve elbiseci, çiçekçi, halıcı ve kuru temizlemeci dükkânlarıyla dolacak (s) / bir tepedeydi (i)** av kasrı. (s. 381)
- Yüzyıl sonra bile, tepeyi terk etmeyecek çılgın karga sürülerinin çılgınlıklarından başka kasırdaki duyulan tek ses, **rüzgârın denize doğru estiği günlerde, karşı tepelerdeki kışlalardan gelen (s) / talim ve müzik gürültüsüydü (i)**. (s. 381-382)
- Katil, **kendisi hakkında Celâl'in yazdığı abartılı efsaneleri alay sanan ünlü bir Beyoğlu haydudunun ya kendisi ya da onun tuttuğu (s) / kiralık bir silahşordu (i)**. (s. 409)

2.1.1.1.2.2.3. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yüklemler

- Daha da tuhafı, **röportajda yazıldığı gibi, örgüte katılan takma adların hep Hasan, Hüseyin, Ali gibi Alevi adlarından ve daha sonra keşfedeceğim gibi, Bektaşî Babalarının adlarından seçilmesi**ydı. (s. 77)
- Tabii bunu, o herifin önünde söylemeyeceği için, en iyisi, **hemen Rüya'yı 'aklı başında insanlar' gibi oturup konuşacakları bir yere gitmeye ikna etmektir**. (s. 115)
- Yazının içindeki o 'gözükmeyen', 'gizli' anlamı çıkarmak için yapılması gereken şey, **yazıyı yalnızca bu inançla okumaktır**. (s. 192)
- Yapılması gereken şey **görüntülere ve yüzlere baka baka adımlarının kendisini götürceği yere yürümektir**. (s. 203)
- Çınar ve çam ağaçları, çamurlu yollar, kendisini görenlerin dehşetle kaçıştıkları köy çeşmeleri, **hiç tanımadığı, bilmediği bir dünyadan çıkmaydılar**. (s. 263)
- Yenikler ve ezikler ülkesinde var olmak **bir başkası olmaktır**. (s. 351)

2.1.1.1.2.2.4. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yüklemler

- Semih'in şaşırdığı şey ise, **Galip'in yeraltındaki bu tekstil imalâthanesinden nasıl haberli olduğuydu**: (s. 68)

2.1.1.1.2.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yüklemler

- "Cadde daracık, kaldırımlar da **eğri büğrüyümüş** meğer!" (s. 205)
- Hayır, rastlantı değildi, harfler **yerli yerindeydi**, her şey, bütün âlem ve esrarı. (s. 312)

2.1.1.1.2.2.6. Edat Grubundan Oluşan Yüklemler

- Kaldırımlardaki kalabalık, **apartman saçaklarından sarkan yarı saydam sivri buzlardan haberli değil gibiydi**. (s. 66)
- Galip, futbol maçını seyre gelen komşu çocuğu gibi oturtulduğu, yayları çoktan şaşırmış rokoko taklidi bir koltuktan televizyondaki acıklı cami görüntülerine bakarken, Saim'le karısı onu çoktan **unutmuş gibiydiler**. (s. 70)
- Ekmek on sene önce **şu kadardı**. (s. 85)
- 'Sonra' kelimesi zaten sanatı bilmeyen acemi yazarlar **içindir**. (s. 85)
- Çocukları da **kendi gibiydiler**. (s. 119)
- Ama şaşırtıcı olan şey de buydu işte: Hâlâ **yeni fethedilmiş bir şehir gibiydi** İstanbul. (s. 309)
- Hepsi **ihtilâl işi içindi**. (s. 345)

2.1.1.1.2.2.7. Bağlama Grubundan Oluşan Yüklemler

Karahan, bağlama grubunu "Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur" şeklinde tanımlamıştır. Karahan'ın "Türkçede Söz Dizimi" adlı eserinde yüklemi bağlama grubu olan örnek yoktur (Karahan, 2016: 65-68).

Ergin ise bağlama grubunun çeşitli kelime ve kelime gruplarını bağladığı gibi çekimli fiilleri ve cümleleri de birbirine bağlayabileceğini dile getirmektedir. Ergin, "Türk Dil Bilgisi" adlı eserinde konuya örnek olarak "geldi ve gitti" örneğini vermiştir (Ergin, 2020: 376).

Bağlama gruplarının cümleleri birbirine bağladığı konusunda fikir ayrılıklarının var olduğunu dile getiren Sev, "Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler Bağlama Grubu Oluşturabilir mi?" adlı makalesinde bağlama edatlarıyla ya da bağlaçlarla bağlanan cümlelerin bağlama grubu oluşturması hususunda araştırmacıların görüşlerine değinerek ayrıntılı bir incelemede bulunmuştur (Sev, 2012: 107-122).

- Vasıf **sağır ve dilsizdi**, ama benim yerlerde sürünürken 'gizli geçit' oynadığımı ve yatakların altından geçerek, mağaranın ucuna, apartman karanlığının dibine ulaşır gibi ve düşman siperlerine kazdığı bir tünelde kedi sessizliğiyle ilerleyen bir asker gibi ulaştığımı ve kendisiyle alay etmediğimi anladı, ama sonra gelen Rüya hariç, ötekiler bilmezdi bunu. (s. 13)
- Bütün sabun ve deterjan reklâmlarının, fotoromanların, yabancı dergilerden çevrilmiş en son haberlerin ve çoğu radyo programlarının ve gazetelerin renkli eklerinin ortak konusu ve hedefiydi bu yasak bölge, ama onlardan çok daha ötede, onlardan çok daha **esrarengiz ve gizliydi** de. (s. 56)
- Hadım edilmiş harem ağalarının kilit üstüne kilit vurarak sakladıkları o sır gibi, **hem çekici hem de iticiydi** bu bölge: (s. 56)
- Sert ten, oda gibi **korkunç ve soğuktu**. (s. 63)
- Ama köşe yazarı **ne Ezop'tur ne de Mevlânâ**. (s. 83)
- Üç büyük tema, tabii ki, ölüm, aşk ve müziktir. (s. 85)
- Unutma, sen **hem şeytansın hem melek, hem Deccal'sin hem de O**. (s. 86)
- Sinemanın içi, az önce boşalan kalabalığın nefesiyle **sıcak ve havasızdı**. (s. 102)
- Kaldırımlar **kirli ve dardı**. (s. 106)
- Tayalisi'ye göre kalın boyunlu olan Deccal, ondan bin yıl sonra, İstanbul'da hayâl kuran Hoca Nizamettin Efendi'nin 'Tevhid'ine göre ise **kırmızı gözlü ve kemiklidir**. (s. 140)
- Mermeri kaplayan buzlaşmış kar tabakası, yabancı saat reklâmlarındaki ay yüzeyi gibi **karanlık ve çukur çukurdu**. (s. 180)
- Korkutucu olan **ne mezarlıklardaki acıklı taşlardı ne yapayalnız serviler ne de ıssız gecedeki kurt ulumaları**. (s. 262)

2.1.1.1.2.2.8. Unvan Grubundan Oluşan Yüklemler

- Mankenciliğimizin gizli tarihini yapan da **Bedii Usta'dır**. (s. 60)
- **Kamer Hanım'mış**. (s. 398)

2.1.1.1.2.2.9. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Yüklemler

- "Beyler, Celâl Salik'e çok yakınsınız, hatta hatta ben **Celâl Salik'im!**" (s. 346)

2.1.1.2. Özne

Özne, cümledeki eylemi yerine getiren, bildiren yahut olma durumunu gerçekleştiren ögedir. Özne, cümlelerin yüklemden sonra gelen en önemli ikinci unsurudur. Bir cümlede özne bulunmak zorunda değildir, öznesi olmayan cümleler de vardır. Bazı araştırmacılar özneyi temel öge olarak kabul ederken bazı araştırmacılar yardımcı öge olarak kabul eder. Araştırmacılar özne hakkında çeşitli tanımlar yapmışlardır.

Böler, özneyi “Cümlede eylemi yapan, gerçekleştiren ya da olan veya yahut bildiren ögeye özne adı verilmektedir.” diyerek tanımlamaktadır (Böler, 2021: 29).

Ergin, özne için “fail” terimini kullanarak “Cümlelerin fiilden sonraki ikinci unsurudur. Fâil fiili yapan veya olan unsurdur. Fiile en yakın, fiilden ayrılmaz bir cümle unsurudur” açıklamasını yapar (Ergin, 2020: 393).

Karaağaç özneyi, “Cümlede bir var oluşu veya bir yapma ve olmayı gerçekleştiren öge, öznedir. Özne, yüklem gösterdiği bildirmeyi veya olma-yapmayı gerçekleştiren; yani bir değişimi yaşayan varlık” olarak tanımlar (Karaağaç, 2017: 227).

Delice, özneyi “yüklemi kılış fiilinden kılış cümlelerinde eylemi gerçekleştiren isim unsuru” olarak tanımlar (Delice, 2018: 162).

Banguoğlu ise, özne için “kimse” tabirini kullanarak, kimsenin bir kişi veya şey olabileceği gibi yalın bir kavram olabileceği gibi cümlede kılını ve olanı temsil ettiğini söyler (Banguoğlu, 2019: 525).

Karahan, “Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öge, öznedir. Özne, yüklem gösterdiği kılış, oluşu ve durumu üzerine alır.” diyerek öznenin tanımını yapar (Karahan, 2016: 18).

Özne; yüklemi isim olan cümlelerde, edilgen fiilli cümlelerde ve yüklemi oluş bildiren fiil cümlelerinde “olan”ı, diğer cümlelerde “yapan”ı karşılayan ögedir (Karahan, 2016: 18).

- **Galip** fincanları çalkalarken, temiz çatal bıçak, tabak ararken ve pastırma kokan buzdolabından plastik yiyeceklere benzeyen beyaz peynir ve zeytini çıkarırken ve çaydanlıkla ısıttığı suyla tıraş olurken, Rüya'yı uyandıracak bir gürültü yapmayı düşünüyordu, ama çıkmadı **o gürültü**. (s. 20)
- **Ben** ‘pitoresk’ bir yazarım. (s. 43)
- Aştan çok yalnızlığın, hikâyenin kendisinden çok, hikâye anlatmanın üzerinde durduğu için, **yazarın hikâyesi** sessizlikle karşılandı. (s. 151)

- **Saat** gecenin ikisiydi, yakınlarda bir yerde **bir dükkânın kepengi** gürültüyle indirildi. (s. 170)
- **Adam** sayıp döktü. (s. 219)
- **Ben** de yaşlandım, belki **siz** de genç değilsiniz artık. (s. 340-341)
- **Galip** düşündü. (s. 341)
- **Galip** taksiden inip Emlak Caddesini Teşvikiye Caddesine bağlayan dar ve kısa sokağa girdi. (s. 395)
Bir cümlede tek özne olabileceği gibi birden fazla da özne bulunabilir.
- Bir masal kuyusu gibi içinde **yarasalar, / zehirli yılanlar, / akrepler, / fareler** kaynaşırdı. (s. 188)
- **Yerinde olmak istediğiniz krallar, / mutlular, / padişahlar, / ünlüler, / yıldızlar, / zenginler** de öyle. (s. 351)
- Çünkü bütün o mobilyalar, masalar, koltuklar, sehparlar, insana gerekli gereksiz huzursuzluk ya da huzur vererek onu konu dışına çıkarıyordu; çünkü bütün o küllükler ve şamdanlara bakışları takıldığı için kendisini kendisi yapacak düşünceyi yoğunlaştıramıyordu Şehzade; çünkü **duvarlardaki yağlıboyalar, sehpalardaki vazolar ve divanların üzerindeki puf puf yastıklar (ö)** Şehzadeyi hiç istemediği ruh hallerine **çekiyordu (y)**; çünkü **bütün o saatler, kâseler, kalemler ve eski sandalyeler (ö)** Şehzadeyi kendisi olmaktan alıkoyan çağrışımlar ve anılarla **yüklüydü (y)**. (s. 384-385)
Bazı cümlelerde öznelerden biri, diğerinin açıklayıcısı olabilir.
- **Yaşlı bir kadın, / bir hayranı, bir hanımefendi**, gazetede yazısını çok sevmiş, Celâl'le konuşmak istiyormuş, adresini, telefonunu sordu. (s. 38)
- **Rüya'nın eski kocası, / ev sahibi** şimdi soruyordu: (s. 118)
- **İstanbul'da yalnızca ve yalnızca kendisinin bildiği, yaşadığı o olağanüstü ve büyümlü aşk, / hayatının tek gurur kaynağı olan ve kimsenin kirletemediği o yüce aşk**, pek yakında yüzbinlerce anlayışsız okura kabaca anlatılacak (y), yıllardır tapındığı Albertine'in sanki ırzına geçilecekmiş. (s. 160-161)
- **Biz ikimiz, / senle ben**, Kaf Dağı'na çıkar, ağaçtan elmayı koparır, fasulye sırtığından aşağıya iner, bacalardan girer, iz sürerdik. (s. 303)
- **Biz / ikimiz** birlikteydik çünkü biz, o kalabalıklardan çok daha başka bir yerdeydik. (s. 347)

- Sen istediğin kadar esrarlı bir cinayet işle, **onlar, / o mutlular ve ezikler, budalalar ve unutulmuşlar** hemen el ele verip bu işte bir esrar olmadığını kanıtlayan bir hikâye uydururlar. (s. 351)
- Cesetle birlikte **polis arabaları, gazeteciler, kalabalık, / hepsi** çekip gitmişlerdi. (s. 397)
- Art arda gelen bazı cümlelerde özne ortak olabilir.
- **Rüya ile Celâl** hep birbirlerini gördüler, (**Rüya ile Celâl**) aradılar, (**Rüya ile Celâl**) değil üvey kardeş, öz kardeş gibi de sevdiler. (s. 39)
- "Beni buraya o yolladı," dedi **Galip**. (**Galip**) Ceketinin cebinden yazıları çıkardı. (s. 301)
- **Galip** saatlerdir oturduğu koltuktan kalktı, (**Galip**) Celâl'in pijamalarını çıkardı, (**Galip**) yıkandı, (**Galip**) tıraş oldu, (**Galip**) giyindi. (s. 362)

Yükleme bağlanmadıkları için hitaplar özne değildir. Onlar cümle dışı ögedir. Hitaplardan sonra söylenen cümlenin öznesi hitap edilen kişiyi gösterebileceği gibi başka birini de gösterebilir. Bu durum bize hitapların yükleme bağlanamadıklarını gösterir. Oysa kelime yahut kelime grubu özne olarak kullanıldığında yüklem mutlaka o özneyi gösterir.

Özmen ise cümlede hitap özelliği taşıyan kelime veya kelime grubunu "seslenmeli özne" olarak değerlendirmiştir (Özmen, 2016: 32).

- "**Rüya**, annen telefonda!" (s. 58)
- "**Türkân**, benimle evlenir misin?" (s. 134)
- "Telefonunu fişe takmana sevindim **Celâl Bey**!" (s. 250)
- **Galip Bey oğlum**, amcanın oğlu Celâl Bey sakat ve acıklı bir insandır: (s. 300)

Özne, fiile çokluk, iyelik ve aitlik eki dışında çekim eki almadan bağlanır (Karahana, 2016: 19).

- O yıllarda **mikroplar** ünlüydü, ilaçlar değil: (s. 12)
- "**Amcanlar** çoktan aşağı indiler," dedi Hâle Hala. (s. 35)
- **Dört bir yanımız** kıpır kıpır kıpırdanmaya çalışan, sanki bir şeyler yaparak yaşamak isteyen mankenlerin o dondurulmuş yaşamıyla dopdoluydu. (s. 62)
- "**Şu ikisi** yeni çıktı, ister misin?" (s. 66)
- **O cennet çağlarda evlerimize doldurduğumuz eşyalarla o eşyalara ilişkin hayâllerimiz** hep birdi. (s. 273)
- **Gazetede kiler** de eski yazılarını yeniden yayımlıyorlar. (s. 340)

Boz, Karahan'ın Türkiye Türkçesinde "özne" ögesinin alabileceği durum biçimbirimlerinin sayısının, farklı bakış açıları doğrultusunda tartışmaya açık olduğunu belirtmektedir (Boz, 2009: 2376). Bu konuda araştırmacıların görüşleri şu şekildedir:

Dizdaroğlu, "örtülü özne" bahsinde; edilgen çatılı eylemlerle kurulu tümcelerde, yardımcı sözcük aracılığı ile belirtilen özneye "örtülü özne" der. Bu yardımcı sözcüklerin başlıcaları; tarafından, yüzünden, etkisiyle, nedeniyle, dolayısıyla, vasıtasıyla, ötürü vb. sözcükler olduğunun açıklamasını yaptıktan sonra şu örnek cümleyi verir:

"Kar yüzünden yollar kapandı"

Ona göre bu cümlede kar örtülü özne, yollar sözde öznedir (Dizdaroğlu 1976:41).

Turan da öznenin yalın halde bulunduğunu söyleyen gramercilerimizin çelişkiye düştüklerini belirttikten sonra şu açıklamayı yapar: "Kalem Ali tarafından kırıldı." tümcesinde örtülü özne olarak gösterilen "Ali tarafından" unsuru, +{DAn} biçimbirimli öznedir (Turan 1999: 79).

Özmen ise, "öznenin; yalın öge olduğunu, ister zamir, isterse isim olsun yalın durumda olduğunu, isim hâl eki almayacağını, öznenin yükleme bağlanması için herhangi bir durum ekine ihtiyacı olmadığını bu durumun istisnai olarak fiilimsi gruplarındaki özneciklerin cümle öznelerinden farklı olarak değişik durumlarda bulunabileceğini" söyler (Özmen, 2016: 19). 'Tarafından'lı cümlede özne ile ilgili ise öznenin edilgen özne olduğunu, 'tarafından'ın cümle içerisinde "isim unsuru + tarafından" biçiminde zarf tümleci olarak bulunduğunu, yüklemine ise geçişsizleştirilmiş fiilden oluştuğunu söylemektedir (Özmen, 2016: 28).

Buna göre, bir cümledeki kelime ya da kelime grubu üzerine çeşitli görüşler olabilir. Kelime grubunun özne olup olmamasıyla ilgili araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımlarda bulunmuştur. Örneğin;

- Sinema salonlarında kendilerine yapılan korkunç şeyi sezerek isyan edenlerin umutsuz çığlıkları **polisler ve deli doktorları tarafından** susturulmuştu. (s. 117)

Kitabımızdan aldığımız bu örnekte, Dizdaroğlu, 'polisler ve deli doktorları tarafından' kelime grubunu örtülü özne; Turan, +DAn biçimbirimi almış özne kabul ederken; Özmen ise zarf tümleci olarak değerlendirmektedir.

2.1.1.2.1. Özne Çeşitleriyle İlgili Görüşler

Özne çeşitleriyle ilgili bazı temel kabuller olsa yanında değişik görüşler de vardır.

Delice, özneyi “dolaylı özne, pekiştirmeli özne, gizli özne, yaptırان özne, yapan özne” olarak sınıflandırır (Delice, 2018: 162-163).

Özmen, özneyi “fiil cümlelerinde özne” ve “isim cümlelerinde özne” olarak iki başlıkta inceler. Fiil cümlelerinde özneyi “etken özne, dönüşlü özne, işteş özne, edilgen özne, ettirgen özne ve saklı özne” başlıkları altında inceler. Ayrıca Özmen, hitap özelliği taşıyan kelime veya kelime gruplarını “seslenmeli özne” olarak kabul eder (Özmen, 2016: 20-32).

Banguoğlu; gerçekte kimse, güçte/mantıkça/gramerce kimse, dönük kimse, karşılıklı kimseler, ortaklaşa kimse, ettiren kimse, olduran kimse olmak üzere farklı yedi öznenen bahseder (Banguoğlu, 2019: 543-546).

Karaağaç, özne çeşitlerini “gizli özne, durağan özne, etken özne, edilgen özne ve bilinmez özne” olarak kabul eder (Karaağaç, 2017: 228).

Dizdaroğlu; gerçek, sözde, seslenmeli, ortak, örtülü, açıklamalı, yinelenmiş, pekiştirilmiş ve kalıplaşmış özne olmak üzere farklı dokuz özne türünden söz etmektedir (Küçük, Ünal, 2018: 2).

Hatipoğlu; gerçek, sözde, örtülü, belirsiz, ortak, pekiştirmeli, bağlaçlı, açıklayıcıdan, seslenmeli, kayan ve bildirme koşacıyla özne olmak üzere farklı on bir özne türünden söz etmektedir (Küçük, Ünal, 2018: 2).

Bulak, yazmış olduğu “Özne Türleri Üzerine” adlı makalesinde “açık özne, açıklayıcı özne, bağlaçlı özne, belirsiz özne, bildirme koşacıyla özne, birinci ve ikinci kişi özneler, dönük kimse, ettiren kimse, gerçek özne, gizli özne, gramerce özne, kalıplaşmış özne, karşılıklı kimseler, kayan özne, mantıkça özne, olduran kimse, ortak özne, ortaklaşa kimse, pekiştirilmiş özne, seslenmeli özne, sözde özne, üçüncü kişi ve yinelenmiş özne” olarak araştırmacıların kulanmış oldukları yirmi üç özne çeşitlerini derlemiş, kendisi ise açık ve gizli özne olmak üzere iki öznenen söz eder (Bulak, 2013: 1101-1125).

2.1.1.2.2. Öznesi Olmayan / Gösterilemeyen Cümleler

Edilgenlik eki alan geçişsiz fiillerle oluşturulan cümlelerde özne bulunmaz. Bu fiillerin yalnız 3. şahsı kullanılır (Karahan, 2016: 20).

- İki yıl sonra, Vasıf ile Melih Amca, daha sonraları Galip'in, Babaanneninin kutularının birinde gül suyu kokan fotoğrafını gördüğü ve Celâl'in sekiz yıl sonra Vasıf'ın gazete kesikleri içinde Karadeniz'de bir serseri mayına çarparak battığını okuduğu bir Romen vapuruyla (Tristana) Marsilya'ya gittiklerinde, apartman bitmiş, ama içine **girilmemişmiş** daha. (s. 16)
- Öyle durup dururken **gidilmez**. (s. 50)
- Yukarı bir kat **çıkılmıştı**. (s. 115)

Gereklilik kipinin teklik 3. şahsının bazı kullanışlarında ve aynı işlevdeki “-mAk lazım / gerek” kalıplı cümlelerde de özne bulunmaz (Karahana, 2016: 21).

- "Hayır, hayır, daha devamı **olmalı**!" (s. 94)
- Ama bu mantığı anlamak için, önce kitabın havasına **girmek gerekiyor**. (s. 142)
- Umutsuzlara sefaletin sorumlusu olan bir suçlu **göstermeli** ki, onun başının ezilmesiyle cennetin yeryüzüne ineceğine inanabilsinler. (s. 144)
- Adam asmakla fiyatların düşmeyeceğini **bilmek lazım**! (s. 167)
- Celâlettin Rumi var, takma ad **olmalı**. (s. 216)
- "Bazı şeyleri yalnızca hatırlamayız, bazı şeyleri ise hatırlamadığımızı bile hatırlamayız, onları yeniden **bulmalı**!" (s. 217)
- Demek ki, diyordu F. M. Üçüncü, bir uygarlığın 'esrar' düşüncesini kaybetmesinden, düşüncesinin 'merkez'den yoksunlaşarak düzenini kaybetmesini **anlamak gerekiyor**. (s. 277)

Yüklemi anlamca kaynaşmış birleşik fiil olan cümlelerde, eğer yüklem kendi içerisinde “özne + yüklem (buna başka öğeler de eklenebilir)” kuruluşunda ise, bu yüklem oluşturduğu cümlelerde (yüklemin yapısı içinde yer alan öznenin başka) özne bulunmaz. Dolayısı ile de, bu tip cümlelerde de özne gösterilmez (Gülsevin, 2001: 204).

- Geçenlerde Celâl Salik'in bir yazısına **gözü ilişmiş**, onun da aynı kanallardan aynı yazılara ulaştığını anlamıştı, ama umutsuz bir vakaydı o: (s. 121)
- Eli çantalı tuhaf bir adam anlaşılmayan bir kelime yüzünden **kavga çıkarmış** orada, onlarla değil, başkalarıyla, polisler gelip, adamı yaka paça götürmüşler, bir başkası da pencereden tırmanıp kaçmış, bu kargaşadan sonra da masalarına çevreden gelen başkaları da oturmuş ve böylece, isterse şimdi Galip'in de katılabileceği eğlenceli bir gece başlamış. (s. 147)
- Derken, **ayağı** birden **kesildi**, yirmi yıl ortalıkta gözükmedi. (s. 297)

2.1.1.2.3. Özne Görevindeki Kelime Yapıları

2.1.1.2.3.1. Tek Kelimeden Oluşan Özneler

- **Galip**, gazetenin kapının altından atılmış olacağını düşünerek tüy gibi hafif olmaya alışmış dikkatli hareketlerle yataktan kalktı, ama **ayakları** onu kapıya değil helaya götürdü, sonra da mutfağa. (s. 20)
- **Balıklar**, Avrupa yemden başkasını yemiyorlarmış, **Alâaddin** de, tanıdıktan başkasına vermiyormuş. (s. 31)
- "Tabii," dedi **Saim** her zamanki iyi niyetiyle ve 'arşivi' için aranmaktan memnun. Galip'i akşam saat sekiz buçukta bekliyordu. (s. 68)
- Beyaz perdenin üstünde gördükleri sokakları, giysileri, kadınları istedikleri için artık eski hayatlarına geri dönemeyip sersefil olanların hikâyelerini anlatmaya **günler** yetmezdi. (s. 118)
- **Gözleri** yarı karanlıkta kedi gözü gibi parlıyordu. (s. 178)
- **Galip**, yeşil sandığa bin lira attıktan sonra, antikacı kadınla göz göze geldi. (s. 178)
- 'Esrar-ı Huruf ve Esrarın Kaybı'nın üçüncü bölümünü okumaya başlamadan önce **Galip** kendine koyu bir kahve hazırladı. (s. 287)
- Bugün seninle düşük bir yazar olarak da olsa buluştuğu aynı gazetede, bunu **kuşlar** söylüyorlar, arkandan dedikodular yaparak kuyunu kazdığını biliyor musun? (s. 317)
- **Galip** saatlerdir oturduğu koltuktan kalktı, Celâl'in pijamalarını çıkardı, yıkandı, tıraş oldu, giyindi. (s. 362)
- **Sevgileri**, rahatlatıcı olmaktan çok boğucuydu. (s. 385)

2.1.1.2.3.2. Kelime Grubundan Oluşan Özneler

2.1.1.2.3.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Özneler

- Dışarıdan **kış sabahının (ty) / ilk sesleri (tn)** geliyordu: (s.11)
- Telefon çaldı, **Galip'in (ty) / babası (tn)** en ciddi tavrıyla açtı. (s. 38)
- Balıkçıların sıra sıra dizildiği o rıhtımlarda Boğaz akıntılarının ve bahar kuşlarının huzur veren şarkıları değil, **bin yıl süren genel aramaların korkusuyla denize dökülmüş çeşit çeşit kılıçları, hançerleri, paslanmış**

pala ve tabanca ve tüfekleri ele geçirip ölüm korkusuyla birbirine girenlerin (ty) / haykırışları (tn) duyulacak. (s. 23)

- Büyük bir sanatkârane başarıyla gerçekleştirilen bu mucizevi yaratıklarla karşılaştığında **zamanın (ty) / dar görüşlü şeyhülislamı (tn)** öfkeye kapılmış: (s. 60)
- "Her şeyden önce, babam bizi biz yapan hareketlere dikkat etmemiz gerektiğini söylerdi!" diye gururla açıkladı **mankencinin (ty) / oğlu (tn)**. (s. 63)
- İstanbul'un çöküşüyle sinemaların yükselişi arasındaki koşutluğu **bu devletin (ty) / hiçbir görevlisi (tn)** gerçekten görmemiş miydi? (s. 118)
- **Ev (ty) / sahibi (tn)**, Galip'le duvara asılı paltosu arasına girerek devam etti: (s. 120)
- **Caminin (ty) / yerinden oynadığı (tn)** doğru mu? (s. 180)
- **Salon lambalarının, koridordan süzülen sokak lambalarının (ty) / ışıkları (tn)** odanın tavanında ince yüzlü şeytani gölgelere dönüşmüştü. (s. 208)
- **Sultan Ahmet'in (ty) / annesi (tn)** çok sevdiği bu dostlarını mutlu edebilmek için onlara Üsküdar'da bir cüceler evi yaptırmış, yıllarca burada yaşayan bu dostları daha sonra gene Sultandan aldıkları bir destekle kendilerini bilinmeyen bir ülkeye, haritada bile yerini bulamadıkları bir cennete götürecek bir kalyon yapıp, suya indirip İstanbul'dan uzaklaşmışlardı. (s. 227)

2.1.1.2.3.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Özneler

- Rüya ile konuştuktan sonra, Galip'i ilk, **ev sahibiyle mahkemelik olan (s) / bir kiracı (i)** aradı. (s. 29)
- Akşamüstü geç saatlerdeydi, **Celâl'in yerini bilir diye telefon ettiğı (s) / Hâle Hala (i)** onu akşam yemeğine çağırdı. (s. 30)
- **Bazı (s) / yoksul ihtiyarlar (i)** vitrinindeki oyuncak plastik saatleri gerçek saat sanıp ucuzluğuna şaşarak heyecanla içeri dalıyorlardı. (s. 45)
- **Birçok (s) / genç (i)**, hayatlarının bir döneminde işittikleri bir sözün, bir hikâyenin, birlikte okudukları bir kitabın etkisiyle âşık oluyorlar, aynı heyecanla sevgilileriyle evleniyorlar ve hayatlarının geri kalanını da aşklarının arkasında yatan bu yanılsamayı hiçbir zaman anlamadan, mutlulukla yaşıyorlardı. (s. 79)
- **Bakışları, Galip'e, bazan eski bir çocuk dergisindeki 'Hınzır Tavşan'ı hatırlatan ve kelimelerinin şiddetine kapıldıkça oturduğı koltuktan kalkıp aşağı yukarı yürüyen ve Galip'e uykulu bir baş dönmesi veren (s) / ev**

sahibi (i), 'onların' oyunlarını boşa çıkarmak için her şeyin başına, ta başlangıca dönmemiz gerektiğine böyle karar vermişti işte. (s. 119)

- **Aralarında yabancı gazetecilerin de olduğu (s) / birkaç kişi (i)** masalardan kalkıp gözükmeyen bir radyonun müziğiyle konsomatrislerle birlikte pavyon boşalana kadar oynadılar, eğlendiler, güldüler. (s. 162)
- **Temiz havaya çıkan (s) / kalabalık (i)** ağır ağır dağıldı. (s. 178)
- Kahvaltı sofrasına oturduklarında açık perdeler arasından odaya **parlak (s) / bir güneş ışığı (i)** vuruyordu. (s. 185)
- **Nişantaşı'ndaki (s) / bütün lokantalar ve büfeler (i)** kapalıydı. (s. 242)
- **İki mısrada, sevgilisinin yüzündeki hattı ve beni harfle noktaya, bu harfle noktasını deniz dibindeki süngerle inciye, kendisini bu inci peşinde ölen dalgıca, ölüme istekle dalan bu dalgıcı Tanrıya koşan âşığa ve böylece, daireyi tamamlayarak, Tanrıyı da sevgilisine benzeten (s) / şair Nesimi (i)**, Halep'te tutuklanmış, uzun uzun yargılanmış, derisi yüzülerek öldürülmüş, ölüsü asılarak şehirde teşhir edildikten sonra, yedi parçaya ayrılan cesedi ibret olsun diye kendine taraftar bulduğu ve şiirlerinin ezberlendiği yedi ayrı şehre gömülmüştü. (s. 271)
- Boğaz'ın sularının çekileceği günü hatırlatıyordu **bu (s) / felâket (i)**. (s. 246)
- "Aşağıya yollayalım, hemen dizdirsinler," dedi **uzun boylu (s) / adam (i)**. (s. 301)
- "Onun amcamın kızı olduğunu bildiğin için aile içi aşkları küçümseyen ukala yazılar yazdın," diye devam etti **Mehmet olduğunu söyleyen (s) / ses (i)**. (s. 344)
- **Çok da kuvvetli olmayan (s) / bir rüzgâr (i)** esti. (s. 369)

2.1.1.2.3.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Özneler

- **İnsanların çift yaratıldığını söyleyenler** yanılıyorlar. (s. 97)
- **Cumartesi akşamı ellerinde paketlerle alışverişten dönenler**, yeni yeni alışmaya başladıkları bir gezegenin yumuşak yüzeyine basar gibi dikkatle yürüyorlardı. (s. 113)
- Ama **bu kadar kolay avutulmayacak olanlar** çıkıyordu her zaman. (s. 117)
- **Hikâye anlatanlar** pavyondan çıkınca hemen dağılmamış, hafif hafif atıştıran karın altında ne olduğunu kestiremedikleri yeni bir eğlenceyi bekliyor, bir

yangına ya da bir cinayete tanık olduktan sonra, bir ikincisi de patlak verir diye olay yerinde çakılanlar gibi, birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı. (s. 169)

- O sisli sabahlarda **uykularından uyananlar** rüyalarla gerçekliği, şiirlerle hayatı ve adlarla insanları da birbirlerinden ayıramazlardı. (s. 273)
- **Dünyayı, basit, tek anlamlı, esrarı olmayan bir yer olarak görenler** ise yenilgiye, bunun kaçınılmaz sonucu olan köleliğe mahkûmdular. (s. 276)
- **Mehdi'yi bekleyenler, şifrelerden, formüllerden haberli olanlar** ise, harflerin ikinci anlamlarından yola çıkarak gizli anlamı da okuyabileceklerdi. (s. 289)
- Okumak aynanın içine bakmaktır; **aynanın arkasındaki 'sırrı' bilenler** öteki tarafa geçerler, **harflerin sırrından haberdar olmayanlar** ise bu dünya içinde kendi yüzlerinin yavanlığından başka bir şey bulamazlar. (s. 320)

2.1.1.2.3.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Özneler

- **Yalnızca okuma keyfi için yazmak** köşe yazarını açık denizde pusulasız bırakır. (s. 83)
- Bir başkası olduktan sonra, bir daha bir başkası, bir daha bir daha başkası ola ola, **ilk kimliğimizin mutluluğuna geri dönebileceğimizi sanmak** boş bir iyimserlikti. (s. 119)
- **Değil orada yaşamak, oraya adım atmak** bile bir teslimiyet, bir yenilgiydi. (s. 120)
- **Bu düşler evinin odalarındaki tıkrıtlı saatlerin birinin doğru ya da yanlış olduğunu söylemek** saçmadır. (s. 140)
- Bu evden uzakta kalma, yolunu kaybetme acısı öyle şiddetli, öyle dayanılmazdı ki, **artık kayıp anlamı, ya da esrarı, hatırlamaya bile kalkmadan yalnızca sabretmek, sessizce, sonsuzluk zamanının dolmasını tevekkülle beklemek** en iyisiydi. (s. 178)
- Ama narin fincanlar kırıldıkları için diplerindeki incecik telve tabakasını tadarak (Rüya kahvesini her zaman çok şekerli içerdi), **bir sonuç çıkarmak** mümkün olmamıştı. (s. 220)
- **Celâl'in bu eve ne kadar girip çıktığını ya da burada ne kadar yaşadığını da hayalet dekordan çıkarmak** güçtü. (s. 221)
- **'En sessiz' nesneleri bile birbirine çarpmak** bunu anlamaya yeterdi. (s. 269-270)

- **Varlığın özü, anlamı ve Allah'ın yeryüzünde görünüşü demek olan harfleri ise insan yüzünde apaçık seçmek mümkündür.** (s. 270)
- **Rüya'yla yapayalnız olmak** Galip'e bir güvensizlik veriyordu. (s. 338)
- **Öldürülen gazetecinin, yıllardır modası geçmiş bir hayayla, kimsenin okuyamayacağı bir uzunluk ve üslupla kendi kafasına takılan politika dışı saçmalıkları kaleme aldığını hatırlamak** yeterdi bunu anlamak için. (s. 409)

2.1.1.2.3.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Özneler

- Ah Celâl Bey, köşe yazılarınızı o kadar çok seviyoruz ki, bazan **ben ve Muharrem** sabırsızlıktan günde iki tane Milliyet alıyoruz! (s. 21)
- Karşı kaldırımda, bir zamanlar imam hatip liseli gençleri, dine küfrediyor diye, Celâl'in yazısıyla birlikte bütün sayfayı yaktıkları köşede, **bir portakalcıyla kabak kafalı bir adam** boş boş dikiliyorlardı. (s. 98)
- Kapının yanındaki dolaptan Celâl'in koyu lacivert paltosunu çıkarıp giydi ki, **kapıcı İsmail ile karısı Kamer** hâlâ uyumamışlarsa uykulu gözlerle kapıdan çıkışını görecekları bacakları ve paltoyu Celâl'in sansınlar. (s. 242)
- **Mutasavvıf şairin hayalleriyle Celâl'in rüyaları** böylece bir kere daha birbirine karışmıştı. (s. 249)
- Limandan çıkarken zırhlı Chevrolet'nin arka koltuğunda **ben ve Başkan Paşa** yalnızdık. (s. 283)
- Sanki yeni bir yazı çıkmazsa, **Rüya ile Celâl**, şehrin içinde gizli bir yerde aralarında gülüşüp konuşarak Galip'i artık beklemeyeceklerdi. (s. 290)
- Trafik sıkışınca **kalabalık otobüsün koltuklarında oturanlar ve tutunma demirlerine asılanlar** pencerelere doğru uzanarak kanlar içindeki ölüyü korkuyla, dehşetle, sessizce seyrettiler. (s. 311)
- **Suzan Yenge, Esmâ Hanım ve Rüya**, kız lisesinden ta Alâaddin'in dükkânına kadar Teşvikiye Caddesinin iki kaldırımını boyunca dizilmiş kalabalıkla birlikte, fotoğrafta arabasının burnu kadar, kendisi de gözükmeyen De Gaulle'un geçişini seyrediyorlar... (s. 364)

2.1.1.2.3.2.6. Unvan Grubundan Oluşan Özneler

- **Melih Amca**, sanki yolladığı kartların ciddiye alınmamasına öfkeli olduğunu göstermek için, güzel karısı, güzel kızı ve bavul ve sandıklarıyla bir akşam

İstanbul'a dönüp apartmana geliverince, tabii ki, Celâl'in yaşadığı çatı katına yerleşmişti. (s. 19)

- Kapiyı **Hâle Hala** açtı ve sordu. "A, Rüya nerede peki?" (s. 35)
- "**Esma Hanım** senin böreklerini kızartıyor." (s. 36)
- "Hiçbir zaman böyle bir şey olmadı ki, Melih!" dedi **Suzan Yenge**. (s. 39)
- **Bedii Usta**, bu ilk harikalarında malzeme olarak ağaç, alçı, balmumu, ceylan, deve ve koyun derisi ve insan saç ve sakalı kullanmış. (s. 60)
- **Galip Bey**, tarihimizi bu yeni görüşle okuyabilir miydi? (s. 121)
- **İskender Bey**, sizin Celâl Salik'in yeğeni olduğunuzu söyledi. (s. 169)
- **Cebbar Bey**, şaşırtıcı bir rahatlıkla Galip'e yaklaştı. (s. 171)
- Sayıp döktüğü bu delirme nedenlerinin tam bu noktasında "Ben," derdi **Şehzade Osman Celâlettin Efendi**, "Osmanlı İmparatorluğu"nu yöneten bütün o budalalardan, çılgınlardan, ahmaklardan daha akli başında biriysem bugün, bunun nedeni de işte bu çılgınca sınırsızlık duygusudur! (s. 381)
- Daha sonra, Kamer Hanım buraya, Şehrikalp Apartmanına döndüğünde, **İsmail Efendi**, ona, "Çık git, yukarı bir bak!" demiş. (s. 399)

2.1.1.2.3.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Özneler

- **Doktor Ferit Kemal**, hepimizin beklediği büyük kurtarıcıyı, O'nu bütün canlılığıyla resmederken, yüz yıl sonra soydaşlarının kendisine bu türden saçmalıklarla yaklaşacağını bilseydi şaşmazdı; çünkü bütün hayatı kendisini bir rüyanın sessizliğine bırakan bir ilgisizlik ve unutulmuş halesiyle çevriliydi zaten. (s. 141)
- Gece yarısı, elinde bir kandil **Grand Pacha** O'nu hücresinde ziyarete gelir, bütün gece konuşur. (s. 143)
- Bizden sonra en iyi izi **Sherlock Holmes** sürerdi, sonra Pekos Bill'in arkadaşı Beyaz Tüy, sonra da İnce Memet'in düşmanı Topal Ali. (s. 303)
- **Celâl Salik** ne yapardı bu durumda? (s. 347)

2.1.1.3. Nesne

Nesne, yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunan, yüklem bildirdiği, öznenin gerçekleştirdiği işten etkilenen cümle ögesidir.

Özmen, nesnenin tanımını “yüklemi geçişli fiillerden oluşan cümlelerde, yüklemdeki eylemlerden etkilenen kişiyi, nesneyi, varlığı, şeyi gösteren cümle ögesidir” şeklinde yaparak; etkilenmenin yanında algılamanın da söz konusu olabileceğini söylemiş, yüklemi işitmek, duymak, görmek gibi duyu fiillerinden oluşan cümlelerde nesnenin etkilenmesinin değil algılanmasının söz konusu olduğunu eklemiştir (Özmen, 2016: 36).

Böler nesneyi, “Yüklemin bildirdiği ve öznenin yerine getirdiği işten etkilenen kişiyi, nesneyi, varlığı gösteren cümle ögesine nesne denir” olarak tanımlamaktadır (Böler, 2021: 40).

Banguoğlu nesne için, cümlede kimsenin, dolayısıyla yüklemin etkilediği kişiyi veya şeyi temsil eden ögesi olduğundan bahsederken cümledeki önemini ele alarak cümlelerin üçüncü üyesi sayıldığını fakat her cümlelerin tabî üyesi olmadığını söylemektedir (Banguoğlu, 2019: 527).

Karaağaç ise, “Öznenin gerçekleştirdiği yapmadan etkilenen varlık, yapma hali çekimindedir ve nesnesidir” diyerek nesneyi tanımlamıştır. (Karaağaç, 2017:231)

Karahan nesneyi “Cümlede yüklemin bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir” diyerek tanımlamıştır (Karahan, 2016: 25).

Bazı cümlelerde nesnelerden biri diğerinin açıklayıcısı olabilir.

- Bir tek o kişinin gözüktüğü gibi olmadığını biliyor, bir baba, hatta bir tanrı gibi **bu dokunaklı çocuğu, / bu kulu, bu zavallı ve iyi yarattığı** korumak, kanatlarımın altına almak istiyordum. (s. 110)
- Rehber, bir zamanlar babasının çok umutlar beslediği bu yazarın ondan aldığı harflerin esrarını **kötü amaçlarla kullandığını, / kendini ucuz zaferler için sattığını** söyledi geçerken. (s. 173)
- Arabanın motoru susunca Galip **dışarı çıkmayacağını, / onları bekleyeceğini** söyledi. (s. 179)
- Daha sonra, Galip, **bu yazıyı kendisinin de yazabileceğini, / Celâl gibi yazı yazabileceğini** düşündü. (s. 194)
- Gece **onu** düşündüm, **benzerimi, sahte paşayı**, ama kim olduğunu ya da denizin ortasında ne yaptığını değil; onun aracılığıyla kendimi düşünebildiğim için onu düşündüm. (s. 281)

Art arda gelen cümlelerde nesne ortak olabilir.

- Mekân ne bir yere çağırıyordu **insanı**, ne de başka bir yere gönderiyordu. (s. 181)

- Az sonra, Galip kadının titizlikle bir askıya asıp dolaba kaldırdığı paltosunun cebinden **gazeteyi** çıkarmış, aynı titizlikle toplanmış kahvaltı masasına yaymıştı. (s. 192)
- Galip **anahtarı** çividen becerikli bir hareketle çıkardı, cebine, ipuçlarıyla dolu ev ödevinin yanına bıraktı. (s. 210)
- Hava kararırken Galip **koridordaki dolaptan bulabildiği bütün yıllıkları, / bütün albümleri, / gazete ve dergilerden kesilmiş resimleri, / şuradan buradan toplanmış fotoğraflarla dolu bütün kutuları** çalışma odasına getirmiş, sarhoş gibi karıştırıyordu. (s. 255)
- Ses geçirmez bir camla -benim Chevrolet'mde olmayan bir ayrıntı- ayrılmış ön koltukta oturan ve araba kadar sessiz ve fark edilmez şoförün varlığı **yalnızlığımızı** azaltmıyor, artırıyor. (s. 283)

Bazı cümlelerde birden fazla nesne bulunabilir. Fakat cümle içindeki nesneler farklı türde olamaz, cümledeki nesnenin türü aynı olmalıdır. Belirtili ve belirtisiz nesneler aynı anda cümle içerisinde olamazlar.

- **Yağmalanmış bir Ceneviz hazinesinin artıklarını (bln), / ağzı çamurla tıkanmış kısa namlulu bir topu (bln), / yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin midyeyle kaplı tasvir ve putlarıyla burun üstü duran pirinç bir avizenin patlak ampullerini (bln)** göreceğim. (s. 25)
- **Kâğıt (bsn) / kalem (bsn)** çıkarın! (s. 51)
- **Mutsuz evlileri (bln), / huzursuz ölüleri (bln), / mezarından çıkan şehitleri (bln)** gördü. (s. 173)
- **Çarşı iznine çıkmış erler (bsn), / balık avlayanlar (bsn), / vapura yetişmek için acele acele yürüyen çocuklu aileler (bsn),** görüyordu. (s. 195)
- Galip **sıkı bir fren yapıp duran otobüsün içindeki yolcuların toparlandıklarını (bln), / doğrulup yolun öte tarafına baktıklarını (bln)** gördü. (s. 368)
- Taksi, Alâaddin'in dükkânının önünden geçerken Galip, kabak kafalı adamın da, tıpkı kendisinin yaptığı gibi, **bir köşede gizlendiğini (bln), / Celâl'i beklediğini (bln)** hayal etti. (s. 369)
- İnsanın kendisi olabilmesi için, içinde yalnızca **kendi sesini (bln), / kendi hikâyelerini (bln), / kendi düşüncesini (bln)** bulabilmesi gerekir! (s. 377)

2.1.1.3.1. Belirtisiz Nesne

Nesne, eksiz veya yükleme hâli ile fiile bağlanır. Yükleme eksiz bağlanan nesneler belirtisiz nesnedir; genel bir varlığı, bir türü karşılar. Belirtisiz nesneyi bulmak için “ne” sorusu sorulur.

- Arkasında, memlekete dönüş yollarının mayınlandığını yazan bu kahverengi beyaz kartpostaldan ve savaştan çok sonra gittiği Fas'tan, **başka siyah beyaz kartpostallar** da yollamış. (s. 17)
- Anlaşılmaz aralıklarla çalışan buzdolabı motorunun arsızca bozduğu gece yarısı sessizliğinde, kim bilir kaçınıcı kere karıştırdığı elbise dolabının dibinde, Rüya'nın giderken yanına almadığı nefti renkli topuklu ayakkabılarının arasında, Galip, **çeviri bir polisiye roman** gördü. (s. 51)
- Rüya'nın eski kocasının evinden çıktıktan sonra indiği ana caddede, Galip **kendini alacak hiçbir araç** bulamadı. (s. 128)
- Fasıl heyeti susmuş, numarasına başlayan hokkabaz, kutuların içinden **kutular, o kutuların içinden başka kutular** çıkarıyordu. (s. 147)
- Taksim Meydanı'na çıktığında Galip, içinde **bu amaçla bütün iradesini harekete geçirebilecek bir kararlılık** hissetti. (s. 203)
- "Kamer, bak kim geldi," dedi Galip. (s. 209)
- "Rüya Hanım daha güzeldir," dedi Kamer Hanım, aynı sessizlikle. (s. 210)

Belirtisiz nesnenin yeri yüklem yanısıdır. Aralarına de/da, dahi, bile gibi kuvvetlendirme edatları ve soru eki dışında genellikle başka bir öge giremez (Karahan, 2016: 26).

- "Rüyadır!" (bsn) diye düşündü Galip; ahizeye yetişene kadar **akşam Rüya'yla gidecekleri sinemayı (bln) bile** düşünmüştü: (s. 58)
- "Türkân Şoray'ını sevmiyor musun yoksa?" (bsn) diye ekledi (y) kadın, Galip'in gerçek mi, oyun mu olduğunu tam çıkaramadığı bir kıskançlıkla. (s. 133)
- **Bu konuda bir açıklama (bsn) bile** yapmadım (y); radyodan eski konuşmalarımın birini yayımladılar. (s. 282)
- Bunu hayâl mi ediyordu, yoksa dikiş makinelerinin sergilendiği vitrinin yanında, **makinelere dikiş diken donuk mankenlerin, neon lambalarıyla aydınlanan büyü ve korkutucu gövdelerin arasında tuhaf kıyafetli, korkutucu bir gölge (bsn) mi** görmüştü (y); sanki bir an çıkaramadı. (s. 369-370)

- Kafasında başkalarının düşüncelerini hiç bitmeyen karabasanlar gibi gezdiren kişi **bir padişah (bsn) mı** sayılmalıydı yoksa bir gölge mi? (s. 382)

2.1.1.3.2. Belirtili Nesne

Yükleme hâli eki alan nesneler, belirtili nesnedir; bilinen bir varlığı karşılar. Belirtili nesneyi bulmak için “*kimi, neyi*” soruları sorulur.

- Evden çıkarken Galip **telefonu açık bırakmayı** düşledi, ama bırakmadı. (s. 59)
- Handaki yazıhanesine çıkıp, masasında **Celâl'in yeni köşe yazısını** okumaya başladı. (s. 87)
- Yazarak iyi düşünemediğine karar vererek **kalemi** bıraktı. (s. 99)
- Bütün bu anılar ve anlaşılmış kişilerle kurmuştum ben **O'nu**. (s. 109)
- Sana **derin saygılarını** yolladı. (s. 127)
- **Mutsuz evlileri, huzursuz ölüleri, mezarından çıkan şehitleri** gördü. (s. 173)
- Rehber, bir zamanlar babasının çok umutlar beslediği bu yazarın ondan aldığı harflerin esrarını **kötü amaçlarla kullandığını, kendini ucuz zaferler için sattığını** söyledi geçerken. (s. 173)
- Galip, **bu yazının ünlü bir Evliya Çelebi parçasının uyarlaması olduğunu** çok sonra anlamıştı. (s. 197)
- Galip **yorgun ve kızarmış gözlerle okudukça bu denizin sırlarına gireceğini** biliyordu. (s. 272)
- Hava karardı mı, kapılar kapandı mı, lambalar yandı mı ben **senin bizim kapının arkasında oturduğun köşeyi** düşünürdüm: Küçükken ayrı katlarda, büyükken aynı kapının arkasında. (s. 302)
- **Bütün yazarlarımızı cenazelerini izleyen ilk sonbahardan sonra unutuşun dipsiz kuyusundaki sonsuz uykularına terk ettiğimizi** de sen yazmıştın. (s. 343)
- Galip **sıkı bir fren yapıp duran otobüsün içindeki yolcuların toparlandıklarını, doğrulup yolun öte tarafına baktıklarını** gördü. (s. 368)
- İnsanın kendisi olabilmesi için, içinde yalnızca **kendi sesini, kendi hikâyelerini, kendi düşüncesini** bulabilmesi gerekir! (s. 377)

2.1.1.3.3. Nesnesi Olmayan Cümleler

Geçişsiz fiillerle kurulan cümlelerde nesne bulunmaz.

- Burada (yt), / birinin ötekine söylediği ilk tatlı sözden sonra (z) / hep birlikte (z) **güldüler (y)**, **gülüştüler (y)**. (s. 85)
- Tıraş olduktan çok sonra (z), / Rüya'nın kendisine yakıştırdığı ve bir eşi de Celâl'de olan balık sırtı ceketiyle kalın kaba paltosunu giyip (z) / sokağa (yt) / **çıktı (y)**. (s. 113)
- Nişantaşı Meydanı'na geldiğinde (z), / ana caddenin açık olmasına (yt) **sevindi (y)**. (s. 113)
- Tutkunun alevleriyle yanan delikanlı (ö) izin isteyip (z) düğünün yapılacağı pavyona (yt) **koşmuş (y)**; davetliler (ö) dağılmışmış (y), ama (be) kız (ö) bir köşede (yt) **ağlarmış (y)**. (s. 152)
- "Mesleğiymiş!" diye (z) / **bağırdı (y)** / telefonun öbür ucundaki ses (ö). (s. 344)
- Kamer Hanım (ö), / Alâaddin'in dükkânından (yt), / koşa koşa (z) / Hâle Halalara (yt) **gitmiş (y)**. (s. 398)
- Uyumadan önce ağlamak isteyen bir çocuk gibi (z) boşalan yatağa (yt) elbiseleriyle (z) uzandı (y) / ve (be) / on iki saat (z) **uyudu (y)**. (s. 400)
- Melih Amca (ö) her şeyi çok iyi anlamış gibi (z), uzun bir süre (z) **sustu (y)**. (s. 403)

İsim cümleleri nesne almaz.

- Odada (yt), lacivert perdelerin soldurduğu kurşuni bir kış ışığı (ö) **vardı (y)**. (s. 11)
- Eski tramvaylar (ö) **daha iyiydi (y)**. (s. 122)
- Ev (ö) **insanları kışın soğuktan, yazın sıcaktan koruyan barınaktır (y)**. (s.200)
- Hemen yanı başında (yt), geçen gelişinde magazin yazarının oturduğu sandalye (ö) **boştu (y)**. (s. 296)

Fakat "borçlu" kelimesinin yüklem olduğu isim cümlelerinde nesne bulunabilir.

- **Bu anlamı** dünyanın içinde esrar ve yüzlerimizde harfler gören Hurufilere borçluyduk. (s. 277)
- **Günlük hayata ilişkin ayrıntıları** bu kişiye borçlusun. (s. 319)

Delice ise, isimden kurulan isim cümlelerinin nesnenin alabileceğini söyleyerek, "Bahçemizdeki çiçekler çok güzeldir." örneğini vererek "bahçemizdeki çiçekler"nin nesne olduğunu söyler (Delice, 2018: 164).

Yüklemdeki geçişli fiil, eğer bir “deyimleşmiş birleşik fiilin parçası” ise ve deyim içinde kendi nesnesi (buna başka ögeler de katılabilir.) varsa, yüklem geçişsiz bir anlam kazandığı için asıl cümlede nesne bulunmaz (Gülsevin, 2011: 1184).

- Bunları anlatırken, oğlu, bana sigarasını yakan bir şoförün duruşundaki ayrıntıları açıklıyor, bir Beyoğlu kabadayısının kollarının nasıl ve neden yana açık durduğunu ve yengeç gibi yan yan yürüdüğünü belirtiyor, hepimiz gibi ağzını kocaman kocaman açarak gülen bir leblebici çırağının çenesine **dikkatimi çekiyordu**. (s. 63)
- Hiçbir şeyi merak etmeyecek kadar bu ülkeden **umudu kestini**. (s. 321)
- "Şehzade Osman Celâlettin Efendi, ona âşık olamayacağına inandığı için korkusuzca Leyla Hanıma **yüreğini açabilmişti**," diye yazmıştı Kâtip bir gece; çünkü geceleri de çalışıyorlardı artık. (s. 389)
- Karanlığın içinde öbür bebeklerle birlikte hafif hafif nefes alıp vererek Galip'i bekliyor, ona **göz kırpiyordu**, ama Galip dükkâna geç kalmıştı, gidemiyordu bir türlü oraya; yalnızca, uzaktan, Şehrikalp Apartmanının penceresinden, Alâaddin'in dükkânından karlı kaldırıma vuran vitrin ışıklarını gözyaşlarıyla seyredebiliyordu. (s. 402)

2.1.1.3.4. Nesne Görevindeki Kelime Yapıları

2.1.1.3.4.1. Tek Kelimeden Oluşan Nesneler

- Her şeyin her zaman tekrarlandığı Babanne'yle Dede'nin katına çıktı, ama berber, pek de mutlu gözükmeyen Dede'yi tıraş ederken **çatıdakileri** soruyordu. (s. 19)
- Karakola şikâyet edecekmiş **onu**. (s. 38)
- **Bunu** Avrupa'da böyle yapmıyorlar. (s. 85)
- Sen de **beni** bak hâlâ konuşturuyorsun. (s.135)
- Böylece, yıllarca onlara umut verdiğin ve yıllarca onları kandırdığın için, artık alışıp sevmeye başladığın çamurlu sokakların, kirli kaldırımların birinde, bir gece **ölünü** bulacaklar. (s. 145)
- İngiliz gazeteciler arasındaki güzel bir kadın, **hikâyesini** anlatıyordu. (s. 147)
- Kırk yılın tekinde kendim olabildiğim için, sonunda **kendimi** sevebilmişim! (s. 165)
- Merdivenleri inerken Belkis, **Rüya'yı** sordu. (s. 182)

- Ev **bizi** kötülüklerden korur. (s. 200)
- Adam defteri getirmeye gittiğinde **telefonu** karısı aldı. (s. 355)
- Pangaltı'daki İnci Sinemasının girişinde, tekerlekleri Galip'in hoşuna giden bir müzikle dönen bu bebek arabasının içinde **gazete** satardı. (s. 369)

2.1.1.3.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Nesneler

2.1.1.3.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Nesneler

- Bir zamanlar, **Boğaz'ın ipek sularını gümüş gibi ısıldatan mehtabı seyrettiğimiz balkonlardan gömülemedikleri için alelacele yakılan ölülerden çıkan mavimsi dumanın (ty) / aydınlığını (tn)** seyredeceğiz artık. (s. 23)
- Galip, telefonu kapamadan önce, **Rüya'nın (ty) / belli belirsiz bir daha esnediğini (tn)** duydu. (s. 29)
- Sözlerinin sofradakilerin çoğunda bir hayâl (hasta yatağında yatan zavallı Rüya!) uyandıracığını bilmesine rağmen, hemen **şu dilsel konunun (ty) / açılacağını (tn)** da tahmin etmişti: (s. 36)
- **Bütün dünyanın (ty) / bize düşman olduğunu (tn)** da unutma. (s. 85)
- Bu anlayışlı bakıştan sonra **her şeyin (ty) / aydınlanacağını (tn)** tabii ki iyimserlikle bekledim. (s. 112)
- Geceleri bir bakkalın girişine yerleşen gazetecinin tezgâhından, çıplak kadın ve rezalet dergileri arasından **ertesı günün (ty) / Milliyet'ini (tn)** aldı. (s. 113)
- Bir süre sonra, **işlerin (ty) / düzelmediğini (tn)** görecekler. (s. 144)
- Adamı iterek karakoldan içeri soktukları için, Galip **konuşmanın (ty) / devamını (tn)** işitemedi. (s. 146)
- **Masanın öteki ucunda oturan İngiliz kadının (ty) / anlattıklarını (tn)** İskender Türkçeye çeviriyordu. (s. 147)
- **Bahçemizin (ty) / duvarlarını (tn)** babam taşlardan ve telle ördü. (s. 200)
- **Handan Sultan'ın (ty) / cücelerini (tn)** düşünün. (s. 227)
- **Eski cellâtların idamdan sonra, kurbanlarının ibret taşında sergilenecek kellelerini gövdeden ayırdıkları keskin usturaya 'şifre' demelerinin (ty) / sırrını (tn)** düşün. (s. 353)

2.1.1.3.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Nesneler

- Gittikçe aşağılara inerek, çamur ve kayalar içinde yürürken, **zincirli küreklerinin başında sabırla oturup yıldızları gözleyen (s) / köle iskeletlerini (i)** seyredeceğim. (s. 25)
- Esmâ Hanım'ın beşiği içinde turuncu bir bebek getirir gibi dikkatle getirdiği kabak tatlısının üzerine, **şekerci dükkânından yadigâr havanla dövülmüş (s) / ceviz içi (i)** serpiyorlardı. (s. 36)
- Epigraf kullanmayın çünkü **yazının içindeki (s) / esrarı (i)** öldürür. (s. 85)
- Arşivci arkadaşı Saim'in evinden çıktıktan sonra, sabah, **Cihangir'in eski sokaklarından, basamaklı dar kaldırımlarından Karaköy'e inerken gördüğü (s) / eski bir koltuğu (i)**, Galip, uğursuz bir kâbustan geri kalan tek bir ayrıntıyı hatırlar gibi, bütün o gün boyunca yeniden yeniden hatırlayacaktı. (s. 87)
- Şehirde bulduğu izlerde **kendi (s) / geçmişini (i)** okuyormuş bu adam. (s. 94)
- **Arabanın aceleyle açılan arka kapısından ite kaka çıkarılan (s) / adamı (i)** hemen tanıdı: (s. 146)
- Ben önce 'göz'ü değil, O'nu yaratmıştım, **olmak istediğim (s) / kişiyi (i)**. (s. 108)
- **Öteki tarafındaki (s) / özenli bir çocuk yazısını (i)** okudu: (s. 200)
- **Yazı işlerinin açılan kapısından çıkan (s) / uzun boylu birini (i)**, ihtiyar yazar işaret edip çağırdı. (s. 301)
- Galatasaray Lisesinin arkasındaki sokakların birinde, **kendi kendine konuşarak yürüyen (s) / başörtülü yaşlı bir kadın (i)** gördü. (s. 201)
- **Tebdil gezen (s) / son Osmanlı padişahlarını (i)** düşün. (s. 353)
- İngiltere'den Türklerin ilk satın aldığı buharlı geminin adının Swift olmasındaki **(s) / esrarı (i)** düşün. (s. 353)

2.1.1.3.4.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Nesneler

- **Dalgıçların deniz dibi akıntısında günlerce arayıp bulamadıkları, gazetelerin ve okuyucuların da kısa bir süre sonra unuttukları Cadillac'ı nerede bulacağımı ben şimdiden kestirebiliyorum.** (s. 24)
- **Ana caddeye çıkmaz da, karanlık arka sokak boyunca, kapalı bakkalların, hâlâ çalışan gözlüklü terzinin, kapıcı dairelerinin ve Coca-Cola ve naylon**

çorap ilânlarının soluk ışığı altında ilerlerse, amcalarının ve halalarının oturduğu apartmandan kendi apartmanlarına on iki dakikada varılabileceğini eskiden hesaplamıştı. (s. 36)

- **Eski otobüsleri, çalakalem yazılmış kitapları, sabredenleri ve anlayanlar kadar anlayamayanları** da unutma! (s. 86)
- Evlenmediğimi, hiç evlenmediğimi, gazeteci olduğum için hiç evlenemeyeceğimi bilen okurlarım **ilk cümleden başlayarak bir şaşırtmaca verdiğimi** anlamışlardır. (s. 122)
- **Böyle şeyleri ağzından kaçırınları** bu memlekette sağ koyarlar mı? (s. 137)
- Kahvenin uzak bir köşesindeki siyah beyaz televizyon, **karlı bir sahada futbol oynayanları** gösteriyordu. (s. 203)
- Yedi yüzyıl önce, **İstanbul'u işgal eden Greklerin şehre girmelerini sağlayacak Silivrikapı'daki geçitte yeraltında çalışanları** düşünürüm. (s. 227)
- Gölgeksiz otobüs duraklarında, kirli ve hüznü sinemaların bekleme salonlarında, ücra tren istasyonlarında **seni okuyanları** düşün. (s. 325)
- **Üslubumdan olup bitenleri gene benim anlatmaya başladığımı** anlamışsınızdır. (s. 405)

2.1.1.3.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Nesneler

- Melih Amcanın Paris'ten yolladığı şekerleme ve pasta tarifleriyle sabun ve kolonya formülleri ve bunları yiyen ve kullanan artist ve balerinlerin resimleriyle dolu mektuplarla, içinden naneli diş macunu, kestane şekeri, likörlü çikolata örnekleri ve oyuncak itfaiye ve gemici şapkası çıkan paketler seyrekleşmeye başladığında annesi, **Celâl'i alıp baba evine dönmeyi** tasarlıyormuş. (s. 16)
- Hâle Hala, ben **Alâaddin'in dükkânına gitmeyi** unuttum! (s. 37)
- Hep **başka şeyleri anlatmayı** düşledim: (s. 43)
- Yokuşu çıkarken Celâl'e yalnızca **Rüya'nın hafif hasta olduğunu söylemeyi** kuruyordu. (s. 88)
- **Akşam yemeğine de kalmamı** bekliyorlardı iyi niyetle, ama birden bir şeyler mırıldanarak kendimi dışarı attım. (s. 125)
- Galip karısının evde kendisini beklediğini söyledi; ona bugün üç tane polisiye roman almıştı; Rüya **geceleri polisiye roman okumayı** severdi. (s. 182)

- **Hikâye anlatmayı** severim ben, ama dinleyici bulamam. (s. 350)

2.1.1.3.4.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Nesneler

- Yeni paspaslanmış merdivenler **ıslak toz ve kir** kokuyordu. (s. 21)
- Kapıyı açan Suzan Yengeye ve sonra hep birlikte sofraya otururlarken, ötekilere de, **Galip, Rüya'nın üşütüp hastalandığını, / çok fazla antibiyotik aldığı için (çekmecelerde ne bulduysa yutmuş!) sersemleyerek uyuyakaldığını, / telefonların bazılarını duymasına rağmen, yorgunluktan kalkıp açmadığını, / uyukulu ve iştahsız olduğunu ve hasta yatağından herkese selâmlarını yolladığını** söyledi. (s. 36)
- **Eski otobüsleri, çalakalem yazılmış kitapları, sabredenleri ve anlayanlar kadar anlayamayanları** da unutma! (s. 86)
- **Bir Fransız ressama (De Tennielle) çizdirilmiş, o zamanın İstanbul'undan çok, bugünün taş binalı, kaldırımlı, parke kaplı İstanbul sokaklarına benzeyen, o zamanki taş hücrelerden ve ilkel işkence aletlerinden çok, bugünkü beton fare deliklerini ve askılı, manyetolu işkence aletlerini hatırlatan çevrelerin, eşyaların ve gölgelerin resimlerini düşünün.** (s. 142)
- **Fıstıkçı dükkânlarının çıraklarını, kuş severleri ve define arayanları** gördü. (s. 173)
- Sanki, uzun yıllardır **dilini ve kelimelerini** kaybetmişti de, bu ödev sayfası yüzünden onları yeniden buluyordu. (s. 201)
- Leyla Hanımın ölümünden sonra, **üzüldüğünü ve özgürleştiğini** yazdırmıştı Şehzade. (s. 389)

2.1.1.3.4.2.6. Unvan Grubundan Oluşan Nesneler

- Saat sekiz olduğuna göre, **Melih Amca'yı** üst kattan kendi eliyle indirdiği gazeteleri az önce üst katta okumamış gibi ya da belki, "alt katta aynı haber üst kattakinden başka bir anlama gelebilir," diye ya da "Vasıf şunları makaslayıp parçalamaya başlamadan önce son bir göz atayım," diye, Dedenin eski koltuğuna oturmuş yeniden okurken göreceğim. (s. 33)
- **"Galip Bey'i sevdik!"** (s. 97)

2.1.1.3.4.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Nesneler

- **Edward G. Robinson'u** hep severim! (s. 80)
- **"Türkân Şoray'ını** sevdin mi?" (s. 136)
- Nesimi'nin etkisiyle Bektaşiler arasında Osmanoğlu ülkesinde hızla yayılan Hurufilik, İstanbul'un fethinden on beş yıl sonra, **Fatih Sultan Mehmet'i** de heyecanlandırmıştı. (s. 271)
- "Ben **Celâl Salik'i** tanıyorum, hatta çok yakından!" (s. 346)
- **Şemsi Tebrizi** sen mi oluyorsun? (s. 354)
- **"Şeyh Galip'i,** onu okudukça kendimi hüzünlü bir âşık olarak gördüğüm için yaktım," (s. 383)

2.1.1.3.4.2.8. Cümle İçinde Cümle Olarak Bulunan Nesneler

- **"Unutma!"** dedi Hâle Hala, Galip'e verdiği görevi ve yemek saatini hatırlatarak. (s. 31)
- **"Gelmedi mi?"** dedi Galip. (s. 35)
- **"Ettim, ama telefonu kimse açmadı,"** dedi Hâle Hala. (s. 35)
- **"O zaman boşuna bekliyorsun O'nu."** dedi kadın. (s. 136)
- **"Hanımefendi, sizin de dediğiniz gibi, her şey çok eskidendi..."** dedi Galip. (s. 340)
- **"Önce adresini sen ver ama,"** dedi kadın kurnazca. (s. 341)

2.1.1.4. Yer Tamlayıcısı

Öznenin yaptığı işin yerini, yönünü veya çıktığı yeri göstererek cümleyi tamamlayan ögeye yer tamlayıcısı denir. İsim yönelme (-A), bulunma (-DA) ve çıkma (-DAn) hâli eki alır.

Karaağaç yer tamlayıcısını, cümlede yaklaşma, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, olarak tanımlar (Karaağaç, 2017: 233).

Ergin yer tamlayıcısı ile ilgili olarak, her hareketin zaman ve mekân içinde bir yeri ve istikameti vardır. İşte yer tamlayıcısı hareketin cereyan ettiği bu yeri ve istikameti ifade ettiğini söylemektedir (Ergin, 2020: 394).

Banguoğlu, yer tamlayıcısı için “isimleme” tabirini uygun görerek, “Cümlede yüklem gerçeğiyle ilgili kişileri ve şeyleri gösteren adlara ve zamirlere isimleme denir” tanımını yapmıştır (Banguoğlu, 2019: 529).

Karahan ise yer tamlayıcısını, cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge olarak tanımlamıştır (Karahan, 2016: 29).

Art arda sıralanan bazı cümlelerde yer tamlayıcısı ortak olabilir.

- **Kenarlarından küçük buz parçaları sarkan sokak lambasının ışığında** selamlaştılar ve **(kenarlarından küçük buz parçaları sarkan sokak lambasının ışığında birlikte)** yürüdüler. (s. 42)
- Karaköy'de, **mermer masalı bir muhallebicide**, birbirlerini yansıtan aynalara yan dönerek şehriyeli tavuk çorbası içti, **(mermer masalı bir muhallebicide)** sahanda yumurta yedi. (s. 70)
- **Gümüşsuyu yokuşunun Dolmabahçe'ye ulaştığı yerde**, üç belediye otobüsü birbirine bindirmiş, **(Gümüşsuyu yokuşunun Dolmabahçe'ye ulaştığı yerde)** çevrelerini bir kalabalık sarmıştı. (s. 113)
- Dünya, **cellada** sanki bir şey söylemek istiyor, bir anlamı işaret ediyor, ama bir rüyadaki gibi bu söz dumanlı bir belirsizlik içinde kayboluyordu. (s.262)
- **Orada** herkes ağlıyor, Galip'i de öldü sanıyorlarmış. (s. 398)

Bir cümlede birden fazla aynı veya ayrı cinsten yer tamlayıcısı bulunabilir.

- Bahar sabahı, cellât şehre girmeden önce **bir su kıyısında / atından** indi ve kuşların neşeli civıltıları arasında abdest aldı, namaz kıldı. (s. 259)
- Az önce saydıklarımdan başka, **Dante'den, / Dostoyevski'den, / Mevlâna'dan, / Şeyh Galip'ten** de hep bir şeyler yürütmüştür. (s. 97)
- Kar dinmiş, **park edilmiş arabaların üzerinde, / kaldırımlarda** dört parmak birikmişti. (s. 113)
- Milletimizin kendisi olabilmesini istemeyen tarihi güçler, bizi en kıymetli hazinemiz olan günlük hayatımızın hareketlerinden, jestlerimizden mahrum bırakmak istedikleri için, dedemi **Beyoğlu'ndan, / dükkânlardan, / İstiklâl Caddesinden, / vitrinlerden** kovdular. (s. 172)
- Kahvaltı sofrasına oturduklarında **açık perdeler arasından / odaya** parlak bir güneş ışığı vuruyordu. (s. 185)
- **Karşı apartmanın çatısından sarkan buzların ucundan, / pislik ve karla dolmuş olukların kenarından** sular damlıyordu. (s. 230)

Bazı yer tamlayıcıları, kendilerinden önceki yer tamlayıcılarının açıklayıcısıdır.

- **Arkadaşımın bir zamanlar oturduğu yerde, / karanlık ahşap konaklar ve servi ağaçlarının çevresinde** dört döndüm, ama evini bulamadım. (s. 125)
- **Sirkeci'de, / istasyonun önünde** hiçbir araç yoktu. (s. 129)
- Karşıya geçip evine doğru yürüyeceğine, **sağa / Teşvikiye Caddesi'ne** saptı. (s. 205)
- Artık padişahların kıyafet değiştirip halk arasına karıştığı dönemler **çok geride, / yalnızca kitaplarda** kaldı. (s. 286)
- **Koşarak Kurtuluş'a** gittim, **bizim ara sokağımıza**, ama hiçbir şey yoktu, hiçbir şey yoktu. (s. 338)
- Bir kere olsun, hiç olmazsa, uzaktan göreyim: **Bir parkta, / Maçka Parkı'nda** sana uzaktan bir kere olsun bakabileyim. (s. 341)
- Çeşit çeşitler: **Olmadık vakitlerde, / en istenmedik zamanlarda** kapılardan bacalardan girerler, iğrenç dedikodular, beş para etmez söylentiler taşırlardı. İyilik etmek isterlerken yalnızca insanın huzurunu kaçırlardı. (s. 385)

2.1.1.4.1. Tek Kelimeden Oluşan Yer Tamlayıcıları

- Uzun süren gece boyunca, Galip, bu yirmi dört yıllık görüntüyü her hatırlayışında, yirmi dört yıl önce kapıldığı sabırsızlığı, kaynayarak birdenbire taşan bir tencere sütün tatsızlığıyla **içinde** hissetti: (s. 55)
- Uyandıktan sonra Galip, **masaya** oturdu ve aşağı yukarı on dokuz-yirmi saat önce, Rüya'nın yaptığını tahmin ettiği gibi, masanın üzerinde boş kâğıt aradı. (s. 57)
- Galip, yıllar önce bir kere daha yayımlanan yazıyı okumuştı, ama gene aynı 'göz'ün dehşetini hissetti **üzerinde**. (s. 58)
- Yerinden kalktı, erken çöken karanlıkta, ağır ağır yağın altında **eve** döndü. (s. 103)
- O kış, bütün hayatım boyunca beni takip edecek bir uykusuzluk hastalığına da yakalandığım için, hafta içlerinde, bazı günler gece sekreteriyle birlikte geç saatlere kadar **gazetede** kalır, sabahları günlük kargaşa ve kalabalık içinde yazamayacağım bazı yazıları hazırlardım. (s. 104)
- **Dudaklarına** filtresiz bir sigara yerleştirdi. (s. 131)
- İki polisin arasındaydı, üzerindeki o siyah beyaz filmlere yakışır hava kaybolmuş, gecenin lacivert ve suçlu renklerine uygun bir canlılık gelmişti **yüzüne**. (s. 146)

- Minareye çıkma düşüncesi hoşuna gittiği için Galip **arabadan** indi. (s. 179)
- Kaç gece gece yarıları **eve** döndüm. (s. 194)
- Bir masaya oturdu, **gördüklerinden** memnundu. (s. 200)
- Galip, “Şimdilik burada,” olduğunu söyleyerek ahizenin üzerinden okuduğu telefon numarasını **İskender’e** verdi. (s. 363)
- Teşvikiye Meydanı’na yürüyüp **taksiye** bindi. (s. 369)

2.1.1.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcıları

2.1.1.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcıları

- Uyku mahmurluğuyla Galip, **karısının (ty) / mavi yorgandan dışarı uzanan başına (tn)** baktı: (s. 11)
- **Adamın (ty) / suratında (i)** bir Halep çıbanı vardı. (s. 31)
- Niye binlerce, on binlerce kişi aynı anda **radıolarının, kaloriferlerinin (ty) / üstüne (tn), / arabalarının arka camının (ty) / önüne (tn), odalarına, iş (ty) / masalarına (tn)**, tezgâhlarına o tahta yelkenlileri yerleştirmeye başlamıştı? (s. 47)
- **Kısıklı (ty) / durağında (tn)** benden başka tramvay bekleyen yoktu. (s. 80)
- Polemikçi yazar **ceketinin (ty) / derin cebinden (tn)** küçük bir kutu çıkardı. (s. 93)
- **Bu mutluluk bahçesinin (ty) / orta yerinde (tn)** kendimi gördüm, cami duvarına gece yarısı yaslanmış, kendi düşüncemi seyrediyordum. (s. 107)
- **Beyoğlu Karakolu’nun yanında, üzerinde 'Dostlar' yazan eski bir taş evin (ty) / toz ve kumaş kokan ilk katına (tn)** girdiler. (s. 130)
- Upuzun sarı saçlarının hepsini **sağ omuzunun (ty) / üstünde (tn)** toplamıştı. (s. 131)
- İngiliz gazeteciler Pera Palas’a gittiler, fötr şapkalı adam kartvizitini Galip’e verdi, Celâl’e selam söyledi ve **Cihangir’in (ty) / arka sokaklarına (tn)** daldı. (s. 178)
- **Paltosunun (ty) / cebinden (tn)** gazeteyi çıkardı, yeniden masaya dönüp Celâl’in yazısını okumaya başladı. (s. 194)
- **Köprüden geçenlerin çoğunun (ty) / ellerinde (tn)** plastik torbalar vardı. (s. 195)

- "Masa ayağı," dedi eskici, "ama **perde kornişlerinin (ty) / ucuna (tn)** da takıyorlar. Kapı kulpu da olur." (s. 199)
- Galip de mankenlerle birlikte **apartmanın (ty) / en üst katına (tn)** uzun uzun baktı. (s. 206)
- Önce **Atatürk'ün (ty) / bu acıklı kasabada yapılacak tek şeyin orayı terk etmek olduğunu işaret eder gibi parmağıyla otobüs garajını gösteren heykelinden (tn)** söz ettik. (s. 320)
- Daha sonra, **hayâl ettiği o gözün (ty) / sürekli varlığından (tn)** huzursuzluk duydu. (s. 366)
- Ünlü Köşe Yazarı'yla kız kardeşi, cuma akşamı saat yedide, **Köşe Yazarı'nın (ty) / Nişantaşı'ndaki evinden (tn)** çıkmışlar, **Konak (ty) / Sineması'na (tn)** gitmişlerdi. (s. 401)

2.1.1.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Sabah ezanından sonra, **salondaki (s) / koltuğunda (i)** Galip kısa bir süre uyukladı. (s. 57)
- Giyinirken, **kapıcının kapının altından attığı ve çayını içerken okuduğu Milliyet'teki (s) / yazısında (i)** Celâl, yıllar önce, **karanlık kenar mahallelerde, bir gece yarısı karşılaştığı (s) / bir 'göz'den (i)** söz ediyordu. (s. 58)
- **Türkiye'de mankenciliğin yeraltına itilmiş (s) / korkunç tarihinden (ty)** işte böyle haberdar olduk. (s. 60)
- **Kararsızlıklarını gösteren (s) / yazara (i)** okuyucu güvenmez çünkü. (s. 94)
- **Köpek çetelerinin, uykulu bekçilerle esrarkeşlerin ve hayaletlerin bile artık adım atmaktan çekindiği o bütünüyle unutulmuş (s) / sokaklarda (i)** yürüdüm. (s. 105)
- **Üzeri nemle kaplı (s) / kaldırımlarda (i)** uzun uzun yürüdüm. (s. 125)
- Bir an **aynada gördüğü (s) / Galip'e (i)** baktı. (s. 132)
- Çok sonra, **ikinci (s) / katta (i)** bir lamba yandı, **açılan (s) / bir pencereden (i)** mavimsi bir baş uzandı. (s. 170)
- **Yeni Cami'nin önünde güvercinler için kuş yemi satan yaşlı kadının yanındaki (s) / torbada (i)** bir baykuş resmi gördü. (s. 196)
- Çıplak masaların üzerinde kâğıt oynayanlar dışında herkes **bu (s) / kara futbol topuna (i)** bakıyordu. (s. 203)

- Kış akşamları trafik tıkanıldığında araçların egzozlarıyla, apartman bacalarından çıkan dumanların biriktirdiği koku **dar (s) / kaldırımlara (i)** sinmişti. (s. 204)
- Kadın, **okuduğu (s) / bir dergiden (i)** başını kaldırdı. (s. 372)
- Kimliği incelenirken Galip, **altında Celâl'in cesedi yatan (s) / gazeteden yorgana (i)** baktı. (s. 396)

2.1.1.4.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Babası o yıllarda, bir milletin 'hayat tarzını,' tarihini, teknolojisini, kültürünü, sanat ve edebiyatını değiştirebileceğini anlarmış, ama **jestlerini değiştirebileceğine** asla ihtimal vermemiş. (s. 63)

2.1.1.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Otobüsün köşeden her gözüküşünde üç-beş kişi, yağmacı Moğol askeri heyecanıyla, "bilet, bilet, aman çabuk bilet" diye bağırarak dükkâna daldığı, etrafı dağıttığı için **otobüs bileti satmaktan** vazgeçmişti. (s. 46)
- **Bu apaçık gerçeği, bütün gece başka hayâllerle bulandırarak görememesine** şaşı. (s. 59)
- **Metin Çakmaz ve Ferit Çakmaz'ın da aynı kişi olduğunu keşfetmekte** zorlanmadı Saim; bu arada imza da kuramsal yazılardan vazgeçip düşün salonlarındaki anma törenlerinde saz ve sigara dumanı eşliğinde söylenen türkülerin güftekarı olmuştu. (s. 76)
- **Gelince O'nu tanıyamamaktan** korkuyorum. (s. 137)
- **O'nu herkesten sonra görmekten** korkuyorum. (s. 137)
- **Çat pat İngilizcesiyle bir iki kelime söylemekten** pek hoşlanıyormuş. (s. 157)
- **Öğle vakti varlığını daha önce bilmediği bir kasabada hayvani bir içgüdüyle atıştırdığı yiyecekleri de tanımakta** güçlük çekti. (s. 263)
- Unkapanı'nda bindiği Taksim otobüsünde ise Galip **peşindeki kişinin kendisiyle birlikte, bu kadar kısa bir sürede otobüs değiştirebilmesine** şaşı: (s. 310)
- Ancak, insan anlattığı şeylerin tükendiğine, bütün hatıraların, kitapların, hikâyelerin ve hafızanın sustuğuna ilişkin o derin sessizliği içinde duyduktan

sonradır ki, **kendi ruhunun derinliklerinden, kendi benliğinin karanlık lâbirentlerinden kendisini kendisi yapacak kendi gerçek sesinin yükselişine** tanık olabilir. (s. 388)

2.1.1.4.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Büfenin aynasına iliştirilmiş kartpostallar dağılmıştı, **orada burada**, yabancı ve tuhaf nesneler vardı; sonraları tiryakisi olacağı yeni bir koku da. (s. 19)
- Galip yakasını bırakınca, Celâl'in mankeni, kurşun bir asker gibi ayaklarının üstünde **sağa sola** ağır ağır sallandı. (s. 174)

2.1.1.4.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Akşam **Celâl'e ya da Konak Sineması'na** gidebilirlerdi. (s. 20-21)
- **Galip'ten değil de evden** ayrılıyordu sanki. (s. 52)
- Kendimden, her zamanki gibi memnun değildim, ama **yazımdan ve hikâyemden** memnundum. (s. 105)
- Çoğuna göre tabii ki, aşk idi bu neden; **garson kendine ya da kendinde gördüğü dünyaya ya da 'sinema sanatı'na** âşıktı. (s. 157)
- Sonraki günlerde şurada burada karşısına çıkarak, yalnızca Celâl'i bulmak için değil, başka bazı ufak tefek işlerden de geniş çevresi sayesinde -emekli askerde- **ona ve İngiliz gazetecilere** yardım etmiş. (s. 157)
- Sen hayatından memnun, lobideki resimlere bakarken, kolundan şefkatle tuttuğun karını balkona çıkan kapıya kalabalıkla birlikte götürürken o, **duvarlardaki afişlerde ve kalabalığın içinde** kendisine başka bir dünyanın kapılarını açacak bir yüzü arardı. (s. 182)
- Çünkü konyağı fazla kaçırdığım bazı akşamlar, kendimi tutamayıp ona, **Rüya'dan ve senden** uzun uzun söz de ederdim. (s. 184)

2.1.1.4.2.7. Unvan Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Yazılar her zamankinden daha büyük bir ilgiyle okunuyordu, telefonlar sürekli çalıyor, postadan **Celâl Bey'e** her gün en azından yirmi mektup çıkıyordu. (s. 93)

- Annesine, babasına, **Melih Amca'ya**, **Suzan Yenge'ye**, kendisini gözyaşlarıyla dinleyen herkese, beş gün önce Rüya ile İzmir'den döndüklerini, bu beş gün boyunca kimi zaman geceleri de olmak üzere, vakitlerinin büyük bir çoğunluğunu Celâl'le birlikte Şehrikalp Apartmanında geçirdiklerini anlattı Galip: (s. 399)
- Galip, **Melih Amca'ya**, bir an önce köşedeki bakkaldan rakısını alıp eve dönmesini söylemek istedi. (s. 404)

2.1.1.4.2.8. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Az önce saydıklarımdan başka, Dante'den, Dostoyevski'den, Mevlâna'dan, **Şeyh Galip'ten** de hep bir şeyler yürütmüştür. (s. 97)
- Beyler, **Celâl Salik'e** çok yakınsınız, hatta hatta ben Celâl Salik'im! (s. 346)

2.1.1.5. ZARF

Zarf, yüklem anlamını zaman, yer, yön, durum, miktar, şart gibi yönlerden tamamlayan cümlelerin yardımcı ögesidir. Cümlede zarfı bulmak için “*ne zaman, nasıl, niçin, kiminle, ne ile, ne kadar, hangi yöne*” gibi sorular yükleme yöneltilir.

Böler, yüklem anlamını zaman, tarz, durum, sebep, biçim, yer/yön, araç, miktar, ölçü ve şart bakımından tamamlayan bir öge olduğuna değinmiştir (Böler, 2021: 54).

Özmen zarf tümleci için, yükleme söz konusu olan eylemin nasıl, niçin, ne zaman, ne şekilde, kiminle, neyle, hangi vasıta ile yapıldığını bildiren ögesi, olarak tanımlar (Özmen, 2016: 39).

Banguoğlu, cümlede yüklem içinde geçtiği hâl ve şartları belirten zarflara ve zarf niteliğindeki belirtme öbekleri olarak tanımlarken, öge için “*zarflama*” diyerek isimlendirmiştir (Banguoğlu, 2019: 530).

Karaağaç zarf için cümlede yön, zaman, tarz, sebep, miktar, vasıta, şart vb. bildiren cümle ögesi olduğunu ve eylemin sıfatı olduğunu dile getirmektedir (Karaağaç, 2017:235)

Karahan ise; zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi olarak tanımlar (Karahan, 2016: 32).

Bir cümlede aynı veya farklı birden fazla zarf bulunabilir. Aynı cinsten zarflardan oluşan cümlede genellikle zaman zarfı diğer zarfların önünde yer alırken miktar zarfı yüklemle hemen yanında yer alır.

- **Elleri paltosunun tütün, bozukluk ve kullanılmış biletlerle dolu ceplerinde (nasıl), bir süre (ne zaman) karısını dikkatle, saygıyla, sessizce (nasıl) seyretti.** (s. 21)
- **Galip, baykuşu yakından inceleyebilmek için (niçin) / cadıya benzeyen kadından bir tabak dolusu darı alıp (nasıl) güvercinlere attı.** (s. 196)
- **Gece yarısından çok sonra, Galip dolaptan çıkardığı eski köşe yazılarını okurken (ne zaman) salon lambaları bir tiyatro perdesini aydınlatan lambalar gibi ağır ağır(nasıl) soldular önce(ne zaman), sonra (ne zaman) buzdolabının motoru dik ve çamurlu bir yokuşta vites değiştiren eski ve yüklü bir kamyonun hüzünlü yorgunluğuyla (nasıl) inledi ve her yer kapkaranlık oldu.** (s. 224)
- **Galip bu sırda ulaşabilmek için (niçin) esrarlı nesneleri çarşafın üzerine dizen eskicinin suratına dikkatle (nasıl) baktı, sanki anlamı ihtiyarın yüzünde okuyacaktı.** (s. 199)
Cümlede bazı zarflar, kendinden önceki diğer zarfın açıklayıcısı olabilir.
- **Galip, Rüya'yı ilk gördüğünde, / kabakulak olmadan altı ay önce,** yemek masasının üzerine yerleştirilen tabureye oturmuş, berbere saçlarını kestiriyordu. (s. 12)
- **Atatürk'ün, Cumhuriyet'ten sonra bütün tarikat faaliyetlerini yasaklayacağı zamana kadar, / seksen yıl boyunca,** Bektaşiler dış dünyaya kendilerini Nakşi olarak göstermişler, ama kendi aralarında sırlarını daha derine gömerek, Bektaşi olarak yaşamışlardı. (s. 77)
- **Şöyle bir otuz yıl önce, / gazeteciliğimin ilk yıllarında** Beyoğlu muhabiriyken kapı kapı dolaşır haber yakalamaya çalışırdım. (s. 122)
- **Bir saat sonra, / ta Fındıkzade'deki evlerine varıp kapılarını çaldığımda,** öpmeyi hayâl ettiğim kızın çoktan evlendiğini hatırladım. (s. 124)
- **Çok sonra, / güneş artık karşı apartmanın perdeleri çekili karanlık pencerelerine vururken** Galip'in iyimserliği dağılmaya başladı. (s. 230)
- **Bunun üzerine karlı bir kış günü / 15 Şubat 1246'da** (Dizgi hatalarıyla dolu lise kitaplarını hatırlatan Celâl'in bu kesin tarih tutkusunu Galip çok seviyordu) Şems Konya'da kaybolmuştu. (s. 233-234)

- **Bir başka seferinde, / ölümünden yalnızca yüz gün önce**, içinde o günlerde yeniden duymaya başladığı başkalarının seslerini, başkalarının hikâyelerini bastırabilmek için, bütün hayatı boyunca farkında olarak ya da olmadan içinde ikinci bir ruhu taşır gibi taşıdığı kişilikleri tek tek öfkeyle sayarken, Şehzade, her akşam başka bir kıyafete bürünmek zorunda kalan mutsuz bir padişahın, elbise giyer gibi büründüğü bu kişiliklerden en çok, saçları leylak kokan kadına âşık olan kişiliği sevdiğini yazdırmıştı sessizce. (s. 390)
- **Öğleden sonra, / geç saatlerde** Galip, aynı açıklamayı, ifadesini almak isteyen MİT görevlilerine ve savcıya da verirken, telefondaki sesteki de uzun uzun söz etti. (s. 399)
Art arda sıralanan bazı cümlelerde zarf ortak olabilir.
- **Bütün gece** o zindan hücresinde Grand Pacha anlatacak, O dinleyecektir. (s. 143)
- **Çok geçmeden**, dolaptan paltosunu çıkarıp giydi, gazeteyi dikkatle katlayıp, köşe yazısını yırtıp cebine koydu. (s. 194)
- **Demek insan iyice bunayınca**, yalnızca kendi geçmişini ve yazılarını inkâr etmekle kalmıyor, başkalarını da kendisiymiş gibi hatırlıyor. (s. 297)
- **Bir hafta önce** gene pırıl pırıl kabak kafasıyla sükûn etti, gazeteye kadar beni görmeye gelmiş, yazılarıma hayranmış. (s. 297)
- **Birazdan, birazdan** uyuyacak, karanlığın içinde hepsini, hepsini unutacaksınız. (s. 225)

2.1.1.5.1. Tek Kelimeden Oluşan Zarflar

- Uykunun huzuruna gömülmüş Rüya'nın kapıları kapalı bahçesinin söğütleri, akasyaları, aşmalı gülleri ve güneşi altında gezinmek isterdi **şimdi**. (s. 11)
- **Birden**, içinde bir eziklik, korku ve özlem uyandı: (s. 19)
- Rüya'nın yeşil imzasıyla Galip **saatlerce** bakıştılar. (s. 53)
- Bunun üzerine, pinti dükkâncı testeresiyle parça parça etmiş onları; jestleri anlamlandıran bütünlük kaybolunca, kollar, bacaklar, ayaklar küçük dükkânın küçük vitrininde, Beyoğlu kalabalığına şemsiye, eldiven, çizme, ayakkabı sergilemek için **yıllarca** kullanılmış. (s. 65)
- **"Birazdan** sabah namazı için gelirler. Git." (s. 181)
- Galip **uyandığında** karşısında bambaşka bir kadın buldu. (s. 192)
- Telefonu **huzurla** kapadı. (s. 216)

- Uyumadan önce, uzandığı yerden **sevinçle** kalkmış, göl kıyısına yürümüş ve suyun aynasında kendi yüzünü seyredip dünyanın yerli yerinde olduğunu bir kere daha anlamıştı. (s. 264)
- **Koşarak** Kurtuluş'a gittim, bizim ara sokağımıza, ama hiçbir şey yoktu, hiçbir şey yoktu. (s. 338)

2.1.1.5.2. Kelime Grubundan Oluşan Zarflar

2.1.1.5.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Zarflar

- **Kış (ty) / sabahları (tn)**, yanında sen olduğun için yolun açık olup olmadığına bakmadan karşıdan karşıya geçerken gördüğüm o neşeli kızın Rüya değil, kendim olduğunu düşünürdüm. (s. 183)
- **Salı (ty) / sabahı (tn)** Galip üzeri köşe yazılarıyla kaplı masaya oturduğunda bir önceki sabahki kadar iyimser değildi. (s. 246)
- **Bahar (ty) / sabahı (tn)**, cellât şehre girmeden önce bir su kıyısında atından indi ve kuşların neşeli cıvıltıları arasında abdest aldı, namaz kıldı. (s. 259)
- Burada, bu odada değil de, **Cuma (ty) / akşamı (tn)** kendi evlerinde Rüya ile birlikteymişler, bir yerde karın doyurduktan sonra Konak Sinemasına gideceklermiş. (s. 366)

2.1.1.5.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Zarflar

- **O (s) / zamanlar (i)**, daha çok, Melih Amcaların İstanbul'a ne zaman gelecekleri ve hangi katta kalacakları konuşulurdu. (s. 18)
- Yosun ağaçlarından sarkan gerdanlık, gözlük ve şemsiyelere dikkat etmeyeceğim belki, ama inatla hâlâ ayakta dikilen muhteşem at iskeletlerine bütün silah, zırh ve takım ve taklavatlarıyla binen Haçlı şövalyelerine **bir (s) / an (i)** dikkat ve korkuyla bakacağım. (s. 25)
- Üzeri midyelerle kaplı sembol ve silahlarıyla Haçlı iskeletlerinin hemen yanı başlarında duran Kara Cadillac'ı beklediklerini **o (s) / zaman (i)** korkuyla anlayacağım. (s. 25)
- **Bir (s) / akşam vakti (i)**, bu tarihi buluşma gerçekleşirken, tavana doğru yükselen kitap ve kutu kuleleriyle kaplı tezgâhının arkasında Alâaddin'in hiçbir

şeyden habersiz, ertesi sabah iade edeceği gazeteleri ve dergileri, parmaklarını tükürükleyerek, saydığını anlattım. (s. 44)

- Bizim meslek nankördür, yazılarımız **ertesi (s) / gün (i)** unutulur. (s. 85)
- **On (s) / gündür (i)** yeni yazı yollamıyor. (s. 93)
- Bu anlatacağım vaka **bir (s) / kış gecesi (i)** başımdan geçti. (s. 104)
- **Serin (s) / bir yaz sabahı (i)**, elindeki kalabalık bir pavyon masasının fotoğrafında, anlamsız suratlar arasında pırıl pırıl parıldayan o inanılmaz yüzü gördüğü an, kadın, on bir yıldır sürdürdüğü araştırmalarının hiç de boşa gitmediğine hemen karar vermiş. (s. 154)
- Çok çalışıyorum ama **sandığımdan (s) / yavaş (i)** gidiyor. (s. 250)
- **On sekiz (s) / yıl (i)** bekledim, bir o kadar daha beklerim. (s. 340)

2.1.1.5.2.3. Zarf-Fiil Grubundan Oluşan Zarflar

- Dönüp, **hafifçe kapısını çekerek** evden çıktı. (s. 21)
- **Ağzından çıkan buhar bulutlarını soğuğa üfleye üfleye, yerlere dökülmüş çöp yığınlarının arasından yürüyüp** dolmuş durağındaki uzun kuyruğa girdi. (s. 21)
- Galip sabahları işe gider, **akşamları dolmuşlarda, otobüslerde karanlık yüzlü, kimliksiz dönüş kalabalığı içerisinde sahipsiz dirsekler ve bacaklarla boğuşarak** eve dönerdi. (s. 55)
- **Kendimi dışarıdan seyrederken** düşünüyordum bunları. (s. 110)
- **İlk cümleli bulmadan** yazı masasına oturma. (s. 84)
- **Galip sokağa inince** çevreye dikkatle baktı. (s. 98)
- Galip **uzun süren derin bir uykudan sabah huzurla uyandığında**, tavandan sarkan altmış yıllık lamba, sararmış bir kâğıt rengiyle yanıyordu. (s. 229)
- **Ortalık bir kar mavisıyla aydınlanırken**, evdeki bütün lambaları söndürdü. (s. 58)
- Yeniden çay demledi, **hikâyesi için gerekli gördüğü bazı dergileri kutudan, bazı kitapları raflardan indirip** masanın üzerine koydu. (s. 76)
- **Karmakarışık haritalar içerisinde, yeşil okların serüvenlerini izlerken** İstanbul'da bir hafta süren kendi gezintilerinin haritasını da görür gibi oldu. (s. 239)

- Galip duvarlarda gördüğü afişlerin, neon lambaları cızırdayan reklâm panolarının ve siyasal sloganların üzerlerindeki harfleri okumamak için **önüne baka baka** yürüdü. (s. 242)
- **Yazı işlerinin geniş odasına girdiğinde** polemikçi ihtiyar yazar Necati'yi masasında çalışırken gördü. (s. 294)
- Kalabalık, **Teşvikiye Camiinden çıkıp cenaze arabasının beklediği Nişantaşı Meydanı'na doğru ilerlerken**, Galip, dükkânının kapısından dalgın dalgın bakan Alâaddin'i gördü. (s. 400)

2.1.1.5.2.4. Tekrar Grubundan Oluşan Zarflar

- O zamanlar Dede, sonraları daha sık göreceği o rüyadan **yeniden yeniden** söz etmeye başlamıştı. (s. 15)
- O zaman, cebimden tükenmez kalemimi çıkarıp sapıyla camlardan birini kaplayan fıstıklı yeşil yosun tabakasını **yavaş yavaş** kazıyacağım. (s. 25)
- Uzak mahallelerden gelen bekçi düdüklelerinden başka hiçbir şeyin duyulmadığı bir sessizlikte, Saim, keşfettiği harf oyunlarını, ikinci anlamları birbirleriyle karşılaştırarak Galip'e dua okur gibi **ağır ağır** okumaya başladı. (s. 78)
- Arşivci arkadaşı Saim'in evinden çıktıktan sonra, sabah, Cihangir'in eski sokaklarından, basamaklı dar kaldırımlarından Karaköy'e inerken gördüğü eski bir koltuğu, Galip, uğursuz bir kâbustan geri kalan tek bir ayrıntıyı hatırlar gibi, bütün o gün boyunca **yeniden yeniden** hatırlayacaktı. (s. 87)
- Çok az polisiye roman okumasına rağmen Galip bu romanlar hakkında **sık sık** atıp tutardı: (s. 99)
- Amcaoğlu, cadaloz prensesin emriyle İstanbul'u **karış karış** aramaya başlamış. (s. 152)
- Hikâyenin içindeki hikâyenin içindeki, hikâyenin içindeki yalnız gazeteciler, Proust'lar ve Albertine'ler ihtiyar yazarın hayatının son mutsuz gecelerinin kâbuslarında dipsizlik ve sonsuzluk kuyularından **birer birer** ortaya çıkmışlar. (s. 161)
- **Hafif hafif** kar yağıyor, bütün şehir uyuyordu. (s. 179)
- Yalnızca meteorolojik felaketlerin değil, başka bazı belirsiz kötülüklerin de habercisi sayılan küstah martılar da **ara sıra** katılırdı onlara, gece yarılarında yolunu şaşıarak dipsiz karanlık kuyunun kör pencerelerine çarpan kara kargalar da... (s. 190)

- İyimserliğini kaybetmemek için bir süre yalnızca yazıyı yeniden yeniden okumayı dener, ama kolaylıkla okuyup bulacağına inandığı o gizli anlamı **açık seçik** çıkaramadı. (s. 192-193)
- Ama yanından geçen her yüzün anlamının da bir anlık bir parlaklıktan sonra sönüvermesi gibi, plastik torbaların üzerindeki kelimeler ve heceler de bir an yeni bir anlamla ışıdıktan sonra **teker teker** kayboluyorlardı. (s. 196)

2.1.1.5.2.5. Edat Grubundan Oluşan Zarflar

- Üzerine günün bir saatlik güneşi vuran ve örtüsü mavi beyaz bir satranç tahtasını andıran kahvaltılık masasında Anne ile Baba, **apartman aralığını ele geçiren farelerden ya da hizmetçi Esmâ Hanım'ın hortlak ve cinlerinden söz eder gibi**, dün akşam çatı katına yerleşenlerden söz ediyorlardı. (s. 19)
- **Taklitten sonra**, hep birlikte Galip, Rüya ve Celâl gülerlerdi. (s. 21)
- Meraklı kapıcı **pirelenmesin diye, / çöp tenekesini, içini son bir kere daha gözden geçirdikten sonra**, dışarı çıkardı. (s. 58)
- Galip, **Celâl'i sormak için** yazı işlerinin geniş odasına girdi, ayakları onu geçkince iki kişinin sohbet ettiği bir masaya götürdü. (s. 90)
- Ona **bu kadar sır verecek kadar** kanımız kaynadı. (s. 97)
- Küçük bir mahalle camiinin duvarı, **hiç sonu gelmeyecek bir karanlığa doğru** uzanıyordu. (s. 106)
- **Hiçbir şey olmamış gibi** yaparız, **hiçbir şey olmamış gibi** konuşuruz. (s. 355)

2.1.1.5.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Zarflar

- Bakır küllük ağzına kadar sigara izmaritleriyle dolu olduğuna göre, Rüya **yeni bir polisiye roman okuyarak ya da okumayarak** sabaha kadar oturmuştu. (s. 20)
- Daha önce hiç takip edilmemiş, daha önce takip edildiği duygusuna da hiç kapılmamış olduğu için, Galip'in bu konudaki bilgisi, **gördüğü filmlerle ve Rüya'nın okuduğu polisiye romanların sahneleriyle** sınırlıydı. (s. 99)
- "Bir sigara içebilir miyim?" dedi sonra **aynı ses ve edayla**. (s. 131)
- "Başımı döndürüyorsun!" dedi kadın **orada olmayan bir hayâli taklit ederek ve başı gerçekten dönmüş gibi yaparak**. (s. 136)

- "Aa, Galip!" dedi adam eski öğrencisini yıllar sonra tanıyan lise müdürü gibi, **sevinçle ve kuşkuyla**. (s. 209)
- Bir sessizlikten sonra, **kartlarına güvenen bir oyuncunun güveniyle ve yarı sırdaş, yarı mağrur bir havayla** açıkladı: (s. 338)
- Sonra Beyoğlu'nun arka sokaklarında bir yerde, daha önceden hiç görmediğimiz bir eski kitapçı bulacak ve **şaşkınlık ve sevinçle** birbirimizi kutlayacaktık. (s. 413)

2.1.1.5.2.7. Kısaltma Grubundan Oluşan Zarflar

- **Arada bir** lambası yanmayan muhallebicilerin, bakkalların vitrinlerine bakıyordu dalgınlıkla. (s. 110)
- Bu uykusuzluk sabahlarının birinde, yatağından kalkıp, **elinde yastık**, yazı masasıyla kâğıtlarının durduğu kalorifer ve toz kokan odaya gitmiş yazar, oradaki küçük divana büzüşerek uzanınca, hemen derin bir uykuya dalmış. (s. 150)
- Sen **elinde kapağı kartondan kitap**, ben **elimde okuyamadığım gazete**, sorardım: (s. 303)
- Bu yüzden, hikâyemin bu sayfalarında okuyucuyu kendi anılarıyla **baş başa** bırakabilmek isterdim. (s. 398)

2.1.1.4.2.8. Yönelme, Bulunma veya Uzaklaşma Hâli Eki Alarak Oluşan Zarflar

Yönelme, bulunma ve uzaklaşma hâli eki alan kelime veya kelime grupları her zaman yer tamlayıcısı değildir. Cümleye tarz, zaman ve miktar anlamı katarak zarf görevinde bulunabilirler.

- Bir an, **hep birlikte yatağında yatan zavallı hasta Rüya'yı hayâl ettiklerini düşündüğünde** Galip, tırnaklarına bakıyordu ve Melih Amca, her iki üç ayda bir sayıp döktüğü listeye yeni bir şey ekleyecek mi acaba, diye düşünüyordu. (s. 40)
- Kapının zilini **çoktan** çalmıştı. (s. 115)
- Komşular bizi dinliyor korkusu **bir anda** ikimizin de yüreğinden çıkmıştı. (s. 126)
- **Eski ve uzak ve mutlu zamanlarda** anlamla hareket birdi. (s. 273)

- **Tünel arkalarında bir ara sokaktaki bir kahveye girdiğinde** Galip yetmiş üç yeni surat görmüştü. (s. 200)
- **Dipsiz bir masal kuyusunun içinden, derinden bir yerden bu sesin ağır ağır yükselişini bekledikleri günlerin birinde**, Şehzade o zamana kadar "en tehlikeli konu" diyerek pek az değindiği kadınlar ve aşk konusuna girdi. (s. 388)
- **Şehrikalp Apartmanı'na girdiğinde**, hiç alışık olmadığı bir yorgunluk hissetti. (s. 397)

2.1.2. Cümle Dışı Ögeler

Cümlelerin oluşumunda bir etkeni olmayan, herhangi bir soru ile cümle içerisindeki görevi belirlenemeyen fakat yine de cümlelerin içerisinde varlık gösteren unsurdur. Bu ögeler cümleden çıktığında anlamda bozulma olmaz, fakat cümlede olması anlamı zenginleştirir. Başta hitaplar olmak üzere ara söz ve ara cümleler, bağlaçlar, ünlemler cümle dışı öge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Böler cümle dışı ögeleri, cümlelerin kuruluşuna katılamayan, yükleme doğrudan doğruya bağlanamayan ve yükleme sorulan hiçbir soruya cevap vermeyen cümle ögesi, olarak tanımlamaktadır (Böler, 2021: 65).

Özmen, cümle dışı ögeleri, "bağımsız tümleş" olarak isimlendirmiş, tanıma ek olarak cümle ögelerinden birisiyle ilişkili olabileceğini, özne, yüklem, nesne, dolaylı tümleş veya zarf tümlecinden sonra gelebileceğine değinmiştir. Bağımsız tümleşler cümlelerin tümüyle ilgili olabileceği gibi cümle ögelerinden biriyle de ilgili olabilmektedir (Özmen, 2016: 43).

Ergin, cümle dışı ögelerin fiille ilgili olmadıklarını ve cümleye ilâve edilmiş durumda bulunduklarını, cümlelerin başında, ortasında, sonunda, cümleler arasında bulundukları gibi parantez şeklinde cümle içinde de bulunabileceğini söylemiştir (Ergin, 2020: 395).

Karahan ise bu açıklamalara ilâveten, yüklem tamamlayıcısı olan ögelerin aksine açıklama, pekiştirme vb. işlevlerle cümleye yardım edeceğini ve cümleleri çeşitli anlam ilişkileri çerçevesinde birbirine bağlandıklarından söz eder (Karahan, 2016: 36).

Cümlede kullanılan fakat yükleme bağlanamayan ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları cümle dışı ögelerdir. Hitap anlamında kullanılan özel adlar,

özne değil; cümle dışı ögedir, eylemi gerçekleştiren olmadığı için o hitabın yerini başka bir hitabın alması mümkündür.

- Sen de mi buradaydın, **merhaba!** (s. 11)
- Biliyorum **ve** uyarıyorum: O gün, dikenli tellerle karantinaya alınacak bu hastalıklı bölgede olup biten felâketler hepimizin içine işleyecek. (s. 23)
- **Oysa** karakoldan hepsi koyu lacivert bir hayaletten korkar gibi korkarlardı. (s. 38)
- Sizin **de, Galip Bey**, onlardan biri olmadığınızı nasıl anlayacağız? (s. 97)
- **Celâl Bey**, kaç gündür sizi arıyorum. (s. 215)
- Bunlar da uyutmazsa beni, **sevgili okurlarım**, ben ıssız bir gece yarısı, ıssız bir istasyonun peronunda aşağı yukarı yürüyerek bir türlü gelmeyen bir treni bekleyen tedirgin adamı düşünürüm; adamın nereye gideceğine karar verdiğimde ben o adam olmuşumdur. (s. 227)
- Eşyalar, kelimeler, anlam, her şey hâlâ yerli yerindeydi belki, **ama** onları birlikte tutan daha derin bir gerçekliğin çekip gittiğini Galip okudukça acıyla hissediyordu. (s. 230)
- Kimse bilmiyor, kimseye söylemedim; hayatımın tek gururu olan sırrımı, aşkıma, aşkıma kimseye açmadım **canım benim**. (s. 339)
- **Canım, Celâl, Celâlcığım**, bu sen olamazsın. (s. 340)
- **Evet**, hem de aksi bir rastlantıyla yeniden yayımlanan o malûm yazında, ama anlamıyorsun; anlasaydın çünkü hemen bana katılırdın. (s. 346)
- **Emin ol**, hiç değmez! (s. 352)
- **Okuyucu, ey okuyucu**, baştan beri anlatıcıyla kahramanları, köşe yazılarıyla, olayların anlatıldığı sayfaları pek de başarılı olamadan da olsa, titizlikle birbirinden ayırmaya çalıştığım kitabımın bu noktasında, yani senin de belki fark ettiğin onca iyi niyetli çabadan sonra, izin ver de şu satırları dizgiciye yollamadan önce bir kere olsun araya gireyim. (s. 398)

Yükleme bağlanamayan açıklama cümleleri ve ara sözler de cümle dışı ögelerdir. Açıklama cümleleri, cümlede iki çizgi veya iki virgül arasında ya da parantez içinde görülmektedir. Bağlama edatı olan “ki” de açıklama cümlelerinin başında yer alabilirler.

- Bir dairesinde Hâle Halayla Vasıf in Esmâ Hanım’la birlikte, bir dairesinde Melih Amcanın Suzan Yengeyle **(daha önceleri de Rüya’yla)** birlikte oturdukları apartman, Nişantaşı’nda bir arka sokaktaydı. (s. 32)

- 'Elektrikli şofben' dedikleri şeyi su ısıtmak için çevirmişti, **(belki dalgınlıkla, çünkü perşembe apartmanda sıcak su günüdür)**, Milliyet gazetesini biraz okumuş, **(buruşturmuş)** bilmececiğini de, sonra yanına aldığı kurşun kalemle biraz çözmüştü: Türbe, ara, kamer, zor; taksim, ramiz, esrar, dinle. (s. 52)
- Eski kocasıyla birlikte Rüya'yı bulduğumda **-ki bu çok vakit almaz-** onu eve dönmeye ikna edemem diye korkuyorum. (s. 59)
- Magazin yazarı bu oyunların belki bir anlamı olduğunu, belki esrardan sesler getirdiğini, **esrarla derin ilişkisi yüzünden**, Celâl Bey'i, belki öteki yazarlardan daha yukarı yükselttiğini söyledi; ama şu gerçek de ona hatırlatılmalıydı: (s. 95)
- Esterabadlı Fazlallah, **ki Hurufiliğin kurucusudur**, bir köpek gibi öldürülmüş, ayaklarına ip bağlanarak cesedi çarşı Pazar süründürülmüştür. (s. 96)
- 'Düşünce' demekten çekindiğim bu eski 'nakarat' da bu çınlamaya karşı, **-nasıl desem-** sanki bir tür 'karşı ses' olarak başladı önce. (s. 165)
- Hayatın ve yazının ortasında, haritalarla yüzlerin kesiştiği noktada, şehrin ve işaretlerin içinde Mehdi'den gereken işareti alan yolcu **(tıpkı tasavvuf yolcusu gibi)** elindeki harf anahtarları ve şifrelerle yolunu bulmaya başlayacaktı. (s. 288)
- Tebdil-i kıyafet ederek İstanbul'un karanlık bir sokağında çiftleşen II. Mahmut'u gösteren bir gravürde padişahımızın çıplak bacakları üzerinde Napoleon'un Mısır Seferinde giydiği çizmelerle ve en sevdiği karısı Bezmiâlem Valide Sultan'ın **-ki hikâyesini çok sevdiğin şehzademizin babaannesi ve bir Osmanlı gemisinin isim anası olur-** pervasızca taktığı yakut ve elmastan bir haçla resmedildiğini biliyor muydun?" (s. 322)
- Baskıcı hükümetten, siyasal cinayetlerden ve askeri darbecilerden korkan esrarengiz ve ünlü Türk gazeteci **-en ilginç konu, Müslüman olduğumu da unutma-** kimliğinin saklanması isteyerek BBC'nin sorularını cevapladı. (s. 371)

Cümle dışı ögeler cümle içerisinde sabit değildir. Cümlelerin başında, ortasında ve sonunda bulunabilir.

- **Şükür**, başına bir şey gelmeden Nişantaşı'ndaki bir apartmanın **(Şehrikalp'ti adı)** kapısından içeri girdi! (s. 111)
- **Türkân**, bak İzzet geldi seni arıyor. (s. 130)
- Aklının içindekilerin bildiğim kadarını ve daha çok da bilmediğim kadarını korkuyla korkuyla severdim, **Allah'ım!** (s. 133)

- Cezasını, **ne olursa olsun**, çektikten sonra, güneşin tutulduğu günden beri göremediği karısını aramaya yollara düşecek, onu bulduktan sonra da, kaybettiği kendi kişiliğini, belki de karısının yardımıyla aramaya başlayacaktı. (s. 158)
- Anladın mı **Celâl Bey**, sıradan vatandaş da **-sakin gene küçümsemeye kalkma onları-** sıradan vatandaş da biliyor seni. (s. 314)
- 'Bütün hayatım bu tür kötü hatıralarla doluydu.' Cümle buydu **işte**. (s. 321)
- **Ah kardeşim**, yalnızdın, acıklıydın, hüznüydün. (s. 327)
- **Canım, Celâlcığım**, söyle şimdi seni nasıl bulacağımı. (s. 339)
- Masanın üzerindeki lambanın aydınlattığı kâğıtların ve harflerin dışında odadaki her şeyin, küllüklerin, perdelerin, saatlerin, zamanın, hatıraların, acıların, kederin, aldatılmanın, öfkenin, yenilginin, **ah** yenilgilerimizin karanlıkta kalacağını düşün. (s. 354)
- "**Allah bilir** devlet bu kaleyi de gözden çıkarmak zorunda kaldı..." (s. 371)

2.2. KELİME GRUPLARI

Birden çok sözcükten oluşan, kendisini oluşturan sözcüklerin arasında bir anlam bütünlüğü bulunan fakat cümle oluşturmayan yargısız yapılara kelime grupları denir. Araştırmacılar, kelime grupları üzerine çeşitli tanımlar yapmıştır.

Böler, genellikle iki veya daha fazla kelimedenden oluşan yargı bildirmeyen dil birliklerini kelime grupları olarak tanımlamıştır (Böler, 2021: 69).

Özmen; kelime gruplarını, birbirine yapı ve anlam olarak bağlanan ve kendi aralarında bir bütün oluşturan iki veya daha fazla unsurlardan oluşan kelime topluluğu olarak açıklamaktadır (Özmen, 2016: 50).

Banguoğlu, sözü geliştirmek üzere öbeklenen kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getiren kelime gruplarına "kelime öbekleri" dendiğinden bahsetmektedir (Banguoğlu, 2019: 496).

Ergin, kelime grubunun birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliği olduğunu, birtakım kurallarla belirli bir düzen içinde bir araya getirildiğini, bir düzen ile bir araya getirildiği için kelime grubunun yapısında bütünlük bulunduğunu söylemektedir (Ergin, 2020: 371).

Delice, kelime öbekleriyle ilgili birden çok kelimedenden oluşan, yapı ve anlamda bir bütünlük bulunan, cümle veya cümlemsi içinde, tek cümle ögesi; kelime öbeği

içinde, bütün hâlinde bulunduğunu, yardımcı ve temel öge olarak cümlede işlev gördüğünü ve isim, sıfat, zamir, edat vb. kelime türü yerine kullanılan söz dizilileri olduğunu belirtmiştir (Delice, 2018: 14).

Karaağaç, söz öbeklerini birden çok sözden oluşan fakat cümle oluşturamayan söz dizimi birimleri olarak tanımlamaktadır (Karaağaç, 2017: 159).

Karahan ise kelime grubu için bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimleri olduğu tanımını yapmıştır (Karahan, 2016: 39).

Kelime gruplarının tasnifi konusunda farklılıklar görülmektedir. Bazı araştırmacılar, kelime gruplarını şu şekilde sınıflandırmıştır:

Özmen, “Türkçenin Sözdizimi” adlı eserinde kelime gruplarını, “İyelik Grubu, İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Zarf Tamlaması, İkileme, Bağlama Grubu, Birleşik Fiil, Edat Grubu, Sayı Grubu, İsnat Grubu, Birleşik İsim, Unvan Grubu, Ünlem Grubu, Aitlik Grubu, Tamlayan Grubu, Bulunma Grubu, Yönelme Grubu, Çıkma Grubu, Araç Grubu, Belirtme Grubu, İsim-fiil Grubu, Sıfat-fiil Grubu, Zarf-fiil Grubu, Tarafından’lı ve +ÇA Eşitlik Ekli Fiilimsiler, Fiilimsi Gruplarında Devrikleme, Fiilimsi Gruplarında Ayrık Yapılar, Kısaltma Grubu” şeklinde yirmi yedi başlık altında incelemiştir (Özmen, 2016: 51-140).

Banguoğlu, “Türkçenin Grameri” adlı eserinde, kelime gruplarını; “Ad Takımları, Sıfat Takımları, Zarf Öbekleri, Takı Öbekleri, Çekim Öbekleri (İsim öbekleri, Fiil öbekleri), Bağlam Öbekleri, Yanaşma Takımları (San öbekleri, Ayama ve Soyadı Öbekleri, Künye ve Mahlas), Katma Öbekler (Ünlem Öbekleri, Saplama Öbekleri)” şeklinde sekiz başlık olarak sınıflandırmaktadır (Banguoğlu, 2019: 496-519).

Ergin, “Türk Dil Bilgisi” kitabında kelime gruplarını; “Tekrarlar, Bağlama Grubu, Sıfat Tamlaması, İsim Tamlaması, Aitlik Grubu, Birleşik İsim, Birleşik Fiil, Unvan Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Edat Grubu, İsnat Grubu, Genitif, Datif, Lokatif, Ablatif Grupları, Fiil Grubu, Partisip Grubu, Gerindium Grubu, Kısaltma Grupları ve Akkuzatif Grubu” şeklinde sınıflandırmıştır (Ergin, 2020: 374-392).

Delice, “Türkçe Sözdizimi” adlı eserinde kelime gruplarını “Kelimeyle Kurulan Öbekler” ve “Ekle Kurulan Öbekler” olarak ikiye ayırmış, “Kelimeyle Kurulan Öbekler” başlığı altında “Bağlama Edatı, Çekim Edatı, Ünlem Edatı, Pekiştirme Edatı, Eksiz İsim Tamlaması, Fiil Öbeği, Özel İsim Öbeği, Unvan Öbeği, Sayı Öbeği, Sıfat Tamlaması, Tekrar Öbeği, Zarf Öbeği ve Yineleme Öbeği”ni, “Ekle Kurulan Öbekler” başlığı altında “İsim Tamlaması, Ayrılma Öbeği, Belirtme Öbeği, İlgi Öbeği, İyelik

Öbeği, Kalma Öbeği, Yönelme Öbeği, İki Durumlu Öbek, Denkleştirme Öbeği, -II Ekli Öbek, Yüklemsi Öbekleri ve Bağ-fiil Öbeği"ni ve son olarak "Diğer Kelime Öbekleri" başlığı altında "İktibas Öbeği ve Saplama Öbeği"ni tasnif etmiştir (Delice, 2018: 23-52)

Aktan, "Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi" adlı eserinde kelime gruplarını "İsim Tamlaması ve İyelik Grubu, Sıfat Tamlaması, Birleşik İsim Grubu, Tekrar Grubu, Aitlik Grubu, Edat Grubu, Unvan Grubu, Birleşik Fiil, Sayı Grubu, Ünlem Grubu, Bağlama Grubu, İsim-Fiil Grubu, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, Kısaltma Grupları" şeklinde on beş başlık altında incelemiştir (Aktan, 2016:9-79).

Böler, "Türkiye Türkçesi Söz Dizimi" adlı eserinde kelime gruplarını "İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Zarf Tamlaması, İkileme, Bağlama Grubu, Edat Grubu, Ünlem Grubu, Birleşik İsim Grubu, Unvan Grubu, Sayı Grubu, Aitlik Grubu, Birleşik Fiil, Fiilimsi Grupları ve Kısaltma Grupları" şeklinde on dört başlık altında incelemiştir (Böler, 2021: 72-205).

Karahan ise "Türkçede Söz Dizimi" adlı eserinde kelime gruplarını "İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Edat Grubu, Bağlama Grubu, Unvan Grubu, Birleşik İsim Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Birleşik Fiil, Kısaltma Grupları" şeklinde on dört başlık altında incelemiştir (Karahan, 2016: 39-84).

Bununla birlikte, bazı araştırmacıların eksikliğini düşündükleri söz öbekleri hakkındaki görüşleri dikkat çekicidir:

Özözen, "Türkiye Türkçesinde Saat Anlatımlarının Sözdizimsel Yapısı" adlı makalesinde, zamanın başına saat sözcüğü getirilerek oluşturulan söz dizimsel yapıların üzerinde durmuştur. Saat anlatımları, kesin zamanı belirten başlı başına bir yargı olduğu zaman saat özne, iletilmek istenen zaman adı da yüklem olurken; bu yapının sözcük öbeği işleviyle başka cümlelerin içinde de yer alabildiğine değinmiş, dilbilgisi kaynaklarında üzerinde durulmayan bu öbeğin "saat öbeği" biçiminde adlandırılabilirliğini dile getirmiştir (Özözen, 2000: 76-80).

Balyemez, konuya dikkat çeken ilk araştırmacı olan Özözen'in makalesinde saat bildiren yapıları incelemiş, "Saat on dört otuz." "Saat on yedi kırk sekiz." vb. yapıların birer cümle, "On dört otuz, on yedi kırk sekiz" gibi yapıların ise birer kelime grubu olduğunu belirtmiştir. Söz dizimi kitaplarında üzerinde durulmayan bu yapılar için "saat grubu" terimini önermiştir. "On dört otuz, on yedi kırk sekiz vb." yapılar, ayrı bir kelime grubu değil de "sayı grubu" içinde ele alınacaksa "sayı grubu"nun tanımının

ve özelliklerinin yeniden ele alınması gerektiğinden bahsetmiştir (Balyemez, 2008: 87-92).

Balyemez, “Türkiye Türkçesinde Tarih İfade Etmek İçin Kullanılan Yapıların Söz Dizimi Bakımından İncelenmesi” adlı makalesinde, “Yirmi Üç Nisan”, “Nisan Bin Dokuz Yüz Yirmi” gibi tarih belirten grupların başka bir kelime grubu içerisinde incelenemeyeceğini, bu yapıların kendi başlarına müstakil bir kelime grubu olarak değerlendirilip “tarih grubu” olarak adlandırılması gerektiğini belirtmiştir (Balyemez, 2014: 159).

Karaca, “Yeni Bir Kelime Grubu Önerisi: Ölçü Grubu” adlı makalesinde, kelime grubu yapısındaki “süre/hız, uzunluk, çap, hacim/alan/büyüklik, ağırlık, tutar, puan/ortalama, saat, deprem şiddeti” gibi ölçü belirten kelime öbeklerinin “ölçü grubu” olarak adlandırılabilceğini söylemektedir (Karaca, 2019: 2037-2042).

Çelik, “Türkiye Türkçesinde Bir Söz Dizimi Terimi Önerisi: Kısa Çizgi Öbeği” adlı makalesinde, kısa çizginin istikamet ve hedef aralığı bildirme, etkileşim bildirme, süre aralığı bildirme, sayı ve miktar aralığı bildirme, rekabet ve skor bildirme, mensubiyet ve adres bildirme ve bütünleşik birliktelik bildirme gibi işlevlerine değinerek, kısa çizgi ile oluşturulan kelime birlikteliklerinin “kısa çizgi grubu” olarak adlandırılabilceğinden bahsetmiştir (Çelik, 2021: 147-165).

Özkan, “Bir Söz Dizimi Terimi: Özel İsim Grubu” adlı makalesinde, “kelime gruplarının ele alındığı kaynaklarda birleşik isimler için sadece özel isimler örnek olarak verilmiş, cins isimlerinden oluşturulan birleşik isimler ise bu sınıflandırmanın dışında bırakılmıştır,” diyerek, cins isimlerinin bir araya gelmesiyle oluşan örneklerle özel isimlerin bir araya gelmesiyle oluşan örneklerin aynı terimle karşılanamayacağını söylemiş ve “Reşat Nuri Güntekin” gibi özel isimlerle bir araya gelen yapıların “Özel İsim grubu” olarak adlandırılması gerektiğini vurgulamıştır (Özkan, 2018: 1-11).

Kerimoğlu, “Sözcük Öbeği Olarak Cümle ve Bir Öbek Önerisi” başlıklı makalesinde “iç içe birleşik cümle” olarak kabul edilen cümle türünün birleşik cümle olmadığını, iç cümle olarak kabul edilen dizilerin yargı bildirmeyen öbek niteliğinde olduğunu ve bu öbekler için “cümle öbeği” önerisini yapmaktadır (Kerimoğlu, 2016: 241-245).

2.2.1. İsim Tamlaması

Tamlayan ve tamlanan olmak üzere iki veya daha çok isim unsurundan oluşan, iyelik eki alan isim unsurunun iyeliği gösteren başka bir isim unsuruyla bir araya gelerek oluşturulan kelime grubudur.

Karaağaç isim tamlamasını, bir ismin bir başka isimle ilişkilendirildiği söz öbeği olarak tanımlamıştır (Karaağaç, 2017: 208).

Böler, iki veya daha çok ismin meydana getirdiği kelime grubu olduğundan, bir ismin iyelik sistemi içinde başka bir isimle tamlanması esasına dayandığından, bir nesnenin diğer bir nesneye ait bulunduğunu bu nesnenin başka bir nesnenin parçası olduğunu bildirmek için kurulan isim tamlamalarının tamlayan ve tamlanan olmak üzere iki ögesi bulunduğundan bahsetmektedir (Böler, 2021:72).

Karahan ise iyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurulan bir kelime grubu olarak tanımlar (Karahan, 2016: 42).

2.2.1.1. Belirtisiz İsim Tamlaması

Bir isim tamlamasında birinci unsur ek almaz, ikinci unsur iyelik eki alırsa “belirtisiz isim tamlaması” olarak adlandırılır. Bu tamlama belirsiz, genel bir nesneyi, bir türü karşıladığı görülmektedir.

- Ama, çiçekçi, kuru yemişçi ve Alâaddin'in dükkânı dışındaki bütün dükkânların kepenklerini indirdiği akşamın saat sekizinde, **araba (ty) / egzozu (tn), kalorifer (ty) / kurumu (tn), kükürt ve linyit (ty) / kokusu (tn)** ve tozla örülü pis bir havanın içine belli belirsiz bir sulu kar yağarken, Galip apartmanın eski ışıklarını gördüğünde, her zamanki gibi bu binaya ve katlara ilişkin anılarının yalnızca on sekiz yıllık olmadığı duygusuna kapıldı. (s. 32)
- Bu efsanelerde ilginç olan şey ise, Batılıların 'pantheism' dedikleri **tasavvuf (ty) / felsefesi (tn)** ile, yazarın şeyh babasına tepkiyle geliştirdiği bir tür 'felsefi eşyacılık' arasındaki kuvvetli ilişkiyi, yazarın bir akşamüzeri **kasaba (ty) / mezarlığında (i)** gezinirken nasıl keşfettiğini anlatması. (s. 74-75)
- Bir köşe yazısında sanat olan ne varsa köşe yazısı değildir, **köşe (ty) / yazısı (tn)** ne varsa sanal değildir. (s. 85)
- **Sanat (ty) / hevesini (tn)** şiirin ırzına geçmeyle söndürenin aklına iltifat etme. (s. 85)
- Evet, onun için esrarı sakla: sakın satma **meslek (ty) / sırrını (tn)**. (s. 86)

- Bir yılbaşı gecesine doğru, yoksul mahallesindeki yoksul evlerinde, çiçeği burnunda gazeteci genç Celâl, annesine ailenin zengin kanadının Nişantaşı'ndaki evine **yılbaşı (ty) / eğlencesi (tn)** için çağrılı olduğunu söyler. (s. 91)
- **Meslek (ty) / hayatı (tn)** boyunca, binlerce erkeğin ağlayan yüzünü görmüştü, ama o yüzlerin hiçbiri bir acımasızlık, **korku ya da suçluluk (ty) / duygusuna (tn)** sürüklememişti onu. (s. 261)
- Öte yandan, **meslek (ty) / ahlâkı (tn)**, kestikten sonra sıcağı sıcağına bal dolu torbaya bastırıldığı başı İstanbul'a hiç bozmadan, olduğu gibi getirmesini de ona buyuruyordu. (s. 263)
- Bir gün **mankenler evi (ty) / hikâyesini (tn)** icat etti, başka bir gün karanlık gecelerde kendisini dar sokaklarda izleyen bir 'göz'den söz etmeye başladı. (s. 298)
- Çarşıdan gelen satıcıların gürültüsü, **araba (ty) / kornaları (tn)**, uzak bir ilkokulun bahçesinden gelen çocuk sesleri, **çekiç (ty) / sesleri (tn)**, **motor (ty) / sesleri (tn)**, avludaki ağaçlara dolmuş serçelerin, kargaların bağırıışları, geçen minibüslerin, motosikletlerin gürültüsü, yakınlarda açılan ve kapanan pencerelerin, kapıların, inşaatların, evlerin, sokakların, ağaçların, parkların, denizin, vapurların, mahallelerin, bütün şehrin uğultusu. (s. 309)
- "Yalnızca kendileri olabildikleri için ıssız çöllerdeki taşları, **insan (ty) / ayağı (tn)** değmemiş dağların arasındaki kayalıkları, hiç kimsenin görmediği vadilerdeki ağaçları kıskanıyorum," (s. 393)

2.2.1.2. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanın sonuna ilgi durum eki, tamlananın sonuna da iyelik eki getirilerek yapılan tamlama türüne "belirtili isim tamlaması" denir.

- **Dünyanın (ty) / içine (tn)** esrarla gizlenmiş bir 'ikinci âlem' olduğunun kanıtı neydi? (s. 82)
- İşte **ustalarımın (ty) / öğütleri (tn)** ve **benim (ty) / acıklı yorumlarım (tn)**: (s. 83)
- **Celâl'in (ty) / yazısı (tn)** yeni değildi aslında, yıllarca önce bir kere daha yayımlanmıştı. (s. 87)
- Hafta sonlarında, tenhayken **Celâl'in (ty) / gazeteye daha çok indiğini (tn)** bildiği için onu odasında tek başına bulacağını kestiriyordu. (s. 88)

- **Oğlunun (ty) / mutluluğunu (tn)** hayal etmekten mutlu terzi annenin ise, ona bir müjdesi vardır: (s. 91)
- **Yardımcısı kızın (ty) / bacakları (tn)** çarpıktı, **göbeğinin (ty) / biraz altında (tn)** 'sezaryen' ameliyatının (ty) / **dikiş izleri (tn)** vardı. (s. 147)
- **Kitabın (ty) / ikinci bölümü (tn)**, bu işin 'Keşf-ü Esrar' adlı üçüncü bölümde yapılacağını müjdeleyerek bitiyordu. (s. 278)
- **Karısının (ty) / yanında (tn)** uzanıp hayâl kurarken artık yazara kendi düşleriyle karısınıninkiler arasında bir ilişki var gibi geliyormuş. (s. 149)
- Galip, **İsmail Efendi'nin (ty) / boş çöp tenekelerini bırakmak için apartmana girdiğini (tn)**, sokak kapısına bakan küçük pencereden gördü. (s. 210)
- **Gecenin (ty) / bu saatinde (tn)** rahatsız ettiğim için özür dilerim. (s. 215)
- **Mektupların (ty) / üzerinde (tn) Teşvikiye Postanesi'nin (ty) / damgası (tn)** vardı. (s. 327)
- **Sasanilerin (ty) / yıkılışı (tn)** Bizanslıların, Arapların ve Yahudilerin büyüüne kapılan son üç hükümdar Kavaz, Ardaşir ve Yazdigird'in, Tebari'nin de 'Tarih'inde yazdığı gibi, bütün ömürleri boyunca tek bir gün kendileri olamamaları yüzündendi. (s. 391)

2.2.1.3. Unsurları Tek Kelimeden Oluşan İsim Tamlamaları

- **Rüya'nın (ty) / çenesi (tn)** yastığın kuş tüyüne gömülmüştü. (s. 11)
- **Rüya'nın (ty) / fotoğrafları (tn)** elden ele dolaşırken, apartmandaki erkekler kadar kadınları da, bir an dalgın bir sessizliğe gömen şeyin bu güzellik olduğunu daha sonraları anlamıştı. (s. 18)
- Galip, ruhunu okuyan bu 'göz'ün üzerine parmağını koydu, ama varlığını, uzun otobüs yolculuğu boyunca sanki **parmağının (ty) / altında (tn)** da hep hissetti. (s. 67)
- **Güneş odanın (ty) / içine (tn)** değil yalnız **pencerelerin (ty) / kenarlarına (tn)** vuruyordu. (s. 230)
- **Mutsuzluğun (ty) / yorgunluğuyla (tn)** uyurken seninle karşılaştım. (s. 330)
- **Alâaddin'in (ty) / dükkânında (tn)** bir kalabalık vardı, dergilere bakan üç kişiyle bir bekçi. (s. 368)
- Zarfı bırakacak bir yer arar gibi **kapıcı (ty) / dairesini (tn)** inceledi: (s. 210)

- Galip, İsmail Efendi'nin boş çöp tenekelerini bırakmak için apartmana girdiğini, **sokak (ty) / kapısına (tn)** bakan küçük pencereden gördü. (s. 210)
- Başkenti Sardes'te, Susa etkisiyle yapılan ilk tapınaktan yalnızca elli yıl sonra, koca Lidya yıkılmış ve **tarihin (ty) / tiyatrosundan (tn)** çekilip gitmişti. (s. 391)
- Hücrede yaptıkları ve konuştukları şeyler, bu yüzden, tıpkı **Mevlâna'nın (ty) / eserleri (tn)** gibi, birden fazla kişinin kılığına bürünmüş tek bir kişinin ya da tek kişi kılığına girmiş birden fazla kişinin işleri, sözleri ve sesleriydi. (s. 233)
- Gün ağarırken, **hıçkırık (ty) / seslerinin (tn)**, yeni çıkan rüzgârın dallarda oynadığı bir oyun olduğunu düşündü, daha sonra, yorgunluk ve uykusuzluğun sonucu olduğuna hükmetti. (s. 262)
- Kapının altından atılan Milliyet gazetesindeki 'Özürler ve Alaylar' başlıklı köşe yazısının yıllarca önce bir kere daha yayımlandığını hatırladığına göre, Celâl **pazar (ty) / günü (tn)** gazeteye yeni yazı vermemişti. (s. 246)

2.2.1.4. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan İsim Tamlamaları

2.2.1.4.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

- Böylece, nesneler ve kahramanlar her şeyin farkında olan yazarın zoruyla ipuçları ve sahte ipuçları kisvesine bürünmeden, hiç olmazsa, **polisye yazarının (ty) / hayâllerini (tn)** değil, hayatta oldukları şeyleri taklit ederek kitapta durabilirlerdi. (s. 52)
- Uzaktan gözükten **Alâaddin'in dükkânının (ty) / içinden (tn)**, oyuncaklar, resimli dergiler, toplar, yoyolar, renkli şişeler ve tanklar arasından, dışarıya Rüya'nın teni renginde bir ışık sızıyor, kaldırımlardaki tutmuş karın beyazlığında belli belirsiz yansıyor. (s. 55)
- **Dedektif romanlarının (ty) / kahramanlarına (tn)** benzeyen o kişi olmadığını biliyordu Galip, ama o kişiye benzediğine, 'onun gibi' olabildiğine inanmak, çevresindeki eşyaların ve hikâyelerin baskısını biraz olsun hafifletiyordu. (s. 100)
- Ertesi sabah, cellat **uykusunun (ty) / orta yerinde (tn)** keşfettiği bu gerçeğin kendi anılarıyla uyuştuğunu düşündü. (s. 261)
- Gene de, boğmadan önce **Abdi Paşa'nın çenesinin (ty) / kenarına (tn)** indirdiği yumruğun mor izini derinin üstünde görünce sevindi. (s. 264)

- Kahvaltısını ederken, **Celâl'in (ty) / köşe yazısını (tn)** okurken, Rüya'nın okuduğu dedektif romanlarının kahramanlarının da, birçok ipucu içine anlamlı bir hikâye yerleştirebildikleri zaman, kendilerini şimdi kendisinin hissettiği gibi hissetmeleri gerektiğini düşündü. (s. 296) (tn: isim tamlaması)
- **Anadolu yolculuklarımın (ty) / birinde (tn)**, adını unuttuğum küçük bir kasabada, şehir meydanındaki parkta **otobüsümün (ty) / kalkış saatini (tn)** beklerken yanıma gençten biri oturdu, konuşmaya başladık. (s. 320)
- Telefondaki ses **Alâaddin'in dükkânının (ty) / önündeki (tn)** buluşmanın kararlaştırılmasından az önce Galip'e Celâl'in yedi telefon numarasını yazdırmıştı. (s. 362)

2.2.1.4.2. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

- O zamanlar, uzun boylu Douglas bıyıklı berber, **haftanın (ty) / beş günü (tn)** eve gelir, Dedeyi tıraş ederdi. (s. 12)
- Galip, **ruhunu okuyan bu 'göz'ün (ty) / üzerine (tn)** parmağını koydu, ama varlığını, uzun otobüs yolculuğu boyunca sanki parmağının altında da hep hissetti. (s. 67)
- **İran Konsolosluğunun bahçesindeki ıslak ağaçların (ty) / parlayan dallarına (tn)** bakarken Galip, kendi dünyasında değil, Celâl'in anlattığı dünyada yaşamak istediğini düşündü. (s. 88)
- **Rahmetli babasının (ty) / eski ceketini (tn)** bu gece için gizlice küçültüp onarmıştır. (s. 91)
- **Karanlık dairelerin (ty) / karanlık perdeleri (tn)** çekilmişti; pencereler bir körün gözleri gibi boş ve korkutucuydu. (s. 188)
- Galip **kadının (ty) / bu yeni yüzüne (tn)** bakarken, birden, insanların uzun zamandır kendisini aldattıklarını düşündü. (s. 192)
- Sanki **anlatamadıkları hikâyelerin (ty) / harfleriyle (tn)** kaynaşıyor bu yüzler, sanki sessizliğin, ezikliğin, hatta yenilginin işaretleri var onlarda. (s. 245)
- Gene de, **boğmadan önce Abdi Paşa'nın çenesinin kenarına indirdiği yumruğun (ty) / mor izini (tn)** derinin üstünde görünce sevindi. (s. 264)
- **Daktilonun (ty) / eski ve tanıdık bir müziği hatırlatarak hareket eden tuşlarını (tn)** vurdukça, yazdıklarını çok daha önceden bildiğini ve düşündüğünü anlıyordu. (s. 295)

- **Mor egzoz dumanının (ty) / içinde (tn)** Galip, bu arada karşı kaldırımda bir hareket başlamış olduğunu fark etti: (s. 368)
- Bana **matbaadan çıkmış gazete kokusunun (ty) / tarifini (tn)** sordu. (s. 315)
- Radyoda yeni bir şarkı başladı, nefes alışverişler, **kadının (ty) / tekdüzeleşen hıçkırışları (tn)** hiç değişmiyordu. (s. 342)
- **Eski ve ünlü 'Şişli Meydanı Cinayeti'nin (ty) / sırrını (tn)** çözmek için yeniden aynaya bakmak istiyormuş bu adam. (s. 361)

2.2.1.4.3. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Rüya'nın söylediklerini, hep değiştirerek ve kuşkuyla hatırladığı için "Sanki konuştuğum Rüya değil de bir başkasıydı," diye düşünüyor ve **o başkasının (ty) / kendisini aldattığını (tn)** kuruyordu. (s. 29)
- Sözlerinin sofradakilerin çoğunda bir hayâl (hasta yatağında yatan zavallı Rüya!) uyandıracağını bilmesine rağmen, hemen **şu dilsel konunun (ty) / açılacağını (tn)** da tahmin etmişti: (s. 36)
- Aslında, hikâyeyi Galland'a Şehrazat'ın değil, ama **onun Hanna dediği bir Hristiyan'ın (ty) / anlattığını (tn)** anlattım. (s. 44)
- Karşı kaldırımdaki lokantaya girip **yoldan geçenlerin (ty) / göremeyeceği (tn)** bir köşeye yerleşti, domates çorbasıyla ızgara köfte ısmarladı. (s. 113)
- O anlattıkça, Galip hikâyelerin üzerine uyku gibi çökeceğini, **evden çıkmasının (ty) / gittikçe zorlaşacağını (tn)** hissediyordu. (s. 116)
- **Sinema salonlarında kendilerine yapılan korkunç şeyi sezerek isyan edenlerin (ty) / umutsuz çığlıkları (tn)** polisler ve deli doktorları tarafından susturulmuştu. (s. 117)
- Galip kadının bu yeni yüzüne bakarken, birden, **insanların (ty) / uzun zamandır kendisini aldattıklarını (tn)** düşündü. (s. 192)
- Gazetelere 'sandık cinayeti' diye geçen politik cinayetle, Galip, **olaylara karışanların (ty) / bazılarını (tn)** lise yıllarından tanıdığı için ilgilenmişti. (s. 223)
- **Altmışlı yılların başında tezgâhlanan ve başarısızlıkla sonuçlanan askeri darbeleri tasarlayanların (ty) / çoğu (tn)** -kendilerini tehlikeye atmayıp genç darbecilere uzaktan göz kırpan paşaların dışında- bu yıllıkta resimleri yayımlanan genç subaylar arasından çıkmış olmalıydı. (s. 253-254)

- O günlerde bir yandan Kaf Dağı hakkında hatırlayabildiğim ve bulabildiğim hikâyeler üzerinde çalışıyor, bir yandan da **'olayları' aydınlatmak için avukatlık yazıhanemde beni ziyaret edenlerin (ty) / kuramlarını (tn)** bir uyku sonrası mahmurluğuyla dinliyor, kimseye de pek yardım edemiyordum. (s. 410)

2.2.1.4.4. Tamlayanı/Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Canım, güzelim, kederlim, felâketler zamanı gelip çattı, gel bana, nerede olursan ol, ister sigara dumanıyla dolu bir yazıhanede, ister çamaşır kokan bir evin soğanlı mutfağında, ister dağınık mavi bir yatak odasında, nerede olursan ol, vakit tamam, gel bana; **yaklaşan korkunç felâketi unutmak için perdeleri çekili yarı karanlık bir odanın sessizliğinde bütün gücümüzle birbirimize sarılarak ölümü beklemenin (ty) / zamanı (tn)** geldi artık. (s. 26)
- **Dar bir kesim tarafından heyecanla karşılanmasının (ty), isterik kadınların o gün yüzlerce kere telefon etmesinin (ty) / sebebi (tn)**, yazıda anlatılan saçmalıklar değil tabii. (s. 97)
- **Bu evden uzakta kalma (ty), yolunu kaybetme (ty) / acısı (tn)** öyle şiddetli, öyle dayanılmazdı ki, artık kayıp anlamı, ya da esrarı, hatırlamaya bile kalkmadan yalnızca sabretmek, sessizce, sonsuzluk zamanının dolmasını tevekkülle beklemek en iyisiydi. (s. 178)

2.2.1.4.5. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Yirmi yıl süren bir çalışmadan sonra, Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki o heyecanlı Batıcılık dalgası içinde, beyefendiler başlarındaki fesleri çıkarıp Panama şapkaları giyerlerken ve hanımefendiler çarşafalarını atıp ayaklarına topuklu iskarpinler geçirirlerken, Beyoğlu caddesindeki o ünlü **giyim kuşam (ty) / dükkânları (tn)** vitrinlerine manken yerleştirmeye başlamışlar. (s. 61)
- Bu yüzden **kılık kıyafet (ty) / devrimini (tn)** icat etmişler, sakallarını tıraş etmişler, dillerini ve harflerini değiştirmişler. (s. 62)
- Tabii ki sofrada oturanlar, asıl aşkın fotoğrafçıyla kadın arasındaki aşk olduğunu aralarında fısıldaşarak, **kaş göz (ty) / işaretileriyle (tn)** anlaşarak çoktan karar vermişlerdi, ama 'aşk hikâyesi'nin sonunda, bambaşka bir kahraman vardı: (s. 154)

2.2.1.4.6. Tamlayanı/Tamlananı Bağlama Grubu Olan İsim Tamlamaları

- "Şimdi" iyilermiş, İzmir'de **incir ve tütün (ty) / tüccarlığı (tn)** yapan kayınpederinin işlerini yeni ve modern bir mali anlayışla ele alıyormuş. (s. 17)
- Ama, çiçekçi, kuru yemişçi ve Alâaddin'in dükkânı dışındaki bütün dükkânların kepenklerini indirdiği akşamın saat sekizinde, araba egzozu, kalorifer kurumu, **kükürt ve linyit (ty) / kokusu (tn)** ve tozla örülü pis bir havanın içine belli belirsiz bir sulu kar yağarken, Galip apartmanın eski ışıklarını gördüğünde, her zamanki gibi bu binaya ve katlara ilişkin anılarının yalnızca on sekiz yıllık olmadığı duygusuna kapıldı. (s. 32)
- "**Ölümsüzlük ve dinsizlik ve tütün (ty) / konusunda (tn)** düşündükleri Fransızları hatırlatıyor!" (s. 34)
- **Ölümsüzlük isteyen her Türk'ün (ty) / hem kendi kendisinin Johnson'u hem Boswell'i, hem Goethe'si, hem de Eckermann'ı (tn)** olmak zorunda kalacağını kanıtlıyor bu kitap. (s. 75)
- O zamanlar, **Avrupa (ty) / gazete ve dergilerinde (tn)** de pek moda olan 'İster İnan İster İnanma' köşesi bu gece çalışmaları için biçilmiş kaftandı. (s. 104)
- Mutsuz kardeşlerine bir **zaferin ve mutluluğun (ty) / umudunu (tn)** yalnızca içimizdeki düşmana karşı açacağın savaşla verebileceğini sen de görüyorsun değil mi? (s. 144)
- **Kezzap atan kiskanç karının (ty) / ne adı, ne suratı, ne de yaşı (tn)** Şişli'deki hanımefendininkini tutuyormuş; suratına kezzap atılan koca da saat tamircisi değil, haberin çıkış yeri olan bir Orta Anadolu kasabasında Cumhuriyet Savcısıymış. (s. 155)
- Sanki anlatamadıkları hikâyelerin harfleriyle kaynaşüyor bu yüzler, sanki **sessizliğin, ezikliğin, hatta yenilginin (ty) / işaretleri (tn)** var onlarda. (s. 245)
- **Ortaokul ve lise (ty) / yıllarında (tn)** okul defterlerinin son sayfalarında binlerce kere taklit ettiği Celâl'in imzasıyla üç yazıyı imzaladı. (s. 295)
- **Kinin, mahzen, күкүрт ve şarap kokusunun (ty) / karışımı (tn)**: Yani baş döndürücü bir şey. (s. 315)
- Rüyasında **hem Şam, hem İstanbul, hem de Kars Kalesi'nin (ty) / eteklerinde (tn)** yer alan bir mahallede bir adres arıyor, aradığını da, magazin gazetelerinin bilmecelerindeki kolay kelimeler gibi hiç zorlanmadan buluveriyordu. (s. 337)

- Sasanilerin yıkılışı **Bizanslıların, Arapların ve Yahudilerin (ty) / büyüüne (tn)** kapılan son üç hükümdar Kavaz, Ardaşir ve Yazdigird'in, Tebari'nin de 'Tarih'inde yazdığı gibi, bütün ömürleri boyunca tek bir gün kendileri olamamaları yüzündendi. (s. 391)
- Vasıf in yüzünde, yatağın gene aynı köşesine **Rüya ile Galip'in (ty) / arasına (tn)** oturup, birlikte eski gazete kesiklerine baktıkları zaman beliren o hayret ve oyun ifadesini gördü Galip. (s. 399)

2.2.1.4.7. Tamlayanı Unvan Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Bir kere de, "**Celâl Bey'in (ty) / akrabası (tn)** olduğunuzu" bilen, onun telefon numarasını soran biri. (s. 29)
- Kapanır kapanmaz yeniden çalan telefona boş boş bakarken, Galip, **Hâle Hala'nın (ty) / son anda bozulan evlilik tasarısını (tn)** hatırladı, ama nedense, damat adayının az önce aklına gelen tuhaf adını hatırlayamadı. (s. 31)
- Galip, **Melih Amca'nın (ty) / gözlerinde (tn)** kederden değil, alışkanlıktan da olsa, birkaç sahte gözyaşının belireceğini düşünerek korktu. (s. 40)
- Evliliklerinin ilk günlerinde, yıllar önceki ortak hayatlarının efsanelerini ve çocukluklarının anılarını daha da canlı tutmak heyecanıyla, **Hâle Hala'nın (ty) / dairesinden (tn)** alıp kendi yeni mutluluk yuvasının duvarına heves ve gayretkeşlikle astığı sarkaçlı duvar saatinin, yıllarca Babaanneyle Dedenin koridorunda sonsuzluk vaktini bekleyen sonsuz ve alaycı tiktaklarını içeriden işitiyordu şimdi. (s. 55)
- Bitmemiş batılılaşma tarihimizde örneklerini binlerce kere gördüğümüz bu yasakçılık zihniyeti, **Bedii Usta'nın (ty) / içinde (tn)** bir anda alevlenen 'zenaat ateşini' söndürmemiş. (s. 61)
- "Zaten, **Celâl Bey'in (ty) / işine (tn)** yakında son verilecek!" diye polemikçi köşe yazarı Neşati sözünü kesti. (s. 93)
- **Celâl Bey'in (ty) / taklidi (tn)** olduğu asıllarından söz etmiş miydiniz size? (s. 97)
- Deccal'in hayâl gücümüzü bu kadar hareketlendirmesine karşılık, hepimizin beklediği kurtarıcıyı, **O'nu bütün renkleriyle canlandırabilen tek yazarımız Doktor Ferit Kemal'in (ty) / eseri 'Le Grand Pacha'yı (tn)** Fransızca yazıp,

ancak 1870'te Paris'te yayımlayabilmesini bazılarımız edebiyatımız için bir kayıp olarak görüyorlar. (s. 140)

- **Handan Sultan'ın (ty) / cücelerini (tn) düşünün.** (s. 227)
- **Yolculuk sabahı dostlarından ayrılan Handan Sultan'ın (ty) / kederiyle (tn),** ona kalyondan mendil sallayan cücelerin hüznünü, sanki siz de birazdan İstanbul'dan, çok sevdiklerinizden ayrılıyormuşsunuz gibi düşünün. (s. 227)
- Bunu bir işaret değil, sıradan bir olgu gibi görmek isterken, Galip'in gözü **Şeyh Muammer Efendi'nin (ty) / dükkânına (tn)** takıldı. (s. 306)

2.2.1.4.8. Tamlayanı Birleşik İsim Grubu Olan İsim Tamlamaları

- **"Celâl Salik'in (ty) / yazısı (tn),"** dedi. (s. 193)
- Geçenlerde **Celâl Salik'in (ty) / bir yazısına (tn)** gözü ilişmiş, onun da aynı kanallardan aynı yazılara ulaştığını anlamıştı, ama umutsuz bir vakaydı o: (s. 121)
- F. M. Üçüncü, daha sonra **Edgar Allen Poe'nun (ty) / 'Gizli Yazılar Üzerine Bir İki Söz' adlı makalesinde (tn)** önerilen şifre formüllerini tartışarak gözden geçirmiş, bunlardan sırası değiştirilmiş alfabe yönteminin, **Hallac-ı Mansur'un (ty) / şifreli mektuplarında (tn)** kullandığı ve Mehdi'nin yazılarında kullanacağı yönteme en yakın düştüğünü belirtmiş ve birdenbire kitabın son satırlarında şu önemli sonucu ilan etmişti: (s. 289)
- Bir eşini **Silvana Mangano'nun (ty) / kullandığı (tn)** pembe Lux sabunu ya da aynanın önündeki eski tıraş bıçağı gibi, harfler de gerçek bir dünyanın parçasıydılar. (s. 362)
- İşte o zaman, sokaklarda böyle düşünceli yürürken O, **Grand Pacha'nın (tn) / adamları (tn)** O'nu yakalayıp şehrin taş kemerli soğuk zindanlarından birine tıkarlar. (s. 143)
- Camlı dolabın raflarındaki ıvır zıvırın içinde yaptığı kısa bir incelemeden sonra **Mahir İkinci'nin (ty) / yolladığını (tn)** söylediği sandık cinayetine ilişkin mektubu ve bu konudaki köşe yazılarını bulmak için yetmişli yılların başında Celâl'in aldığı mektupları ve yazdığı köşe yazılarını okumaya başladı. (s. 223)
- "Gene **Şemsi Tebrizi'nin (ty) / kuyuya atılan cesedi (tn)** ha?" (s. 354)

2.2.1.4.9. Tamlayanı Cümleden Oluşan İsim Tamlamaları

- Böylece, hâlâ sofrayı kaç kişilik kuracağına karar verememiş olmasına rağmen, sofrayı örtüsünü, büyük ve temiz bir çarşafı yatağa serer gibi, önce bir ucundan tutup, öteki ucunu havaya atıp, sonra öteki ucun, ne güzel, yavaş yavaş düşmesini ağzında sigara seyreden Esmâ Hanım'la Melih Amca arasındaki, **"Sigaran, bak, astımımı azdırıyor Esmâ Hanım!" "Azdırıyorsa, Melih Bey, önce kendin sigarayı bırak!" (ty) / tartışmasının (tn)** yeniden alevlendiğini görünce odadan çıkacağım. (s. 34)
- (B'nin Kurtuluş Savaşı'na katılmayıp işgal İstanbul'unda kalmasını açıklayan ünlü **"Ankara'nın kışına dayanmam!" (ty) / sözüne (tn)** telmih) (s. 84)
- Yazının ortasındaki, **"kendiniz olmakta güçlük çekiyor musunuz?" (ty) / sorusu (tn)** da, Celâl'in yazısının bu soruyu soran berber kahramanı da, belki yazının içindeki niyet edilmiş gibi gözükten anlamlara değil, yazı dışındaki dünyaya yerleşmiş başka gizli anlamlara işaret ediyorlardı. (s. 88)
- **Komşular bizi dinliyor (ty) / korkusu (tn)** bir anda ikimizin de yüreğinden çıkmıştı. (s. 126)
- İlk yazıya, **"Aynaya baktım ve yüzümü okudum," (ty) / sözleriyle (tn)** başladı. (s. 295)

2.2.2. Sıfat Tamlaması

Sıfat tamlaması, sıfatın bir ismi nitelemek veya belirtmek amacıyla ismin önüne gelerek oluşan tamlama grubudur.

Banguoğlu, sıfat tamlamasını sıfat takımı adlandırması yaparak "sıfat hiçbir ek almaksızın vasıfladığı veya belirlediği adın önüne gelerek onunla bir takım teşkil eder. Buna sıfat takımı (construction adjective) adını veririz" şeklinde açıklamıştır (Banguoğlu, 2019: 342).

Böler, "Sıfatlar isimlerin bir niteliğini, bir özelliğini belirtmek üzere isimlerle birlikte kullanılırken tamlama meydana getirirler. Bir isimle birleşen sıfatın oluşturduğu bu kelime grubuna sıfat tamlaması adı verilir" diyerek tanımlamıştır (Böler, 2021: 82).

Ergin, sıfat tamlaması ile ilgili, "Sıfat tamlaması bir sıfat unsuru ile bir isim unsurunun meydana getirdikleri kelime grubudur. Sıfat unsuru isim unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için getirilir. Sıfat tamlayan, yardımcı, isim tamlanan asıl unsurdur" açıklamasını yapar (Ergin, 2020: 376).

Özmen, “Sıfat tamlaması, biri niteleyen veya belirten, diğeri nitelenen veya belirtilen iki ögeden oluşur. Niteleyen veya belirten başta, nitelenen veya belirtilen sonda bulunur” şeklinde açıklar (Özmen, 2016: 66).

Karahan, “Bir isim unsurunun bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur” şeklinde açıklar (Karahan, 2016: 48).

Karahan, nesnenin neden yapıldığını belirten “demir kapı, cam bardak, mermer köşk, gümüş kemer” gibi tamlamaların isim değil sıfat tamlaması olduğunu, bu tamlamaların “demirden kapı, demirden yapılmış kapı, camdan bardak, camdan yapılmış bardak” şeklinde sıfat tamlaması kuruluşunda genişletilebileceğini söylemiştir (Karahan, 2016: 52).

- **Bakır (s) / küllük (i)** ağzına kadar sigara izmaritleriyle dolu olduğuna göre, Rüya yeni bir polisiye roman okuyarak ya da okumayarak sabaha kadar oturmuştu. (s. 20)
- Arkadaşımın bir zamanlar oturduğu yerde, karanlık **ahşap (s) / konaklar (i)** ve servi ağaçlarının çevresinde dört döndüm, ama evini bulamadım. (s. 125)
- O önde, ben biraz uzakta, arkasında, sokaklardan geçtik, **taş (s) / hanlara (i)**, eski dükkânlara, **camdan (s) / pasajlara (i)**, kirli sinemalara girdik, Kapalıçarşı'yı karış karış gezdik, kaldırımsız kenar mahallelere gittik, köprülerden geçtik, karanlık köşelere, İstanbul'un bilinmeyen mahallelerine daldık, tozun, çamurun, pisliğin içine girdik. (s. 350)

Karahan, “Türkçede “-DAn biri” Yapılı Kelime Grupları Üzerine” adlı makalesinde “-Dan biri” yapısıyla oluşturulan sözcük öbeklerinin sıfat tamlaması kuruluşuna aykırı olmadığını, bu yapının sıfat tamlaması olarak değerlendirilebileceğini söylemiştir (Karahan, 2012: 9-15).

2.2.2.1. Unsurları Tek Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları

- Yeterli su basıncı olmadığı için **sıcak (s) / su (i)**, 'şofben' dedikleri o korkutucu araç yerine, bir ikincisini hâlâ almadıkları çaydanlıkla ısıtılıyordu. (s. 20)
- **Çeyrek (s) / yüzyıl (i)** önce, kaşığının ince sapıyla, ağzına vurulduğunda, bu havanın çan gibi çınladığını Galip'le Rüya keşfetmişlerdi: (s. 37-38)
- Mektubun üzerine yazıldığı defter kâğıdının hangi defterden koparıldığını anlamak için Galip, aralıklarla **uzun (s) / vakitler (i)** harcadı. (s. 50)
- **Meraklı (s) / kapıcı (i)** pirenmesin diye, çöp tenekesini, içini son bir kere daha gözden geçirdikten sonra, dışarı çıkardı. (s. 58)

- **Her (s) / kadın (i) bir (s) / aynadır (i).** (s. 85)
- Bu, Celâl'in uzun zamandır gazeteye **yeni (s) / yazı (i)** göndermediğinin açık bir işareti olduğu gibi, başka bir şeyin gizli bir işareti de olabilirdi. (s. 86-87)
- Galip nereden başlayıp nereye uzandığını kestiremediği, ama katılmak istediği bu oyuna girmek için, **beyaz (s) / haplardan (i)** bir tane alıp yuttu. (s. 93)
- "Anlıyor musun, delikanlı," dedi **yaşlı (s) / yazar (i)** hoş olmayan bir sesle, "bunları ona Celâl Bey anlatmamıştır. (s. 95)
- Belki de buna alışmak için, herkes **çamurlu (s) / kaldırımlara (i)**, önüne bakarak yürüyordu. (s. 101)
- **Vasıfsız (s) / ünlüler (i)** ve **yerli (s) / gangsterlerle (i)** (şimdi bunlara Mafya deniyor) uğraştığım o günlerin birinde, ilginç bir haber olabilecek ihtiyar bir eczacıyla tanıştım. (s. 123)
- "**Hiçbir (s) / zaman (i)** gelmeyecek O." (s. 136)
- Bir kış günü karısı, üzerinde fazla durulabilecek bir bahane göstermeden kendisini terk edince, yazar için **zor (s) / günler (i)** başlamış. (s. 149)
- Oysa, bir başkası olabilmek için, insan **bütün (s) / gücünü (i)** kullanmalıydı. (s. 203)
- Gece soğuk ve sessizdi; rüzgâr yoktu, **tek (s) / dal (i)** kıpırdamıyordu ve **yorgun (s) / atı (i)** da kendi yolunu kendi buluyordu. (s. 262)
- Hollywood'da **genç (s) / yıldızlar (i)**, **başkaldıran (s) / şarkıcılar (i)**, uluslararası prensler ve prensesler. (s. 304)
- Bunu, odanın bir köşesinde hâlâ ağlayan karısına söylediğini Galip **sonraki (s) / sessizlikte (i)** anladı. (s. 343-344)
- Şimdi senin için ağlayan bu kadını ben **elli (s) / yıl (i)** sevdim. (s. 344)
- İnsanın **bu (s) / ülkede (i)** kendisi olmasının ne kadar zor olduğunu biz de biliyoruz. (s. 407)

2.2.2.2. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan Sıfat Tamlamaları

2.2.2.2.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

- **Kaçırdığı (s) / hayat parçacığı (i)** neredeydi? (s. 55)
- "Zaten, Celâl Bey'in işine yakında son verilecek!" diye **polemikçi (s) / köşe yazarı (i)** Neşati sözünü kesti. (s. 93)

- **Uzun (s) / gece yürüyüşü (i)** sırasında O'na benzemek istemediğim, o sıra hiçbir şeyi taklit etmediğim için. (s. 107)
- **Ünlü (s) / kadın modacı (i)** filanca dün şehrimizdeydi, diye ben haberi geçtikten yirmi yıl sonra, gerçekten ünlü bir Fransız -ve egzistansiyalist-modacı oldu, ama bana bir teşekkür yok; Batılı nankördü. (s. 123)
- "Okuldayken aynı sıralarda oturmazdık, ama **sıcak (s) / bahar günlerinde (i)** sınıfta uzun tartışmalardan sonra pencere açıldığında, hemen arkasındaki kara tahtanın karasından aynalaşan camın içinde yansıyan yüzünü şimdiki gibi seyrederdim." (s. 132)
- **Bir (s) / soba borusundan (i)** çıkan belli belirsiz bir duman, damların, kubbelerin üstüne inmiş incecik sise karışıyor. (s. 142)
- Üzeri aynı damalı mavi muşamba kaplı yemek masası, kaldırımdan geçenlerin bacaklarını ve **çamurlu (s) / araba tekerleklerini (i)** örten aynı soluk perdeler; dikiş kutusu, ütü, şekerlik, havagazı ocağı, isli kalorifer... (s. 210)
- **Bu (s) / ses düzeni (i)** çok uzun sürdü. (s. 342)
- Karakolun önünde bir polis, **her zamanki (s) / gece nöbetini (i)** tutuyordu. (s. 397)
- İşte, sonradan görme bir köşe yazarı değil de, meslek erbabı, **hüner sahibi (s) / bir yazar (i)** olsaydım, şimdi 'Rüya ile Galip' adlı eserimin akıllı ve duyarlı okuyucularına yıllarca eşlik edecek o sayfalarından birinde olduğumuzu güvenle düşünürdüm. (s. 398)
- Aynı **sıcak (s) / temmuz günlerinde (i) zorunlu (s) / gece ziyaretleri (i)** daha sıklaşmaya, önüme konan fotoğraflar daha çoğalmaya başladı. (s. 407)

2.2.2.2.2. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

- **Bilip beklediği (s) / tatsız anılar (i)** kadar, beklemediği erkek gölgelerini de merak ve acıyla görerek: (s. 11)
- **Kim olduğunu çıkaramadığı (s) / mavi saçlı güzel bir kızla (i)**, alfabenin son sayfalarının okunacağı okuldan uzaklaşan bir belediye otobüsündeydiler. (s. 19)
- Karlı bir kış günü dükkânına gelip öğrenci ödevleri için kullanılan "Kış Manzarasını değil, **ısrarla "Yaz Manzarası"nı isteyen (s) / esrarengiz adam (i)** hangi esrarın belirlisini taşıyordu? (s. 48)

- **"Doğu'ya giden (s) / sessiz gemide (i) Batıya bakan ah siz talihsizler!"** (s. 84)
- **Temiz (s) / bir kâğıt (i) çıkardı.** (s. 99)
- Karısının Rüya gibi okumuş, öyle **aman aman (s) / bir kadın (i)** olmadığını da biliyordu: (s. 119)
- **Bu (s) / derin sessizlik (i)** içinde, boş kaldırımlarda yürüyen ayak sesleri duyuluyor. (s. 142)
- Dudağının kenarında, **karakolun cephesini her türlü baskına karşı ıslı ıslı aydınlatan lambaların parlak ışığının yansıdığı (s) / koyu kırmızı bir kan izi (i)** vardı, ama silmiyordu. (s. 146)
- **Yuvaya dönen (s) / yorgun kocayı (i)** hüzünle selâmlayan aynı kokular ve gölgeler. (s. 208)
- Ondan önce, **dünyadan elini eteğini çekmiş (s) / yaşlı bir adam (i)** olarak ve hiçbir zaman lâıyk olmadığım sevginize sığınarak sizden bir şey rica edeceğim. (s. 341)
- **Sağdaki (s) / geniş salonda (s)** İskender, eski divanların birine oturmuş, bazı turistlerle birlikte bir kalabalığı seyrediyordu: (s. 370)
- **Profesyonel (s) / bir olgunlukla (i)** ekledi: (s. 407)
- Biz romanları seçip eşelenirken, kitap yığınları arasında gezen yaşlı bir kedi hırıldayacak, **anlayışlı (s) / kitapçı kadın (i)** da bize gülümseyecekti. (s. 413)

2.2.2.2.3. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- **Galip'ten daha iyi bir roman okuyucusu olan (s) / Rüya (i)**, böyle bir romanda ayrıntı bolluğuna nasıl bir sınır getirileceğini sormuştu. (s. 52)
- **Şakadan anladığını gösteren (s) / bir kahkaha (i)** attıktan sonra: (s. 66)
- Magazin yazarı sordu: "Halanız **evde kalmış (s) / bir kadın (i)** mıydı?" (s. 95)
- **Yarım saat sonra kalkan (s) / trende (i)** bir ihtiyar, Galip'e, **kırk yıl önce gene aynı soğukluktaki bir kış gecesi yaşadığı (s) / bir hikâyeyi (i)** anlattı. (s. 128)
- Galip filtresiz sigara arayan İskender'le Beyoğlu'nda aşağı yukarı yürüdükten sonra, **kapısında 'Gece Kulübü' yazan (s) / pavyona (i)** gitti. (s. 147)
- Yirmi altı yıl önce, **bir kış gecesi başımdan geçen (s) / bir metafizik deneyi (i)**, yıllar sonra hatırlayarak bir köşe yazımda, bu sütunlarda kısaca anlatmıştım. (s. 163)

- **Binaya gençlik günahlarının bir cezası gibi sinen (s) / bu yıkım ve çöküntüden (i)** zevk aldım. (s. 188)
- Ya da **yasaklanmış (s) / bir tarikatın (i) uykuya dalmış (s) / meczuplarını (i)** yıllar süren suskunluk ve uykudan uyandıran (s) / medreseli bir haberciyimdir (i). (s. 228)
- **Bu tuhaf oyunu korkutucu yapan (s) / şey (i)**, Celâl'in özel defterlerinde, yayımlanmamış (s) / yazı müsveddelerinde (i), tarih sohbetlerinde, **Şeyh Galip üzerine yazdığı (s) / denemelerinde (i)**, rüya yorumlarında, İstanbul hatıralarında ve birçok köşe yazısında kaleme aldıklarıyla desteklenmesiydi. (s. 235)
- Şimdi **esrarı çözecek (s) / anlamlı bir anahtar (i)** bulduktan sonra, **bu anahtarla yeni kapılar açacak (s) / dedektif (i)** gibi hissediyordu kendini. (s. 296)
- **Birer ucundan tutarak okudukları kitapta anlatılan (s) / hikâye (i)** neymiş peki? (s. 332)
- **Dünyanın arkasında erişemeyecekleri (s) / bir sır (i)** olduğuna inanmak istemiyorlar artık. (s. 352)
- Bir zamanlar, **içinde bulunduğumuz (s) / şehirde (i)**, hayatın en önemli sorununun insanının kendisi olabilmesi ya da olamaması olduğunu keşfetmiş bir şehzade yaşamıştı. (s. 376)

2.2.2.2.4. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Hangi **gizli saklı (s) / anlamın göstergesi (i)**? (s. 88)
- Çok fazla bir şeyler beklenilmeyen, ama hiçbir zaman da küsülmeyen, anlamı ve anlamsızlığı sınırlı, insanı alçakgönüllülüğe çağıran **yerli yerinde (s) / bir dünya (i)**. (s. 102)
- 'Göz'ün bana sunduğu **pırıl pırıl (s) / manzaradan (i)** hoşnuttum. (s. 108)
- Umutsuz kalabalıklar, eski arabalar, ağır ağır suya gömülen köprüler, teneke yığınları, **delik deşik (s) / asfalt**, anlaşılmaz **iri iri (s) / harfler (i)**, okunmayan afişler, anlamsız yırtık panolar, boyları akmış duvar yazıları, şişe ve sigara resimleri, ezansız minareler, taş yığınları, toz, çamur vs. vs. (s. 120)
- Saçları o akşam nedense bakımlı ve taralıydı, dudaklarına **belli belirsiz (s) / bir boya (i)** sürmüştü; kiremit kırmızısı rengini hâlâ hatırladığım bir dudak boyası. (s. 126)

- Sonraki günlerde şurada burada karşısına çıkarak, yalnızca Celâl'i bulmak için değil, başka bazı **ufak tefek (s) / işlerden (i)** de geniş çevresi sayesinde - emekli askerdi- ona ve İngiliz gazetecilere yardım etmiş. (s. 157)
- O kadar **açık seçik (s) / bir gerçektir (i)** ki bu, berber de fark edecek sanırdım, ama o hiç oralı olmazdı. (s. 167)
- Mahallenin **derme çatma (s) / dükkânlarında (i), eğri büğrü (s) / kaldırımlarında (i)** gördüğü bahçe makaslarının, yıldızlı tornavidaların, park edilmez işaretlerinin, salça tenekelerinin, ucuz lokanta duvarındaki takvimlerin, üzerine pleksiglas harfler asılmış bir Bizans kemerinin, kapalı kepenklere takılı ağır kilitlerin de bu gizli anlamın işaretleri olduğunu seziyordu. (s. 197)
- Öyle Celâl gibi her gece saatlerce makyaj yapmaya, farfaralı tuhaf elbiseler ya da **yırtık pırtık (s) / dilenci esvapları (i)** edinmeye gerek yok hiç. (s. 300)
- "Hâlâ görüyorsam şehrin içinde bu işaretleri," diye düşündü, eski kitapçıların kapı önlerine bıraktıkları **yığın yığın (s) / çeviri polisiye romanlar ve Kuran şerhleri (i)** arasından yürürken, "yüzümdeki harflerin bana öğrettiği şeyi öğrenememişim demektir." (s. 307)
- Birinci film bitip ışıklar yanınca, iki sıra önünde birbirleriyle arkadaşça konuşan güzel ve şık bir anneyle, on bir yaşındaki **akıllı uslu (s) / oğlunu (i)** gördün. (s. 318)
- Taksi, Tarlabası'nın **çarpık çurpuk (s) / sokaklarından (i)**, karanlık otellerin ve ağzına kadar erkeklerle dolu çıplak duvarlı sefil kahvelerin önünden geçerken bütün İstanbul'un bir şey beklediğini hissetti Galip. (s. 370)
- Şehir ne kadar boş, hareketsiz ve karanlıksa, şato da o kadar civcivli, hareketli ve **şıkır şıkır (s) / aydınlık (i)** olurdu. (s. 405)

2.2.2.2.5. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Galip, gazetenin kapının altından atılmış olacağını düşünerek **tüy gibi (s) / hafif (i)** olmaya alışmış dikkatli hareketlerle yataktan kalktı, ama ayakları onu kapıya değil helaya götürdü, sonra da mutfığa. (s. 20)
- Bu kıpır kıpır, nefes nefese manken kalabalığının teninden **ışık gibi (s) / hayat (i)** fişkırıyordu. (s. 62)
- "Babam **insanımızın bir gün başkalarını taklit etmeyecek kadar (s) / mutlu (i)** olabileceğinden umudu kesmedi hiç!" (s. 65)

- "Hiçbir şey **hayat kadar (s) / şaşırtıcı (i)** olamaz!" dedi gururla Saim, bu şaşkınlık ve sessizlik anında. (s. 76)
- **Az sonra içeri odaların birinden Celâl'in kahkahasını duyacakmış gibi (s) / bir inanç (i)** vardı içinde. (s. 89)
- Kardeş olan bu iki kavmin, yirmi yüzyıl boyunca, göçlerle, birbirlerine kavuşmadan, ama hep birbirlerine teğet geçerek, **gizli bir müziğin ritmiyle birbirleriyle dans eder gibi (s), birbirlerine mahkûm umutsuz ikizler gibi (s) / dalgalanmalarını (i)** izlemek ne kadar, ne kadar ilginçti. (s. 116)
- Şimdiye kadar gördükleri, ona **'şehrimizdeki' hayatın hayâl edilmiş bir dünya kadar (s) / gerçek (i)** olduğunu öğretmiş: (s. 151)
- Mermeri kaplayan buzlaşmış kar tabakası, **yabancı saat reklâmlarındaki ay yüzeyi gibi (s) / karanlık ve çukur çukurdu (i).** (s. 179-180)
- İpuçlarını sıralayan kelimeler, **kâğıdın arkasındaki ev ödevinin kelimeleri gibi (s) / basit ve anlaşılır (i)** gözüktü. (s. 202-203)
- Bir zamanlar, hem de çok eski zamanlarda da değildi o zamanlar, **Rüya ile birlikte ellerinde gazete ve kitaplarla oturup sigara içtikleri o eski salonun lambaları ve ışıkları, kaybolmuş bir cennetin gazetelere düşmüş fotoğrafları gibi dayanılmayacak kadar (s) / anılarla dolu (i) ve dayanılmayacak kadar (s) / acıklıydı (i).** (s. 208)
- Durgun deniz, **karanlık şehir kadar (s) / sessizdi (i).** (s. 280)
- Ama, senin yazdığın o parlak cümlelerin, o ince buluşların ve düşüncelerin yaratılmasında, tuhaf bir şekilde, **ilk anda kanıtlanamayacak kadar (s) / karmaşık (i)** bir yolla, sanki benim de bir payım varmış gibi gelirdi bana. (s. 345)
- Hem duyduğu felâket ve yokluk duygusunu daha önceden hissetmiş olduğunu, hem de **bu acının insanın hayatta bir kere hissedebileceği kadar (s) / güçlü (i)** olduğunu biliyordu. (s. 365)
- Geçmiş zaman **uyku kadar (s) / çekiciydi (i).** (s. 397)
- **Onlar kadar (s) / renkli ve neşeli (i)** olmadığı için mi? (s. 404)

2.2.2.2.6. Tamlayanı/Tamlananı Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- "Şimdi" iyilermiş, İzmir'de incir ve tütün tüccarlığı yapan kayınpederinin işlerini **yeni ve modern (ty) / bir mâli anlayışla (tn)** ele alıyormuş. (s. 17)

- **Evin içindeki (s) / nesneler ve gölgeler (i)** yeni kişiliklere büründüler; ev başka bir ev oldu. (s. 53)
- Babasıyla birlikte, **uzun ve yorucu (s) / çalışma saatlerinden (i)** sonra Kuledibi'nin karanlıklarından yeryüzüne çıkarlar, Taksim'deki pezevenkler kahvesinin manzara gören masalarından birine oturup çaylarını ısmarlarlar ve meydandaki kalabalığın 'jestlerini' gözlemlerlermiş. (s. 63)
- Ama bu **karanlık ve mutsuz (s) / kalıplar (i)** da onun fazla sabredebileceği yerler değildi. (s. 76)
- Sonra **geniş ve sakin (s) / bir ırmak (i)** gördü, sonra bir çiftlik evi, yeşillikler içinde bir Amerikan çiftliği. (s. 102)
- Ona sarılabirise bu inancı **ince ve kumral (s) / kadın (i)** da paylaşacaktı. (s. 103)
- Yüzünde **rüyalardan çıkma bakış ve çocuksu ve oyuncu (s) / bir ifade (i)** vardı. (s. 178)
- Bir anda yemin çevresinde gürleyerek kapanan bir şemsiye gibi **kara ve çirkin (s) / güvercin (i)** yığını topladı. (s. 196)
- "Kimsiniz, kimsiniz?" dedi **dikkatli ve korkulu (s) / anne (i)**, "Yanlış numara." (s. 248)
- Galip **yorgun ve kızarmış (s) / gözlerle (i)** okudukça bu denizin sırlarına gireceğini biliyordu. (s. 272)
- **Benim gibi sadık bir okura sorulması ayıp olacak kadar açık ve hiç bitmeyecek kadar da geniş (s) / bir konu (i).** (s. 317)
- **Fakir ve acıklı (s) / hayatım (i)** zenginleşti, kendi biktırıcı yavanlığımın karanlığından çıkıp sen oldum böylece, ama 'sen' dediğim sihirli şeyden de emin değildim hiç. (s. 349)
- Birinci duvardaki **sefil ve hüznü (s) / sokak köpeği (i)**, karşısındaki aynada, **hem hüznü hem kurnaz (s) / bir köpeğe (i)** dönüşüyor, tekrar birinci duvardaki resme dönülünce, bu sefer, aslında, orada da kurnazlığın resmedildiği, üstelik köpekte insanı kuşkulandıran bir hareket de olduğu seziyor, derken aynaya dönüp yeniden bakıldığında, hareketin anlamını sezdirecek başka bazı tuhaf kırıltılar ve belirtiler görülüyor, ama bu sefer de iyice akli karışan seyirci, bir koşu yeniden birinci duvara dönüp asıl resme bakmamak için kendini güç tutuyordu. (s. 358)
- **"İri ve kızıl (s) / bir sürahid (i)** su dökülüyordu, ama boza gibi ağır ağır," diye yazdı Şehzade. (s. 392)

- Ben de, onlar gibi, **Celâl'in Mevlâna yazılarının arkasındaki (s) / kayıp kişiyi ve kayıp esrarı (i)** biliyordum. (s. 408)

2.2.2.2.7. Tamlananı Unvan Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- O zamanlar, bazan Galip'in annesi bazan **Rüya'nın güzel annesi (s) / Suzan yenge (i)**, bazan ikisi birden Galiple Rüya'yı ellerinden tutup, parke yollarda titreyen otobüslerle Bebek'e ya da Tarabya'ya sandal gezintisine çıkarırlardı. (s. 12)
- Akşamüstü geç saatlerdeydi, **Celâl'in yerini bilir diye telefon ettiği (s) / Hâle Hala (i)** onu akşam yemeğine çağırırdı. (s. 30)
- **Bu işe ilk girişen usta (s), mankenciliğimizin piri (s), Abdülhamit'in emri ve zamanın şehzadesi Osman Celâlettin Efendi'nin ilgisiyle açılan Bahriye Müzesine gereken mankenleri hazırlayan (s) / Bedii Usta (i)** olmuştur. (s. 60)
- **Türk köşe yazarlığının piri (s) / Ahmet Mithat Efendi (i)**, kalem kavgasında kendisini yenen Lastik Sait Bey'i bir gece karanlık bir sokakta sıkıştırıp dövdüğünde ondan tutuştukları polemiği bırakması için söz almış mıydı? (s. 82)
- **Bir zamanların ünlü yıldızı (s) / Samiye Samim Hanımefendi'nin (i)**, huzurevindeki son günlerinde bana dediği gibi: (s. 97)
- Galip Bey oğlum, **amcanın oğlu (s) / Celâl Bey (i)** sakat ve acıklı bir insandır: (s. 300)
- Şehzade Osman Celâlettin Efendi'nin ömrünün yetmediği tahta, yedi yıl sonra, **küçüklüğünde ensesine şaplak vurduğu ağabeyi (s) / Mehmet Reşat Efendi (i)** geçmiş ve onun zamanında Büyük Harbe giren Osmanlı Devleti yıkılmıştır. (s. 393)
- **"Annem (s) / Nurucihan Kadın Efendi (i)**, en sevdiği karısı ve gözdesi olduğu için, **babam (s) / Sultan Abdülmecit Han (i)**, otuz çocuğu içinde en çok beni severdi," (s. 378)

2.2.2.2.8. Tamlananı Birleşik İsim Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Hayır, bir zamanlar gene aynı cinsten bir heyecanla kaleme sarılarak anlattığım, **zavallı (s) / Şeyh Mahmut (i)**'un, tarikatının sırlarını bir Frenk

casusuna ölümsüzlük karşılığında satıp, sonra pişman olmasının iki yüz yirmi yıllık hikâyesi de değildir en 'en anlamlı' hikâyem. (s. 243)

- **Rosette taşı üzerindeki hiyeroglifi çözmek için gece yatağından kalkıp, uykudagezenlerin dalgınlığıyla kendi belleğimin karanlık dehlizlerinde dolaşan (s), çıkmaz sokaklara girip tükenmiş anılarla karşılaşan (s) / Francois Champollion (i)** olduğumu düşünürüm. (s. 227-228)
- Celâl'e göre, yorumcuların kitaplarının baş köşelerine oturttukları ve binlerce kere anlattıkları gibi Mevlâna'nın **gezgin derviş (s) / Şemsi Tebrizi (i)**'yi Konya'da görür görmez onu etkilediği ve ondan etkilendiği bir gerçektir. (s. 232)
- Gayet güzel satranç oynadığı için şöhreti yayılmış, **satranç meraklısı (s) / Şah İsmail (i)** tarafından derviş kıyafetindeki bu genç saraya oyuna çağırılmış. (s. 286)
- Altlarında Fazlallah, iki halifesi, 'minyatürden kopye edilmiş Mevlâna portresi', **'Olimpiyat madalyalı güreşçimiz (s) / Hamit Kaplan (i)**' olduğu yazılı kötü kişeli fotoğraflarla kaplı sayfaları çevirdikten sonra Celâl'in 1950'lerin sonunda çekilmiş bir fotoğrafıyla yüz yüze gelince korktu. (s. 287)
- **Ünlü gazetecimiz (s), köşe yazarımız (s) / Celâl Salik (i)**, bizzat karşınızda! (s. 372)

2.2.2.2.9. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- O zaman, az arkamızda, Babaanneyle karşılıklı iki baca gibi sigara tütürüp radyoyu dinleyerek **tek bacağı kısa (s) / koltuğunda (i)** oturan Dede, "Vasıf gene Galip'i korkuttu," derdi, kendisini dinlemeyen Babaanneye ve meraktan çok alışkanlıkla sorardı: (s. 13)
- **Başı dertte (s) / bir müvekkilimi (i)** savunabilmek için senin arşivinde biraz çalışabilir miyim? (s. 68)
- Boş bir kaldırıma geniş bir çarşaf sermiş, üzerine sebze halinin inanılmaz uğultusu ve kokusundan hiçbir sonuca ulaşmadan şaşkınlıkla çıkan Galip'i büyüleyen bir dizi nesne sermişti: iki tane boru dirseği, eski plâklar, bir çift kara ayakkabı, bir lamba altlığı, kırık bir kerpeten, kara bir telefon, iki tane somya yayı, sedef bir sigara ağızlığı, durmuş bir duvar saati, beyaz Rus banknotları, pirinç bir musluk, **sırtı oklu (s) / bir Yunan tanrıçasını (i)** -Diana?- canlandıran bir biblo, boş bir çerçeve, eski bir radyo, iki kapı tokmağı, bir şekerlik. (s. 198)

- Galip anahtarı çividen becerikli bir hareketle çıkardı, cebine, **ipuçlarıyla dolu (s) / ev ödevinin (i)** yanına bıraktı. (s. 210)
- Elektrik kesilmelerine alışık bütün İstanbullular gibi Galip "şimdi gelir" umuduyla kucağında **gazete kesikleri dolu (s) / dosyalar (i)**, koltukta uzun bir süre kıpırdamadan oturdu. (s. 224)
- Kamer Hanımla kapıcı İsmail küçük torunlarıyla birlikte **mavi muşambayla örtülü (s) / yemek masasında (i)** Galip'e yüzyıllar öncesi gibi gelecek kadar uzak bir aile mutluluğu havası içinde, kıymalı patates yiyorlardı. (s. 311)
- Telefonlarla boğuşurken bir ara karaağaçtan dolabın alt raflarında, **daha önceden karıştırıp ilgilenmediği eski kartpostallarla dolu (s) / bir kutunun dibinde (i)** on tane fotoğraf bulmuştu. (s. 364)
- Şehrikalp Apartmanının kapısının önünde poz vermek için dizilmiş bütün aile ve kapıcı İsmail'le Kamer Hanım, fotoğraf makinesine bakarlarken, **saçları kurdela (s) / Rüya (i)**, Celâl'in kucağından, bugün çoktan ölmüş olması gereken kaldırımdaki bir sokak köpeğini seyrediyor... (s. 364)
- **Kapısı açık (s) / bir polis minibüsündeki (i)** bir telsizden madeni bir sesin, başkomiseri aradığını işitti. (s. 395)

2.2.2.2.10. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Suyu düşen kalemi, Celâl, **yirmi dört (s) / yıl (i)** önce Galip'e çok sevdiğini görünce kullansın diye bir haftalığına vermişti. (s. 27)
- **On sekiz (s) / yıl (i)** önceydi bu. (s. 32)
- Aynı sokaklardan ve aynı kaldırımlardan (aynı dizinin üzerinde aynı kumaş beklerken terzi iğneye yeni iplik geçiriyordu) yürüyerek geri döndüğünde, aradan **yirmi altı (s) / dakika (i)** geçmişti. (s. 36)
- Masanın üzerinde duran yeşil tükenmezle yazılmış mektup hatırladığından da kısaymış: **On dokuz (s) / kelime (i)**. (s. 42)
- Kuranın **yirmi altıncı (s) / suresinin (i)** son ayetlerinde inanmadıkları ve yapmadıkları şeyleri inanıp yapmış gibi söyledikleri için azarlanan şairler kimlerdi? (s. 82)
- Yalnızca **doksan altı (s) / sayfa (i)**. (s. 142)
- Tünel arkalarında bir ara sokaktaki bir kahveye girdiğinde Galip **yetmiş üç (s) / yeni surat (i)** görmüştü. (s. 200)

- İstanbul telefon rehberinde **üç yüz on bin (s) / abonenin (i)** numarası var. (s. 218)
- Uzun bir yürüyüşten sonra caminin arka sokağından dolanarak Teşvikiye Meydanından döndü ve beklediği gibi adımları kendisini **kırk beş (s) / dakika (i)** önce Celâl'in cesedinin yattığı köşeye doğru götürdü. (s. 397)

2.2.2.2.11. Tamlayanı Aitlik Eki Alarak Oluşan Sıfat Tamlamaları

- Bildiğim, giderek artan bir hızla ilerlediği açıklanan bu gelişmenin **yakın gelecekteki (s) / sonuçlarıdır (i)**. (s. 22)
- **Evin içindeki (s) / nesneler ve gölgeler (i)** yeni kişiliklere büründüler; ev başka bir ev oldu. (s. 53)
- Oysa Saim'in, **harflerin ve haritaların içindeki (s) / esrarı (i)** işaret ederek gösterdiği gibi, Çeruh diye bir kasaba hiç olmadığı gibi, bu kasabanın tarihinde bir efsane kuşu gibi yükselen isyanın mirasçısı olduğunu iddia eden adlar da takmaydı. (s. 73)
- Uzun zamandır birbirimizden haberliydik, ama birbirimizin bu kadar açıkça farkına varmamız için, o gece yarısı hissettiğim o özel duygu, yürümekte olduğum o özel sokak ve **o sokaktaki (s) / görüntünün şiddeti (i)** gerekmişti. (s. 106)
- Kadın **komodinin yanı başındaki (s) / yatağa (i)** uzandı. (s. 133)
- **İngiliz gazeteciler arasındaki (s) / güzel bir kadın (i)**, hikâyesini anlatıyordu. (s. 147)
- Aynı delikanlı karşı camda yansıyan kendi görüntüsünü seyrederken bazan alt karşı katın penceresinde kendi gibi hayâle dalan **sihirli güzellikteki (s) / üvey annesini (i)** görürdü. (s. 191)
- Otuz yıl önce, burada bütün aile hep birlikte otururlarken, aynı balkona asılan **aynı renkteki (s) / lacivert bir bez (i)**, sakaya verilmiş bir işaret anlamına gelirdi. (s. 208)
- Üç adres defterini bulur bulmaz Galip **oturma odasındaki (s) / koltuğa (i)** dönüp sayfalarını tek tek okudu. (s. 222)
- **Bin dokuz yüz elli sekiz kışındaki (s) / yazına (i)** göre cevap: (s. 315)
- **O aşk hikâyesindeki (s) / âşıklar (i)** da bir kitabın içinde bir aşk hikâyesini okuduklarında birbirlerine âşık oluyorlar, **o kitaptaki (s) / âşıklar (i)** da başka bir aşk hikâyesi okurlarken birbirlerine vuruluyorlarmış. (s. 332)

- "Bak dostum," dedi **telefonun öbür ucundaki (s) / ses (i)**, Galip'i şaşırtan iş bilir bir havayla, "bütün tuzakları, bütün oyunları, bütün harfleri ve ikizlerini unuttum şimdi; hepsini geçtik, hepsini aştık. (s. 354-355)
- Böylece, **emekliliğin eşiğindeki (s) / komiser (i)**, cam kırıkları arasında ne faili bilinmeyen cinayeti, ne de **aynanın arkasındaki (s) / sırrı (i)** anlayabilmiş. (s. 361)
- **Dünyanın içindeki (s) / gizli anlamı (i)** görüyordu. (s. 369)
- Galip, **geniş salonun öbür ucundaki (s) / film çalışmasını (i)** izledi. (s. 371)
- Şehzadenin kâtibine düşüncelerini nasıl yazdırdığını anlatırken, **bu düşüncelerin içindeki (s) / kişiydi (i)** sanki. (s. 374)
- Yıldızları seyrediyoruz, **dalların arasındaki (s) / yıldızları (i)**. (s. 395)

2.2.3. Sıfat-Fiil Grubu

Sıfat-fiil grupları, bir sıfat-fiil ve ona bağlı olan ögelerle meydana gelen kelime gruplarıdır. Sıfat-fiil grupları cümlede isim, sıfat ve zarf olarak bulunabilir.

Böler, sıfat-fiil grubunu "Bir sıfat-fiil ve bu sıfat-fiile bağlanan tamlayıcı unsur (lar)dan meydana gelen kelime grubuna sıfat-fiil grubu adı verilir" şeklinde tanımlamıştır (Böler, 2021: 178).

Karahan sıfat-fiil grubunu; "Bir sıfat-fiil ile bu sıfat fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur" şeklinde tanımlamıştır (Karahan, 2016: 53).

2.2.3.1. "-An" Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- Anneler ve yengeler sandalın kışına oturlardı, **sırtı inip kalkan sandalcının arkasına gizlenen** Rüya'yla Galip sandalın burnuna, yan yana. (s.12)
- Galip, birden bir koşu kuyruktan fırladı, **köşeyi dönüp tezgâhını bir kapı içinde kuran** gazeteciye parasını verdi, aldığı Milliyet'i katlayıp koltuğunun altına sıkıştırdı. (s. 21)
- **Ellerinde ceza fişleri oradan oraya koşan** belediye memurlarının bakışları arasında, eskiden 'Boğaziçi' denen bu boşluğun çamurunda kurulmaya başlayacak yeni mahallelerden söz ediyorum: (s. 22-23)
- **Hayâlinde kendisini arayan** Rüya'nın yerine kendini koymuştu ki, yokluğunun acılarını Rüya nasıl hissediyor daha iyi bir anlayabilsin! (s. 54)

- **Yarı karanlık mahzende, gölgeler içinde birbirlerine ve bize bakan** yüzlerce anlamlı göz ve yüz vardı. (s. 62)
- Açık perdelerin arasından **dışarıda atıştırmaya başlayan** kar gözüküyordu. (s. 73)
- **Karısı kendisini terk ettiği için çaresiz kalan** bir müşterisinin hikâyesini anlatacaktı sonra ona. (s. 88)
- **Galip'in beklediği ve istediği gibi magazin yazan** bu sözlere karşı çıktı: (s. 93)
- **Süslü sözlerin içine gömülen** bu anılardaki ipuçları boşluğa işaret etsin. (s. 95)
- **Şehzadebaşı'ndan Unkapanı'na kadar yanından tek tük geçen** araçların, boş taksilerin hiçbirleriyle ilgilenmeyerek yürüdü. (s. 110)
- Hayır, ortada bir ölü yok değildi, ama **takma adla bir hayalet gibi şehirde gezdiği söylenen** asıl katil, bir zamanlar... (s. 116)
- **Bana tuhaf sorular sormaya gazeteye gelen** berberi de işte kötü anılarımın bu noktasında hatırladım. (s. 168)
- Sonunda **utançlarının üstünü toprakla örten** çaresiz hayvanlar gibi, içindeki yaratıklar, anılar ve esrarla birlikte kuyuyu unuttular. (s. 189)
- **Çıplak masaların üzerinde kâğıt oynayanlar** dışında herkes bu kara futbol topuna bakıyordu. (s. 203)
- **Tehlikeli karanlığın içinden birdenbire çıkıveren** eşyalar yeni değildi. (s. 217)
- **Kendisinin esrarını aradığı bütün âlem ve bütün âlemin de esrarı arayan kendisi olduğunu bilen** kaç babayiğidimiz var ki, soruyorum? (s. 300)
- "Harika olanı harika yapan şey, onun sıradanlığı ve **sıradan olanı sıradan yapan** şey, onun harikaliğidir" gibi. (s. 337)
- **Geniş bir bakır küllüğü tepeleme dolduran** fıstık kabukları Rüya'nın bu masada oturduğunu hiç kuşkuya yer bırakmayacak şekilde Galip'e kanıtlıyordu. (s. 403)

2.2.3.2. “-mı” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- **Masanın üzerinde duran yeşil tükenmezle yazılmış** mektup hatırladığından da kısaymış: On dokuz kelime. (s. 42)

- Öteki, **Avrupalıların 'Noel Baba' dedikleri bin yıllık amcanın uyluk kemiğinden yontulmuş** sihirli tavla zarlarını satabilmek için köy köy, kahve kahve bütün Doğu Anadolu'yu katırıyla dolaşıyordu. (s. 69)
- Takma ad olduğunu gizlemeyen takma adlar buldular, **bu takma adlardan üretilmiş** başka adlar, **bu başka adların bölünmesinden üremiş** başka adlar buldular. (s. 72)
- 'Kullanılanlar' dosyasında Celâl'in **son altı günde gazetede yayımlanmış** yazılarının daktilolarıyla, yayımlanmamış bir pazar yazısı vardı. (s. 89)
- **Karnı yırtılarak paslı yayları dışarı fırlamış** koltuğu hatırladı sonra. (s. 96)
- Bir kenarda küçük bir parkın yeşiliyle, bir caminin minaresi, **ortada Atatürk heykelinin küçük dörtgeniyle işaretlenmiş** bir alan vardı. (s. 101)
- **Cumbaları eğilerek birbirine yaklaşmış** karanlık evlerin kör karanlık pencereleri arasında kendi ayak seslerimi dinleyerek yürüdüm. (s. 105)
- Haritadan hatırladıklarına güvenerek **duvarlarına siyasal sloganlar yazılmış** büyükçe caminin yanındaki sokaktan girdi. (s. 114)
- Aynı içten tepkiyi bugün gösteren çocukları, **yeni görüntülerle körleşmiş** gözlerine yalnızca birer sigorta gözlüğü takmakla yatıştırabiliyorlardı artık. (s. 117)
- **Sigarayı aynı pozla dudaklarının kenarına yerleştirmiş** aynı mağrur bakışla hoşça gülümsüyordu. (s. 131)
- Aralarında Galip'in uzaktan tanıdığı bir iki gazeteci ve reklamcı, gözünün ısırdığı kabak kafalı bir adam, **sofraya ucundan katılmış** birkaç yabancı da vardı. (s. 156)
- **Geçmişini, belleğini hayâllerini kaybetmiş** biri olmaktansa, bir başkasının kötü bir taklidi olmak daha iyi değil miydi? (s. 178)
- **Bir kış sabahı parka çocuğunu güneşlendirmeye çıkarmış** o güçlü sağlıklı ananın, çocuğunu parka çıkaran bir başka ananın suretinin kurbanı olduğunu bilirdim. (s. 187)
- Oysa Rüya'nın okuduğu polisiye romanların kahramanları, **yazarlarının onlara sunduğu sınırlı sayıdaki ipucuyla çevrilmiş** rahat ve huzurlu bir dünyada yaşıyorlardı. (s. 197)
- **İri servi ağaçlarının altında küçülerek büsbütün kaybolmuş** ahşap evlerin arasından, **mezarlıklarla iç içe geçerek rüyalar ülkesinin eşğine gelmiş** kenar mahallelerden geçtik. (s. 285)

- **Yıllardır bir kere olsun yazısız kalmamış** o köşeyi boş olarak düşünmek istemedi: (s. 290)
- **Kendisi olabilmenin bir yolunu bulamamış** bütün kavimler köleliğe, bütün soylar soysuzluğa, bütün milletler yokluğa, hiçliğe, hiçliğe mahkûmdur derdi, Osman Celâlettin Efendi. (s. 377)

2.2.3.3. “-Dlk” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- **Bütün gün birbirlerine tekrarladıkları** hikâyeler gibi, Dedenin **zaman zaman gözleri parlayarak anlattığı** rüyası maviydi; **lacivert bir yağmur rüyada hiç durmadan yağdığı** için Dedenin saçları ve sakalları sürekli uzuyordu. (s. 15)
- **Basının dükkânına gösterdiği ilgiden memnun olduğunu** açıkladı. (s. 45)
- Her şeyden önce, babam **bizi biz yapan hareketlere dikkat etmemiz gerektiğini** söylerdi! (s. 63)
- Sesini değiştirerek, **başka kişiliklere bürünerek aradıklarında** da Galip, Rüya'nın izine rastlayamadı. (s. 69)
- **Yıllarımı vererek çözdüğüm** tuhaf bir esrarı **aradığın şeyle ilgili gördüğüm** için sana anlatacağım. (s. 76)
- Oysa şimdi, **yıllar sonra bu döngünün 'onlar' tarafından düzenlenmiş bir tür avuntu olduğunu** anlamıştı: (s. 119)
- O zaman, **aynı kâbusumsu duyguyla, kuyu denen yerde, şimdi tersine çevrilmiş bir kuyunun yükseldiğini** korkuyla anladım. (s. 189)
- **Geceleri kendi elinle pişirdiğin çayları, kahveleri, kaloriferin üzerinde kuruttuğun Maltepe sigaralarını içerek sabahlara kadar hayâl kurduğunu** biliyorum. (s. 252)
- Sonra, benim sözü oraya getirmemle, **senin ülkemizdeki sayıları on bini aşan Atatürk heykeli üzerine yazdığın** bir yazıdan söz ettik. (s. 320)
- **Hikâyesini alayla dinlediğin** o attar var ya, **senin bir gülüşle unutacağın** bu adamın da intikamını alacağım. (s. 343)
- Sen **çocukluğundan beri birlikte oynadığın** bir kızı sevmek nedir, hiç düşünebilir misin? (s. 344)
- Hayır, yanlış anlama; **yıllarca benden yürüttüğün, bir kere olsun iznimi alma gereğini bile duymadan aşırдың** o düşüncelerimden söz etmiyorum. (s. 346)

- **Senin yardımınla bastırabildiğim alçakgönüllü kitabımda sözünü ettiğim ve senin de pek iyi anladığın** esrarın keşfinden, yeniden keşfinden başka ne olabilirdi ki bu? (s. 351)
- **Sesini değiştirip Galip'i arayan biri olduğunu** söyleyecekti, ama telefon açılmadı. (s. 363)

2.2.3.4. “-mAz” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- Cehaletim zaferimi **daha da çekilmez** yapmıştı, ama çok fazla ezilip büzüldüğüm için suçlarım hafifliyordu. (s. 81)
- Belki buna da gerek kalmayacak, ya Deccal'in kendisi ya da yıllardır senin kendisini kandırdığına karar vermiş bir mutsuz, bir gece yarısı, karanlık bir sokakta tabancasının kurşunlarını senin bir zamanlar **kurşun işlemez** sanılan ölümlü gövdeneye boşaltıverecek. (s. 145)
- **Ses geçirmez** bir camla -benim Chevrolet'mde olmayan bir ayrıntı- ayrılmış ön koltukta oturan ve araba kadar sessiz ve fark edilmez şoförün varlığı yalnızlığımızı azaltmıyor, artırıyordu. (s. 283)
- "...üzerlerinde taşıyacakları betonu, demirleri, apartman dairelerini, kapıları, yaşlı kapıcıları, araları kirli tırnak gibi kararmış parkeleri, dertli anaları, öfkeli babaları, **kapısı kapanmaz** dolapları, kız kardeşleri, üvey kız kardeşleri..." (s. 354)

2.2.3.5. “-AcAk” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- O gün, **dikenli tellerle karantinaya alınacak** bu hastalıklı bölgede olup biten felâketler hepimizin içine işleyecek. (s. 23)
- Galip bir keresinde, Rüya'ya, **yazarın da katilin kim olduğunu bilmediği bir polisiye romanın yazılırsa okunabileceğini** söylemişti. (s. 51-52)
- Yemeğin ortasında çalan telefonu, **beklediği bir telefonu cevaplandırarak** biri gibi açmıştı: Yanlış numara. (s. 100)
- Yolcusunu aldıktan sonra, şoför Galip'in önünde de durdu, **"beyefendiyle" birlikte onu Galatasaray'a bırakabileceğini** söyledi. (s. 129)
- Galip **kadının herhangi bir çocuğu değil, yalnızca elindeki uykulu tavşanı doğurabileceğini** düşündü. (s. 147)

- Terbiyeli ve şefkatli bir erkek sesi **ahırlarımızdaki tarla farelerinden korunmak için alınacak önlemlerden** söz ediyordu. (s. 183-184)
- **Olguları ve hayalleri birbirleriyle birleştirip bambaşka hikâyelerin işaretleri yapacak** bu türden rastlantı anlarına gerek vardı demek ki. (s. 202)
- **Uykusunu aldıktan sonra zorlu bir güne güvenle başlayacak** biri gibi iyimserlikle kahvaltısını yaparken kendisiyle dopdoluydu ve sanki başka biri olmasına gerek de yoktu. (s. 229)
- Mevlâna **bütün hayatı boyunca kendisini harekete geçirecek, kendisini alevlendirecek** bir 'ötekî'ni, **kendi yüzünü ve ruhunu yansıtacak** bir aynayı aramıştı. (s. 233)
- Karanlık çökerken girdiği kervansarayda, karnını doyurdu, ama **torbayla bir hücreye kapanıp uyuyamayacağını** anladı. (s. 262)
- **Uykusunun orta yerinde, patlayan bir yaradan akacak irin gibi, ağır ağır yayılacak korkulu rüyaya; bu rüyada her gece, bir başka anının kıyafetlerine bürünerek ağlayacak o çaresiz yüze katlanamayacağını** biliyordu. (s. 262)
- Çünkü **kendi kellesini gövdesinden ayıracak** celladın kapıdan girdiğini görmüştü bile. (s. 265)
- **Yazıların Celâl'in köşesine tam istediği ve beklediği gibi yerleşeceğinden** emindi. (s. 295)
- **Beşiktaş Serencebey'de oturan Fahrettin Dalkıran'a bir gün işaret olacak** şu cümle gibi: (s. 337)
- Hayır, **hiçbir zaman o yazıları kendimin yazdığını sanacak** kadar kendimden geçmezdim. (s. 345)
- **Yüzündeki harflerin varlığını kanıtlayacak** bir belirti? (s. 367)
- **Milyonlarca kişinin hayatına hükmedecek** bir padişahın aklında başkalarının cümlelerinin gezinmesi doğru muydu? (s. 382)
- Galip'in, **Celâl'in köşesinde yıllarca sürecektir** yazarlık hayatı için yol böylece açılmış oldu. (s. 400)
- Bu parayla bir kamyon, küçük bir un değirmeni ya da **ömür boyu sağlam bir aylık gelir getirecek** bir bakkal dükkânı satın alınabilirdi. (s. 405)

2.2.3.6. “-r/-Ar” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- Otobüsün içindeki kalabalıktan birinin gözü değildi ama bu, çünkü **dalgali bir denizde sallanan çatanada sallanır** gibi dalgalanan yolcular karlı sokaklara ve kalabalıklara bakıyorlardı, dalgınlıkla. (s. 67)
- **Üzerinde üç taş oynayan laciverdimsi bir mermerin üzerindeki taşların duruşu hakkında yorum yapar** gibi, "Cami duvarına yaslanan ben, O olmak istiyor," diyordum kendi kendime. (s. 109)
- Yazar bunu, **biraz utanan, biraz da sofradakilerle yakınlık kurmak ister** bir tavırla söylerken, tuhaf bir şekilde gülümsediği için, Galip yazarın niyeti konusunda kararsız kalmıştı. (s. 148)
- Kendi merakını doyumak için değil de, **sözcülüğünü ettiği bir başkasının isteği üzerine aracılık eder** gibi sormuştu bu sefer. (s. 164)
- Üstelik, ben değil de, **'köşe yazarı' olduğumu daha fazla hissettirmek ister** gibi, bir köşe yazarına sorulacak soruları sorardı bana: (s. 167)
- Taksim'e doğru bir saatçinin buz tutmuş vitrininde gözükten saatlere, **sihirli oyuncaklara bakar** gibi baktılar. (s. 179)
- İçlerindeki sırdan, **sonsuz kadar geçmişte kalamayacak bir günahtan korkar** gibi korkarlardı. (s. 189)
- Dışarıda hava kararmış, odanın içinde **örümceklerle kaplı, ışıksız mahzenlerdeki küf ve ölüm kokusunu hatırlatan o elle dokunulabilir loş** ışık birikmişti. (s. 236-237)
- **Böylece sürekli eğlence arayan bir çocuktan nefret eder** gibi hikâyesiz yaşayamayan aklından nefret etti. (s. 256)
- **Kendi gövdeni rüyanda görür** gibi, seni tamamlayan birine özlemle bakmak nedir, bilir misin? (s. 344)
- Bütün gövdeyi basılı kâğıttan bir yorgan gibi saran gazetelerin açıkta bıraktığı baş, **çamurlu kirli kaldırıma bir yastığa yaslanır** gibi yaslanmıştı. (s. 395)
- Gece yarısından biraz sonra, **en son köşe yazısını Celâl'e yaraşır** bir ilham ve yaratıcılıkla kaleme aldığım çalışma masasının dumanları içinden ağır ağır kalkıp Şehrikalp Apartmanının kapısına, bomboş kaldırıma iner, beni alıp yüksek duvarlarla çevrili bir şatoya benzeyen, Beşiktaş sırtlarındaki MİT binasına götürecek polis arabasını beklerdim. (s. 405)

2.2.3.7. “-Asl” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

Kitabımızda -Asl sıfat-fiil eki taşıyan sıfat-fiil grubuna rastlanmamıştır.

2.2.4. İsim-Fiil Grubu

Bir fiile gelen “-mA, -mAk, -Iş” isim-fiil eklerinden biri ve ona bağlı olan ögeler ile kurulan kelime grubuna isim-fiil grubu denir.

Delice, isim-fiil grubu ile ilgili “-mAk, -mA ve -ş isim-fiil eklerinden birini almış bir fiil ve ona bağlı yan cümle ögelerinden oluşan kelime öbeğidir” şeklinde tanımlamıştır (Delice, 2018: 48).

Karahan, isim-fiil grupları için bir hareket ismi ile ona bağlı tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grupları olduğunu söyler (Karahan, 2016: 55).

2.2.4.1. “-mA” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu

- Celâl, bilinçaltımızdaki karanlık noktanın karakol olduğunu yazdığı yazıdan sonra, **karakoldan gelen bir polisin getirdiği bir yazıyla savcılığa ifade vermeye çağrılmıştı.** (s. 38)
- İkinci hikâyenin sonunda, kitabı hediye ettiğim ve çok sevdiğim kahraman, **hayatının sonuna kadar o polisiye romanları okumaktan başka hiçbir şey yapmamaya mahkûm olmuştu.** (s. 44)
- Rüya ağlamaklı olmalıydı; Rüya yalnızlıktan sıkılmış olmalıydı, aşağı katta, **karanlık bir arka odada gizlendiği yerden çıkması için Galip'e gözyaşlarıyla Rüya yalvarıyor olmalıydı!** (s. 54)
- Bu yeni ve düzmece hareketlerden etkilenip **kendi "evlâtlarının" saflığını bozmaktan korktuğu için atölyesinden dışarı çıkmamaya karar vermiş:** (s. 64)
- Bu amaçla, **hafızalarımızı çözeceklerini, bizi geçmişsiz, tarihsiz, zaman dışı zavallılara çevireceklerini tahmin etmek için İbni Haldun okumaya bile gerek yoktu.** (s. 117)
- Üç yıl önce, politik hayatının en hararetli günlerinde, **takma adla yayımladığı bazı politik çözümlemelerini, "dünya tahlillerini" şimdi kelimesi kelimesine Başbakan'ın ağzından duymak zevk oluyordu.** (s. 121)

- Bütün dünyasını saran bu buhrandan çıkabilmek için yazar Çok emek vermiş, kendini yeni bir sıkı düzene sokmuş, **eski düşlerinin ahengini bulabilmek için onları tek tek hatırlamaya** zorlamış kendini. (s. 149)
- Restorasyon ve tamiratında çalıştığı için caminin yeraltı dehlizlerini biliyor, **birkaç kuruş karşılığında bütün kapıları açmaya** hazır imamı tanıyordu. (s. 179)
- Bayram ziyaretlerine gittikleri o uzak teyzenin çıkardığı badem ezmeleri o kadar şekerli olurdu ki, **ısrarla tutulan bir ikincisini yemeden önce su içmesi** gerekirdi Galip'in. (s. 179)
- Hastalığımdan, bu hastalığa yakalanan ruhumdan, **bu hastalığı taşımaya** mahkûm gövdemden utanıyordum. (s. 186)
- **Görevini başarıyla yaptığını kanıtlayabilmesi** için, İstanbul'da onu teşhis edecekleri kurbanının kellesini hiç bozulmadan götürmeliydi çünkü. (s. 260)
- Bu tahmini birlikte yapmak istediğini söylediği okuyucusundan, **her zaman her durumda geniş bir okuyucu kitlesine seslenebilecek bir kişiyi gözlerinin önünde canlandırmalarını** rica ediyordu. (s. 289)
- **Telefonu fişinden çekip pencereden atmayı** düşünüyordu ki, araç çaldı. (s. 366)
- **Babaannesi Bezmiâlem Sultan'ın adının bir gemiye verilmesi** yüzünden yapılan törende, Şehzadenin tam iki okka güllü ve fıstıklı lokumu yiyerek kazandığı iddiadan sonra, aptal ağabeyinin ensesine şaplak vurduğunu yazmıştı Kâtip. (s. 378)
- **Aynı şekilde, karşı kaldırımdaki nöbetçi polisin değil müdahale etmek, vurulan bir ikinci kişi olduğunu fark bile edememesi** ilgililerce tuhaf karşılanmıştı. (s. 402)

2.2.4.2. “-mAk” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu

- İşte o günlerin birinde ben, dikenli teller içinden, **bu yeni cehennemine içine kara bir Cadillac'ı bulmak** için bir gece yarısı süzüleceğim. (s. 24)
- **Yazıları Vasıf'tan ödünç almak** için çok fazla 'mim' yapmasına gerek kalmadı. (s. 42)
- 'Geride Bıraktıklarımız' adlı programda, **Osmanlıların "bir zamanlar Balkanlar'da yaptırdıkları ve şimdi Yugoslavların, Arnavutların,**

Yunanlıların ellerine düşen eski camilerden çeşmelerden ve kervansaraylardan ağlamaklı bir dille söz ediliyordu. (s. 70)

- **Mehmet Yılmaz'ın eski Mehmet Yılmaz olmadığını kanıtlamak** için makalelerine bakmak istiyordu. (s. 72)
- **Ölülerin yerine yazı yazan hayalet yazarların ve takma adların ve kayıp kişilerin esrarına iyice girmek** niyetindeydi. (s. 72)
- Parası olmayan bir İngiliz centilmeni görünümünde ama, **para olmadan bir centilmen olmak** mümkün müdür bilmiyorum. (s. 83)
- Üstelik, **mum ışığında terzilik ede ede körleşen annenin ameliyat masraflarını karşılamak** için Celâl'in gazetede gece nöbetine kalması gerekmektedir. (s. 91)
- **İnsanın içinden doya doya seyretmek ve apaçık gözüken eğlenceli çeşitlemeleri bir bir işaret edip saymak** geliyordu. (s. 109)
- Yaza yeni hayatından memnunmuş, uzun yalnızlık yıllarından sonra, **başka birisinin yanında uyumak** ona zor gelmiyormuş, **güzel kadının nefesini dinleyerek hayâl kurmaktan, rüyalarının birbirine karıştığına inanmaktan** hoşlanıyormuş. (s. 149)
- **Celâl'in bu eve ne kadar girip çıktığını ya da burada ne kadar yaşadığını da hayalet dekordan çıkarmak** güçtü. (s. 221)
- **Çeşitli yazılarının içine serpiştirilen bu parçacıkların tarihlerini ve izlerini bulmak** o kadar çok vaktini aldı ki, masaya oturduğunda bütün bir gün çalışmış kadar yorgundu. (s. 247)
- **Öğle vakti varlığını daha önce bilmediği bir kasabada hayvani bir içgüdüyle atıştırdığı yiyecekleri de tanımakta** güçlük çekti. (s. 263)
- O zamanlar hikâyelerle hayatlar O kadar gerçektir ki, kimsenin aklına, **hangisi hayatın aslı, hangisi hikâyenin aslı diye sormak** gelmezdi. (s. 273)
- İki âlemde biri, her zaman üstün gelmiş, her zaman **iki dünyadan biri efendi, öteki köle olmak** zorunda kalmıştı. (s. 276)
- **Okuyucularıyla alay etmek ya da kandırılmış bir zavallıya eğlenceli bir işaret vermekten** başka bir şey hatırlatıyor mu bu kelimeler sana? (s. 343)
- Rüya'nın fotoğraflarına damlayan gözyaşlarını silmiyor, **burnundan nefes almakta** zorlanıyor, yerinden hiç kıpırdamadan koltukta oturuyordu. (s. 365)
- Kendisi, **yalnızca kendisi olabilmek** için öyle şiddetli bir istek duydu ki, **odadaki eşyayı kırıp dökmek, kendini bu duruma düşürenleri öldürmek** geldi içinden. (s. 366)

2.2.4.3. “-İş” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu

- Bu inancını kaybettiğinde çok şey hatırlamıştı: **Sonraları, Rüya'ya âşık olacak bir sınıf arkadaşıyla birlikte, radyodan naklen yayınlanacak bir bilgi yarışmasının davetiyesini almak bahanesiyle, evden habersiz, gazeteye ilk gidişlerini.** (s. 89)
- Okuyucularım bu 'metafizik deney'in bir çeşit uyanış, **'gerçeklere gözleri açış'** türünden öğretici bir vaka olduğunu da düşünmesinler. (s. 109)
- **Bundan önceki kayboluşunda yaptığı gibi Şems, Şam'a gitmiş olamaz mıydı?** (s. 237)
- Öğle yemeği olarak ekmek, beyaz peynir ve elma yerken aldığı notun **kâğıdın üzerinde duruşuna** tuhaf bir ilgiyle baktı. (s. 249)
- İçeride, masanın üzerinde, **eşyalarla Galip'in son gelişinden** beri hiçbir değişiklik olmamıştı. (s. 296)

2.2.5. Zarf-Fiil Grubu

Bir fiile gelen zarf-fiil ve ona bağlı olan ögeler ile kurulan kelime grubuna zarf-fiil grubu denir.

Özmen zarf-fiili, “Zarf-fiil grubu, zarf-fiil eki almış bir fiille ona bağlı olan ve ondan önce gelen ögelerden oluşur” diyerek açıklar (Özmen, 2016:123).

Karahan, zarf-fiil grubunu “Bir zarf-fiille bu zarf-fiile bağlı tamlayıcı ve tamlayıcılardan oluşan kelime grubudur” diye tanımlamıştır (Karahan, 2016: 57).

Gülsevin, “Zarf-fiil Eklerinin Cümle Sıralama İşlevi ve Bunun Söz Dizimindeki Yeri Üzerine” adlı makalesinde -(y)Ip, -(y)ArAK ve –ken zarf-fiil eklerinin zarf oluşturmalarının yanı sıra cümleleri sıralayarak bağlama işlevine de sahip olduğunu söyleyerek; -(y)Ip, -(y)ArAk veya -ken ekleriyle bağlanarak oluşturulan cümlelerin iki ayrı cümle olarak görülmesi ve “bağlanış şekilleri” ya da “yapısına göre cümleler” başlıkları altında değerlendirilip sınıflandırılması gerektiğini dile getirmiştir(Gülsevin, 2020: 135-146).

2.2.5.1. “-ArAk” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Ama Galip **karısının alnına bakarak** düşündü. (s. 11)

- **Paket kâğıdını dikkatle bir köşeye kaldırarak** sol dergileri çıkarıp dikkatle okumaya başladı. (s. 67)
- Galip, gazeteyi bir kenara atıverip **içinden gelen bir dürtüye uyarak** Celâl'i görmeye Milliyet Gazetesine gitti. (s. 88)
- **Endişeyle titreyerek, sevgiyle seyrederek** merak ediyordum. (s. 110)
- Galip, **Türkân Şoray'ın aynadaki yüzünde belli belirsiz bir endişe görerek** sustu. (s. 133)
- Takside sıkı sıkıya sarıldığı iş adamı çantası polislerin birinin elindeydi, **suçunu kabul etmişlerin tevekkülüyle önüne bakarak** yürüyordu, ama hayatından da fazlasıyla memnun gibiydi. (s. 146)
- Galip başını kaçırdığı hikâyenin anlamını **kadının anlamlı yüzünden okuyabileceğine iyimserlikle inanarak** dinledi. (s. 147)
- **Kahvedekilerin yüzlerini seyrederek** çayını içtikten sonra soğuk sokağa yeniden çıktı. (s. 201)
- Aynı anda Galip **ölümcül bir tuzağa açılan tehlikeli bir oyuna sürüklendiğini hissederek** korkmuştu. (s. 248)
- **Kervansaray kalabalığı içindeki insan yüzlerine hayretle bakarak** bir süre dinlendi ve yoluna devam etti. (s. 262)
- **Her şeyi yoluna koyabilmenin çocuksu sevinciyle koşarak** aletlerini atının tergisine yerleştirdi. (s. 264)
- **Yıllardır yapmak isteyip de kararını veremediğim şeye girişmenin zamanı olduğunu hissederek** dolabımdaki köylü elbiselerini giydim. (s. 279)
- Ama **yalnızca soğuk kış gecesinin ve karın nemli soğuğunu yüzünde hissederek** dipsiz karanlığa baktı. (s. 294)
- Galip, **kara gözlüklerinin arkasından ihtiyarın parmağının işaret ettiği yere bakarak** sustu. (s. 311)
- Kıyafet değiştirme kutusunu karıştırıyordu ki, dokuza üç kala, **bile bile geç kalmanın kahredici pişmanlık duygusuyla koşarak** evden çıktı. (s. 367)
- Voltaire'in de dediği gibi, diye azarlamışım ki, hayalimdeki bu budalayı, **birden içine düştüğüm durumu hissederek** dondum. (s. 382)
- Genç gazeteci, sabah, **ölüsü bebekler arasında bulunan genç kız gibi bu ipucunun da ilgisizliğin ya da beceriksizliğin kurbanı olmamasını dileyerek** yazısını bitirmişti. (s. 402)

2.2.5.2. “-DlkçA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Kime kaçtığını da bilmiyormuş ya da bilmek istemiyormuş, çünkü **gittiği her yerde karısıyla kendi geçmişinin izlerine rastladıkça**, karısının kaçtığı adamın ya da yerin, kendi geçmişinde bir yerde olması gerektiğini düşünüyormuş. (s. 94)
- **Merdivenlerden indikçe, birbirlerine basamaklarla açılan kapılardan geçtikçe**, tavanından sular damlayan ve içinde bir elektrik kordonuyla ona bağlı çıplak ampullerin bir çamaşır ipi gibi dolandığı odalarda yüzlerce manken gördüler. (s. 171)
- Bunu önce hayattan, sonra da **mankenlerini yerleştirecek yeni odalar açtıkça** çamurun içinde, karşılaştığı dehlizlerden öğrendi. (s. 172)
- **Bütün gücünü kullanarak evden uzaklaştıkça** kaldırımların, dükkânların, reklâm panolarındaki harflerin, trafik levhalarının yıllardır işaret ettikleri o eski anlamlarına geri döndüklerini hissetti. (s. 206)
- İşte, beklenen Kurtarıcı, 'O' ya da Mehdi, okuyucuların, mutsuzların, hikâye meraklılarının **esrarın derinliklerine gömüldükçe** kayboldukları bu noktada 'zuhur' edecekti. (s. 288)
- **Daktilonun eski ve tanıdık bir müziği hatırlatarak hareket eden tuşlarını vurdukça**, yazdıklarını çok daha önceden bildiğini ve düşündüğünü anlıyordu. (s. 295)
- Şehzadenin, kasrındaki bütün Voltaire ciltlerini yaktığını, çünkü **bu yazarı okudukça, bu yazarı hatırladıkça** kendisinden daha zeki, hazırcevap, dinsiz ve şakacı bir Fransız olduğunu, ama kendisi olamadığını yazardı Kâtip. (s. 383)

2.2.5.3. “-mAdAn” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Tarihimizin ve mezarlıklarımızın esrarına girmeden** ne bizden söz etmek mümkündür ne de Doğu'dan. (s. 83)
- **İlk cümleli bulmadan** yazı masasına oturma. (s. 84)
- Ve en kötüsü, yazının geri kalan büyük kısmına yerleşen, burunlarının dibindeki o apaçık anlamla, **birazcık sabır ve zekâ isteyen gizli ve rastlantısal anlamlar da fark edilmeden** gazete bir kenara atıveriyor. (s. 88)

- Celâl'in, **hiç kimseye haber vermeden** bir yolculuğa ya da tatile çıktığı anlamına gelebilir miydi bu? (s. 90)
- **Yolları karıştırmadan** ana caddeye kadar tek başına yürüyemezse ev sahibi yanında gelebilir miydi? (s. 121)
- Ama fazla sokulmayın, iki adım ötede durun bakalım, da çok da aman aman bir şey olmayan yazı numaramızı, **hilelerimiz anlaşılmadan** rahat rahat yapalım. (s. 122)
- Bir kış günü karısı, **üzerinde fazla durulabilecek bir bahane göstermeden** kendisini terk edince, yazar için zor günler başlamış. (s. 149)
- Böylece, insanların yüzlerini okumak için **kahvelere girme gereği de duymadan**, doğrudan Harbiye üzerinden Nişantaşı'na yürüdü. (s. 204)
- Celâl, Mevlâna'dan kendinden söz eder gibi söz ediyor, **kelimeler, cümleler arasında ilk bakışta göze çarpmayan sihirli bir yer değiştirmeden** yararlanarak, kendini Mevlana'nın yerine koyuyordu. (s. 234)
- Sanki güçlükle hatırladığı bir anıyı **unutuşun sonsuz uçurumuna düşmeden** önce son anda kurtarır gibi, sanki karanlıkta götürüldüğü karanlık bir evin adresini sonradan çıkarmaya çalışır gibi. (s. 254)
- **Uzun bir süre hiçbir şey görmeden ve eski mutlu günlerinde olduğu gibi, kafasını tedirgin edici hiçbir soruyla kurcalamadan** yoluna devam etti: (s. 262)
- "Hatırladım! Siz de benim hafıza bahçemde bir çiçeksiniz," dedi Neşati **başını okuduğundan kaldırmadan**. (s. 297)
- Hızla Tezgâhçılar Sokağına girdi, Keserciler Sokağına geçti ve uzun bir süre **sokak adlarına bakmadan** yürüdü. (s. 308)
- Adresini ver, hemen yetişip **hafızan unutuşun dipsiz kuyusuna büsbütün gömülmeden** seni kurtarayım. (s. 324)
- **Ayaklarına terliklerini geçirmeden** yürüyüp kapının altından atılan Milliyet'i aldı: (s. 397)

2.2.5.4. “-İp” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Demlenmemiş çayını içip** bayat ekmek dilimleriyle kekikli zeytinleri masada yerken, **kapının altından alıp tabağının yanına uzattığı mürekkep kokulu gazetenin uykulu kelimelerini okuyup** başka şeyler düşündü: (s. 20)

- Yemeğini beklerken, **gazeteyi masanın üzerine yerleştirip** Celâl'in pazar yazısını dikkatle okudu. (s. 113)
- **Çıplak ampullerin karla kaplı ağaçları aydınlattığı birinci avluyu geçip** caminin iç avlusuna girdiler. (s. 179)
- Çok geçmeden, **dolaptan paltosunu çıkarıp** giydi, **gazeteyi dikkatle katlayıp, köşe yazısını yırtıp** cebine koydu. (s. 194)
- **Çıraftan çayını istedikten sonra alışkanlıkla paltosunun cebinden gazeteyi çıkarıp** Celâl'in yazısını yeniden yeniden okumaya başladı. (s. 200)
- **Kalabalığın az önce seyrettiği o filmi görüp, o hikâyenin içinde kaybolup** bir başkası olabilmek istedi bir an. (s. 203)
- **Apartmanın önünden kaçır gibi çekilip** camiye doğru yürüdü. (s. 206)
- Galip, **sessiz eşyaları lambaların hüzünlü ışıkları altında bırakıp** karanlık koridordan karanlık yatak odasına gitti. (s. 208)
- Galip, **kırk yıldır aynı havagazı ve kızarmış yağ kokusuyla kokan merdivenlerden inip** kapıcı dairesine girdi. (s. 209)
- **Üzerine benim resimlerimi bastıkları için düşmanlarımın ne dedikodular çıkardıklarını çok iyi bildiğim o pembe banknotlardan bir deste çıkarıp** karanlıkta uzattım. (s. 280)
- **Aynanın karşısına geçip** yüzünün üzerindeki harfleri okumak için hazırды artık. (s. 291)
- Saat sekiz buçukta Galip, **üzerinde paltosu, ceketinin iç cebinde katlanmış üç yazı, işe giden aceleci bir aile babası gibi hızla Şehrikalp Apartmanının kapısından çıkıp** karşı kaldırıma geçti. (s. 295)
- **Kara gözlükleri gözüne takıp** Celâl'in odasından çıktı. (s. 296)
- Otuz yıllık karım **yemek masasına kısacık bir mektup bırakıp** hiçbir şey açıklamadan kayıplara karıştığında nereye gittiğini biliyormuşum; ama bunu bildiğimi bilmiyormuşum. (s. 349)
- Daha sonra, Kâtip masasından kalktı, Şehzadenin uzandığı divana yaklaştı, **dikkatle efendisine bakıp** masasına sessizce geri döndü. (s. 393)
- **Uzun süre pijamalarla masada oturup** sigara içti. (s. 397)

2.2.5.5. “-ken” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Dükkâna girip çıkanları seyrederken, gelip geçen arabaları birbirimize gösterirken** Vasıf birden heyecanlanıp rüyasında şeytanla boğuşur gibi hırıltılı korkunç bir ses çıkarınca, ben boş bulunur korkardım. (s. 13)
- **Karla kaplı Galata Köprüsü’nden geçerken** soğuğu hissetti: Boğaz yönünden sert bir rüzgâr esiyordu. (s. 70)
- **Soğuk kış gecelerinde, "Sonunda ayakta kalabildim!" derken kendime,** içimin boşalmış olduğunu da bilirdim. (s. 104)
- **Yıllardır, kendimi dışarıdan görürken** kendime çekidüzen veriyordum. (s. 107)
- **Annemin dudaklarına, sık sık benimkine benzetilen ağzına bakarken** kalakalmışım. (s. 126)
- **Elimde tavukgöğsü paketi muhallebiciden çıkarken** önce onu, sonra filmlerden öğrenilmiş kibar Batılı havasıyla karısını da öptüm. (s. 127)
- **Gözlerini kısıp uzaktaki bir noktaya bakarken** başka bir yere gittiğini, başka bir şey düşündüğünü anlayınca seni endişeyle severdim. (s. 133)
- **Galip odadan çıkarken** kadın arkasından fısıldadı: (s. 137)
- "Oyun değildi," dedi kadın, **sokağın önünden hiç yavaşlamadan geçerken** ekledi. "Sizin sokağa sapmıyorum." (s. 183)
- **Hikâyeyi ikinci defa anlatırken** masadan kalkmış, katladığı gazeteyi tekrar eski paltosunun cebine koyuyordu. (s. 193)
- Böylece, Galip, **meyve sebze halinin karmakarışık sokaklarında dalgın dalgın yürürken** bir an önce Celâl'in bütün yazılarını yeniden okuyabileceği bir yerde olmak istedi. (s. 198)
- Galip **o dönemde yazılmış okuyucu mektuplarını karıştırırken** Celâl'in bu konudan söz ettiği bir iki akşamı hatırlıyordu. (s. 223)
- **Dolabın içinden gelişigüzel çektiği eski köşe yazılarından birini okurken** "Ben de yazabilirim bunu!" diye düşündü. (s. 290)
- Gün ışıdıktan sonra, **kenarlarına vurulan tenekelerin gürültüsüyle çöp kamyonu geçerken** Galip F. M. Üçüncü'nün kitabındaki Celâl'in resmini inceledi. (s. 295)
- **En büyük korkusu Erzurum istasyonunu kaçırmak olan bu adamı yenerken** zorlandım. (s. 314)

- **Eski yazılarının birinde eski infazları ve cellatları neden tercih ettiğini yazarken** hangi gizli isteğini dile getirdiğini de biliyorum şimdi. (s. 328)

2.2.5.6. -IncA Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Evin numarasını çevirdikten hemen sonra, **Rüya telefonu açınca** Galip şaşırdı: (s. 28)
- **Türk milletini ve ordusunu kandıramayınca** kız kardeşini kandırdı. (s. 39)
- **Önünden her geçişinde yavaşladığı kitapçı vitrinlerinin birinde bir başka çift gözle karşılaşınca** ne kadar sevdiğini o an anladığı bir yakınını görmüş gibi heyecanlandı. (s. 98)
- **Prodüktörle birlikte, filmde oynayan güzel kadın da ondan bir iki sahnede gözükmesini isteyince** garson memnuniyetle kabul etmiş. (s. 156)
- Köşe yazısındaki ihtiyar gazeteci de, **bir köşe yazısında anlatılan hikâyede kendisiyle alay edildiğini görünce** sarsılıyormuş. (s. 161)
- **Basamakları aydınlatan çıplak ampullerden her birini geçince** oturuyor, sonra gene çıkıyordu. (s. 181)
- Galip **resimdeki kapı, pencere, ağaç ve baca sayısının yazıdakileri doğruladığını görünce** içindeki huzurun büyüdüğünü hissetti. (s. 200)
- **Asansör lambaları soluklaştırarak, televizyondaki görüntüyü bir an bozarak çalışınca** kadınla vedalaştı. (s. 210)
- **Turuncumsu soluk bir ışıkla oda aydınlanınca** kapıldığı şaşkınlık ve korkuyu Galip daha sonraları "serap" diye anacaktı. (s. 216-217)
- **Kocasının ayak sesleri yaklaşınca** sustu. (s. 355)
- Az önce okuduğu gazetede, bu habere, **kendisiyle hiçbir ilişkisini kuramadan bir göz attığını hatırlayınca** öfkelenildi. (s. 363)

2.2.5.7. “-DiğİndA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Eminönü'nde bindiği otobüsten Harbiye'de indiğinde** Galip, Konak Sineması'nın önündeki kalabalığı gördü. (s. 102)
- **Başımın üzerindeki raftan bir şey almak için uzandığında** yüzüne dökülüveren saçlarını severdim... (s. 132)
- Sanki **hikâyesini anlatmaya başladığında** bir kişiydi emekli asker, **hikâyesini bitirdiğinde** bir başka kişi. (s. 158)

- **Kilitle birlikte kapı karanlık bir dehlize açıldığında** Galip kadının parlayan gözlerinde hayata bağlı bir merak gördü. (s. 180)
- **Kenarları buz tutmuş sütunların gölgeleri içinden imam çıkageldiğinde** Galip dehlizden gelen sesleri dinliyordu. (s. 180)
- Çok sonra, **aradığı yeri bulduğuna inandığında, o yol boyunca büründüğü kişiliği hatırlamaya çalıştığında** kararsız kalacaktı. (s. 204)
- **Dükkânlara baka baka, kaldırımlardan geçen insanların yüzlerini okuya okuya dönüp dolaşıp tekrar Şehrikalp Apartmanının karşısına geldiğinde** çok vakit geçmişti. (s. 208)
- **Karanlıkta el yordamıyla Celâl'in odasına girdiğinde** çok vakit geçmişti. (s. 224)
- Galip, **Celâl'in otobüs ve sinema biletlerinin üzerine yazdıklarını okumaya başladığında** vakit öğleyi bulmuştu. (s. 248)
- **Adam defteri getirmeye gittiğinde** telefonu karısı aldı. (s. 355)
- **Kapının zili çaldığında** bir saattir hep aynı sigarayı içtiği duygusuna kapıldı. (s. 397)
- Konuyu ben açmıştım, çünkü **yetmiş üç yaşında artık başka hayatları özlemeyecek bir hale geldiğinde** Rüya'nın beni seveceğini biliyordum. (s. 413)

2.2.5.8. “-All” Ekinden Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Hava kararalı** çok oluyordu. (s. 113)
- Ama **Celâl o katı boşaltalı** yıllar olmuştu. (s. 202)
- "Haç?" dedi Galip bir çeşit neşeyle ve **karısını kendisini terk edeli** beri, altı gün dört saattir ilk defa hayattan tat aldığını hissederek. (s. 322)
- Oysa **buradan çıkalı** altı saat bile olmamıştı. (s. 397)

2.2.5.9. “-r... -mAz” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Yazıhaneye varır varmaz** Celâl'i aradı, ama yoktu. (s. 67)
- **Kendimi dışarıdan görür görmez** hatırlamış ve anlamıştım zaten kendimi dışarıdan görmeyi alışkanlık edindiğimi. (s. 107)
- Ama, gene de, **Taksim'e gelir gelmez**, bir otobüse binmiş buldum kendimi. (s. 124)

- Galip **büfeden soğuğa çıkar çıkmaz** hızlı hızlı Nişantaşı Meydanı'na doğru yürüdü. (s. 208)
- **Üç adres defterini bulur bulmaz** Galip oturma odasındaki koltuğa dönüp sayfalarını tek tek okudu. (s. 222)
- Ama **onları hiçbir şüpheyeye yer bırakmayacak bir kesinlikte yüzünde okur okumaz**, her şeyin basit ve anlaşılır olduğunu da düşünmüştü; gördüğü şeyi bildiğini, şaşırması gerektiğini düşündüğü gibi. (s. 292)
- Ama, **cam yeşili vitrinleri birbirini yansıtan Bedesten'in dar sokaklarına girer girmez** bu duygu kayboldu. (s. 306)
- **Taht nöbetinde beşincilikten üçüncülüğe çıkar çıkmaz** kendini okumaya vermişti. (s. 381)
- **Sabah gazetelerde haberi okur okumaz** Hâle Halalara gitmek için koşa koşa evden çıkmış. (s. 398)

2.2.5.10. “-A...-A” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- İri tenekeleri **kamyonun kenarlarına vura vura** boşaltan çöpçüler geçtikten sonra, Galip listeyi daha fazla uzatmamak için, yeşil tükenmez kalemle birlikte bugün giyeceği ceketinin iç cebine sıkıştırdı. (s. 57)
- Saim telefon ettiğinde Galip, **insanın ayak basmadığı bir kentin haritasına baka baka** ne kadar değişebileceğini merak ediyordu. (s. 100)
- Celâl'in bu hikâyeleri her seferinde başka bir şeye işaret de etseler tıpkı çocuk dergilerindeki bulmacalar gibi, Galip'e **birbirine açılan kapılardan geçe geçe** bir hedefe yaklaştığı duygusunu veriyorlardı. (s. 198)
- **Buzda kayan lastik ayakkabılarına baka baka** yürüyen soluk elbiseli genç kızın yüzünde telâşın ne olduğunu bildiği yazılıydı. (s. 201)
- **Dükkânlara baka baka, kaldırımlardan geçen insanların yüzlerini okuya okuya**, dönüp dolaşıp tekrar Şehrikalp Apartmanının karşısına geldiğinde çok vakit geçmişti. (s. 208)
- Sessizce, geriye merdivene doğru yürüyüp, **denetleyemediği bir heyecanla parmaklarının ucuna basa basa** iki katı çıktı. (s. 210)
- **Kör karanlıkta başka eşyalara da çarpa devire** telefona doğru koştu. (s. 215)
- O zamanlar, atlı tramvaylar o kadar yavaş giderdi ki, hareket ederken inip binebilirdiniz, Boğaz vapurları o kadar ağır yol alırdı ki, bazı yolcular bir

iskelede iner, ıhlamur, kestane ve çınar ağaçlarının altından güle konuşa öteki iskeleye kadar yürür, iskele kahvesinde bir çay içtikten sonra, ancak yetişen aynı vapura binip yollarına devam ederlerdi. (s. 376)

- **Dolmabahçe Sarayı'nın harem dairesinin kapılarını açma kapaya,** merdivenlerinden ikişer ikişer atlaya atlaya kendisini kovalayan ağabeyi Reşat'tan kaçarken küçük Şehzadenin kapıyı suratına kapadığı zenci harem ağasının bayıldığını yazmıştı Kâtip. (s. 378)

2.2.5.11. “-DI MI” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Uykusu kadar hafızasının cennet anılarına da kavuştu mu,** ihtiyar eczacı hiç uyanmadığı için, bir Türk, en sonunda bir şey icat etti heyecanına kapılan kamuoyu bunu hiç öğrenemedi. (s. 123)
- **Hava karardı mı, kapılar kapandı mı, lambalar yandı mı** ben senin bizim kapının arkasında oturduğun köşeyi düşünürdüm: Küçükken ayrı katlarda, büyükken aynı kapının arkasında. (s. 302)

2.2.6. Tekrar Grubu

Anlamı pekiştirmek, anlatımı zenginleştirmek için aynen tekrar eden, eş veya zıt anlamlı iki sözcükten oluşan kelime grubuna tekrar grubu denir.

Karaağaç, sözcük grubuna yineleme öbekleri ismini vererek, “Bir varlığı veya bir eylemi karşılamak üzere eş görevli iki sözün oluşturduğu söz öbeğidir” diyerek tanımlar (Karaağaç, 2017: 195).

Aktan tekrar grubunu; “Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynen tekrar edilen, anlamları birbirlerine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran birden fazla kelimeye tekrar grubu denir” şeklinde açıklamıştır (Aktan, 2016: 27).

2.2.6.1. Aynı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu

- Rüya'nın arkadaşlarını **tek tek** aradı. (s. 68)
- Öteki, Avrupalıların 'Noel Baba' dedikleri bin yıllık amcanın uyluk kemiğinden yontulmuş sihirli tavla zarlarını satabilmek için **köy köy, kahve kahve** bütün Doğu Anadolu'yu katırıyla dolaşıyordu. (s. 69)

- Galip **ağır ağır** mutlu ve çekici bir uykunun içine gömüldü. (s. 70)
- Tabutun mezara indirilişi dünkü kar fırtınasının tam ortasına rast geldiği için imam dua faslını **hızlı hızlı** geçti; üzerine **çabuk çabuk** toprak attık. (s. 80)
- "**Gizli gizli** açıp okuyor musun?" dedi magazin yazarı. (s. 93)
- 'Göz'ün bana sunduğu **pırl pırl** manzaradan hoşnuttum. (s. 108)
- İnsanın içinden **doya doya** seyretmek ve apaçık gözüken eğlenceli çeşitlemeleri **bir bir** işaret edip saymak geliyordu. (s. 109)
- Ama fazla sokulmayın, iki adım ötede durun bakalım da çok da **aman aman** bir şey olmayan yazı numaramızı, hilelerimiz anlaşılmadan **rahat rahat** yapalım. (s. 122)
- Dudağının kenarında, karakolun cephesini her türlü baskına karşı **ışıl ışıl** aydınlatan lambaların parlak ışığının yansıdığı koyu kırmızı bir kan izi vardı, ama silmiyordu. (s. 146)
- Nefesinden **bol bol** rakı içtiği anlaşılıyordu: (s. 147)
- Daha sonra, hikâyesinin bazı şüpheler, hatta **yer yer** gülümsemelerle karşılandığını gören kadın, öfkelenerek, anlattıklarının gerçek olduğunu söyleyip içeri seslendi: (s. 153)
- Sinemalardan **dalgın dalgın** çıkan kederlilerin, kalabalık caddelerde, gürültülü kahvehanelerde **kıpır kıpır** kıpırdanan mutsuzların, yerine geçmek istedikleri asıllarının hayaletleriyle sabah akşam huzursuz edildiklerini bilirdim. (s. 187)
- Eşyalar artık sırları **kolay kolay** çözölemeyecek bir dünyanın hiç de dost gözükmeyen tehlikeli işaretleriydiler. (s. 231)
- Galip bazan sayfaları **hızlı hızlı** çeviriyor, bazan bir fotoğrafa **uzun uzun** bakıyordu: (s. 254)
- Dünyaya **sıkı sıkı** bağlı olanlar ve celladına kin duyabilecek kadar yüzeysel olanlarda görülen bir tepki. (s. 259)
- Dağ eteklerinde kurulmuş on evlik küçük köylerin, cami kapılarında **sıra sıra** dizilen boş ayakkabıları hatırlattığını ilk defa anlıyordu. (s. 261-262)
- Kafa **parça parça** olmuştu, ama ağlamıyordu artık. (s. 264)
- Akılının bir köşesinde kıpırdanarak, **yavaş yavaş** büyüyerek bütün gövdesini saracağa benzeyen bir sessizlik vardı. (s. 266)
- Akvaryumla evlerimizdeki televizyonları **sık sık** karşılaştırdın. (s. 314)
- Senin izine rastlamak için bütün şehri **karış karış** gezdiğim bu bir haftada yapılması gereken tek şeyin bu olduğunu anladım. (s. 343)
- **Tatlı tatlı** ne güzel kaynatıyoruz, bak. (s. 348)

- Hâle Hala'nın kedisi Kömür, halının kenarına uzanmış, **dalgın dalgın** Vasıf ı süzüyordu. (s. 399)
- Şehir ne kadar boş, hareketsiz ve karanlıksa, şato da o kadar civcivli, hareketli ve **şıkır şıkır** olurdu. (s. 405)
- Bir şey aramadan, **konuşa konuşa** ve **boş boş** vitrinlere bakacaktık. (s. 412)

2.2.6.2. Yakın Anlamli Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu

- Köşe yazarlarımızı bile, dirsekleştığımız vapur iskelelerinde, kucak kucağa yuvarlandığımız otobüs sahanlıklarında, harflerin tir tir titrediği dolmuş koltuklarında **yarım yamalak** okuyoruz. (s. 22)
- Dolapların çoğunu kapamış (kapaklarını tekmeleyerek), çekmecelerini itmiş, ortalıktaki **ıvır zıvır** eşyasını yerlerine koymuş, terk mektubunu da, hiçbir kararsızlık geçirmeden bir kerede yazmıştı: (s. 52)
- Bu yüzden **kılık kıyafet** devrimini icat etmişler, sakallarını tıraş etmişler, dillerini ve harflerini değiştirmişler. (s. 62)
- Sonra eski eşyalarının, **kırık dökük** masasının, soluk perdelerin, kâğıtlarının, kitaplarının arasında aşağı yukarı yürüdü. (s. 111)
- Sonraki günlerde şurada burada karşısına çıkarak, yalnızca Celâl'i bulmak için değil, başka bazı **ufak tefek** işlerden de geniş çevresi sayesinde -emekli askerdi- ona ve İngiliz gazetecilere yardım etmiş. (s. 157)
- **Çat pat** İngilizcesiyle bir iki kelime söylemekten pek hoşlanıyormuş. (s. 157)
- Ama korkutucu olan şey, nesnelerin bir de başka bir anlama işaret ettiklerini Galip'in **açık seçik** hissetmesiydi. (s. 198)
- "Cadde daracık, kaldırımlar da **eğri büğrüy**müş meğer!" (s. 205)
- Karşı kaldırıma geçip aynı yolu bir kere daha gerisin geri yürüdükten sonra, gene karşıya geçip **tek tük** ıhlamur ağaçlarının ve reklâm panolarıyla balkonların altından camiye kadar yürüdü. (s. 205)
- Dün ilk gördüğünde aklına takılan bir yıllığı koridordaki dolaptan alıp, akşamları **yorgun argın** buraya döndüğü zaman Celâl'in oturduğu koltuğa oturdu. (s. 253)
- Aynı günlerde, daha **doğru dürüst** bir Fransızcası olmayan bu adam, ihtilâlden sonra dışişleri bakanı olacağı söylentisini de yaydığı için, bu balonlardan birini söndüreyim dedim. (s. 299)

- Öyle Celâl gibi her gece saatlerce makyaj yapmaya, farfaralı tuhaf elbiseler ya da **yırtık pırtık** dilenci esvapları edinmeye gerek yok hiç. (s. 300)
- Çünkü Osmanlı tahtına oturduktan sonra milyonlarca, milyonlarca zavallının hayatını düşünmesi gereken bir kişinin, düşüncesinin orta yerinde birdenbire çocukluğunda yediği bir kâse çileği ya da beş para etmez bir harem ağasının **saçma sapan** bir sözünü bulması dehşet verici bir şeydi. (s. 385)
- Bir zamanlar bu ülkedeki talihsiz insanların sırtlarında ürpermeler uyandıran, tüylerini diken diken eden, hafızalarını **allak bullak** karıştıran ve onlara atlıkarıncalı, salıncaklı eski bayram günlerini hatırlatır gibi gelecek güzel günleri sezdirenen yazılar yazmıştın. (s. 326)

2.2.6.3. Zıt Anımlı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu

- Bu ikinci filmi daha iyi canlandırabilmek, Suzan Yengeye inandırıcı bir atmosfer sunabilmek için, koridorda **aşağı yukarı** yürüyerek 'efekt' bile yaptı. (s. 58)
- Yazıları **sağa sola** yollanmış haberlerle doludur, özel küçük haberlerle. (s. 95)
- Sonra eski eşyalarının, kırık dökük masasının, soluk perdelerin, kâğıtlarının, kitaplarının arasında **aşağı yukarı** yürüdü. (s. 111)
- Tıpkı nefes alıp verişlerinde farkında olmadan kurulan ve alçakgönüllü bir müziğin **iniş çıkış**larını hatırlatan ahenk gibi. (s. 149)
- Sinemalardan dalgın dalgın çıkan kederlilerin, kalabalık caddelerde, gürültülü kahvehanelerde kıpır kıpır kıpırdanan mutsuzların, yerine geçmek istedikleri asıllarının hayaletleriyle **sabah akşam** huzursuz edildiklerini bilirdim. (s. 187)
- Eline kâğıt kalem alıp bir şeyler döktürebilen, bu döktürdüklerini de başkalarına **iyi kötü** okutabilen kişi, biraz olsun kurtulmuş sayılır bu hastalıktan. (s. 245)
- Törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır diye öldürmeden önce kurbanlarına işkence eden Beyoğlu haydutlarının geleneksel yöntemlerini düşün, iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin **siyah beyaz** orijinallerinin üzerine fırçayla renk süren gazetedeği rötuşçuların göğü neden hep Prusya mavisine ve çamurlu topraklarımızı niye hep İngiliz çimeni yeşiline boyadıklarını düşün. (s. 353)

- Rüya'nın eve bir an **gelip gittiğine** ilişkin bir iz de yoktu hiçbir yerde. (s. 396)

2.2.7. Edat Grubu

Edatlar, tek başına anlamı olmayan ancak geldiğı sözcük gurubuyla anlam ifade eden yapılardır. Edat grupları, çekim edatının isme gelerek oluşturduğu kelime grubudur.

Aktan, edat grubunu şu şekilde tanımlamıştır: “Yalnız başlarına anlamları olmayan, isim ve isim soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağılı bulunan, dil bilgisi bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlenin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlere edat grubu denir” (Aktan, 2016: 33).

Karahan, edat grubunu “Bir isim unsuru ile bir çekim edatından meydana gelen kelime grubudur” şeklinde tanımlamıştır (Karahan, 2016: 62).

Ergin, edat grubunu “Edat grubu bir isim unsuru ile bir son çekim edatının meydana getirdiğı kelime grubudur” şeklinde tanımlamıştır (Ergin, 2020: 387).

Banguoğlu, edat grubunu “takı öbeğı” terimi ile ifade etmiş, “Takıların geldiğı isimle birlikte teşkil ettikleri belirtme öbeğine takı öbeğı deriz” tanımını yapmıştır (Banguoğlu, 2019: 386).

2.2.7.1. “ile” ile Kurulan Edat Grubu

- **Rüya ile** konuştuktan sonra, Galip'i ilk, ev sahibiyle mahkemelik olan bir kiracı aradı. (s. 29)
- Burada, bu evde, on yıl önce **Rüya Hanım ile** bütün içtenlikleriyle inandıkları bir dava için takma adlarla, sahte kimliklerle yaşamaya çalışmışlardı (Galip tırnaklarına bakıyordu arada bir). (s. 118)
- Celâl'e göre kırk beş yaşlarındaki Mevlâna'nın o yağmurlu gün gerçekten **böyle bir 'ruh' ile** karşılaşmaya, kendi suretini yüzünde göreceğı birisine ihtiyacı vardı çünkü. (s. 233)
- Gazetede, yazı işleri müdürü, **'servis şefleri' ile** toplantıdaydı. (s. 296)
- Çocuklar da **başkalarını taklîd ile** söze başlamazlar mı? (s. 302)
- Taksim'de bir kere daha otobüs değıştirdikten sonra **yanında oturan ihtiyar ile** konuşursa, bir başka kişiye dönüşebileceğı, belki de böylece peşindeki gölgeden kurtulabileceğı aklına geldi. (s. 310)

- Ekmek, tarama, dil ve muzla karnını doyurduktan sonra, **gerçek dünya ile** olan bağlarını daha da sağlamlaştırmak için yarıda bıraktığı işlerini yoluna koymak istedi. (s. 363)
- Bir gürültü oldu; **İhlamur yönünden gelen 54 model bir Dodge araba ile** Nişantaşı'na doğru çıkan Skoda marka eski bir belediye otobüsü köşede az daha çarpışacaklardı. (s. 368)

2.2.7.2. “için” ile Kurulan Edat Grubu

- **Celâl'e telefon etmek için bir bahane bulduğu için** sevinçliydi. (s. 30)
- **Uykusuz geçecek gece için** okuma hazırlığı! (s. 42)
- Çağrışım: Rüya, Galip'in **polisiye romanlara katlanamadığı için** elini sürmediğini bilirdi. (s. 51)
- Meraklı koca Galip, **karısını telefona çağırmak için** koridordan içeri gidiyor ve onu yatakta tekrar mışıl mışıl uyurken buluyor. (s. 58)
- **Yıllarımı vererek çözdüğüm tuhaf bir esrarı aradığın şeyle ilgili gördüğüm için** sana anlatacağım. (s. 76)
- Birden masasına oturdu, gıcırdayan sandalyesinin üstünde kıpırdandı ve **kaptığı bir dolmakalemle boş bir kâğıdın üzerine bir şeyler yazmak için** eğildi. (s. 111)
- **Şoför daha fazla gidemeyeceğini söylediği için** Sinanpaşa'da arabadan inip yürüdü. (s. 114)
- **Galatasaray'da taksiden indiğinde siyah beyaz filmlerden çıkma adamlar hiçbir şey konuşmadığı için** pişmandı. (s. 129)
- **Kimse Albertine'i tanımadığı, kimse Proust'u bilmediği için** bu kadar sefil ve acıklı bizim ülkemiz, diye düşünürdü ihtiyar gazeteci. (s. 159)
- **Başımdan savmak için** başka bir zaman gelmesini söyledim. (s. 163)
- **Bir anda torbaların üzerindeki kelimelerin, harflerin 'öteki gerçeği', 'asıl gerçeği' gösterecek işaretler olduğunu hissettiği için** umutlandı. (s. 195-196)
- **Numaranı rehberden çıkarmak için** dilekçe vereceğine bir takma adı keyifle uydurmuşsun sen. (s. 218)
- **Ulaşabileceği bütün ipuçlarına açık olmak için** apartman dairesine girdiği akşam fişten çektiği telefonu gene fişine taktı. (s. 247)

- Başka bir sayfada, **Kanuni Süleyman'ın sürgün emrine boyun eğmediği için** yakılan Hurufiler de aynı çocuksu çizgilerle ve aynı dehşet ifadesiyle resmedilmişlerdi. (s. 272)

2.2.7.3. “kadar” ile Kurulan Edat Grubu

- Galip **hava kararına kadar** yazıhanede çalıştı. (s. 68)
- Bu ara, Galip masadan kalktı, eve, Rüya'ya telefon etti ve belki **gece geç saatlere kadar** Saim'de çalışacağını, beklememesini, uyumasını söyledi şefkatli bir sesle. (s. 74)
- Celâl Beyin, kim bilir hangi buhranla kapandığı bir evde, en azından, **edebi sırlarını ve vasiyetini verecek kadar** kendini yakın hissettiği birileri vardır, değil mi? (s. 96)
- Yolları karıştırmadan **ana caddeye kadar** tek başına yürüyemezse ev sahibi yanında gelebilir miydi? (s. 121)
- "Tabii ki söylerim selâmını," dedim, ama **arabaya binene kadar** da unutmuşum. (s. 122)
- **Bakırköy tren istasyonuna kadar** yürümeye karar verdi. (s. 128)
- **Ceketini boynuna kadar** düğmeleyerek palto niyetine giymişti. (s. 129)
- **Kocam ölünceye kadar** sürdü bu hastalık. (s. 186)
- **Geç saatlere kadar** çalışan iki iş yerinde yanan soluk, ruhsuz lambalar. (s. 188)
- **Yürürlerken bastıkları kaldırım kadar** bütün dünyayı da olağan karşılıyorlardı, ama iyice yerleşmiş değildiler bu dünyaya. (s. 195)
- Rüyasını yordurmak için gittiği Kasımpaşa'daki bir yorumcu, ona, **hayatının sonuna kadar** yazı yazacağını söylemişti. (s. 197)
- **Prences Mariya'yı içinizde iyice hissedene kadar** onun yola çıkışındaki hüznü düşünün, geri dönüşündeki, dönüşte yaptırıp içine kapandığı Haliç kıyısındaki kilisede geçen günlerini düşünün. (s. 227)
- Çok geçmeden harfler, **Galip'e onları daha önceden neden fark edemediğini düşündürtecek kadar** belirginleşmiştiler. (s. 291)
- **Bir başkası olmak istemeyecek kadar** bir başkası gibi hissediyordu kendini. (s. 311)

- **Taklitle, maskeyle yetinemeyecek kadar** mutsuz olduğu gecelerde yazdıklarını ben daha iyi bilirim, ama yaptıklarını sen daha iyi bilirsin, kardeşim benim. (s. 319)
- Hayır, **hiçbir zaman o yazıları kendimin yazdığını sanacak kadar** kendimden geçmezdim. (s. 345)

2.2.7.4. “gibi” ile Kurulan Edat Grubu

- Üstelik, Dededen çözüp bağıladığı beyaz örtü çok büyüktü, **boynunu boğacak gibi** sıkıttığı yetmiyormuş gibi, **bir kız eteği gibi** diz kapaklarının altına kadar da uzanıyordu. (s. 19)
- Galip göğsüne bir yumruk attı ve **boğulurcasına öksürür gibi** yaptı: Öksürüklü hasta! (s. 41)
- **O elbiseyi giyen "ötekiler" gibi** olabilme hayaliymiş asıl satın almak istedikleri. (s. 62)
- "Celâl Bey günlerdir yok!" dedi tıpkı **yazısının köşesindeki fotoğrafında görülen buldog köpeği gibi** asık bir suratla. (s. 90)
- Adam **karısının kaçtığı kişiyi bilemiyormuş gibi** yapsın. (s. 95)
- Galip'e filmi tek başına seyrediyormuş, **gördüklerini kendinden başka kimse görmüyormuş gibi** geliyordu. (s. 103)
- Böyle durumlarda bir fincan kırılır ya da **soba devriliverecekmiş gibi** olur. (s. 126)
- Galip, **İstiklâl Marşı'nı söyleyecekmiş gibi** ayağa kalktı: (s. 134)
- Bu bilgileri, böyle yerlerden **alaycı bir dil kullanıyormuş gibi** yaparak söz eden sanat dergilerinden Rüya edinirdi. (s. 146)
- Uğraşa uğraşa uyuduğu uykularından kâbuslarla uyanıyor, eski kimliğiyle de, yeni kimliğiyle de bir huzur bulamadan, ikisi arasında **evinin yolunu şaşırmış bir sarhoş gibi** boşu boşuna dolanıyormuş. (s. 150)
- Hikâyedeki ihtiyar gazetecinin de, **gerçek ihtiyar gazeteci gibi** bir tekir kedisi varmış. (s. 161)
- Gözleri, **Galip'in ona ilk dikkat ettiği zamandaki gibi** tehlikeli bir ışıkla parladı bir an. (s. 185)
- **Bir bulmacanın sonuna varan sabırlı oyuncu gibi** her şeyin artık kolayca yerli yerine yerleşmek üzere olduğunu hissediyordu. (s. 197)

- Daha sonra Celâl'in otuz yılda biriktirdiği yüz fotoğraflarına, **içinde yaşamak istediği o yeni âlemin görüntüleriymiş gibi** bakabileceğini düşünerek koltuğa oturdu. (s. 257)
- Üstelik o aydınlık gecede **her gerçek kişinin yapacağı gibi** o da bizi görmüştü. (s. 283)
- Çevrede dikkatini çekebilecek şüpheli birisi yoktu, ama **ağır ağır yaklaşan durdurulmaz bir felâket gibi** duygu Galip'i hemen sardı. (s. 306)

2.2.7.5. "sonra" ile Kurulan Edat Grubu

- **"Senin için puf böreği yapacağım," dedikten sonra** telefonu kapatmıştı. (s. 31)
- **Lokantadan çıktıktan sonra** kendisini Bakırköy'e, Sinan Paşa'ya götürecek bir taksi buldu. (s. 113)
- Yalnızca beyazlar giyen bir şeyh tanıdı, ama **onu tanıdıktan sonra** bembeyaz bir rüya görmüştü. (s. 120)
- Berber bu şakayı istediği bir cevap gibi **dikkatle dinledikten sonra** ikinci sorusunu sordu. (s. 164)
- **Şems'in kaybolmasından ya da öldürülmesinden sonra** Mevlâna öbür müritlerinin isyanına rağmen, bu sefer iyice bilgisiz, özelliksiz bir kuyumcuyu kendine halife tayin etmişti. (s. 232)
- Ama, sanıldığı gibi, **Şemsi Tebrizi'nin ortaya bir soru atmasıyla başlayan o ünlü 'diyalog'dan sonra** Mevlâna bu adamın bir bilge olduğunu hemen anladığı için değildi bu. (s. 232)
- Babanı sevmediğini ve **yeni karısıyla Afrika'dan döndükten sonra** sığıştığını çatı katından seni attığını da biliyorum. (s. 252)
- Her birini yeni bir zafer olarak gördüğü bu ilişkilerinden sonra, bizlere gelir, **ihtilâl gününden sonra** oturacağı koltuk konusunda pazarlık ederdi. (s. 298)
- **Uzun bir çabadan sonra** dudakları iyice parçalamış, ama ağzı belli belirsiz ve yıllık da olsa gülümsetmeyi başarmıştı. (s. 264)
- **Uzun süren bir oyundan sonra** Yavuz onu yenmiş. (s. 286)
- **Gözünde kara gözlüklerle Milliyet binasından çıktıktan sonra** Galip yazıhanesine doğru değil, Kapalıçarşı'ya doğru yürüdü. (s. 305)

- **İyice boşalan hafızamda kalmış son kırıntılardan da kurtulmak için yazdığım şu son birkaç yazıdan sonra** bu yazı işinden elimi eteğimi bütün bütün çekeceğimi de sana söylemiş miydim? (s. 343)
- Aradıkları kişi, **akşam yemeğinden sonra** televizyona bakan İngiliz seyircilerin, dertleriyle dertlenecekleri, hüznüyle hüzünlenecekleri ve hikâyelerinden etkilenecekleri bir yabancı değil mi? (s. 371)
- İngiliz gazeteciler ve İskender, **sıkı bir gösteriden sonra** usta bir oyuncuyu alkışlayan seyircilerin içtenliğiyle çabuk çabuk Galip'i alkışladılar. (s. 375)
- Defteri, Celâl Salik'e, Kâtibin bir akrabası getirmiş, bu yazı, **köşe yazarımızın ölümünden sonra** kâğıtları arasında bulunmuştur. (s. 393)

2.2.7.6. “önce” ile Kurulan Edat Grubu

- Akşam yediye doğru Galip, **boşalan handan çıkmadan önce**, adını değiştirmek isteyen bir müvekkilinin dosyasına sokak lambalarının ışığında bakarak tuhaf adı buldu. (s. 31)
- **Kapının zilini çalmadan önce** Galip, "Bu akşam üç kere telefon edenin o olup olmadığını Rüya'ya soracağım!" diye düşündü. (s. 35)
- Başka bir soru üzerine Galip, bir uykudagezerin dalgınlığıyla, bazı sabahlar, **Rüya yatağından kalkmadan önce** evden çıktığını söyledi. (s. 182)
- Yanındaki ay çekirdeği kabuklarından, bir seyyar satıcının **Galip'ten önce** masada oturanlara bu koninin içinde ay çekirdeği sattığı anlaşılıyordu. (s. 200)
- Bahar sabahı, cellat **şehre girmeden önce** bir su kıyısında atından indi ve kuşların neşeli cıvıltıları arasında abdest aldı, namaz kıldı. (s. 259)
- **Boğmadan önce** kurbanının yüzüne bir kumaş örttü. (s. 259)
- Vaktin çoktan geldiğine karar vermişti, ama gene de **harekete geçmeden önce** kendini biraz daha tuttu. (s. 290)
- Cesedin, **üzerine gazeteler örtülmeden önce** çekilmiş bir fotoğrafını yayımlamışlardı. (s. 397)

2.2.7.7. “doğru” ile Kurulan Edat Grubu

- **Akşam yediye doğru** Galip, boşalan handan çıkmadan önce, adını değiştirmek isteyen bir müvekkilinin dosyasına sokak lambalarının ışığında bakarak tuhaf adı buldu. (s. 31)

- Ama **yazıhanesine doğru** yürümeye başlar başlamaz, ensesinde aynı 'göz'ün bakışını hissetti. (s. 99)
- Küçük bir mahalle camiinin duvarı, **hiç sonu gelmeyecek bir karanlığa doğru** uzanıyordu. (s. 106)
- **Cümlelerin sonuna doğru** dudaklarının kenarlarını hafifçe büzüyor, kelimelerle birlikte gözü de kâğıdın üzerinde titreyerek ilerliyordu. (s. 111)
- Olaysız geçen hayatında tek sarsıntı, Marcel Proust'un geçmiş zamanın peşine düştüğü o okumakla bitmeyecek kitabını **ömrünün sonuna doğru** okumaya başlamasıymış. (s. 158)
- Şimdi, kesin amaçlı, kararlı kişiler gibi bir esrarın, **yıllarca inceden inceye uğraşarak hazırlanmış bir kumpasın kalbine doğru** yürüyor... (s. 205)
- Sonra, aynı kaldırımlarda bir de **öteki yöne doğru** yürüdü. (s. 205)
- Galip büfeden soğuğa çıkar çıkmaz hızlı hızlı **Nişantaşı Meydanı'na doğru** yürüdü. (s. 208)
- **Sekiz buçuğa doğru** kaldırımda dikildiği yerden kendi evine döndü. (s. 208)
- Aralarında benim Chevrolet'in de olduğu siyah ve lacivert arabalara binip bir anda **Galata'nın karanlıklarına doğru** kayboldular. (s. 282)
- Trafik sıkışınca kalabalık otobüsün koltuklarında oturanlar ve tutunma demirlerine asılanlar **pencerelere doğru** uzanarak kanlar içindeki ölüyü korkuyla, dehşetle, sessizce seyrettiler. (s. 311)
- O günlerde yeniden yapraklanan kestane ağaçlarıyla birlikte ben de kederli bir kişiden yavaş yavaş **öfkeli bir kişiye doğru** evriliyordum. (s. 405)
- Sonra, **sabaha doğru** acıyla Rüya'yı hatırlıyor ve masadan kalkıp uyanmakta olan şehrin karanlığına bakıyor. (s. 414)

2.2.7.8. “göre” ile Kurulan Edat Grubu

- **Haritadan anlaşıldığına göre**, şimdi her biri bir Kurtuluş Savaşı kahramanının adını taşıyan sokaklarla bölünmüştü tepe. (s. 101)
- **Tarihin simetrilerle konuştuğu tartışmasız bir gerçek olduğuna göre**, şimdi biz mutluluğumuz kadar uzun sürecek bir mutsuzluğa hazırlanmalıydık vs. (s. 117)
- Galip Bey'in odada rastlantısal olarak gördüğü her şey de **bu amaca göre** düzenlenmişti. (s. 119)

- **Yazarın anlattığına göre**, uzun yıllar, kendi evinde, kendi başına, hiç kimseye göstermediği, gösterse de kimsenin yayımlamayacağı romanlar, hikâyeler yazmış bu adam. (s. 148)
- **Çoğuna göre** tabii ki, aşk idi bu neden; garson kendine ya da kendinde gördüğü dünyaya ya da 'sinema sanatı'na âşıktı. (s. 157)
- **Kapının altından atıla atıla biriken Milliyet gazetelerinin en eskisinin tarihine göre**, Celâl, Rüya'nın kaybolduğu gün bu daireye gelmişti. (s. 220)
- **Celâl'e göre** hiç de anlaşılamayacak bir davranıştı bu. (s. 232)
- **Öldürüldüğünü çok iyi bildiği Şems'i aramadığına göre**, Mevlâna şehirde başka bir şey yapıyor olmalıydı, ama neydi o şey? (s. 239)
- Çünkü en sonunda **güzel oyunun kurallarına göre** herkesin yüzünde vardı bu harfler. (s. 292)
- Görevle Anadolu'ya ilk gittiği zaman, demek ki teğmen rütbesindeyken, **Hamit Kaplan'ın gençlik güreşlerini izleyebildiğine göre**, Celâl'in yaşlarında olmalıydı. (s. 295)
- **Otuz küsur yıl boyunca, hiç sektirmeden günde ortalama sekiz küsur sayfa çıkardığına göre**, yüz bin sayfa ya da üç yüz otuz üç sayfalık üç yüz cilt kitap eder. (s. 320)
- **Celâl'in resminin altında yayımlandığına göre** Celâl'in cümleleri olmalıydı bunlar. (s. 362)

2.2.7.9. “beri” ile Kurulan Edat Grubu

- **Sütunlarımızı her kesimden, her sınıftan, her cinsten insanımızın sorunlarına pervasızca açtığımızdan beri** okuyucularımızdan ilginç mektuplar alıyoruz. (s. 60)
- O da bu mutsuzlara senin **yıllardan beri** onları kandırdığını, umut değil, onlara yalan aşıladığını, aslında O değil Deccal olduğunu söyleyecek. (s. 145)
- İçeride, masanın üzerinde, **eşyalarla Galip'in son gelişinden beri** hiçbir değişiklik olmamıştı. Celâl'in masasına oturup acele acele çekmecelerini karıştırdı. (s. 296)
- Cibali tütün depolarının eski ve korkutucu binalarına vardığında Galip, **yüzündeki harfleri okuduğundan beri** bildiği cevabı kendi kendine verdi: (s. 309)

- Sen **çocukluğundan beri** birlikte oynadığın bir kızı sevmek nedir, hiç düşünebilir misin? (s. 344)

2.2.7.10. “üzere” İle Kurulan Edat Grubu

- **Bir sayfayı doldurmak üzere** olduğunu görünce yazdıklarını okudum ve derin bir acıyla irkildim. (s. 111)
- **Bir bulmacanın sonuna varan sabırlı oyuncu gibi her şeyin artık kolayca yerli yerine yerleşmek üzere** olduğunu hissediyordu. (s. 197)
- Bu yazıda Celâl bazı haritaların üzerinde hazinelerin, bazı Frenk gravürlerinde ise **padişahımıza suikast yapmak üzere** İstanbul'a gelmiş bazı çılgın düşmanlarımızın işaretlendiğini yazmıştı. (s. 256)
- **Sokağa çıkma yasağının başlamak üzere** olduğunu, canını sokakta bulmadığını söyleyip beni Kabataş'a bıraktı. (s. 281)
- Ona **Celâl'i bulmak üzere** olduğunu anlatacak, İngiliz televizyoncularının daha ne kadar İstanbul'da olacaklarını soracaktı. (s. 363)
- Otobüs birden gazlayınca, **belki de birbirlerini bir daha hiç görmemek üzere** kaybettiler. (s. 368)
- İskender, **ünlü köşe yazarının önemli, çok önemli tarihi bir demeç vermek üzere** burada bulunduğunu tekrarladı. (s. 374)
- Elinde **bir gazete parçasına sarmak üzere** olduğu küçük bir bebek vardı. (s. 400)

2.2.7.11. “rağmen” ile Kurulan Edat Grubu

- **Sözlerinin sofradakilerin çoğunda bir hayâl (hasta yatağında yatan zavallı Rüya!) uyandıracağını bilmesine rağmen**, hemen şu dilsel konunun açılacağını da tahmin etmişti: (s.36)
- **Çok az polisiye roman okumasına rağmen** Galip bu romanlar hakkında sık sık atıp tutardı: (s. 99)
- Bütün öteki hikâyeler gibi, Galip'in anlattığı hikâyede de **onca hüznüne rağmen** dinleyicileri birbirlerine bağlayarak neşelendirmişti. (s. 162)
- Galip, kadının kendisiyle sizli bizli konuşmadığına dikkat etti önce, sonra **güzelliğine rağmen** üzerindeki ağır paltosu ve o anda başına sardığı başörtüsüyle, uzak bir teyzeye benzediğine. (s. 179)

- Galip **bütün iyi niyetine rağmen** iyi hatırlayamadığı benzerine yakınlık duyamadı. (s. 185)
- Bu zaferi, Rüya dışında bütün aileden saklamasını ve **ana caddede yaşamasına rağmen** izini kimseye belli etmemesini de Galip tam Celâl'e göre buldu. (s. 207)
- Şems'in kaybolmasından ya da öldürülmesinden sonra Mevlâna **öbür müritlerinin isyanına rağmen**, bu sefer iyice bilgisiz, özelliksiz bir kuyumcuyu kendine halife tayin etmişti. (s. 232)
- **Yazılarındaki soyut kavramları tek tek hatırlamasına rağmen** anlamlarını sanki gözünün önüne getiremiyordu hiç. (s. 316)
- **Kâğıtların hileli olduğunu görmesine rağmen**, oyunu bozmayan bu anlayışlı ve oyuncu kadına sevgi duygu Galip. (s. 373)
- **Çevrede 'Alâaddin'in dükkânı' diye bilinen tütüncünün lambalarının sabaha kadar yanmasına rağmen**, içerde can çekişen genç kızı, çevrede incelemeler yapan polis de, başka herhangi bir kimse de fark etmemişti: (s. 401-402)

2.2.7.12. “başka” ile Kurulan Edat Grubu

- Kısıklı durağında **benden başka** tramvay bekleyen yoktu. (s. 80)
- **Az önce saydıklarımдан başka**, Dante'den, Dostoyevski'den, Mevlâna'dan, Şeyh Galip'ten de hep bir şeyler yürütmüştür. (s. 97)
- **Dükkânda yayınevinin 'Edebi Aşk Romanları' ve 'Baykuş Mizah Romanları Serisi'nden başka** kitaplar da satıldığı için Hurufilik üzerine bir kitap sordu. (s. 98)
- **Bekçilerin kaldırımları döğen bastonlarından ve uzak mahallelerde birbirleriyle boğuşan köpek çetelerinin ulumalarından başka** hiçbir ses yok. (s. 142)
- Şehir dışında olamazlardı, çünkü Celâl **İstanbul'dan başka** bir yerde yaşayamazdı. (s. 201)
- Fındıklı'dan Dolmabahçe'ye doğru uzanan yolda, **köpek sürülerinden başka** kimsecikler yoktu: (s. 282)
- Mağrur sınıf arkadaşımın bana gösterdiği şeyin, **benim yarattığım bu rüya şehirden başka** bir şey olmadığını da biliyordum artık: (s. 285)

- Çünkü **bir başkasının belleğini ağır ağır edinmekten başka** neydi ki okumak? (s. 290)
- Hiçbir zaman inandıramadım seni o dergilerde resimleri çıkanların **bizden başka** bir soydan olduğuna. (s. 304)
- Geniş avluda kimsecikler yoktu: **Tek başına karda bir karga gibi yürüyen kara sakallı, kara paltolu bir adamdan başka.** (s. 309)
- **Koku duygusundan başka** mekân duygusu da iyiydi. (s. 315)
- Yeğeni gazeteden de ona **senin yazılarından başka** hiçbir şey okumuyor, o da merak etmiyordu hiç. (s. 316)
- **Okuyucularıyla alay etmek ya da kandırılmış bir zavallıya eğlenceli bir işaret vermekten başka** bir şey hatırlatıyor mu bu kelimeler sana? (s. 343)
- Bütün hayatın boyunca **lâflarla oynamaktan, kelimeleri evirip çevirmekten başka** bir şey yapabildin mi? (s. 344)
- **Karakolun önünde elinde makineli tüfekle nöbet tutan polisten başka** kimsecikler yoktu. (s. 368)

2.2.7.13. “karşı/karşın” ile Kurulan Edat Grubu

- **Gribe karşı** en iyi antibiyotiktir. (s. 40)
- Yalnızca **'dış' düşmanlarımıza karşı** savaş açamayız. (s. 144)
- Mutsuz kardeşlerine bir zaferin ve mutluluğun umudunu yalnızca **içimizdeki düşmana karşı** açacağın savaşla verebileceğini sen de görüyorsun değil mi? (s. 144)
- Dudağının kenarında, karakolun cephesini **her türlü baskına karşı** ısıltı ısıltı aydınlatan lambaların parlak ışığının yansıdığı koyu kırmızı bir kan izi vardı, ama silmiyordu. (s. 146)
- 'Düşünce' demekten çekindiğim bu eski 'nakarat' da **bu çınlamaya karşı**, - nasıl desem- sanki bir tür 'karşı ses' olarak başladı önce. (s. 165)
- **Buna karşın** bu kadar çok yoksulumuzun olmasının nedeni ise, insanlarımıza bütün hayatları boyunca zengin olmanın değil, yoksul olmanın öğretilmesiymiş. (s. 284-285)

2.2.7.14. “dolayı/dolayısıyla” ile Kurulan Edat Grubu

- Sonraları, bu pervasız yöntem Batının 'insancıl kanat'ı **tarafından kimyasal sakıncalarından dolayı** fazla tehlikeli bulunmuş, daha ılımlı, ama uzun vadeli çözüm olan 'sinema-müzik' yöntemine başvurulmuştu. (s. 117)
- Hâle Hala'nın numarasını çevirdi, sesini değiştirip kalınlaştırarak, Celâl Bey'i **bugünkü yazısından dolayı** kutlamak isteyen sadık bir okuru ve hayranı olduğunu açıkladı. (s. 363)
- **Örgüte en son katılmalar dolayısıyla** yapılan bir törenden söz ediliyordu. (s. 76)

2.2.7.15. “biçimde” ile Kurulan Edat Grubu

- Bütünöyle 'karşıt görüş'ü savunan bir dergide bu ada rastlayınca şaşırmamış Saim; şaşırdığı şey aynı dergide Salih Gölbaşı imzasıyla Celâl'in iki köşe yazısını **sert biçimde** eleştiren kişinin de aynı üslubu kullanması ve aynı imlâ hatalarını yapmasıymış. (s. 100-101)
- Yaverimin gerçek bir Kayseri köylüsü kıyafeti diye övünerek düzdüğü elbiseler içinde, gülünç olmaktan çok, gerçek dışı olduğumu, **hiç de istemediğim bir biçimde**, bir rüyanın parçası haline getirildiğimi hissediyordum. (s. 285)

2.2.7.16. “öte” ile Kurulan Edat Grubu

- Avrupa edebiyatı zevki **Paul de Kock ve Pitigrilli'den öte** geçmeyen genç ve güzel köşe yazarı, ihtiyar gazetecinin sırlarının ve aşkının hikâyesini dinleyince, önce kahkahalarla gülmüş, sonra da bu ilginç hikâyeyi bir köşe yazısında yazacağını söylemiş. (s. 160)

2.2.7.17. “diye” ile Kurulan Edat Grubu

- **"Bugünkü yazısını okudunuz mu?" diye** sordu Galip. (s. 31)
- Eski kocasıyla birlikte Rüya'yı bulduğumda -ki bu çok vakit almaz- **onu eve dönmeye ikna edemem diye** korkuyorum. (s. 59)
- Bir gün yaşlandığında, **insan kendisi olabilir mi diye** sorduğunda, bu esrarı anlayıp anlamadığını da soracaksın kendine, unutma! (s. 86)

- **Bütün bu çöküşün başladığı İstanbul'a geri dönüyor diye** Galip Bey için üzülyordu. (s. 120)
- Ama kitapları, o zamanlar, kendi keyfim için değil, tam bir Türk gibi, **ilerde bana yararı olacak şeyler diye** görev duygusuyla okurdum. (s. 125-126)
- Garson, çift film gösterdikleri yaz haftalarında **Beyoğlu sinemaları kendisinin bir an gözüktüğü o filmi oynatırlar diye** yıllarca boşu boşuna beklemiş. (s. 156-157)
- Kalabalığın bitip tükenmeyen gürültüsünden beni kurtarmak için, **kendi iç sesime, kendi mutluluk ve huzuruma, hatta kokuma gömüleyim diye** bana çıkış yolunu hatırlatıyordu. (s. 165)
- **"Sizde adresleri var mıydı?" diye** sordu fötr şapkalı adam. (s. 169)
- Daha sonraları, **karanlık yüzünden diye** düşünecekti. (s. 262)
- **Gecenin acımasız sessizliği diye** yazardı okuduğun kitaplar, sessizliğin acımasızlığı nedir bilirdim. (s. 303)
- Biliyorsun, **ihtilâl işine karıştı diye** Mehmet'i emekli ettiler. (s. 338)
- **Şehrikalp Apartmanından atıldı, babası yeniden evlenince annesiyle kendisine kötü davranıldı diye** bütün aileden intikam almak gibi tuhaf bir tutkuya kaptırmıştı kendini. (s. 403-404)

2.2.7.18. “halde” ile Kurulan Edat Grubu

- Sıra diye bir şey olduğunu hâlâ öğrenememiş kravatlı beylere şaşıyordu, **öğrendiği halde** bekleyemeyenlere dayanamayıp bağırıyordu. (s. 46)
- Kendi ülkelerinde **hiç tanınmadıkları halde**, gazetemde ünlü diye tanıttıklarım da, gazetede ki resimlerini gördüklerinde, sonucu hep vefasızlık olan bir şaşkınlığa kapılmışlardır. (s. 123)
- Ellerinin terlediğini, iki kere trafik kazası geçirdiğini, hayatında daha su geçirmeyen ayakkabı bulup giyemediğini, **yalnızlıktan korktuğun halde** hep yalnız kaldığını da biliyorum. (s. 253)
- **Bu ülkenin evlatlarının yarısının teyzelerinin oğullarıyla, öbür yarısının da amcalarının kızlarıyla evlendiklerini bildiğin halde**, akraba evlilikleriyle pervasızca alay eden rezil yazılar kaleme aldın. (s. 344)

2.2.7.19. “ilişkin” ile Kurulan Edat Grubu

- Ama **Dodge, Packard, DeSoto ve yeni Chevrolet'lerin sayısına ilişkin** verdiğim bilgileri dinlemezlerdi bile. (s. 13)
- Behiye'nin ise hayır, Galip yanılıyordu Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube'de çalışan bir amcası ve evet, Galip yanılmıyordu, sesinde de, **Rüya'dan haberli olduğuna ilişkin** hiçbir belirti yoktu. (s. 68)
- İhtiyar şoför, **Haliç'in donduğu uzak ve inanılmaz bir kışa ilişkin** uzak ve inanılmaz bir hikâye anlattı: (s. 114)
- Belki de bu yüzden, minareye çıkarken Galip'in içinde, **başına yeni bir şey geleceğine ilişkin** bir beklenti yoktu hiç. (s. 181)
- Sokakta ve apartmanda **Rüya'nın eve döndüğüne ilişkin** hiçbir belirti yoktu. (s. 183)
- **Hayatın ve dünyanın esrarına ilişkin** bir bilgiye yaklaştığını mutlulukla hissediyor, ama bu sırrı, aradığı şeyi açık seçik düşünüp hecelemek istediği zaman, gözünün önünde odanın bir köşesinden kendisini seyreden kadının yüzü beliriyordu. (s. 193)
- **Rüya'nın eve döndüğüne ya da uğradığına ilişkin** hiçbir iz ve belirti yoktu ortalıkta: (s. 208)
- İçinde **her şeyin yolunda gittiğine ilişkin** bir inanç vardı. (s. 229)
- Celâl'in **yüzyıl başında kapı kapı dolaşıp kitap satan bir sahaf çırağının çevirdiği dolaplara ilişkin** bir yazısını okudu: (s. 250)
- **Günlük hayata ilişkin** ayrıntıları bu kişiye borçlusun. (s. 319)

2.2.7.20. “yüzünden” ile Kurulan Edat Grubu

- **Batı'dan kutu kutu getirilen, sinemalarda saatlerce oynatılan o lanet olası filmler yüzünden** sokaktaki insanımızın jestleri saflığını kaybetmeye başlamış. (s. 64)
- Celâl Bey'in **bir kat meselesi yüzünden** babasıyla kavgalı olduğu doğru muydu? (s. 95)
- **Kayıp siyasiler, takma adla borç senedi düzenleyen sahtekârlar yüzünden; kirayı ödemedi yok olan esrarengiz kiracılar, sahte kimlikle ikinci evliliğini yapan mutsuzlar yüzünden** kaç kere sabahlara kadar ben de kayboldum. (s. 194)

- Sanki, uzun yıllardır dilini ve kelimelerini kaybetmişti de, **bu ödev sayfası yüzünden** onları yeniden buluyordu. (s. 201)
- **Senin yüzünden** hiçbir zaman kendim olamadım. (s. 348)
- **Yolculuklarda iyice alevlenen anne-baba kavgaları yüzünden** kederlenen Rüya, Galip'in nerede olduğunu çıkaramadığı bir kır lokantasında, surat asıyor... (s. 365)
- Şubat başında güneşli bir sabah, babası Galip'e Şişli tapu dairesine **miras işleri yüzünden** Melih Amcanın yaptığı başvuruya cevap geldiğini, Celâl'in Nişantaşı'nın arka sokaklarında bir yerde, bir başka dairesi olduğunun anlaşıldığını söyledi. (s. 402)
- Bunun üzerine, **sansür yüzünden** yazacak siyasi haber bulamayan gazeteler, ölümünün birinci yıldönümünde, daha 'Celâl Salik Cinayeti'nin bile çözülemediğini kibar ve uslu bir dilde hatırlattılar. (s. 404)

2.2.8. Bağlama Grubu

En az iki sözcüğün bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmasıyla bir öbek oluşturan kelime grubuna bağlama grubu denir.

Karaağaç, bağlama öbek ve cümlelerini “Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim ögesinin veya cümlenin oluşturduğu söz öbeği” olarak tanımlamıştır (Karaağaç, 2017: 200).

Böler, bağlama grubunu, “İki ya da ikiden fazla eş görevli isim unsurunun çeşitli bağlaçlarla birbirine bağlanmasıyla oluşan kelime grubuna bağlama grubu denir” diyerek tanımlamaktadır (Böler, 2021: 102).

Banguoğlu, “bağlamlar söz içinde aynı işleyişte iki veya daha çok kelimeyi bağlayarak bağlam öbekleri meydana getirirler” diyerek bağlama grubunu ‘bağlam öbeği’ olarak ifade etmiştir (Banguoğlu, 2019: 510-511).

Karahan bağlama grubunu; “Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubu denir” şeklinde tanımlamıştır (Karahan, 2016: 65).

Gülsevin, “Farklı Yapılardaki Bağlama Grupları Üzerine” adlı makalesinde, çeşitli metinlerden tespit ettiği, kaynaklarda gösterilmeyen ve bağlaçlar dışındaki morfemlerle oluşturulmuş olduğu düşünülen “bağlama” yapılarını incelemiş ve bu yapıları tek başlarına bağlama grubu oluşturabilecek özellikte olmayıp bir araya

gelerek veya belli bir söz dizimi içinde yer alarak bağlaç işlevini kazanmış yapılar olarak değerlendirmiş, örneklendirmiştir (Gülsevin, 2021: 1-11).

2.2.8.1. “ve” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Galip, **neden okula geç kaldığını ve geç kaldığı için gitmekten utandığını** düşünmek istemediği gibi, çatıdakilerin kim olduğunu da düşünmek istemiyordu. (s. 19)
- Çünkü aslında **yaşlı, mutsuz, huysuz ve yalnız** olduğumu ve ölmek istediğimi anlattım. (s. 45)
- Telefonları karşılıklı aynı **saygı, sevgi ve sessizlikle**, sanki Rüya'yı uyandırmak kadar, ahizeleri incitmekten çekinerek yavaşça kapadılar. (s. 58)
- Korkuluk gibi **gübre ve köy** kokan 'folklorik' bir ayrıntı bir yana, 'mankencilik' denen zanaattan toplumumuz yüzyıllardır haberdar bile değildi. (s. 60)
- Her telefonda **yeni ve değişik** bahaneler buluyordu. (s. 68)
- Küçük bir tekkenin şeyhi olan babasından çocukluğunda **din ve tasavvuf** eğitimi almış. (s. 74)
- Hayat dertlerle doluydu, acılarla, **biri bitince öbürü gelen, öbürüne alışırken bir yenisi bastıran ve yüzlerimizi birbirine benzeten** derin acılarla. (s. 102)
- **Dolmuş ve otobüs** durakları bomboştı. (s. 113-114)
- Galip'i **neşe, ilgisizlik ve gürültüyle** karşıladılar. (s. 147)
- Besbelli, **boş vakitlerinde yararlı şeyler yapmak isteyen, dostluğa meraklı ve İstanbul'u da iyi tanıyan** bir emekliymiş. (s. 157)
- Tuhaf bir Batı romanının kahramanına âşık olan ve kendisini hem yazarı hem kahramanı sanan İstanbullu, **yalnız ve acıklı** bir ihtiyar olarak. (s. 161)
- **Alaycı ve asabi** üniversite öğrencilerini gördü. (s. 173)
- Yürüyerek köprüyü geçerken **pazar kalabalığının içinde yıllardır aradığı ve aradığının şimdi farkına vardığı** bir sırrı hemen çözüverecekmiş duygusuna kapıldı. (s. 195)
- "Aa, Galip!" dedi adam eski öğrencisini yıllar sonra tanıyan lise müdürü gibi, **sevinçle ve kuşkuyla**. (s. 209)
- **Tanışıklık duygusu ve gecenin sessizliği** Galip'e huzur verdi. (s. 240)
- Bunları **sefaletimizin ve yıkılışımızın** işaretleri olarak göstermek için. (s. 251)

- Böylece, bazılarının yüzündeki harflere bakarak düzmece olduğunu söylediği Abdi Paşa'nın **yirmi yıl süren ve altı bin beş yüz kelleye mal olan** isyan hareketi başlamış oldu. (s. 265)
- Ertesi sabah, aynı korkuların bir daha tekrarlanmasını istemediğim için, **gece sokağa çıkma saatinin iyice ileriye alınmasını ve tutukluların bir kısmının daha salıverilmesini** istedim. (s. 282)
- **Hayatında hiç tramvay görmemiş ve büyük bir ihtimalle görmeyecek** olan bu adam, bana ilk olarak, İstanbul'daki atlı tramvaylarla atsızlar arasındaki koku farkını sordu. (s. 314-315)

2.2.8.2. “veya” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- **Divanının veya yatağının** kenarından sarkan kafan kıpkırmızı kesilmişken, '16 Mart 1957'de' diye kendini zorlayarak hatırlıyorsun, '16 Mart 1957'de gazetedeki arkadaşlarla hep birlikte Vilâyet köftecisinde karnımızı doyururken onlara kıskançlığın insana taktırabileceği maskelerden söz etmiştim!' (s. 323)

2.2.8.3. “ile” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Arabanın İstanbul'da birer eşi **o zamanların demiryolu zengini Dağdelen ile tütün kralı Maruf'ta** vardı. (s. 24)
- **Rüya ile Celâl** hep birbirlerini gördüler, aradılar, değil üvey kardeş, öz kardeş gibi de sevdiler. (s. 39)
- Rüya evden çıkmadan önce, üzerinde **iri bir karafatmayla üç küçük hamamböceği** resminin tüketicileri korkuttuğu böcek ilacını, helaya, mutfağa ve koridora bol bol sıkmişti. (s. 52)
- **Sevgili ablasıyla eniştesinin** şefkatine ihtiyaç duyduğu yıllarda, Celâl de bu buluşları 'İster İnan İster İnanma' köşesinde coşkuyla tanıttı. (s. 91)
- Bugün ikisi de rahmetli olan **anneyle baba** beni içeri buyur ettiler. (s. 124)
- Sizleri düşünürdüm; **Rüya ile Galip'i**. (s. 186)
- **Anneyle baba** Galip'in yaşıdaydılar. (s. 207)
- **İkinci kat ile üçüncü katın** arasında basamaklara oturup, boş tenekeleri üst katlara bırakan İsmail Efendi'nin aşağı inmesini bekledi. (s. 210)
- **Harflerin sırları ile yüzlerin anlamı** arasındaki ilişkiyi işte bu sırada düşünmeye başladı: (s. 266)

- Fazlallah'a göre ses, **varlık ile yokluk** arasındaki ayrım çizgisiydi. (s. 269)
- **Daha sonra içeri giren yakası kürklü paltolu beyefendi ile Alâaddin** konuşmaya başladılar. (s. 368)

2.2.8.4. “ama” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- **Karadeniz’de görülen serseri bir mayının yerini gemicilere duyuran radyodaki sesin alışkanlığıyla, ama telaşla** da ekledi: (s. 29)
- İskender **televizyon takımının politikacılar, iş adamları ve sendikacılarla** görüştüklerini, **ama en ilginç Celâl’i buldukları için, mutlaka görmek** istediklerini gereksiz ayrıntılarla anlatıyordu: (s. 30)
- **Gazetede kendisinden söz edeceğimi, ama önce bir görüşme yapmak** istediğimi öğrenince kara gözlerini açarak dedi ki: (s. 43)
- **Asıl adının başka bir şey olduğunu, ama bunu müşterilerinin bilmediğini** anlattı. (s. 45)
- Çay demledi, makinesine yeni bir jilet takıp tıraş oldu, **temiz, ama ütülenmemiş** çamaşır ve gömlek giydi, bütün gece karıştırdığı eve çekidüzen verdi. (s. 58)
- Alâaddin **yüzünde çocuksu, korkulu, kuşkulu, ama hiçbir zaman da düşmanca** olamayacak bir ifade, bu dergileri yalnızca üniversite öğrencilerinin okuduğunu söyledi. (s. 66)
- **Çocuksu bir dikkatle, sevdiği bir filmi seyreden birinin huzurlu keyfiyle, ama içe dönmüş bakışlarla** yazıyordu. (s. 111)
- **Geveze delikanlıdan daha akıllı ve duyarlı, ama kendisini dinletebilmeyi bilmeyen** öteki delikanlının yüzünü düşünün şimdi lütfen. (s. 244)
- Ağlayan, bir kadını, **günlük hayatımızın sıra dışı, ama duygulu ve acıklı** bir parçası olarak görebilir, içtenlik ve sevgiyle benimseriz onu. (s. 258)
- **Sanki bildiği, ama bildiğini bilmediği** bir yerdeydi; **daha önceden okuduğu, ama okuduğunu unuttuğu** için heyecanını hissettiği bir kitabın sayfaları arasında gibi. (s. 365)
- Celâl, uzun bir zaman önce **ünlü İngiliz hekim Dr. Cole Ridge’in varlığını keşfettiği, ama ilâcını bulamadığı** korkunç bir hafıza hastalığına yakalanmıştı. (s. 403)

2.2.8.5. “değil” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Uzun yolculuk sırasında Galip, **İstanbul'u değil bambaşka bir şehri** gördüğü duyusuna kapıldı. (s. 113)
- Hikâyesini bitirdiğinde Galip anlatıcı kadının **güzel değil yalnızca cana yakın** olduğuna karar vermek istedi. (s. 148)
- "İnsanın niye **kendi hayatını değil de, başka birinin hayatını** yaşamak istediğini onca yıldan sonra da çıkaramıyorum," diye devam etti. (s. 185)
- Yalnız **yazılar, suratlar, resimler değil bütün nesneler** gizli 'el'in oynadığı oyunun taşlarıydılar. (s. 197)
- Nesneleri büyüleyici kılan şeyin aslında **kendileri değil sergileniş şekilleri** olduğunu hissetti. (s. 198)
- **Kendini değil sesini** duyuyoruz. (s. 209)
- Galip'in ricası üzerine, kendini Celâl Bey'e bu sefer **anılarıyla değil adıyla** tanıttı: Mahir İkinci. (s. 218)
- Köşe yazısının bu noktasında, okuyucu, arananla arayanın birbirleriyle yer değiştirdiği, **bulmanın değil hedefe doğru yürümenin, kayıp sevgilinin değil bahanesi olduğu aşkın** öne çıktığı mistik ve panteist bir âlemin afyon dumanları, gül suları ve yarasalar arasında buluyordu kendini. (s. 237)
- İngiliz televizyoncular **Celâl Efendi'yle değil benimle** konuşmak isteselerdi, onlara Doğu'nun, daha on binlerce yıl mutlulukla nasıl Doğu kalabileceğinin sırrını anlatırdım. (s. 299-300)
- Bilmediğim için, şehir kazan ben kepçe gezerken, **seni değil onu** arıyordum. (s. 349)

2.2.8.6. “hatta” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Sıcak bir yaz sonunda ise, bu bataklığın, küçük bir kasabayı sulayan alçakgönüllü bir derenin tabanı gibi yer yer kuruyup çamurlaşacağını, **hatta binlerce geniş borudan şelâleler gibi gürül gürül akan lâğımların suladığı yamaçlarda otların ve papatyaların yeşereceğini** tahmin etmek zor değil. (s. 22)
- İyi aileden gelen çocuğun gerçek suçluyu açıklaması beklenirmiş bu durumda; ama polis, ölen Mehmet Yılmaz'ın gerçek Mehmet Yılmaz olduğuna inanmadığı gibi, soygunu düzenleyen örgütün ileri gelenleri de, hiç

beklenmedik bir şekilde, **Mehmet Yılmaz'ın aralarında yaşadığını, hatta, yayımladıkları dergide yazılarına eski kararlılığıyla devam ettiğini** ileri sürmüşler. (s. 72)

- Kimsenin okumadığı o fraksiyon dergisindeki yazıdan **bazı ifadeleri, hatta bazı cümleleri** bu iki muhteremin olduğu gibi nasıl aldıklarını tek tek kelimeleriyle kanıtlamayı, bu pervasız fikir hırsızlığını basına açıklamayı düşünmüştü bir ara, ama şartlar henüz böyle bir baskın için elverişli değildi. (s. 121)
- Daha sonra, hikâyesinin **bazı şüpheler, hatta yer yer gülümsemelerle** karşılandığını gören kadın, öfkelenerek, anlattıklarının gerçek olduğunu söyleyip içeri seslendi: (s. 153)
- **Uzun bir günün, hatta akşamın** ardından insanın yalnız başına kalıp, kendi koltuğuna oturup kendisi olabilmesi, yıllar süren uzun ve maceralı bir yolculuktan sonra yolcunun kendi evine dönmesine benziyor. (s. 168)
- Sanki anlatamadıkları hikâyelerin harfleriyle kaynaşıyor bu yüzler, sanki **sessizliğin, ezikliğin, hatta yenilginin işaretleri** var onlarda. (s. 245)

2.2.8.7. “ya da” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Bakır küllük ağzına kadar sigara izmaritleriyle dolu olduğuna göre, Rüya yeni bir polisiye roman **okuyarak ya da okumayarak** sabaha kadar oturmuştu. (s. 20)
- Akşam **Celâl'e ya da Konak Sineması'na** gidebilirlerdi. (s. 20)
- Galip, Rüyâ'nın eski kocasının bir zamanlar yazdığı, **taftarı ya da düşmanı** olduğu sol siyasi dergilerden, adlarını tek tek dikkatle telâffuz ederek, birer tane istedi. (s. 66)
- Poe'nun dediği gibi, **ölen ya da kaybolan** güzel kadın! (s. 94)
- Yarı karanlık odada, **dikiş makineleri ya da kumaş** yoktu, ama nedense Galip'in içinden "Dostlar Terzihanesi" demek geldi. (s. 130)
- Bütün sefaletin, acılarımızın kaynağı içimizdeki **günahkârlar, tefeciler, kan içiciler, zalimler ya da öyle oldukları halde sureti haktan gözükenler** olmasın sakın? (s. 144)
- Sanki **işini hakkıyla ve yüz akıyla yapmasını engelleyecek bir lanetin gölgesini ya da bir kararsızlığın kuşkusunu** hissediyordu. (s. 258)

- Hayır, vatandaşlarımın **mutluluğu ya da mutsuzluğu** için kederlenmiyordum: (s. 280)
- Sözelimi, **intihal ya da edebi hırsızlık kavramı** hakkında hiçbir fikri yoktu. (s. 316)
- Yazılarımda size, kimseye **bir işaret ya da cümle** filan yollamak istemedim ben. (s. 340)
- Ama **yaşını ya da suratının nasıl olduğunu** sormamışlardır herhalde. (s. 371)
- İçeride, **Rüya'nın hiç okumadığı ya da okuduğunu unuttuğu** ucuz polisiye romanlar olacaktı. (s. 413)

2.2.8.8. “ya...ya” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Burnu büyüyen gazetecinin cenazesi **ya ianeyle kaldırılır ya belediyeyle...** (s. 95)

2.2.8.9. “hem...hem” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

Kitabımızda “hem...hem” bağlama grubunun yanı sıra “hem...hem de”, “hem...hem...hem de”, “hem...hem...hem...hem de” yapılarının kullanıldığını tespit ettik.

- Sonraları, **hem mahalledeki komşuların "büyücülük, sapıklık ve zındıklık" suçlamalarından sakınmak, hem de gittikçe kalabalıklaşan "evlâtlarıyla" alçakgönüllü bir Müslüman evine sığamadığı** için, eski İstanbul'dan Galata'ya, Frenk yakasında bir eve taşınmış. (s. 61)
- Ölümsüzlük isteyen her Türk'ün, **hem kendi kendisinin Johnson'u, hem Boswell'i, hem Goethe'si, hem de Eckermann'ı** olmak zorunda kalacağını kanıtlıyor bu kitap. (s. 75)
- Kapının önüne yerleştirdiği koltuktan, **hem soluk yüzlü bir delikanlının başında durduğu tezgâhı, hem de çamurlu kaldırımdan geçen kalabalığı** seyredebilen irice bir ihtiyar beklediği cevabı verdi: (s. 98)
- Tuhaf bir Batı romanının kahramanına âşık olan ve kendisini **hem yazarı hem kahramanı** sanan İstanbullu, yalnız ve acıklı bir ihtiyar olarak. (s. 161)
- Sanki okuduğu cümleler, aynı anda, **hem kendilerini hem de başka şeyleri** gösteriyordu. (s. 192)

- "Seni görmek istiyorum!" dedi ses, "Seni seviyorum!" diyen bir seslendirme sanatçısının **hem yapmacıklı, hem de tuhaf bir şekilde acıklı ve inandırıcı** olan sesiyle. (s. 252)
- Artık başka birisi oldum ben!" diye düşündü Galip, **hem oyun oynayan bir çocuk gibi, hem de geri dönüşü olmayan bir yola çıkmış biri gibi** düşünmüştü bunu. (s. 290)
- Vitrinlerde gördüğü ıvır zıvır, sokaklarda karşılaştığı yüzler ömründe ilk defa Galip'e **hem rüyalarındaki gibi şaşırtıcı, hem de hep birlikte gürültüyle yenen bir aile yemeğindeki gibi tanıdık ve huzur verici** geldi. (s. 306)
- Bazılarını ise, ne Celâl'den, ne de başka bir yerden işitip okuduğunu hatırlıyordu, ama **hem Celâl'in yazılarında, hem de başka bir yerde** okumuş gibi de bir yakınlık hissediyordu onlara. (s. 337)
- Rüyasında, **hem Şam, hem İstanbul, hem de Kars Kalesi'nin** eteklerinde yer alan bir mahallede bir adres arıyor, aradığını da, magazin gazetelerinin bilmecelerindeki kolay kelimeler gibi hiç zorlanmadan buluveriyordu. (s. 337)
- Yıllar sonra, ilk defa istediğim gibi **hem bir başkası hem de kendim** olmayı başarabilmişim. (s. 350)
- **Hem duyduğu felâket ve yokluk duygusunu daha önceden hissetmiş olduğunu, hem de bu acının insanın hayatta bir kere hissedebileceği kadar güçlü olduğunu** biliyordu. (s. 365)

2.2.8.10. "ne...ne" Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

Kitabımızda "ne...ne" bağlama grubunun yanı sıra "ne...ne de", "ne...ne...ne de" yapılarının kullanıldığını tespit ettik.

- Epigraf kullanacaksan **ne yazarları, ne kahramanları** bize benzeyen Batı'nın kitaplarından alma, okumadığın kitaplardan hiç alma, çünkü Deccal'in yaptığı işte tam budur. (s. 85-86)
- Hikâyemizin tanığı bu gazeteci, Celâl'le birlikte akşam ahşap evin soğuk ve karanlık merdivenlerinden çamurlu sokağa çıktığında **ne zengin akrabaların, ne başka kimsenin** yoksul Celâl'i yılbaşı eğlencesine çağırdığını öğrenir. (s. 91)
- Bir divanda **ne bir yıldız ne de Rüya'ya** benzeyen bir kadın, Rüya'nın polisiye roman okurken aldığı duruşla (bir bacağı divanın arkalığının üstünde) uzanmış bir mizah dergisini karıştırıyordu. (s. 130)

- O kıyamet gününde, artık **ne sana, ne senin onlara anlattığın hikâyelere** inanacaklarını görüyorsundur. (s. 145)
- Kezzap atan kıskanç karının **ne adı, ne suratı, ne de yaşı** Şişli'deki hanımefendininkini tutuyormuş; suratına kezzap atılan koca da saat tamircisi değil, haberin çıkış yeri olan bir Orta Anadolu kasabasında Cumhuriyet Savcısıymış. (s. 155)
- Celâl'in kapısının üzerinde **ne bir işaret ne de ad** vardı. (s. 211)
- Otuz yıldır yazıyorum, yazdığım kadar olmasa bile, ona yakın zamanı okumaya verdim; **ne Doğu'dan ne Batı'dan** bir yazarın şimdi anlatacağım gerçeğe dikkat çektiğini gördüm hiç. (s. 243)
- Ben de onun gibi, **ne kendileri ne bir başka biri** olabilen bizim o zavallı film yıldızlarımıza acırım. (s. 300)
- Attarın tabii **ne okuması ne yazması** varmış. (s. 315)
- Bazılarını ise, **ne Celâl'den, ne de başka bir yerden** işitip okuduğunu hatırlıyordu, ama hem Celâl'in yazılarında, hem de başka bir yerde okumuş gibi de bir yakınlık hissediyordu onlara. (s. 337)
- Sandalda **ne teyzeler** vardı, **ne anneler, ne de kayıkçı**: (s. 338)
- Ama Celâl, o ev yok artık; yıkılmış, yok olmuş, **ne o Ermeniler, ne o eski dükkânlar...** (s. 339)
- Böylece, emekliliğin eşiğindeki komiser, cam kırıkları arasında, **ne faili bilinmeyen cinayeti, ne de aynanın arkasındaki sırrı** anlayabilmiş. (s. 361)
- Kaldırımın **ne Nişantaşı Meydan'ı** tarafında **ne cami yönünde, ne de İhlamur'dan gelen sokakta** dikkati çeken biri vardı şimdi: (s. 368)

2.2.8.11. “ml...ml” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- "Gazeteyi elinize alınca, önce **beni mi**, okursunuz **Celâl'i mi**?" (s. 94)
- "Rüya'yla çok fazla konuşmayacağım!" diyordu kendi kendine Galip, ama bunu **kendi kendine mi, hayalindeki eski kocaya mı** dediğinden emin değildi pek. (s. 115)
- "Türkân Şoray'ını sevmiyor musun yoksa?" diye ekledi kadın, Galip'in **gerçek mi, oyun mu** olduğunu tam çıkaramadığı bir kıskançlıkla. (s. 133)
- Kim çevirdi senin için, **kız kardeşin mi, yeğenin mi**? (s. 314)

2.2.8.12. “dA...dA” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Dergileri tükürükleyerek saydığı **da** doğru değildi; **dükkânının bir efsane ya da masal köşesi olduğu da**. (s. 45)
- Ama Celâl evinde **de**, gazetede **de** yoktu henüz. (s. 59)
- Öğrendiklerinden **Galip Bey de, Rüya da** yararlansın isterdi. (s. 121)
- Herkes bir müjde gibi duyuyor bu tuhaf, yeni, beklenmedik ayak seslerini; **hırka üzerine hırka giyip soğuk yataklarına girmeye hazırlananlar da, kat kat yorganlar altında rüya görenler de**. (s. 142)
- Fotoğrafçıyı saatçinin peşinden Karagümrük'e yollamış, ama **dükkânında da, mahallelinin gösterdiği evinde de** yokmuş adam. (s. 155)
- "Gerek yok," dedi imam, "çünkü sonra **çocuğun da, karının da** resmi gazetelerde çıktı: Habeş kralının torunuymuş çocuk. Onu oradan çıkarsınlar artık." (s. 180)
- **Öteki oda da, öteki odaya açılan beriki oda da** öyle. (s. 311)
- Adresini ver, çünkü **başka cümleleri de, başka hikâyeleri de** merak etmediğini biliyorum artık. (s. 321)
- **Kiraz dudaklarımdan da** söz ettin, **hilâl kaşlarımdan da**, bunları sana ben ilham ettim. (s. 340)
- Bu **milletin de, benim de** bütün öğrendiklerimizi unutmamız gerekiyor çünkü. (s. 343)
- Ama **harfler de, anlamları da** başka bir kanıt gerektirmeyecek kadar açıktılar. (s. 367)
- Bir anda; **kaldırımlar da, Alâaddin'in dükkânı da** boşalmıştı. (s. 369)
- **Dükkânının içindeki Alâaddin'i de, karakolun önünde olması gereken polisi de** göremiyordu şimdi. (s. 369)
- İçinde, **ona da, Rüya'ya da** bir öfke yükseldi; "Daha da göreceksiniz!" demek istedi, ama aklındaki şey tam bir intikam mıydı, ödül müydü, çıkaramıyordu. (s. 370)

2.2.8.13. “kimi ...kimi” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

Kitabımızda “kimi...kimi” bağlama grubunun yanı sıra “kimi...kimi...kimi...kimi de”, “kimini...kimini...kimini de” yapılarının kullanıldığını tespit ettik.

- **Kimi Arabistan çöllerinde Şam'da, kimi Asya steplerinde Horasan'da, kimi Alpler'in eteklerinde Verona'da, kimi de Dicle kıyısında Bağdat'ta** geçen bu aşk hikâyelerinin hepsi acıklıydı, hepsi hüznüydü, hepsi dokunaklıydı. (s. 332)
- Kâtip, Şehzadenin **kimini kırarak, kimini yakarak, kimini de atarak** gözünün önünden uzaklaştırdığı eşyalardan başka, bu on yıl boyunca, kendisini hep bir başka biri yapan anılarla da boğuştuğunu yazmıştı. (s. 385)
- O sayfalar, aklımızda, kalbimizde -ne dersiniz deyin işte meslek erbabı yazarın kalemiyle harikalar yarattığı sayfalar olarak değil, kendi hayatımızdaki **kimi cennet saatleri gibi, kimi cehennem saatleri gibi**, her ikisi gibi ve daha çok her ikisi dışında, yıllarca hatırlayacağımız dokunaklı, içler acısı ve göz yaşartıcı bir anı gibi içimizde kalır. (s. 398)

2.2.8.14. “ister...ister...ister” Bağlacıyla Oluşan Bağlaç Grubu

- Canım, güzelim, kederlim, felâketler zamanı gelip çattı, gel bana, nerede olursan ol, **ister sigara dumanıyla dolu bir yazıhanede, ister çamaşır kokan bir evin soğanlı mutfağında, ister dağınık mavi bir yatak odasında,** nerede olursan ol, vakit tamam, gel bana; yaklaşan korkunç felâketi unutmak için perdeleri çekili yarı karanlık bir odanın sessizliğinde bütün gücümüzle birbirimize sarılarak ölümü beklemenin zamanı geldi artık. (s. 26)
- Nerede, ama nerede ilk görünürse görünsün, **ister küçük çocukların günde on iki saat kıyma yoğurduğu köfteci dükkânlarında, ister binlerce gözün tek bir isteğin bakışıyla yanarak tek bir göze dönüştüğü sinemalarda, ister melek kadar günahsız çobanların mezarlıklardaki servilerin büyüüne kapıldığı yeşil tepelerde** ilk ortaya çıksın, O'nu ilk gören talihlinin hemen tanıyacağını ve sonsuzluk kadar uzun ve bir göz kırpma kadar kısa süren bekleyişin sona erip, kurtuluş vaktinin geldiğinin hemen anlaşılacağını söylüyor herkes. (s. 138-139)
- **İster antik Yunan felsefesindeki 'idea'yı, ister Neo Platoncu hıristiyanlığın Tanrısını, ister Hint Nirvanasını, ister Attar'ın Simurg kuşunu, ister Mevlâna'nın 'sevgilisi'sini, ister Hurufilerin 'Gizli Hazine'sini, ister Kant'ın 'noumena'sını, ister bir dedektif romanındaki suçlu kişiyi** anlatsın, esrar her seferinde dünyanın içine gizlenmiş bir 'merkez' anlamına geliyordu. (s. 276-277)

2.2.8.15. “yalnız...değil...dA” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- **Yalnız iç içe geçen çene kemikleri değil, kafatasları da** ölümsüz bir öpüşle birbirine kaynaşmış olacak. (s. 26)
- Sonraki günlerde, bu telefon konuşmasını defalarca yeniden, yeniden hatırlamak zorunda kaldığında, Galip, **yalnız bu belirsiz esneyişin değil, konuştukları sözlerin de** ne kadarını işittiğine karar veremez olacaktı. (s. 29)
- Babaanneye rağmen, Dededen kalma kötü bir alışkanlıkla, **yalnız sofranın örtüsü değil, yemekten sonra kenarlarına ağzlarını sildikleri lekeli bir peçete olarak da** kullanılan talihsiz sofranın örtüsünü dikkatli hareketlerle topluyordu. (s. 40)
- Kuran gibi, umut da, **yalnız vicdani hayatımızı değil, bizim dünyevi hayatımızı da** ayakta tutuyor: (s. 144)
- Daha sonra bu kişi, çevresindeki insanları, **yalnız bu kitabı okumadıkları için değil, kendisinin yazdığı gibi bir kitap yazamadıkları için de** küçümsermiş. (s. 160)
- Hoş bir duyguydu bu, **yalnız ayaklarının altındaki buzlu kaldırımların, Coca-Cola ve konserve ilanlarıyla çevrili bütün meydanın değil, kendi kişiliğinin de** tepeden tırnağa değiştiğini hissettiriyordu. (s. 203)
- Başka zaman gülümseyerek karşılaşacağı bu hayâl kırıklığı birden o kadar canını sıktı ki, öfkeyle Celâl'in bütün yazı hayatı boyunca **yalnız okuyucularını değil bilinçle kendisini de** aldattığını düşündü. (s. 256)
- Zırhlı Chevrolet'in pencereleri **yalnız kurşun değil, şehrimin, sevgili şehrimin gerçek hayatını da** geçirmezlermiş meğer. (s. 279-280)
- Adresini verirken **yalnız o acıklı sosyete balolarında değil, kendi gerçek özel hayatlarında tebdil-i kıyafet eden kadınlarımızın o kıyafetlerle fotoğraflarını da** getirebilirim. (s. 328)
- Şehzadenin bu on yıl boyunca **yalnız kitaplarla değil, kitaplar kadar kendisini etkileyen çevresindeki eşyalarla da** boğuştuğunu yazmıştı Kâtip. (s. 384)

2.2.8.16. “ml yoksa...ml” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Hafızamızın, biz yaşlandıkça fazla yük taşımak istemeyen huysuz bir yük hayvanı gibi attığı ağırlıklar en sevmediği yükler midir, **en ağırları mı, yoksa en kolay düşenler mi?** (s. 123)
- Alâaddin'in dükkânının köşesine geldiğinde **karakola yaklaştığı için mi, yoksa köşedeki 'mecburi istikamet' işaretinin artık Şehrikalp Apartmanı'nı göstermediğini fark ettiği için mi** içindeki korkunun daha da yükseldiğini çıkartamadı. (s. 206)
- Ne yöne gittik karanlık denizde, **Boğaz'a mı, Haliç'e mi; yoksa Marmara'ya mı**, bilemiyordum. (s. 280)
- Ama her şey o kadar çabuk olmuş, yüzünün üzerindeki harfleri ve harflerin işaret ettiği kelimeyi o kadar çabuk görmüştü ki, sonraları yüzü, **üzerinde işaretler duran bir maskeye dönüştüğü için mi, yoksa bu harflerin işaret ettiği anlamın korkunçluğundan mı**, dehşete kapıldığını açık seçik çıkaramayacaktı. (s. 292)
- Akşam gelirlerken yanlarında bademli bir kek mi getirsinler isterdi Celâl Bey, yoksa **Ömür Pastanesinden petit fourlar mı, yoksa uzun uzun oturup konuşacaklarına göre, fındık, fıstık ve büyük bir şişe konyak mı?** (s. 356)

2.2.8.17. “...yanında...” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Ama, Galip'i asıl şaşırtan şey, **Arnavut profesörün hayat hikâyesinin yanında, Rüya'nın eski kocasının hiçbir takma adın arkasına gizlenmeyen pırıl pırıl imzasına** rast gelmek oldu. (s. 76)
- Güzel bir kadın, budala bir erkeği terk etti diye herkesin kendisi gibi sevinmesini istemiyordu belki, ama **'güzel kadının' güzelliği yanında, yarısını dinlediği hikâyenin trajik (böyle gösterişli kelimeleri izleyen o yapmacıklı ve budalaca sessizliğe bürünmüşlerdi çünkü) ve acıklı sonu gülünçtü.** (s. 148)

2.2.8.18. “...olduğu gibi/kadar ...(dA)” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Saim'e göre, **dergilerde okudukları adların ve kahramanların birçoğu hayâli olduğu gibi, bu adların düzenledikleri kimi gösteriler, toplantılar,**

gizli genel kurullar, yeraltı parti kongreleri, banka soygunları da hiç gerçekleşmemişti. (s. 73)

- Bu, **Celâl'in uzun zamandır gazeteye yeni yazı göndermediğinin açık bir işareti olduğu gibi, başka bir şeyin gizli bir işareti de** olabilirdi. (s. 86-87)
- Emniyet müdürlüklerinin boyasız, kirli ve kim bilir nelerle lekelenmiş duvarları önünde fotoğrafçıya poz vermek zorunda bırakılan bu boş ve **boş olduğu kadar korkutucu yüzlere** bakarken anılarımın sisleri içinde, belli belirsiz bir gölgeyi, kendini ne bütünüyle ele veren, ne de büsbütün belirsiz kalan bir ifadeyi tam seçer ya da tam seçemez gibi olduğumda, yani durakladığımda, başımda dikilen külyutmaz hafiyeler beni cesaretlendirir, fotoğraftaki hayaletimsi ifadenin kişiliği konusunda kışkırtıcı bilgiler verirlerdi: (s. 406)

2.2.8.19. “yalnızca...değil aynı zamanda...” Bağlaciyla Oluşan Bağlama Grubu

- Galip hava kararırken içinde daha da koyulaşan karamsarlıkla birlikte bu düşünceleri **yalnızca Mevlana'nın düşünceleri gibi değil, aynı zamanda kendisini Mevlana'nın yerine koyan Celâl'in düşünceleri** gibi okudu. (s. 235)
- **Hiçbir zaman adam olmayacaklarını, her zaman aynı budalalıkları edeceklerini, aynı masallara kanacaklarını, en masum gözüksükleri o içler acısı, göz yaşartıcı fukaralık ve zavallılık anlarında bile yalnızca kurban değil, aynı zamanda suçlu ya da en azından suç ortağı olduklarını** düşünüyordun. (s. 347)
- İmparatoriçenin yüzünde, **yalnızca, mühendisin kâğıtlarına yazdığı Arap ve Latin harfleriyle ilişkili bir şey değil, aynı zamanda, yıllardır evlenmeyi kurduğu kendi amca kızının sevgili yüzünü hatırlatan bir yan da** varmış çünkü. (s. 394)

2.2.8.20. “biri...öbürü” Bağlaciyla Oluşan Bağlama Grubu

- Üsküdar'daki küçük ve özel bir düşkünler evinden **biri hademe öbürü koğuş arkadaşı** iki kişi, köşe yazarlığının en parlak yıllarında elinden tuttuğu şimdi emekli bir gazeteci, ölünün hayatı ve eserinden habersiz iki şaşkın akraba, başında tüllü ve padişah sorgucu benzeri bir iğneli şapka ile tuhaf bir kokona,

imam efendi, ben ve tabutun içindeki ceset yazarla birlikte hepimiz dokuz kişiydik. (s. 80)

- Hayat dertlerle doluydu, acılarla, **biri bitince öbürü gelen**, öbürüne alışırken bir yenisi bastıran ve yüzlerimizi birbirine benzeten derin acılarla. (s. 102)
- Şehzade Osman Celâlettin Efendi, kendisi olmak için savaştığı bu günlerde günün yarısını **biri al, öbürü kara**, iki atlı arabanın Kuruçeşme'den kasrımıza gelirken hangi sokaklardan geçtiğini, hangi yokuşlardan çıktığını hayâl ederek geçirir, her zamanki yemeklerinden ve kavgalarından sonra da, gözü yaşlı Leyla Hanımı paşa babasının konağına geri götüren arabanın, çoğu zaman aynı yollardan ve yokuşlardan geçerek yaptığı dönüş yolculuğunu da günün öbür yarısında hayâl ederdi," diye yazmıştı Kâtip, her zamanki dikkatli ve titiz el yazısıyla. (s. 390)

2.2.8.21. “belki...belki” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Magazin yazarı bu oyunların **belki bir anlamı olduğunu, belki esrardan sesler getirdiğini, esrarla derin ilişkisi yüzünden, Celâl Bey'i, belki öteki yazarlardan daha yukarı yükselttiğini** söyledi; ama şu gerçek de ona hatırlatılmalıydı: (s. 95)
- İçinde kocaman bir duvar saatinin tik taklarının işitildiği ve kafesinde sabırsız bir kanaryanın tıkırdadığı orta halli bir tüccar ailesinin evinde, kış öğleden sonrasının kurşuni ışığında çay içerlerken, her zaman neşeli her zaman konuşkan en küçük kız kardeş, iki aylık evlilik deneyimini öyle bir anlatıyor, kimi durumları, gülünç olayları öyle bir hikâye ediyor ki, bu durumları yıllardır yaşamasına rağmen, en büyük ve en güzel abla, **belki kendi hayatında, belki kendi kocasında** bir eksiklik olduğunu düşünüyor hüznle. (s. 244-245)
- Saat üçü on iki geçiyordu; apartmanda, şehirde ancak bu saatlerde duyulabilen o büyüleyici sessizlik vardı; sessizlikten çok bir sessizlik duygusu, çünkü **belki yakınlardaki bir kazan dairesinden, belki de ta uzaktaki büyük bir geminin jeneratöründen** gelen belli belirsiz bir vınlamayı kulaklarının içinde bir sızı gibi işitebiliyordu. (s. 290)

2.2.8.22. “değil....bile” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Her şey apaçık ortadaydı: bu mankenlerde, **değil Beyoğlu ve Mahmutpaşa'nın vitrinlerinde, Galata köprüsü'nün kalabalığında bile** hissedemeyeceğimiz bir canlılık vardı. (s. 62)
- **Değil orada yaşamak, oraya adım atmak bile** bir teslimiyet, bir yenilgiydi. (s. 120)
- Yaşlı gazeteci, kitabı o kadar çok sevmiş ki, bir süre önüne gelen herkese ondan söz etmiş, ama **değil kendisi gibi ne emekler vererek o ciltleri Fransızca okuyup sevecek birini bulmak, heyecanını bile paylaşacak kimseye bile** rastlayamamış. (s. 158-159)
- Aynı şekilde, karşı kaldırımdaki nöbetçi polisin **değil müdahale etmek, vurulan bir ikinci kişi olduğunu fark bile edememesi** ilgililerce tuhaf karşılanmıştı. (s. 402)

2.2.9. Unvan Grubu

Karaağaç, unvan grubunu “Bir özel ad ile unvan veya akrabalık adlarından birinin eksiz bir biçimde oluşturdıkları söz öbeğine unvan öbeği denir” şeklinde tanımlamıştır (Karaağaç, 2017: 204).

Banguoğlu, “Türkçenin Grameri” adlı kitabında “Yanaşma Takımları” başlığı altında “Ayama ve Soyadı Öbekleri” ve “San Öbekleri” olarak iki alt başlıkta inceleyerek, san öbeklerini “San anlatan adların, kişi adlarına yanaşmasıyla meydana gelen yanaşma takımları çok kullanılır. Bunlara san öbekleri denir. San olan ad genel bir nezaket adı olur yahut kişinin ailedaki ve topluluktaki orununu gösteren akrabalık, meslek ve rütbe adlarından olabilir” şeklinde açıklamıştır (Banguoğlu, 2019: 513-514).

Aktan, “Kişi adıyla buna bağlı unvan veya akrabalık ismiyle oluşturulan niteleme grubuna unvan grubu denir. Şahıs ismi başta, unvan ve akrabalık ismi sonda bulunur” diyerek açıklamaktadır (Aktan, 2016: 41).

Karahan, unvan grubunu “Bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur” şeklinde açıklamış; iki unsurun eksiz birleştiğini, bu grupta şahıs isminin başta, unvan ve akrabalık isminin sonda bulunduğunu ve grubun vurgusunun birinci unsur üzerinde olduğunu belirtmiştir (Karahan, 2016: 68).

- "Peki, ama çabuk ol!" dedi **Hâle Hala**. (s. 36)

- "Çaldırdım, çaldırdım meşgul çıktı!" derse **Suzan Yenge**, "Rüya telefonu iyi kapamamış," derim, "bilirsiniz, dalgındır, her şeyi unuttur." (s. 59)
- Yurt dışından getirtilen o ilk mankenleri görünce, **Bedii Usta** yıllardır beklediği zafer gününün geldiğini düşünerek yeraltındaki atölyesinden caddeye fırlamış. (s. 61)
- Dikkatimi çeken şey, **Enver Hoca** ve Mao posterlerini, şiir söyleyenleri ve kutsal bir iş yapar gibi tutkuyla sigara içen kalabalığı gösteren siyah beyaz fotoğrafın altında, salondaki 'on iki' sütuna dikkat çekilmesi oldu önce. (s. 77)
- O akrabaları olmasa **Celâl Efendi** bugün olduğu yerde olur muydu hiç! (s. 90)
- Altı yüz yıl önce, onun da, **Celâl Bey** gibi, işe rüya yorumuyla başladığını biliyor muydunuz? (s. 96)
- Bir zamanların ünlü yıldızı **Samiye Samim Hanımefendi**'nin, huzur evindeki son günlerinde bana dediği gibi: (s. 97)
- Kendisi de Hurufi olan **Şehzade Osman Celalettin Efendi**'nin Fransızcadan çevirdiği polisyelerin müsveddeleri geçmişti bir zamanlar elime. (s. 98)
- Otuz yıl sonra ise, **Firuz Şah**'ın kâtibine yazdırdığına göre, Delhi'nin sarı ve tozlu sokaklarında, O'nu ifşa edeceği harflerin esrarıyla birlikte bekleyen binlerce mutsuz varmış. (s. 139)
- Hele **Celâl Bey** gibi gerçekten bir efsaneyseniz! (s. 169)
- **Cebbar Bey**, şaşırtıcı bir rahatlıkla Galip'e yaklaştı. (s. 171)
- Bu zarfı, aşağıya **İsmail Efendi**'ye bırak, dedi bana! (s. 209)
- **Rüya Hanım** ne yapıyor? (s. 210)
- **Handan Sultan**'ın cücelerini düşünün. (s. 227)
- On iki gün önce padişah kararı ve Bostancıbaşı'nın görevlendirilmesiyle eline tutuşturulan bir fermanla Erzurum Kalesi'ne hükmeden **Abdi Paşa**'yı idam etmeye yollanmıştı. (s. 258)
- Görmeyeli sen de çok değişmişsin çünkü **Galip Bey** oğlum. (s. 301)
- **Şehzade Osman Celâlettin Efendi**'nin çocukluk ve gençlik yıllarının anıları çelişkiliydi. (s. 378)
- "Otuz çocuğu içinde babam **Sultan Abdülmecit Han** en çok beni sevdiği için, ikinci karısı annem **Nurucihan Kadın Efendi**, hareminin gözdesiydi," (s. 378)
- Daha sonra, **Kamer Hanım** buraya, Şehrikalp Apartmanına döndüğünde, **İsmail Efendi**, ona, "Çık git, yukarı bir bak!" demiş. (s. 399)
- **Melih Amca** her şeyi çok iyi anlamış gibi, uzun bir süre sustu. (s. 403)

2.2.10. Birleşik İsim Grubu

Böler, bir kişinin özel adı olan iki veya daha fazla ismin bir araya gelmesiyle meydana gelen kelime grubuna birleşik isim grubun adı verildiğini söylemektedir (Böler, 2021: 128).

Ergin, birleşik isim grubunu “Birleşik isim bir nesnenin ismi olmak üzere yan yana gelen birden fazla ismin meydana getirdiği kelime grubudur. Bir nesnenin çok defa tek tek de adı olan isimler aynı nesneyi karşılamak, aynı nesneye beraber ad olmak için doğrudan doğruya, eksiz olarak yan yana gelerek birleşik isim yapar” diye açıklamıştır (Ergin, 2020: 381).

Delice, kelime grubu için “özel isim öbeği” diyerek, “Birden fazla yalın veya kalıplaşmış kelimenin bir kişi veya varlık ismi oluşturmasıyla ortaya çıkan kelime öbeğidir” şeklinde tanım yapmıştır (Delice, 2018: 31).

Karahan, birleşik isim grubunu “Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur” şeklinde açıklayarak, tamlananı özel isim olan sıfat tamlamalarının zamanla şahıs adına dönüşerek “birleşik isim grubu”na dönüşebileceğinden bahsetmektedir. (Karahan, 2016: 69).

- Yıllar sonra ise, Lenin'in Hegel okurken yaptığı şeyi taklit ederek on üçüncü yüzyıl Arap mutasavvıfı **İbn Zerhane**'nin 'Kayıp Esrarın Hikmetleri' adlı kitabını okurken, sayfa kenarlarına 'materyalist' notlar almış. (s. 74)
- Öbür sayıda **Ali Harikaülke**'nin bu yazının çevirmeni olduğunu anladılar. (s. 76)
- **Edward G. Robinson**'u hep severim! (s. 80)
- Ninenin ölümünden sorumlu **Mehmet Yılmaz**, evet, hâlâ sağ olabilirilmiş, ama bir ara sandıkları gibi **Ahmet Kaçar** ya da **Haldun Kara** adlarıyla değil, takma ad kokmayan **Muammer Ergener** adıyla şehirde bir hayalet gibi geziniyormuş. (s. 100)
- Geçenlerde **Celâl Salık**'in bir yazısına gözü ilişmiş, onun da aynı kanallardan aynı yazılara ulaştığını anlamıştı, ama umutsuz bir vakaydı o: (s. 121)
- "**Türkân Şoray**'ını sevdin mi?" (s. 136)
- **Doktor Ferit Kemal**, hepimizin beklediği büyük kurtarıcıyı, O'nu bütün canlılığıyla resmederken, yüz yıl sonra soydaşlarının kendisine bu türden saçmalıklarla yaklaşacağını bilseydi şaşmazdı; çünkü bütün hayatı kendisini bir rüyanın sessizliğine bırakan bir ilgisizlik ve unutulmuş halesiyle çevriliydi zaten. (s. 141)

- İşte o zaman, sokaklarda böyle düşünceli yürürken O, **Grand Pacha**'nın adamları O'nu yakalayıp şehrin taş kemerli soğuk zindanlarından birine tıkarlar. (s. 143)
- Biri **Sultan Abdülhamit**'in ölümü arkasındaki sırrı aydınlayabilecek bir iddiaydı. (s. 215)
- Rehberde **Celâl Salik** adına hiçbir numara yok. (s. 216)
- Sonra, yedi yüz yıl önce Bizans'tan Moğol Hakanı Hülâgü'ye gelin olarak yollanan **Prenses Mariya Palaeologina**'yı düşünün. (s. 227)
- Rosette taşı üzerindeki hiyeroglifi çözmek için gece yatağından kalkıp, uykudagezenlerin dalgınlığıyla kendi belleğimin karanlık dehlizlerinde dolaşan, çıkmaz sokaklara girip tükenmiş anılarla karşılaşan **Francois Champollion** olduğumu düşünürüm. (s. 227-228)
- Celâl'e göre, yorumcuların kitaplarının baş köşelerine oturttukları ve binlerce kere anlattıkları gibi Mevlâna'nın gezgin derviş **Şemsi Tebrizi**'yi Konya'da görür görmez onu etkilediği ve ondan etkilendiği bir gerçektir. (s. 232)
- Telefonda kendini **Mahir İkinci** olarak tanıtan o sesle konuştuklarını gözden geçirdi. (s. 247)
- Nesimi'nin etkisiyle Bektaşiler arasında Osmanoğlu ülkesinde hızla yayılan Hurufilik, İstanbul'un fethinden on beş yıl sonra, **Fatih Sultan Mehmet**'i de heyecanlandırmıştı. (s. 271)
- Geçenlerde bu kitapların birinde, Hammer'in 'Osmanlı Tarihi'nde, **Yavuz Sultan Selim**'in şehzadeliğinde Tebriz'e gidip kıyafet değiştirdiğini okudum. (s. 286)
- Gayet güzel satranç oynadığı için şöhreti yayılmış, satranç meraklısı **Şah İsmail** tarafından derviş kıyafetindeki bu genç saraya oyuna çağırılmış. (s. 286)
- Altlarında Fazlallah, iki halifesi, 'minyatürden kopye edilmiş Mevlâna portresi', 'Olimpiyat madalyalı güreşçimiz **Hamit Kaplan**' olduğu yazılı kötü klişeli fotoğraflarla kaplı sayfaları çevirdikten sonra Celâl'in 1950'lerin sonunda çekilmiş bir fotoğrafıyla yüz yüze gelince korktu. (s. 287)
- "Ben **Celâl Salik**'i tanıyorum, hatta çok yakından!" (s. 346)
- **Şemsi Tebrizi** sen mi oluyorsun? (s. 354)
- Bir eşini **Silvana Mangano**'nun kullandığı pembe Lux sabunu ya da aynanın önündeki eski tıraş bıçağı gibi, harfler de gerçek bir dünyanın parçasıydılar. (s. 362)

- **Şehzade Osman Celâlettin** Efendi'nin çocukluk ve gençlik yıllarının anıları çelişkiliydi. (s. 378)
- "**Şeyh Galip**'i, onu okudukça kendimi hüznü bir âşık olarak gördüğüm için yaktım," (s. 383)
- **Müjde Ar**'ın **Müjde Ar** olduğu, gömleğinin göğsündeki **Müjde Ar** yazısından anlaşılıyordu. (s. 130)

2.2.11. Ünlem Grubu

Karahan, "Ünlem grubu bir ünlem ile bir isim unsurundan meydana gelen bir kelime grubudur. Bu grupta ünlem başta, isim unsuru sonda bulunur. Ünlem grubunun unsurları eksiz birleşir" diyerek açıklamaktadır (Karahan, 2016: 70).

Aktan, ünlem grubunu "Bir seslenme ünlemi ile bunun seslendiği çağrı durumundaki isim unsurundan oluşur. Burada isim unsuru, kişi ismi olabileceği gibi, herhangi bir soyut varlığın ya da kavramın ismi de olabilir" şeklinde açıklamıştır (Aktan, 2016: 55).

Banguoğlu, "Türkçenin Grameri" adlı kitabında "katma öbekler" büyük başlığı altında "ünlem öbekleri" ifadesini kullanmıştır. Ünlem grubunu "Asıl ünlemlerle kurulmuş veya çağrı halinde adlar ve belirtme öbeklerinden meydana gelmiş olurlar ve çok defa bir ünleneni kapsarlar. Kuralca ünlem önce gelir. Bu asıl ünlem çoğu zaman bir soruşturma ünlemi olur" şeklinde açıklamıştır (Banguoğlu, 2019: 518)

- **Ah Celâl Bey**, köşe yazılarınızı o kadar çok seviyoruz ki, bazan ben ve Muharrem sabırsızlıktan günde iki tane Milliyet alıyoruz! (s. 21)
- Bunlarda da hiç bilmece olmaz **be ağbi!** (s. 66)
- Doğu'ya giden sessiz gemide Batıya bakan **ah siz talihsizler!** (s. 84)
- "**Hadi canım**, gel o zaman." (s. 133)
- Annenin yanına döndüğün yıllarda çektiğin sıkıntıları da biliyorum, **ah kardeşim benim!** (s. 252)
- Sen aklını ekmek peynirle mi yedin **be adam!** (s. 280)
- Alaaddin, **ah Alaaddin**, Teksas'ın yüz yirmi beşincisi çıktı mı? (s. 303)
- Okuyucu, **ey okuyucu**, sen de izliyor musun harflerimi? (s. 303)
- Bir an, ben, gene boş, bomboş bakardım **ey okuyucu!** (s. 304)
- **Ah kardeşim**, yalnızdın, acıkıydın, hüznüydün. (s. 327)
- **Ey yenikler! Ey ezikler! Ey lanetliler! Ey unutulmuşlar! Ey önemsizler!** Korkmayın, kimse kendisi değildir, kimse! (s. 351)

2.2.12. Sayı Grubu

Delice, sayı grubunu “Birleşimi eksiz olan ve basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur” diyerek açıklamıştır (Delice, 2018: 32).

Böler, Türkçede sayıların tek kelime (bir, beş, on, otuz vb.), sıfat tamlaması yapısında (iki yüz, üç bin, bir milyon vb.) ve sayı grubu (on beş, yirmi üç, bin yüz vb.) biçiminde olmak üzere üç şekilde karşılandığı söylemiş, “Sıfat tamlaması dışında bir kuruluşla, basamak sistemine göre sıralanan sayı adlarına sayı gurubu denmektedir” şeklinde tanımlamıştır (Böler, 2021: 138).

Karahan, sayı grubunu “Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur” şeklinde tanımlamış, sayıların sondan başa doğru büyüdüğünü, küçük sayının sonda bulunduğunu, sayı isimlerinin eksiz birleştiğini ve ayrı yazıldığını belirtmiştir (Karahan, 2016: 72).

- Okuyucu geçim sıkıntısı içinde, zekâ yaşı **on iki** olan, evli, dört çocuklu bir aile babasıdır. (s. 84)
- İki mahalle uzakta, **on altı** yaşında bir delikanlıyı, bir gece yarısı reklâm afişlerine umutsuzca kurşun sıkarken görmüş, hemen anlamıştı. (s. 117)
- Oda, tıpatıp, **yirmi beş** yıl önce Celâl bekâr bir gazeteciyken burada oturduğu zamanki gibiydi. (s. 217)
- İstanbul telefon rehberinde **üç yüz on bin** abonenin numarası var. (s. 218)
- Celâl'e göre **kırk beş** yaşlarındaki Mevlâna'nın o yağmurlu gün gerçekten böyle bir 'ruh' ile karşılaşmaya, kendi suretini yüzünde göreceği birisine ihtiyacı vardı çünkü. (s. 233)
- **Otuz altı** saat içinde Celâl gazeteye yeni yazı yetiştirmezse perşembeden başlayarak köşesi boş kalacak anlamına geliyordu bu. (s. 246)
- Böylece, bazılarının yüzündeki harflere bakarak düzmece olduğunu söylediği Abdi Paşa'nın yirmi yıl süren ve **altı bin beş yüz** kelleye mal olan isyan hareketi başlamış oldu. (s. 265)
- 1962'de, Galip'in o zamanlar bir matbaası olduğuna şaşıttığı Gördes'te, **iki yüz yirmi** sayfalık bir kitap olarak. (s. 275)
- **Yirmi beş** yıl önce gazetemize bir saġnak halinde okuyucu mektubu yollayan bir subaydı. (s. 297)
- **Yüz yirmi yedi** tane: Bazılarının adresleri var, bazılarının ise anket defterlerine yazılmış hayranlık sözleri. (s. 328)

- Çünkü biz, orada, Kurtuluş'ta, o evde seninle **on sekiz** yıl önce buluştuk. (s. 340)
- Bu bir rastlantı mıydı, yoksa dünyanın da hafıza bahçeleri gibi sihirli olduğunu hatırlatan **otuz beş** yıl önceden kalma bir zorunluluk mu? (s. 399)
- Benim konuyu açmamla, Rüya'nın da kendi hayâl gücünden aldığı bir tatla **yetmiş üç** yaşında birlikte geçireceğimiz bir günü hayal etmiştik. (s. 412)
- Yaşlı ve yorgun gövdelerimizin soluk rengi, **altmış yedi** yıl önce ilk tanıştığımız zamanlardaki çocuk tenlerimizin yarı saydam krem aklığında olacaktı. (s. 413)

2.2.13. Birleşik Fiil

Ergin, birleşik fiil grubunu “Birleşik fiil bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubu denir” şeklinde tanımlamıştır (Ergin, 2020: 382).

Karahan, birleşik fiil grubunu “Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur” şeklinde açıklamıştır (Karahan, 2016: 73).

Karaağaç, birleşik fiil grubunu, “Bir isim veya fiile yardımcı fiillerden biri getirilerek oluşturulan kelime gruplarına birleşik fiil denir” diyerek açıklamış ve birleşik fiillerde isim veya fiil olan asıl ögenin önce, yardımcı ögenin sonra gelceğini eklemiştir (Karaağaç, 2017: 190).

Aktan, birleşik fiil grubunu “Bir isim ile yardımcı fiilin veya iki ayrı fiil şeklinin yahut da isim soylu bir veya birden fazla kelime ile bir esas fiilin birleşerek tek kavramı karşılayan fiil türüne birleşik fiil denir” şeklinde tanımlar (Aktan, 2016: 43).

2.2.13.1. İsim + Yardımcı Fiil ile Oluşan Birleşik Fiiller

Bir isme gelen et-, ol-, yap-, kıl-, bulun-, eyle- yardımcı fiillerinden birinin gelmesi sonucu oluşan birleşik fiillerdir. Romanımızda eyle- yardımcı fiili ile oluşan birleşik fiil grubuna rastlanmamıştır.

2.2.13.1.1. “et-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Alnının eğiminde, o sırada aklının içinde olup biten harika şeyleri insana korkuyla **merak ettiren** gerçek dışı bir yan vardı. (s. 11)

- O yazılarında bizden **söz ettiğini** kim söylüyor ki? (s. 14)
- Bir keresinde, Celâl'in alaycı bir sesle, geçkince bir kadın okuyucusunu **taklit ettiğini** işitmişti: (s. 21)
- Çünkü ayrıntılar bu romanlarda hep bir amaca **işaret ederlermiş**. (s. 52)
- Evinin küçük bir atölye haline getirdiği bodrum katında manken üretimine **devam etmiş**. (s. 61)
- Evinin mahzenine kapanırken, "bilinmesi gereken anlamın ve esrarın özünü" zaten çoktandır tanıdığını **ilân etmiş**. (s. 64)
- Ona yazı yazmayı öğreten, sonra **iharet ettiği** bu dindar adamdır. (s. 90)
- Kimseye yakınlık **hissetmemiştir** o. (s. 96)
- Anladım ki, ne anlatırsam anlatayım, önemli değildi; önemli olan bir cumartesi akşamı evde annemle oturup **yârenlik etmemdi**. (s. 126)
- O iki katlı, taş evde bana, bir akşamüstü yalnızlıktan **şikâyet ettiydi**. (s. 169)
- Kendi neşesiz, ağır eski kokusunu kısa zamanda oluşturan bu boşluğu güvercinler hemen **keşfettiler**. (s. 189)
- Hepsini tek tek kelimeleri telâffuz ederek adlandırdı, hepsini dikkatle **seyretti** Galip. (s. 198)
- Önce, kapının karanlık bir daireye açıldığını **fark etti** Galip, hemen sonra da, karanlık dairenin içinde bir telefonun çalmaya başladığını. (s. 211)
- Bu gerçeği **itiraf etmek** için çok erken değil mi daha? (s. 226)
- Yerli filmlerle o sıralarda neden o kadar **alay ettin**? (s. 251)
- Ama her seferinde olduğu gibi Tanrı bu çalışkan kulunun duasını **kabul etti**. (s. 259)
- Gün ağarırken, hıçkırık seslerinin, yeni çıkan rüzgârın dallarda oynadığı bir oyun olduğunu düşündü, daha sonra, yorgunluk ve uykusuzluğun sonucu olduğuna **hükmetti**. (s. 262)
- Bizleri bir daha dinledikten sonra **emretti**: (s. 283)
- Yani, bir satranç oyuncusu gibi gelecek hamleleri **tahmin etmeliydik**. (s. 289)
- Yazılarında malzeme olarak kullanırsın demiyorum, çünkü hayata malzeme olarak bakan köşe yazarlarından **nefret ettiğini** biliyorum. (s. 323)
- Sır şahtır, ona **ihtimam et**. (s. 337)
- Canım, bir daha sakın **inkâr etme**. (s. 340)
- Emine dün bana her şeyi **itiraf etti**. (s. 342)
- Bütün akşamımı **rezil etmeye** yeterdi bu, bütün hayatımı. (s. 348)
- Yapılacak en doğal şey buymuş gibi kendi evine **telefon etti**. (s. 363)

- Bu sözü o kadar çok tekrarladı ki, kelimeler anlamdan ve acıdan arındılar da hiçbir şeyi **işaret etmeyen** seslere ve harflere dönüştüler. (s. 366)

2.2.13.1.2. “ol-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Modern illüzyonist, istediği kadar seyircisine yaptığı işin bir hilesi olduğunu söylesin, onu heyecanla izleyen seyirci, bir an olsun, bir hileyle değil, bir büyüyle karşılaştığını sanabildiği için **mutlu oluyordu**. (s. 79)
- Aldatıldı, üzüldü, **kahroldu**; biz de kederle seyrettik. (s. 80)
- Galip bir an kendi derdiyle perdedeki kadının derdinin **bir olduğunu** hissetti; ya da dert yoktu da ortak bir dünya vardı: (s. 102)
- "Çok kolay **teslim oluyorsun!**" dedi kadın. (s. 135)
- Tıpkı nefes alıp verişlerinde **farkında olmadan** kurulan ve alçakgönüllü bir müziğin iniş çıkışlarını hatırlatan ahenk gibi. (s. 149)
- O gün aldığı başka bir rezalet gazetesinde saatçinin tamamen eriyerek anlamdan ve harflerden bütün bütün kurtulan mutlu yüzünü görünce ne kadar **haklı olduğunu** da anlamış. (s. 155-156)
- Böylece hayatımın ilk yarısını bir başkası olmak istediğim için kendim olamadan, ikinci yarısını da kendim olamadığım yıllar için **pişman olduğum** için bir başkası olarak geçirecektim. (s. 186)
- **Kaybolduğu** için onun yerine bir başkası daha **kayboluyor**. (s. 193)
- Oyunu oynarken de, çocukluğunda yaptığı gibi başka bir şeyle **meşgul olup** hikâyesini anlatabiliyordu. (s. 194)
- Dünyanın içinde açılan ikinci dünyayı düşler, her şeyin ikinci anlamı bana ağır ağır açılırken bu yeni dünyada yeni anlamlar arasında nasıl **sarhoş olacağımı** kurarım. (s. 227)
- Galip, Celâl'in kendinden söz ettiği bazı yazılarda ve Mevlâna'dan söz ettiği 'tarihi' yazılarında aynı cümleleri, paragrafları, bunlardan öte, kederle ördüğü aynı üslubu kullandığını bir kere daha görünce, bu yer değiştirmeden **emin oldu**. (s. 235)
- Sonra ama, sözüm ona tarihi yazılarda, kurtuluşun her zaman **mümkün olabileceğini** sezdiriyordun; en kötü günde bile, sefaletin içinden bizi çıkartacak birisi belirebilirdi. (s. 251)
- Yazılarını daktiloyla yazıp yeşil tükenmez kalemle düzelttiğini ve kendinden ve hayatından **memnun olmadığını** biliyorum. (s. 252)

- Anladık ki o da aramıza katılmak istiyor, **razı olduk**. (s. 298)
- Telefonu açmadan önce, her şeye **hazır olmak** için koşa koşa helaya gitti ve aynaya üç beş saniye istekle, cesaretle, kararlılıkla baktı: (s. 312)
- Eminsen, kendin olduğuna **emin olduğun** o kişinin kim olduğundan emin misin? (s. 371)

2.2.13.1.3. “yap-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Biri Singer Dikiş Makinelerinin çıkaracağı bir yıllık için, elli yıl önce Atatürk’le gazeteciler ve alkışlar arasında bir **vals yaptıktan** sonra hemen pedallı makinesine oturup Batı usulü bir pantolonu tıkr tıkr diken İzmirli bir terzi kadının anıları peşinden gitmişti. (s. 69)
- O zamanki deyişle, “iki sınıf arasında” değil, ama siyasi fraksiyonlar arasında **seçim yapmaktan** korkan birinin kararsızlığıydı bu. (s. 71)
- Askerliğimin ilk gününde silâh ‘arkadaşlarım’ benim öyle biri olduğuma karar verdiler diye, bütün askerliğimi ‘en zor durumda **şaka yapmaktan** vazgeçmeyen biri’ olarak geçirdiğimi hatırladım. (s. 166)
- Sanki bazı yeni eşyalar, Galip’e oyun etmek, yaşadığı çeyrek yüzyılı yaşamadığına onu inandırmak için bazı eski eşyaların **taklidini yapıyorlardı**. (s. 217)
- Bu yazıda Celâl bazı haritaların üzerinde hazinelerin, bazı Frenk gravürlerinde ise padişahımıza **suikast yapmak** üzere İstanbul’a gelmiş bazı çılgın düşmanlarımızın işaretlendiğini yazmıştı. (s. 256)
- Öyle Celâl gibi her gece saatlerce **makyaj yapmaya**, farfaralı tuhaf elbiseler ya da yırtık pırtık dilenci esvapları edinmeye gerek yok hiç. (s. 300)
- Herkese gösterdiğin, herkesle birlikte aile yemeklerinde sofraya oturttuğun ve herkesle birlikte yemekten sonra sigara dumanları arasında **dedikodu yaptırttığın** ses. (s. 319)
- Kelime Galip’te hiçbir **çağrışım yapmadı**. (s. 338)
- Mevlâna’nın ay yüzlü güzeli derken, **edebiyat yapmıyor**, senin ay yüzlünü anlatıyordun, beni... (s. 340)
- Celâl de, önemli bazı konularda **açıklama yapmak** için İngiliz televizyoncularla görüşmek istediğini söylemişti; bu görüşmeye o da çok önem veriyordu. (s. 363)

- İskender'di, İngiliz televizyoncularla görüşmüştü, çok heyecanlanmışlardı, bu akşam Pera Palas'ta, otel odasında **çekim yapmak** için Celâl'i bekliyorlardı. (s. 366-367)
- Galip sıkı bir **fren yapıp** duran otobüsün içindeki yolcuların toparlandıklarını, doğrulup yolun öte tarafına baktıklarını gördü. (s. 368)

2.2.13.1.4. “kıl-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Yalnızca hayâli anıları daha da **ilginç kılan** o role, benim onun geçmişte bıraktığı sefil ve acıklı hayata hâlâ devam ettiğim oyununa girmedim. (s. 127)
- Nesneleri **büyüleyici kılan** şeyin aslında kendileri değil sergileniş şekilleri olduğunu hissetti. (s. 198)
- Bahar sabahı, cellat şehre girmeden önce bir su kıyısında atından indi ve kuşların neşeli cıvıltıları arasında abdest aldı, **namaz kıldı**. (s. 259)

2.2.13.1.5. “bulun-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Sonraları, bu pervasız yöntem Batının 'insancıl kanat'ı tarafından kimyasal sakıncalarından dolayı fazla **tehlikeli bulunmuş**, daha ılımlı, ama uzun vadeli çözüm olan 'sinema-müzik' yöntemine başvurulmuştu. (s. 117)
- Boş bir odada, Şehzadenin çocukluğundan kalma, yıllardır hiç çalınmamış, bütünüyle unutulduğu için atılmamış ve İstanbul'da başka bir **eşi bulunmayan** Steinway beyaz bir piyano vardı. (s. 392)

2.2.13.2. Fiil + Sıfat-Fiil + Ol-/Bulun- Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller

Sıfat-fiil eklerinden birini alan bir sözcüğün ol- veya bulun- yardımcı fiillerinden birini almasıyla oluşan kelime grubudur. Romanımızda “fiil + sıfat-fiil + bulun-” yardımcı fiili ile oluşan birleşik fiil grubuna rastlanmamıştır.

- Yalnız iç içe geçen çene kemikleri değil, kafatasları da ölümsüz bir öpüşle birbirine **kaynaşmış olacak**. (s. 26)
- Bütün bunları, hiçbir zaman çıkmadıkları bir seyahatte lâzım olur diye babasından aldığı orta boy eski bavula (Melih Amcanın Magrib'ten getirdiği) **koymuş olmalıydı**. (s. 52)

- Vakti her şeyi okumaya yetmediği ve hâlâ bir 'siyasal çizgi' konusunda karar veremediği bir ara, okuyamadıklarını biriktirmeye **başlamış olmalıydı**. (s. 71)
- Pazar yazısı, yarınki gazetede yayımlanacağı için şimdiden dizilip, resimlenip dosyaya geri **dönmüş olmalıydı**. (s. 89)
- Bundan sonra, fotoğrafçının artık yalnızca 'aşkı için' getirdiği fotoğraflarla kadın **ilgilenmez olmuş**, saatçinin dışında en ilginç yüzlere bile gözünün ucuyla olsun bakmıyormuş. (s. 155)
- Az sonra, fısıldaşarak yürüyen iki ihtiyar ağır ağır yaklaşıp mihrabın hemen önüne çökünce Galip nesnelerin çağrısını da **duymaz oldu**. (s. 181)
- Bir otobüs durağında kuyruk olmuş kalabalık içinde kendi dertlerine **gömülmüş olarak** gördüğüm ihtiyarın, hâlâ yıllar önce yerinde olmak istediği bazı 'gerçek' kişilerin hayaletlerini içinde canlı tuttuğunu bilirdim. (s. 186-187)
- Galip kâğıdın bir okul defterinden **kopartılmış olduğunu** kenarlarından anladı. (s. 200)
- Altmışlı yılların başında Celâl köşe yazılarında bir askeri darbenin kışkırtıcılığını yaparken, Mevlâna yazılarının gerekçelerinden birini **hatırlamış olmalıydı**: (s. 247)
- Böylece, bazılarının yüzündeki harflere bakarak düzmece olduğunu söylediği Abdi Paşa'nın yirmi yıl süren ve altı bin beş yüz kelleyle mal olan isyan hareketi **başlamış oldu**. (s. 265)
- Ama kısa **sürmüş olmalıydı** bu mutlu ve altın çağ. (s. 274)
- Bu ülkeyi **kurtaracak olan** sensin! (s. 275)
- Ben esrarı hâlâ **çözememiş olurdum**, ama sen, daha birçok sayfadan ve saatten ve gece geç vakit aç köpek sürüleri kapının önünden geçtikten sonra, bilmeceyi **bitirmiş olurdun**. (s. 304)
- Hayatında hiç tramvay görmemiş ve büyük bir ihtimalle **görmeyecek olan** bu adam, bana ilk olarak, İstanbul'daki atlı tramvaylarla atsızlar arasındaki koku farkını sordu. (s. 314-315)
- Ama Celâl'den -ya da Galip'ten- bir cevap almak için sormuyordu, cevabı çoktan **hazırlamış olmalıydı**. (s. 342)
- O zaman size sır diye verdikleri hikâyeyi onların yokluğuyla siz **bulmuş olacaksınız**. (s. 351)
- Ölüyü örten gazeteler titizlikle **toplanmış olmalıydı**. (s. 397)

2.2.13.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Bir isim ve bir esas fiilden oluşan kelimelerin biri ya da hepsinin sözlük anlamlarını kaybederek deyimleşmesi sonucu oluşan birleşik fiil gruplarıdır.

- Birden, yalnız bu eksikliğin değil, bütün parasızlıklarının sorumlusu olarak gördüğü eski bir ticari düşmanlarına **verip veruşturdi**: (s. 38)
- Alâaddin'le konuşmaya böyle **karar verdim**. (s. 43)
- Babasının, bu yeni, yapmacıklı hareketlere, bu anlaşılmaz jestlere duyduğu öfkenin haklılığını göstermek için oğulun **sayıp döktüğü** ayrıntılarla lâfı uzatmak istemiyorum: (s. 64)
- Yeni tanıdıkları birinin, takma adlarını **ciddiye aldığı** öğrendiklerinde ne kadar da sevinirlerdi! (s. 118)
- "İngiliz Konsolosluğu'nun bahçesine paralel sokaklardan birinde," diye düşünüyordu Galip, "yalnız Anadolu'dan **para yemeye** gelen haciağaların değil, okumuş yazmışların da gittiği sabaha kadar açık bir yer varmış!" (s. 146)
- Hikâyesini bitirdiğinde Galip anlatıcı kadının güzel değil yalnızca cana yakın olduğuna **karar vermek** istedi. (s. 148)
- Dehlizden gelen seslere o da **kulak verdikten** sonra, sordu: (s. 180)
- Galip'in çoraplı ayakları **buz kesti**. (s. 181)
- "Seni bekleyen ben olsaydım meraktan **yatağa düşerdim**," diye devam ediyordu Belkis. (s. 194)
- İlk rakamı tahmin ettiğim için, hızla, saatte beş bin numarayı **gözden geçirebileceğimi** biliyorum. (s. 218)
- Taksim'de bir kere daha otobüs değiştirdikten sonra yanında oturan ihtiyar ile konuşursa, bir başka kişiye dönüşebileceği, belki de böylece peşindeki gölgeden kurtulabileceği **aklına geldi**. (s. 310)
- Bu sırrı **elde etmek** için bir okurun sana bütün ömrünü vermesini gerektiğini düşünüyor musun? (s. 320)
- Konsomatrislerin paşa gibi davrandıkları bu kişilerin, resmin ve aynanın arkasındaki sırrı çözene kadar rahat durmadıkları, esrara, muammaya bir çözüm yakıştırana kadar nice yolculukları, serüvenleri, kavgaları **göze aldıkları** herkesçe bilinirdi. (s. 361)
- Yolculuklarda iyice alevlenen anne-baba kavgaları yüzünden kederlenen Rüya, Galip'in nerede olduğunu çıkaramadığı bir kır lokantasında, **surat asıyor...** (s. 365)

- İyilik etmek isterlerken yalnızca **insanın huzurunu kaçırdı**. (s. 385)
- Şehzade, bahçedeki nilüferli ve kurbağalı havuza kızıl kestane yapraklarının döküldüğü rüzgârlı bir sonbahar günü üşütüp **yatağa düştüğünde**, bunu ikisi de fazla önemsememişti. (s. 392)
- Galip genç bir polisi **gözüne kestirdi**, yaklaşıp sormaya başladı. (s. 396)

2.2.13.4. Kurallı Birleşik Fiiller

-A, -I/-U, -Ip/-Up zarf-fiil eklerinden birini alan sözcük ile bil-, ver-, dur-, gel-, git-, kal-, koy-, gör-, yaz- tasviri fillerden birini alarak oluşan birleşik fiil gruplarıdır. Bu fillere cümleye yeterlik, ihtimal, tezlik, devamlılık, beklenmezlik ve yaklaşma anlamları katar. Romanımızda tezlik bildiren yaz- fiiliyle, devamlılık bildiren koy- ve gör- fiilleriyle oluşan birleşik fiillere rastlanmamıştır.

2.2.13.4.1. “bil-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Hayâlinde kendisini arayan Rüya'nın yerine kendini koymuştu ki, yokluğunun acılarını Rüya nasıl hissediyor daha iyi bir **anlayabilsin!** (s. 54)
- Polemiğe gir, ama patronu yanına **çekebileceksen**. (s. 84)
- 'Yedekler' dosyasında yalnızca üç yazı **bulabildi**. (s. 89)
- Evet, tabii, bazı akrabaların ya da bazı tarihlerin uzaklığı konusunda **yanılmış olabilirlerdi**; Celâl Bey'in babası yaşadığına göre, (Emin misiniz efendim bundan?) babayla dedeyi, ya da ablayla halayı birbirine **karıştırmış olabilirlerdi**, ama bu yanılgıları da öyle pek fazla büyötmeye niyetleri yoktu anlaşılan. (s. 92)
- Görüyorsunuz ya, siz de **yazabilirsiniz** o yazıları. (s. 95)
- Celâl hakkında çok övgü işitmişlerdi, bekleyeceklerinden emindi; Galip isterse onları Pera Palas'tan kendi **arayabilirdi**. (s. 101)
- Galip, saçları permalı ye blucinli genç bir kadını, adını unuttuğu bir Amerikan yıldızına **benzetebildi**, ama bu benzerliğe niyet edildiğinden emin değil pek. (s. 130)
- Paşa olmasına bakıp bir büyük devlet adamı, bir büyük asker ya da büyük rütbeli herhangi bir asker olduğunu **düşünebiliriz**. (s. 143)
- Böylece dalgıcın denizin dibinde bulduğu Bizans parası yüzünden, amca çocukları en sonunda **evlenebilmişler**. (s. 147)

- Kırk yılın tekinde kendim olabildiğim için, sonunda kendimi **sevebilmişim!** (s. 165)
- Yukarlarda bir yerde, kadının ayak seslerini duyunca hızlandı, ama çok sonra, ancak şerefeye çıktığı vakit **yetişebildi** ona. (s. 181)
- Evi kimi zaman bu korkular gibi saran tuhaf kokular da pencere aralıklarından içeri buradan giriyordu; talihsizlik ve uğursuzluğun da buradan sızdığı **hayal edilebilirdi.** (s. 190)
- Benden başka kim **bilebilir** bunları? (s. 253)
- Buzdolabının motorunu, sokağın ta öbür ucunda indirilen bir dükkân kepengini, Alaadin'in oradan gelen bir kahkahayı **duyabiliyordu** artık. (s. 266)
- Hatta aynı şeyi sahte Paşa için de **söyleyebilirim.** (s. 283)
- Adresini verirsen yalnız o acıklı sosyete balolarında değil, kendi gerçek özel hayatlarında tebdil-i kıyafet eden kadınlarımızın o kıyafetlerle fotoğraflarını da **getirebilirim.** (s. 328)
- Elindeki adreslerin birindeki bir evde Celâl'in kendi köşesinde yayımlanan bir başkasının yazısını okuyuşunu hayal etti, ama Celâl'in bu durumu bir saldırı ya da sahtekârlık olarak görmeyeceğini **tahmin edebiliyordu.** (s. 362-363)
- Beyefendi kimliğini **gösterebilir** miydi? (s. 396)

2.2.13.4.2. “ver-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Ve en kötüsü, yazının geri kalan büyük kısmına yerleşen, burunlarının dibindeki o apaçık anlamla, birazcık sabır ve zekâ isteyen gizli ve rastlantısal anlamlar da fark edilmeden gazete bir kenara **atılıveriyor.** (s. 88)
- Bu düşünce, kimi zaman insanın kaleminin ucuna **geliveren** saçma bir kelime gibi, aklımın ucundan bir an geçip gidecek sandım, ama kaldı orada. (s. 106)
- Olmak istediğim 'O' da kendinden bana uzanan o korkunç, boğucu bakışı **salıvermişti** üzerime. (s. 108)
- İnsanın karşısındakine her şeyi **söyleyiverdiği** o öfke ve özgürlük anlarından biriydi: (s. 126)
- İlk rastlaştığımızda bacakların o kadar ince, o kadar narin gözük müştü ki bana, onların **kırılıvereceğinden** korkmuştun. (s. 132)
- Başımın üzerindeki raftan bir şey almak için uzandığında yüzüne **dökülüveren** saçlarını severdim... (s. 132)

- O kadar gülünç geldi ki bu düşünce bana, geçmişim ve geleceğim olarak gördüğüm dehşet ve mutsuzluk bir anda herkesle paylaştığım ve üzerinde pek fazla durmak istemediğim bir yazgıya **dönüşüverdi**. (s. 186)
- Yürüyerek köprüyü geçerken pazar kalabalığının içinde yıllardır aradığı ve aradığının şimdi farkına vardığı bir sırrı hemen **çözüverecekmiş** duygusuna kapıldı. (s. 195)
- Hem burada, bu sefil sokaktaydılar, hem de orada, içinde olmayı hemen **isteyiverdikleri** o hikâyenin içinde. (s. 203)
- Kadının artık büsbütün baktığı televizyon ekranında, uzaktan da olsa Rüya'yı andıran genç bir kız **beliriverdi**: (s. 210)
- Karanlığın içinde kendiliğinden **uzaniverince** eli yanı başındaki masa lambasının anahtarını bulup çevirdi. (s. 216)
- Çıkıyorsan şu elektrik faturasını da **bırakıver**. (s. 312)

2.2.13.4.3. “git-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- "Zaten anlamıştım!" **deyip gitti**. (s. 164)
- Suratlarındaki o **kaybolup gitmiş**, yılanmış, tükenmiş ifade, sanki böylece, bir an aydınlanıyordu. (s. 195)
- Eşyalar, kelimeler, anlam, her şey hâlâ yerli yerindeydi belki, ama onları birlikte tutan daha derin bir gerçekliğin **çekip gittiğini** Galip okudukça acıyla hissediyordu. (s. 230)
- Fotoğraflarının nerede, nasıl, ne zaman çekildiği hiç belli olmayan yüzler görüyordu; genç kızlar, fötr şapkalı beyefendiler, başörtülü kadınlar, temiz suratlı delikanlılar, **yitip gitmiş** umutsuzlar. (s. 255)
- Benim suçum olup olmadığını hiçbir zaman anlayamadığım ve anlayamayacağım bir yanlışlık sonucu ölmesine kadar bu böyle **sürüp gitti**. (s. 389)
- Başkenti Sardes'te, Susa etkisiyle yapılan ilk tapınaktan yalnızca elli yıl sonra, koca Lidya yıkılmış ve tarihin tiyatrosundan **çekilip gitmişti**. (s. 391)
- Üzerinde hiçbir şey yazmayan kapının yorgun kilidini çilingir hiç zorlanmadan **açıp gitti**. (s. 402)

2.2.13.4.4. “dur-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Acaba **durup dururken** karımın beni terk ettiğini öğrenseydi Celâl Salik ne derdi bu işe? (s. 349)
- Galip sıkı bir **fren yapıp duran** otobüsün içindeki yolcuların toparlandıklarını, doğrulup yolun öte tarafına baktıklarını gördü. (s. 368)

2.2.13.4.5. “gel-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Berber olduğunu yazan (bu da tuhaftı) bu okuyucumun mektubunu unutmak üzereydim ki, bir öğleden sonra kendisi gerçekten **çıkageldi**. (s. 163)
- Kenarları buz tutmuş sütunların gölgeleri içinden imam **çıkageldiğinde** Galip dehlizden gelen sesleri dinliyordu. (s. 180)

2.2.13.4.6. “kal-” Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

- Hava kararırken oturduğu koltuğunda kederli, hareketsiz **kalakaldı**. (s. 70)
- Işıklar sönüp reklâmlar başlayınca Galip **uyuyakalacağını** anladı. (s. 102)
- Annemin dudaklarına, sık sık benimkine benzetilen ağzına bakarken **kalakalmışım**. (s. 126)

2.2.13.5. Çekimli Fiil + Dur- Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

Dur- fiili çekimli fiillerden sonra gelerek cümleye süreklilik anlamı kazandırır. Dur- fiili kendinden önceki fiil ile aynı kip ekini almış olması gerekir.

- Gece yarısına kadar şehrin sokaklarında **dolaştım durdum**. (s. 126)

2.2.13.6. İsim-Fiil + Yönelme Hâli + Fiille Oluşan Birleşik Fiiller

-mA ve -mAk isim-fiili ile aslında esas fiil olmakla birlikte geçici yardımcı fiil olarak kullanılan bak-, başla-, çabala-, çalış-, dal-, değ-, dur-, giriş-, kalk-, koyul-, uğra-, uğraş-, yelten-, iste- fiillerinin meydana getirdiği birleşik fiillerdir (Böler, 2021: 155). Kitabımızda “-mAyA başla-, -mAyA çalış-, -mAyA giriş-, -mAyA koyul- ve -mAk iste-” yapıları ile olan örneklerle rastlanmıştır.

2.2.13.6.1. “-mAyA başla-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller

- Paket kâğıdını dikkatle bir köşeye kaldırarak sol dergileri çıkarıp dikkatle **okumaya başladı**. (s. 67)
- Sonra, dertli güzel kız Galip'in daha önce hiçbir filmde görmediği orta yaşlı bir adamla **konusmaya başladı**. (s. 102)
- Esrarengiz bir şekilde yok olan, büyük bir ihtimalle öldürülüp cesedi Boğaz'a atılan bir arkadaşının hikâyesini anlatırken, birisi kapıyı **vurmaya başladı**. (s. 137)
- Zati Sungur'dan yürütme 'kaybolan radyo' numarasından sonra, kutulardan gene kutular **çıkmaaya başlayınca** pavyonda ilgi dağıldı. (s. 147)
- Bunun üzerine içine kapanmış ve kim bilir kaç kere okuduğu ciltlerdeki hikâyeleri, sahneleri bir bir kendine **anlatmaya başlamış**. (s. 159)
- Böylece Celâl'in son yazılarından **söz etmeye başladılar**. (s. 170)
- Revakın bir köşe yaptığı yerde mimar, madeni bir kapıya takılı asma kilidi işgüzarlıkla **kurcalamaya başladı**. (s. 180)
- Köprü'nün üzerinde, Marmara tarafındaki kaldırımdaydı, insanların üzerine üzerine **yürümeye başladı**: (s. 195)
- Kapıcının bindiği asansör aşağıya inerken Galip merdivenleri ağır ağır **çıkmaaya başladı**. (s. 210)
- Rakamların içinde sihirli formüller, simetrik düzenler, tekrarlar, kalıplar, şekiller **görmeye başladım**. (s. 250)
- İstanbul haritası üzerindeki semtleri **hecelemeye başladı**. (s. 256)
- Celâl'in Hurufilikle ilgili kitapları, risaleleri, gazete ve dergi kesiklerini ve binlerce resimle fotoğrafı sakladığı kutuyu koridordaki dolaptan çıkarıp **çalışmaya başladı**. (s.266)
- Ama, sayfaları **çevirmeye başlayınca** Galip, bambaşka bir 'eser' karşısında olduğunu anladı. (s. 275)
- Celâl'in yıllardır kullandığı dosya kâğıtları çekmecedeydi, çıkarıp makineye bir tane taktı ve hemen **yazmaya başladı**. (s. 294)
- Mektupların bir-ikisi ayıp olmasın diye okuyucu sütununda yayımlanınca, sanki kadrolu yazar gibi her gün fiyakayla gazeteye **gelip gitmeye başladı**. (s. 297)

2.2.13.6.2. “-mAyA çalış-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller

- Bir hanımefendiden çok, bir hanımefendi sesi **çıkarmaya çalışan** bir cadalozun sesiydi onunkisi. (s. 38-39)
- Şöyle bir otuz yıl önce, gazeteciliğimin ilk yıllarında Beyoğlu muhabiriyken kapı kapı dolaşır haber **yakalamaya çalışırdım**. (s. 122)
- Pazarları gazeteleri karıştırır, radyodan futbol maçını dinler, o sıralarda eline geçirdiği bir flütü **çalmaya çalışırdı**. (s. 184)
- "Boşuna zahmet!" dedi Galip kendinden emin **gözükmeye çalışarak**. (s. 218)
- Alt alta sıralanan bu adların uzayıp giden listedeki harflerinden, hecelerinden Celâl bir **anlam çıkarmaya çalışmış**, gizli bir simetriyi aramıştı. (s. 239)
- Uzun zamandır **düşünmemeye çalıştığı** telefondaki kişinin karanlığın bir köşesinden çıkıp geleceğini düşledi. (s. 242)
- Yüzlerimizin gizli şiirine, bakışlarımızın korkunç esrarına **girmeye çalışacağım** artık, hazırlanın. (s. 245)
- Kutulardan gelişigüzel çektiği fotoğraflardaki yüzlere üzerlerinde bir sır ya da işaret **görmemeye çalışarak bakmaya çalıştı**. (s. 257)
- Sabaha kadar, üçü birlikte, pek de derin olmayan kuyunun dibinden kelleyi **çıkarmaya çalıştılar**. (s. 264)
- Üç gündür **unutmaya çalıştığı** düşünce geldi aklına: (s. 290)
- Şehzade Camiinin yanından geçerken aklına takılan Şehzadenin hikâyesini **düşünmemeye çalıştı**. (s. 308)
- Hafızasının kuytu bir köşesine itilmiş uzak bir anıyı hatırlar gibi Celâl'in bu kıyafetleri giyerek geceleri Beyoğlu'nda gezişini gözlerinin önünde **canlandırmaya çalıştı** sonra. (s. 336)
- Bütün yazı hayatın boyunca benim gibilerini **avlamaya çalıştın**. (s. 345)

2.2.13.6.3. “-mAyA giriş-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller

- Celâl'in kendi çocukluk ve gençliğinin anıları için yeniden yarattığı bu hayalet dairenin öteki odalarında, Rüya ile Celâl'in şimdi nerede gizlendiğine ilişkin bilgi edinmek için dikkatli bir **araştırmaya girişti**. (s. 219)
- Önce, bıçaklarla ağzının kenarlarını, deriyi ve kemiği kanırtarak ağır ağır **düzeltmeye girişti**. (s. 264)

- Celâl'in gazetedeki yazısı cumartesi günü Galip'in yedekler dosyasında gördüğü son yazıydı ve bütün o yazılar gibi eskiden de yayımlanmıştı, ama Galip harflerin ikinci anlamını **çözmeye girişmedi** bile. (s. 296)

2.2.13.6.4. “-mAyA koyul-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller

- "Sen de biliyorsun tabii!" diyerek yedi yüz yıllık Bektaşilik tarihini, ta Hacı Bektaş Veli'den başlayarak **anlatmaya koyuldu** Saim. (s. 77)
- Galip'i masalarına oturtuktan, bir sigara ikram ettikten ve cevabını dinlemedikleri bir soru sorduktan sonra (Siz onun tam neyi oluyorum demiştiniz?) hayâli bir satranç tahtasına yerleştirdikleri taşları anılarının torbasından bir bir **çıkarmaya koyuldular**. (s. 92)
- İçki yasağını denetlemek için bir gece sarayında kıyafet değiştiren IV. Murat olduğumu düşünür, kılık değiştirmiş muhafızlarımla birlikteyken kimsenin bana zarar veremeyeceğinin gizli güveniyle camilerde, hâlâ açık tek tük dükkânlarda, gizli geçitlerdeki miskinhanelerde pinekleyen kullarımın hayatını sevgiyle **seyretmeye koyulurum**. (s. 228)

2.2.13.6.5. “-mAk iste-” Yapısıyla Oluşan Birleşik Fiiller

- Uykunun huzuruna gömülmüş Rüya'nın kapıları kapalı bahçesinin söğütleri, akasyaları, aşmalı gülleri ve güneşi altında **gezinmek isterdi** şimdi. (s. 11)
- Hikâye oraya, bütün hikâyeler gibi kendisi için konmuş, ama hissenin tul perdesiyle **örtülmek istenmişti**. (s. 82)
- İran Konsolosluğunun bahçesindeki ıslak ağaçların parlayan dallarına bakarken Galip, kendi dünyasında değil, Celâl'in anlattığı dünyada **yaşamak istediğini** düşündü. (s. 88)
- Hep birlikte inanacakları bir hikâye kalmayınca, hepsi tek tek kendi hikâyesine inanmaya başlayacak, herkesin kendi hikâyesi olacak, herkes kendi hikâyesini **anlatmak isteyecek**. (s. 145)
- Demir merdivenlerin eşiğine geldiğinde, kendini Celâl'in yerine koyarak bütün mankenleri, onları yaratan düşünceyi **küçümsemek istedi**: (s. 178)
- Galip elleriyle bir şey **yapmak isteyince** radyonun istasyon düğmesini çevirdi. (s. 183)

- **Unutmak istedikleri** için hafızalarında sayfaları birbirine karışan kitaplar gibi. (s. 191)
- Bunu da sizi görünce **anlatmak isterim**. (s. 216)
- Bu arada Pera Palas'taki bir İngiliz televizyon takımının sizinle **görüşmek istediğini**, onların da benim gibi sizi aradıklarını öğrendim. (s. 216)
- Beni gerçekten neden **görmek istediğini** söyleyecek misin? (s. 253)
- **Unutmak istedikleri** şeyleri buraya atarlardı. (s. 293)
- Ama başlarında bir yerde, kitabın kahramanları arasında geçen öyle bir aşk sahnesi varmış ki oğlan, **kahramanın yerinde olmak istemiş**. (s. 331)
- Aşk o kadar güzel anlatılmış ki, oğlan kitaptaki gibi **âşık olabilmek istemiş**. (s. 331)
- Bütün dünyaya **bağırarak, seslenmek istedim** bütün dünyaya. (s. 338)
- Yazı işleri müdürü, tabii ki bu yazıları Celâl'in köşesinde **yayımlamak istediğini** söyledi. (s. 400)
- Galip, Melih Amcaya, bir an önce köşedeki bakkaldan rakısını alıp eve dönmesini **söylemek istedi**. (s. 404)
- Tıpkı, Rüya'nın cesedine hiç bakmadığı gibi, babasının tek tek sağa sola dağıttığı, kimilerini sattığı eşyaları da **görmek istememişti** hiç. (s. 404)

2.2.14. Kısaltma Grupları

Kısaltma grupları, çeşitli kelime grupları ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan ve her iki öge arasındaki bağlantıyı hâl ekleri veya iyelik eklerinin kurduğu kelime gruplarıdır (Özkan, 2004: 127).

Ergin, kısaltma gruplarını “Bunlar kelime gruplarının ve cümlelerin kısalması, yıpranması neticesinde ortaya çıkan kelime gruplarıdır. Herhangi bir kaideleri yoktur. Daha geniş bir gruptan kısalmış ve klişeleşmiş gruplardır” diyerek açıklamıştır (Ergin, 2020: 391).

Karahan, kısaltma gruplarını “Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma veya kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplardır” diyerek tanımlamıştır (Karahan, 2016:79).

Karaağaç, kısaltma öbeklerini, “Söz öbekleri ve cümlelerden yıpranma ve eksilme (ellipsis) yoluyla ortaya çıkan öbeklerdir” şeklinde açıklamıştır (Karaağaç, 2017: 175).

2.2.14.1. İsnat Grubu

Bu grubun en önemli özelliği bir nitelik(vasıf) isminin kendisinden önce gelen bir isme dayandırılmasıdır. Bu sebeple ters çevrilmiş bir sıfat tamlaması görünümündedir. İsnat grubunun unsurlarında çekim eki bulunmaz ama birinci unsur iyelik eki alabilir(Aktan, 2016: 71).

- Uykunun huzuruna gömülmüş Rüya'nın **kapıları kapalı** bahçesinin söğütleri, akasyaları, aşmalı gülleri ve güneşi altında gezinmek isterdi şimdi. (s. 11)
- **Başı dertte** bir müvekkilimi savunabilmek için senin arşivinde biraz çalışabilir miyim? (s. 68)
- Bir yılbaşı gecesine doğru, yoksul mahallesindeki yoksul evlerinde, **çiçeği burnunda** gazeteci genç Celâl, annesine ailenin zengin kanadının Nişantaşı'ndaki evine yılbaşı eğlencesi için çağrılı olduğunu söyler. (s. 91)
- **Paltosu bol** küçük çocuğuyla birlikte bir sandviççinin vitrinine bakan başörtülü bir kadın, aynı yeşil çorapları giyen iki öğrenci kız ve karşı kaldırıma geçmek için bekleyen kahverengi paltolu bir ihtiyar. (s. 99)
- Tabii bunu, o herifin önünde söylemeyeceği için, en iyisi, hemen Rüya'yı '**aklı başında** insanlar' gibi oturup konuşacakları bir yere gitmeye ikna etmektir. (s. 115)
- Ama araba kaldırıma çok daha önce yanaşınca, siyah beyaz filmlerden çıkma, **eli çantalı**, siyah beyaz bir adam kapısını açıp içeri girdi. (s. 129)
- Bu amaçla, güzel ve esrarlı karısı yatağında sessizce uyurken, yazar, gece yarıları şehrin karanlık sokaklarında, **lambaları kırık** arka mahallelerinde, Bizans'tan kalma yeraltı dehlizlerinde, esrarkeş ve gariban kahvelerinde, meyhane ve pavyonlarında geziniyormuş. (s. 151)
- Boş bir kaldırıma geniş bir çarşaf sermiş, üzerine sebze halinin inanılmaz uğultusu ve kokusundan hiçbir sonuca ulaşamadan şaşkınlıkla çıkan Galip'i büyüleyen bir dizi nesne sermişti: iki tane boru dirseği, eski plâklar, bir çift kara ayakkabı, bir lamba altlığı, kırık bir kerpeten, kara bir telefon, iki tane somya yayı, sedef bir sigara ağızlığı, durmuş bir duvar saati, beyaz Rus banknotları, pirinç bir musluk, **sırtı oklu** bir Yunan tanrıçasını -Diana?- canlandıran bir biblo, boş bir çerçeve, eski bir radyo, iki kapı tokmağı, bir şekerlik. (s. 198)
- Galip, uzak bir köşesinde iri ve eski bir radyo duran odayı, o odanın öteki ucunda elinde telefon, yıpranmış bir koltukta oturan **gözü yaşlı** tıknefes bir

kadını hayal etmeye çalıştı, ama gözlerinin önünde Babaaanneye Dedenin bir zamanlar oturup sigara içtikleri iki kat aşağıdaki o oda canlandı: (s. 342)

- Bunlar, **eli sıkı**, hesaplı kişilerdi; ne içerken dünyayı unutabilirlerdi, ne de sevişirken; her şeyi bir düzene sokma saplantıları onları başarısız bir dost ve başarısız bir âşık yapardı yalnızca. (s. 359)
- Şehrikalp Apartmanının kapısının önünde poz vermek için dizilmiş bütün aile ve kapıcı İsmail'le Kamer Hanım, fotoğraf makinesine bakarlarken, **saçları kurdela** Rüya, Celâl'in kucağından, bugün çoktan ölmüş olması gereken kaldırımdaki bir sokak köpeğini seyrediyor... (s. 364)
- Daha sonra içeri giren **yakası kürklü** paltolu beyefendi ile Alâaddin konuşmaya başladılar. (s. 368)
- **Kapısı açık** bir polis minibüsündeki bir telsizden madeni bir sesin, başkomiseri aradığını işitti. (s. 395)
- Boş ve **duvarları çıplak** odadaki Thonet sandalyenin üzerinde duran bu nesnelere öyle bir baktı ki Galip, bir anda bir yanılsamanın büyüünden sıyrılıp eşyaların kendisine işaret ettiği öbür anlamı, dünyanın içine gizlendiği o unutulmuş esrarı kavrayıverdiğini hissetti. (s. 403)

2.2.14.2. Yükleme Grubu

Birinci unsur -I / -U yükleme hâli eki taşıyan kısaltma grubuna yükleme grubu denir.

- Celâl Beyin, kim bilir hangi buhranla kapandığı bir evde, en azından, edebi sırlarını ve vasiyetini verecek kadar **kendini yakın** hissettiği birileri vardır, değil mi? (s. 96)
- Rehber, Bizanslılar, bundan yedi yüz yıl önce şehirdeki **altı bini aşkın** İtalyanı katlederken kaçan Cenevizlilerin, Amalfililerin, Pisalıların iskeletleriyle, bir Azak gemisiyle şehre giren vebadan kurtulanların altı yüz yıllık iskeletlerinin, ta Avarların muhasarası sırasında yeraltına indirilmiş masalarda, birbirlerine yaslanarak, oturup kıyamet saatini sabırla beklediklerini anlatırken, Galip, Celâl'deki sabrın kendisinde de olduğunu düşünüyordu. (s. 175-176)
- Pis bir koku geliyordu oradan, **yarım yüzyılı geçkin** bir zamandan beri biriken güvercin pisliklerinin, atılmış öteberinin, apartman kirinin, şehir dumanlarının, çamurun, ziftin, umutsuzluğun kokusu. (s. 293)
- Çocuklar da **başkalarını taklîd** ile söze başlamazlar mı? (s. 302)

2.2.14.3. Yönelme Grubu

Birinci unsuru -A yönelme hâli eki taşıyan kısaltma grubuna yönelme grubu denir.

- Gelinin İzmir'deki akrabalarını tanıyan bir meraklının getirdiği haber ise, Melih Amcanın savaş sırasında Kuzey Afrika'da çevirdiği karanlık işler (silah ticareti, bir krala rüşvet, vs.) sonunda milyoner olduğu yolundaymış, güzelliği **dillere destan** karısının nazına dayanamadığı için, onu meşhur etmeye birlikte Hollywood'a gideceklermiş, gelinin resimleri şimdiden Arap-Fransız dergilerinde yayımlanıyormuş vs. (s. 17)
- **Tuhafliklarla ilgi çekmeye meraklı** bir dükkân sahibi, belki de ucuza düşüreceğini bildiğinden, bir iki 'mal' almış atölyeden. (s. 65)
- İhbar raporlarını, **yazıya meraklı** kayınbirader okusun, öğrensın, edebiyat zevki alsın diye, Celâl'e gösterirdi. (s. 90)
- Bu mânâları, **hafiyeliğe ve Hurufiliğe meraklı** arkadaşımız, Celâl Bey'in yazıları içinden, Celâl'in onları gizlediği harflerin içinden iğneyle kuyu kazar gibi, her birini tek tek kendisi bulup çıkarmıştır. (s. 95)
- Karı **arabaya düşkün**, her gün boyatıyor. (s. 135)
- Buna yazar gibi, ben de, okuyucunun kendi özgürlüğüyle karar vermesini istediğim için, bu çok **kendine özgü** kişinin adını bile büsbütün Türkçeye çeviremiyorum. (s. 143)
- İki polisin arasındaydı, üzerindeki o siyah beyaz filmlere yakışır hava kaybolmuş, **gecenin lacivert ve suçlu renklerine uygun** bir canlılık gelmişti yüzüne. (s. 146)
- Besbelli, boş vakitlerinde yararlı şeyler yapmak isteyen, **dostluğa meraklı** ve İstanbul'u da iyi tanıyan bir emekliymiş. (s. 157)
- **Geleceğime dönük** bir işaretti bu: (s. 168)
- Kilitte birlikte kapı karanlık bir dehlize açıldığında Galip kadının parlayan gözlerinde **hayata bağlı** bir merak gördü. (s. 180)
- İnsan elinin erişmediği ve zamanla erişmekten çekindiği pencere önlerine, kendiliğinden kırılan denizliklere, beton çıkıntılarına, yağmur oluklarının dirseklerine bitip tükenmeyen pisliklerini yığarak **kokularına, huzurlarına ve sürekli artan nüfuslarına uygun** köşeler yaptılar. (s. 189-190)
- Galip'in beklediği gibi, **dinine bağlı** okurların ölüm tehditleriyle ve Cumhuriyetçi lâik okurların da tebrik mektuplarıyla karşılanan bu köşe

yazısından bir ay sonra, Celâl, gazete patronunun bir daha dönmemesini rica ettiği bu konuyu bir daha açmıştı. (s. 233)

- Otuz yıllık meslek hayatında **yirmiye yakın** şehzade, iki sadrazam, altı vezir, yirmi üç paşa, hırlı hırsız, suçlu suçsuz, kadın, erkek, çocuk, ihtiyar, Hristiyan, Müslüman altı yüzün üzerinde kişiyi idam etmiş, çıraklığından başlayarak bugüne kadar binlerce kişiyi işkenceden geçirmişti. (s. 259)
- **İki saate yakın** bir süre masadan hiç kalkmadan yazdı. (s. 295)
- Belki dünyamızın hiç olmayan anlamı iyice kaybolacak, sözünü ettiğin kıyamet gününe, **Mehdi'nin gelişine yakın** bir kargaşa olacak İstanbul'da, ama benim için, birçokları için kaybolan esrarın keşfi de bu olacak. (s. 351)
- Tam **bu duruma uygun** bir hikâyem var benim! (s. 371)
- **Altı aya yakın** bir süre eski aşklarını, aşk sayılamayacak ilişkilerini, bir ikisi hariç hepsini acıyarak ve hüznle hatırladığı harem kadınlarıyla olan "yakınlaşmalarını," ve karısını anlattı. (s. 388)

2.2.14.4. Bulunma Grubu

Birinci unsuru -DA bulunma hâli eki taşıyan kısaltma grubuna bulunma grubu denir.

- Alâaddin **yüzünde çocuksu**, korkulu, kuşkulu, ama hiçbir zaman da düşmanca olamayacak **bir ifade**, bu dergileri yalnızca üniversite öğrencilerinin okuduğunu söyledi. (s. 66)
- **Elimde tavukgöğsü paketi** muhallebiciden çıkarken önce onu, sonra filmlerden öğrenilmiş kibar Batılı havasıyla karısını da öptüm. (s. 127)
- **Arada bir** durdurulmaz bir kararlılıkla geçen şehirler arası otobüsleri hızlarını bile kesmiyorlardı. (s. 128)
- Bugün artık, yalnız kolların, bacakların, kalçaların, **yüzde yüz** kendi ülkemizde yapılması değil... (s. 170)
- Elektrik kesilmelerine alışık bütün İstanbullular gibi Galip “şimdi gelir” umuduyla **kucağında gazete kesikleri dolu dosyalar**, koltukta uzun bir süre kıpırdamadan oturdu. (s. 224)
- Sabaha doğru cellat **kulaklarının dibinde hıçkırık seslerini** işitmeye başladı. (s. 262)

- Saat sekiz buçukta Galip, **üzerinde paltosu, ceketinin iç cebinde katlanmış üç yazı**, işe giden aceleci bir aile babası gibi hızla Şehrikalp Apartmanının kapısından çıkıp karşı kaldırıma geçti. (s. 295)
- Gördüğün gibi hâlâ sürünüyoruz, Avrupalılardan utandığımız için de, **arada bir** oy veriyoruz ki, yabancı gazeteciler gelince artık onlara benzediğimizi gönül rahatlığıyla söyleyebilelim. (s. 299)
- Sen **elinde kapağı kartondan kitap**, ben **elimde okuyamadığım gazete**, sorardım: (s. 303)

2.2.14.5. Uzaklaşma Grubu

Birinci unsuru -DAn uzaklaşma hâli eki taşıyan kısaltma grubuna uzaklaşma grubu denir.

- Hatıralardan, hep **balıdan tatlı** hoş şeyler gibi söz edilecek. (s. 94)
- **Ninenin ölümünden sorumlu** Mehmet Yılmaz, evet, hâlâ sağ olabilirmiş, ama bir ara sandıkları gibi Ahmet Kaçar ya da Haldun Kara adlarıyla değil, takma ad kokmayan Muammer Ergener adıyla şehirde bir hayalet gibi geziniyormuş. (s. 100)
- Ona sarılabilirse bu inancı ince ve kumral kadın da paylaşacaktı. Galip'e filmi tek başına seyrediyormuş, gördüklerini **kendinden başka** kimse görmüyormuş gibi geliyordu. (s. 103)
- Ana tarafımdan uzak bir akraba ailesi, babam bizi terk ettiği yıllarda bize ilgi göstermişti; **benden iki yaş küçük** ve o zamanlar birkaç kere dokuz taş oynadığım bir kızları vardı. (s. 124)
- Ertesi gün ise, **gecenin kasvetinden uzak** güneşli bir şenliktir. (s. 142)
- Gün boyunca ne zaman bir sıkıntıyla karşılaşsa, duygusuz, **incelikten yoksun**, hırslı ve böylelerinin hep olduğu gibi 'kültürsüz' kişilerin kabalıklarına ve acımasızlıklarına ne zaman katlanmak zorunda kalsa, "Zaten, şimdi burada değilim ben!" diye düşünüyormuş. (s. 159)
- "Boşuna zahmet!" dedi Galip **kendinden emin** gözükmeye çalışarak. (s. 218)
- Bütün İstanbul tanıdıktı; şehrin **Galip'ten gizli** hiçbir esrarı yoktu. (s. 306)
- O oda da öyle; bana benzeyen, ama **benden güzel** suretler, yürekleri yerinde anahtarlar... (s. 311)

2.2.14.6. Vasıta Grubu

Birinci unsuru -la vasıta hâli eki taşıyan kısaltma grubuna vasıta grubu denir.

- **Yatağın başından ucuna kadar uzanan mavi damalı yorganın engebeleri, gölgeli vadileri ve mavi yumuşak tepeleriyle örtülü** tatlı ve ılık karanlıkta Rüya yüzükoyun uzanmış uyuyordu. (s. 11)
- Elleri paltosunun tütün, bozukluk ve **kullanılmış biletlerle dolu** ceplerinde, bir süre karısını dikkatle, saygıyla, sessizce seyretti. (s. 21)
- Yeniden parmaklarının ucuna basarak içeri gitti ve **tepeleme dergiyle dolu** iki büyük Sana kutusu getirdi: (s. 76)
- Herkes O'nu tanımış, herkes O'nun O olduğunu anlamış, herkes karamsarlık zamanlarında **hiç bitmeyeceğini sandığı acılarla yüklü** sonsuzluk saatinin dolduğunu kavramıştır. (s. 142-143)
- Hoş bir duyguydu bu, yalnız ayaklarının altındaki buzlu kaldırımların, **Coca-Cola ve konserve ilanlarıyla çevrili** bütün meydanın değil, kendi kişiliğinin de tepeden tırnağa değiştiğini hissettiriyordu. (s. 203)
- **Adlandırmak istemediği bu başka kişinin anıları ve kederiyle yüklü** bir müziğin, içinde yeni bir hayat gibi yükseldiğini keyifle hissetti. (s. 203-204)
- Galip anahtarı çividen becerikli bir hareketle çıkardı, cebine, **ipuçlarıyla dolu** ev ödevinin yanına bıraktı. (s. 210)
- Elektrik kesilmelerine alışık bütün İstanbullular gibi Galip "şimdi gelir" umuduyla kucağında **gazete kesikleriyle dolu dosyalar**, koltukta uzun bir süre kıpırdamadan oturdu. (s. 224)
- Kahvesini hazırladıktan sonra, koridordaki dolaptan çıkardığı **köşe yazıları, mektuplar ve gazete kesikleriyle dolu** bazı kutuları çalışma masasının üzerine yerleştirdi. (s. 229)
- Hava kararırken Galip koridordaki dolaptan bulabildiği bütün yıllıkları, bütün albümleri, gazete ve dergilerden kesilmiş resimleri, **şuradan buradan toplanmış fotoğraflarla dolu** bütün kutuları çalışma odasına getirmiş sarhoş gibi karıştırıyordu. (s. 255)
- Taşbaskısı kitaplardan, **imlâ hatalarıyla dolu** risalelerden Hurufiliğin kurucusu ve peygamberi Fazlallah'ın hayatını okudu. (s. 269)
- Ayna sessiz bir denizdi, yüzüm de **denizin yeşil mürekkebiyle yazılı** soluk bir kâğıt. (s. 302)

- Kamer Hanımla kapıcı İsmail küçük torunlarıyla birlikte **mavi muşambayla örtülü** yemek masasında Galip'e yüzyıllar öncesi gibi gelecek kadar uzak bir aile mutluluğu havası içinde, kıymalı patates yiyorlardı. (s. 311)
- Aklında hâlâ bu rüya olduğu için Galip çalışma masasının üzerinde **içi adreslerle dolu** defteri görünce bir rastlantı duygusuna kapılarak, becerikli ve gizli bir elin işaretleriyle ya da kendini çocuk gibi gizleyen oyuncu bir Tanrı'nın izleriyle karşılaşmış gibi sevindi. (s. 337)
- Telefonlarla boğuşurken bir ara karaağaçtan dolabın alt raflarında, daha önceden karıştırıp ilgilenmediği **eski kartpostallarla dolu** bir kutunun dibinde on tane fotoğraf bulmuştu. (s. 364)
- Altmış yaşlarında, bitkin bir adam; gözleri bir tuhaftı, **acıyla, kederle yüklü**. (s. 368)
- Hepsi, bir oyun ve eğlence duygusuyla ve bir ciddiyetle, **piyanoyla yüklü** arabasını eski bir apartmanın ön bahçesine sokarken kameraya aynı oyun ve eğlence duygusuyla ve ciddiyetle gülümseyen ihtiyar hamala bakıyordu. (s. 374)

2.2.14.7. Eşitlik Grubu

Birinci unsuru -CA eşitlik eki taşıyan kısaltma grubuna eşitlik grubu denir. Kitabımızda eşitlik eki taşıyan kısaltma grubuna rastlanmamıştır.

2.2.14.8. Değişik Görünüşteki Kısaltma Grupları

Birinci unsuru uzaklaşma hâli, ikinci unsuru yönelme hâli eki alan kısaltma grupları:

- Ellerinde ceza fişleri **oradan oraya** koşan belediye memurlarının bakışları arasında, eskiden 'Boğaziçi' denen bu boşluğun çamurunda kurulmaya başlayacak yeni mahallelerden söz ediyorum: (s. 22-23)
- Kuruyup gitmesinler diye, **sabahtan akşama** kadar onları sulayıp okşuyorum: (s. 27)
- Varlığı herkes tarafından bilindiği için, bir kâbus gibi dehşet verici değildi belki, ama hiçbir zaman tarif edilip adlandırılmadığı için esrarlı ve yüzyıllardır **kuşaktan kuşağa** geçmesine rağmen, hiçbir zaman bir gurur, güven ve zafer kaynağı olamadığı için de bu esrarı acıklıydı. (s. 56)

- Telefonu kapadıktan sonra Güntepe Mahallesi'nin haritasını Şehir Rehberi'nde bulunca Galip hayrete düştü, ama kendisini **tepeden tırnağa** değiştirmesini istediği şaşkınlık değildi bu. (s. 101)
- Şimdi, kesin amaçlı, kararlı kişiler gibi bir esrarın, yıllarca **inceden inceye** uğraşarak hazırlanmış bir kumpasın kalbine doğru yürüyor... (s. 205)
- Geçmişin hortlaksı yükü, evde yer kalmadığı için bir eskiciye satılan ve adamın at arabasıyla birlikte sallana sallana kim bilir hangi uzak diyarlara unutulmaya giden zavallı eşyaların hüznü ve intikam duygusuyla üzerine binip, onu iyice sersemlettikten çok sonra, Galip evde 'yeni' olarak gördüğü tek eşyayı, helayla mutfak arasındaki uzun duvarı **boydan boya** kaplayan karaağaçtan yapılmış o camlı dolabı ve içindeki kâğıtları karıştırmak için koridora döndü. (s. 222)
- Bu kişileri tıpkı **derinden derine** birbirlerine bağlayan o görünmez bağ gibi, yüzlerini de birbirine benzeten bir şey yok mu sizce? (s. 245)

Birinci unsur eksiz, ikinci unsur yönelme hâli eki alan kısaltma grupları:

- Sanki çocukluğunda can sıkıntısına gırtlığının kadar gömüldüğü zamanlarda yaptığı gibi, **kendi kendine** "Ne İçin Varız?" oyunu oynuyordu. (s. 194)
- O sayfalarda da böyle **yan yana** dizilmiş on altı eşyanın resmini görür sonra öğrendiği yeni dilin kelimeleriyle bu eşyaları adlandırdı. (s. 198)
- Altlarında Fazlallah, iki halifesi, 'minyatürden kopye edilmiş Mevlâna portresi', 'Olimpiyat madalyalı güreşçimiz Hamit Kaplan' olduğu yazılı kötü klişeli fotoğraflarla kaplı sayfaları çevirdikten sonra Celâl'in 1950'lerin sonunda çekilmiş bir fotoğrafıyla **yüz yüze** gelince korktu. (s. 287)
- Sen istediğin kadar esrarlı bir cinayet işle, onlar, o mutlular ve ezikler, budalalar ve unutulmuşlar hemen **el ele** verip bu işte bir esrar olmadığını kanıtlayan bir hikâye uydururlar. (s. 351)
- Bu yüzden, hikâyemin bu sayfalarında okuyucuyu kendi anılarıyla **baş başa** bırakabilmek isterdim. (s. 398)
- "Buraya birbirlerine hikâye anlatmaya gelmişlerdi," diye düşündü, merdivenleri çıktığı için hâlâ **nefes nefese** olan Melih Amca'nın yanına döndüğünde. (s. 403)

İkinci unsur bulunma hâli eki taşıyan kısaltma grupları:

- Bu miskin ülkeyi adam edecek askeri harekâta ihanet ettiğin için değil, senin yüzünden rezil olan o yurtseverlik işine girişen o gözü pek subaylarla, sürüm sürüm süründürülen o mert insanlarla sonraları alay ettiğin, üstelik yazılarını kışkırttığın bu maceraya, onlar **kelle koltukta** girerken ve saygı ve hayranlıkla

sana kapılarını ve darbe plânlarını açarlarken sen oturduğun koltukta rezil ve sinsi hayâllere daldığın için, hatta güvenlerini kazanarak evlerine girdiğin bu alçakgönüllü yurtsever insanların arasında hayâllerini sinsice uygulayabildiğin için de değil, - kısa keseceğim - hepimizin bir ihtilâl heyecanına kapıldığı o günlerde bir bunalım geçiren zavallı karımı kandırdığın için de değil, hayır; hepimizi, bütün bir ülkeyi kandırdığın için, rezil hayâllerini, saçma sapan kuruntularını, pervasız yalanlarını sevimli şaklabanlıklar, dokunaklı incelikler ve oturaklı sözler kılığına sokup hepimize, bütün bir millete ve en başta da yıllarca ve yıllarca bana yutturabildiğin için öldüreceğim seni.

2.3. CÜMLELERİN BAĞLANMA ŞEKİLLERİ

Cümlelerin bağlanma şekilleri ile ilgili konuda araştırmacıların hemfikir olmadıkları görülmektedir. Araştırmacıların görüşleri şu şekildedir:

Ergin, cümleleri yapıları bakımından “basit ve birleşik cümle” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Birleşik cümleleri de kendi içinde “şartlı birleşik cümle, ki’li birleşik cümle ve iç içe birleşik cümle” olarak üçe ayırmıştır (Ergin, 2020: 398-400).

Delice, cümleleri yapılarına göre “basit ve birleşik cümle” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Birleşik cümleleri de kendi içinde “girişik birleşik cümle, iç içe birleşik cümle ve karmaşık birleşik cümle” olarak üçe ayırmıştır (Delice, 2018: 170-173).

Özmen, yapıları bakımından cümleleri “basit, birleşik, eksiltili, dolaylı ve dolaysız anlatım” olmak üzere dört başlıkta incelemiştir. Basit cümleleri, salt basit ve girişik basit olarak iki; birleşik cümleleri de sıralı birleşik, şartlı birleşik, bağlı birleşik, iç içe birleşik, saptamalı (ara cümleli) birleşik ve karmaşık birleşik olarak altı başlığa ayırmıştır (Özmen, 2016: 141-203).

Böler, yapısına göre cümleleri “Basit Cümle”, “Birleşik Cümle (şartlı birleşik, iç içe birleşik, bağlı birleşik, ara cümleli birleşik, karmaşık birleşik)”, “Sıralı Cümleler (bağımlı sıralı ve bağımsız sıralı)” ve “Eksiltili (Kesik) Cümleler” olarak dört başlığa ayırmıştır (Böler, 2021: 214-242).

Aktan, yapılarına göre cümleleri “basit, birleşik, sıralı, bağlı, ara sözlü (cümleli) ve eksiltili cümleler” olmak üzere altı başlıkta incelemiştir (Aktan, 2016: 122-132).

Karaağaç, yapılarına göre cümleleri “Basit Cümle”, “Birleşik Cümle (şartlı birleşik, iç içe birleşik, ki’li birleşik)”, “Bağlı Cümle (sıralı bağlı ve açıklamalı bağlı cümleler)” ve “Eksiltili Cümle veya Söz Cümle” olarak dört başlığa ayırmıştır (Karaağaç, 2017: 237-242).

Karahan, bağlanma şekillerine göre cümleleri “bağlama edatlarıyla bağlanan cümleler, ortak cümle öğeleriyle bağlanan cümleler, ortak kip/şahıs ekleriyle bağlanan cümleler, anlam ilişkisiyle bağlanan cümleler” olarak dört başlıkta incelemiştir (Karahan, 2016: 85-95). Bizde bu tezde Karahan’ın prensiplerine bağlı kaldık.

2.3.1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

Türkçede cümleler arasındaki bağlantıyı sağlayan çok sayıda bağlama edatı vardır ve bu edatlar yardımıyla aralarında anlam ilişkisi olan iki veya daha fazla cümle birbirine bağlamak mümkündür. Edatların görevi, sıralama, karşılaştırma, benzetme, açıklama, sebep, sonuç, amaç, karşıtlık, eşitlik, beraberlik gibi anlamlarla cümleleri birbirine bağlamak, cümleler arasındaki ilişkiyi vurgulamaktır (Karahan, 2016: 85).

2.3.1.1. “ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Bağlama edatı olan “ki”, cümleler arasında bağlantı sağlayan edatların en işleklerinden biri olan ve bir cümleyi bir cümleye/cümle topluluğuna; bir cümle topluluğunu da bir başka cümleye/cümle topluluğuna bağlayarak ve bunlar arasında açıklama, sıralama, karşılaştırma, sebep, sonuç, amaç vb. anlamlar çerçevesinde ilişkiler kurar (Karahan, 2016: 85)

- Hatırlıyorum, hatırlıyorum **ki** unutmayayım! (s. 27)
- Zaten rahmetli annemle babamın onun yüzünden ne kadar üzüldüklerini düşündükçe artık anlıyorum **ki**, Celâl'de beni şaşırtacak tek şey, telefon numaramızı eğlensinler diye okuyucularına vermesi değil, onca yıldır bizden neden nefret ettiğini öğrenmek olurdu. (s. 39)
- Galip eve dönmek için tam kalkacaktı **ki**, Vasıf'ın kutudan el alışkanlığıyla çektiği Celâl'in iki eski yazısı gözüne çarptı: 'Alâaddin'in Dükkânı' ve 'Cellat ve Ağlayan Yüz'. (s. 42)
- Saklan **ki** bir sırrın olduğuna hükmetsinler. (s. 85)
- Bir sırrın olduğunu sezdir **ki**, kadınlar seni sevsinler. (s. 85)
- Galip, bulutsuz gecelerde, Taksim Meydanı'na teleskopunu kurup meraklılara yüz liraya yıldızları seyrettiren adamın bir meslektaşına rastladığını düşünüyordu **ki**, adam çantasından bir 'albüm' çıkardı. (s. 129)
- İlk tanıştığımızda bacakların o kadar ince, o kadar narin gözüküyordu **ki** bana, onların kırılıvereceğinden korkmuştun. (s. 132)

- O kadar açık seçik bir gerçektir **ki** bu, berber de fark edecek sanırdım, ama o hiç oralı olmazdı. (s. 167)
- O kadar gülünç geldi **ki** bu düşünce bana, geçmişim ve geleceğim olarak gördüğüm dehşet ve mutsuzluk bir anda herkesle paylaştığım ve üzerinde pek fazla durmak istemediğim bir yazgıya dönüşüverdi. (s. 186)
- Yazının içindeki sırrı çözecek harflerin, işaretledikleri olmadığı o kadar açık bir gerçektir **ki**, bir an Galip'e bu sır yokmuş gibi geldi: (s. 192)
- Kendini işine vermişti **ki** Belkıs masaya yaklaştı. (s. 193)
- Ev ödevini okudukça nesneleri pervasızca adlandırabilen bir çocuğun saflığını öyle duydu **ki** içinde, Rüya ile Celâl'in kendisini bekledikleri bu yerin neresi olduğunu hemen söyleyivereceğini sandı. (s. 201)
- Bu yüze o kadar uzun bir süre baktı **ki**, onu uzun bir zamandır tanıdığı duygusuna kapıldı. (s. 240)
- Her kelime günlük hayat içinde yıllar boyunca binlerce defa kullanıldığı için o kadar anıyla yüklüydü **ki** tıpkı 'su' ya da 'şey' kelimeleri gibi Galip'e artık hiçbir şey hatırlatmıyordu. (s. 256)
- Ağlamak da böyle durumlarda kurbanların gösterdiği sıradan tepkilerden biriydi, ama Paşa'nın ağlayan yüzünde öyle bir şey gördü **ki** cellat, otuz yıllık meslek hayatında ilk defa bir kararsızlık geçirdi. (s. 259)
- Anladım **ki** cennetteki çarşıdayım. (s. 311)
- Ama başlarında bir yerde, kitabın kahramanları arasında geçen öyle bir aşk sahnesi varmış **ki** oğlan, kahramanın yerinde olmak istemiş. (s. 331)
- "Adreslerin..." diye söze başlamıştı **ki** Galip, kadın bütün gücüyle bağırırdı: (s. 342)
- Bu da bir şey değil, o kadar çok hayâlini kurar, o kadar çok düşünürdüm **ki** seni, bir noktadan sonra, sanki ikimiz arasındaki kişilik çizgisi hayâllerimin sisleri ye dumanları arasında kaybolurdu. (s. 345)
- Unutma **ki** bir akıl hastası değil, yalnızca sadık bir okurum ben. (s. 345)
- Hikâyeyi anlatırken şehzadenin öfkesini öyle biri hissediyordu **ki** içinde, kendisini başka biri gibi görüyordu. (s. 374)

2.3.1.2. “ve” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

“ve” edatı, iki veya daha fazla cümleyi/cümle topluluğunu sıralama, sebep, sonuç vb. anlamlarla birbirine bağlar(Karahan, 2016: 87).

- Rüya'nın söylediklerini, hep değiştirerek ve kuşkuyla hatırladığı için "Sanki konuştuğum Rüya değil de bir başkasıydı," diye düşünüyor **ve** o başkasının kendisini aldattığını kuruyordu. (s. 29)
- Kenarlarından küçük buz parçaları sarkan sokak lambasının ışığında selamlaştılar **ve** birlikte yürüdüler. (s. 42)
- Kollarının ve ayaklarının cilâsı dökülmüş, oturulacak yerinin derisi yara gibi yırtılmış **ve** bu derinin içinden, karnı yarılmış bir süvari atının dökülen bağırsakları gibi, paslı yayları umutsuzca dışarı fışkırmıştı. (s. 87)
- Kendimi dışarıdan görür görmez hatırlamış **ve** anlamıştım zaten kendimi dışarıdan görmeyi alışkanlık edindiğimi. (s. 107)
- Gerçeği anlayacak **ve** o, çok merak ettiğim kendi dünyasının hikâyelerini yazacak, ben de keyifle onun kendisi olabilmesinin kanıtlarını okuyacaktım. (s. 112)
- Bu işaretleri iyi okuduğunu Galip Bey'in bilmesini istiyor **ve** Galip en sonunda karlı sokağa indiğinde ona son sorularını sessizce soruyordu: (s. 121)
- Bunun zerine içine kapanmış **ve** kim bilir kaç kere okuduğu ciltlerdeki hikâyeri, sahneleri bir bir kendine anlatmaya başlamış. (s. 159)
- İhtiyar, her şeyi gene anlatmış **ve** genç ve acımasız köşe yazan gene aynı kahkahayla gülüp, evet, evet, işte bu hikâeyi yazması gerektiğini söylemiş sevinçle. (s. 161)
- Yirmi yıl önce, Celâl'in rehberin babası ve dedesi üzerine yazdığı bir yazı erevelettirilmış **ve** idam hükmü gibi mankeninin boynuna asılmıştı. (s. 173)
- Üzerlerine üzerlerine gelen kişinin kim olduğuna şöyle bir bakarlarken, Galip de onların gözlerinin, yüzlerinin içine bakıyor **ve** sırrı orada okuyordu sanki. (s. 195)
- Haritada, yüzlerde, kelimelerde Celâl'le birlikte bulduğu şeyi seviyor **ve** ondan korkuyordu da. (s. 240)
- şimdi de, ikişer yıl arayla, üçü de evlenmiş **ve** en küçüklerinin evliliğinden iki ay sonra, annelerinin evinde toplanmış üç kız kardeş düşünün lütfen. (s. 244)
- Ondan sonra, gün ışıyana kadar yaptıklarını çok daha sonra hatırladığında, yaptığı her şeyi mantıklı, gerekli ve yerinde bulacak **ve** onları yaparken duyduğu açıklık ve kesinlikle de hatırlayacaktı. (s. 294)
- Aynaya baktım **ve** yüzümü okudum. (s. 302)

- Bir çöl kıyısında yaşayan kızla oğlan, Hüsn ile Aşk, aynı gece doğmuşlar, aynı hocadan ders almışlar, aynı havuzun kenarında gezinmişler **ve** birbirlerine âşık olmuşlar. (s. 332)
- Gene de, Celâl'in resmi yerine Edward G. Robinson'unkinin basıldığı gazetenin kesiğiyle böyle karşılaştım **ve** ikisinin çok uzak akrabalar gibi az da olsa birbirlerine benzediklerini böyle keşfettim. (s. 412)
- Sonra, sabaha doğru acıyla Rüya'yı hatırlıyor **ve** masadan kalkıp uyanmakta olan şehrin karanlığına bakıyor. (s. 414)

2.3.1.3. “ama” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Babaanne, rüyanın hikâyesini sabırla dinledikten sonra, "Berber birazdan gelir," derdi, **ama** Dede berberden söz edilirken sevinmezdi. (s. 15)
- Her şeyin her zaman tekrarlandığı Babaanneyle Dedenin katına çıktı, **ama** berber, pek de mutlu gözükmeyen Dedeyi tıraş ederken çatıdakileri soruyordu. (s. 19)
- Cadillac'ın kapısının kulplarını zorlayacağım **ama**, baştan aşağı midye ve deniz kestaneleriyle kaplı araç bana geçit vermeyecek, sıkışmış ve yeşilimsi pencereleri yerlerinden hiç oynamayacak. (s. 25)
- Galip adı hatırlayamıyordu, **ama** adamın o gün giydiği tuhaf ayakkabıları korkuyla düşünüyordu. (s. 31)
- Telefonunuz cevap vermiyordu," dedi Hâle Hala, **ama** Galip merdivenleri gerisin geri iniyordu. (s. 35)
- Sözlüklere baktım **ama**, pek de çözemedim bu kelimenin anlamını; ben yalnızca havasını seviyorum. (s. 43)
- Dükkânı bir zamanlar İstanbul'un "en iyi" denilen bir semtindeydi, **ama** müşterileri her zaman, her zaman şaşırtırdı onu. (s. 46)
- Çok sonra uyandığında oda karanlıktı **ama**, pencerenin önündeki karganın gözünü Celâl'in gazeteden bakan 'göz'ü gibi üzerinde hissetti. (s. 70)
- Filmde başarısız bir memur, başarısız bir amatör ressamdı, **ama** aşkını etkileyebilmek için kılık ve kişilik değiştirerek bir milyarder süsü veriyordu kendine. (s. 80)
- Dışarı çıkınca Galip her iki kaldırıma da baktı, **ama** dikkatini çekecek bir şey göremedi: (s. 98-99)

- Ben size kendimi tanıtmıştım Celâl Bey, **ama** büyük bir ihtimalle bunu hatırlayamayacaksınız şimdi. (s. 215)
- Yatağa girdi, **ama** hemen uyuyamadı. (s. 224)
- Güneş batarken atına binip yoluna devam etti, **ama** daha altı günlük yol vardı önünde. (s. 263)
- Hava ilk geceki gibi durgundu, **ama** o belli belirsiz sis yoktu. (s. 283)
- Sahaflar Çarşısı'ndan hizanı hiç kesmeden geçecekti, **ama** Elif Kitabevi'nin önündeyken dükkânın yıllardır olağan karşıladığı adı Galip'e, birden bir işaret olarak gözüktü. (s. 306)
- "Kim bilir?" dedi ihtiyar, belki daha da diyecekti, **ama** Galip onun sözünü kesti. (s. 310)
- Yazılarını ona okuyan yeğeninin okuması varmış, **ama** yazması yokmuş. (s. 315)
- Bunu söylerken, kimin sesini yakaladığını, kim olduğunu çıkaramıyordu sanki, **ama** her şeyin yolunda gittiğinden emindi. (s. 374)
- Haftada iki üç kere akşamları Hâle Halalar'a gittiğimde, yemekten sonra, Vasıf ile birlikte Japon balıklarına yem verir, **ama** onunla birlikte yatağının kenarına oturup göstereceği gazete kesiklerine bakmazdım hiç. (s. 411-412)

2.3.1.4. “çünkü” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Aşkı sakla, **çünkü** sen yazarsın! (s. 85)
- İntihalden de korkma; **çünkü** bizim kıt kanaat okumamızın ve yazmamızın bütün sırrı, bütün sırrımız tasavvufi aynamızda gizlidir. (s. 86)
- Odalardaki saatlerden birinin öbüründen beş saat ileri olduğunu söylemek de saçmadır, **çünkü** aynı saatin yedi saat geri olduğu sonucu da aynı mantıkla çıkarılabilir. (s. 140)
- Yüzyıllarca önce Muhammed mutsuzlara umut verebilmişti, **çünkü** kılıcıyla zaferden zafere koşturmuştu onları. (s. 143)
- Anadolu yakasında olamazdı, **çünkü** orasının yeterince 'tarihi' olmadığını söylerdi. (s. 201)
- Rüya da bir arkadaşının evinde olamazdı, **çünkü** öyle bir yere Celâl' le gidemezdi. (s. 201)
- Boş bakardım, **çünkü** yüzümde yazılı olandan bilmeden korkardım; boş bakardım, **çünkü** seni bıraktığım yerde bulamamaktan korkardım. (s. 302)

- Yazılarında malzeme olarak kullanırsın demiyorum, **çünkü** hayata malzeme olarak bakan köşe yazarlarından nefret ettiğini biliyorum. (s. 323)
- Biz ikimiz birlikteydik **çünkü**, biz, o kalabalıklardan çok daha başka bir yerdeydik. (s. 347)
- Ama onu ararken, gene farkında olmadan seni de arıyordum, **çünkü** sokak sokak İstanbul'un esrarını çözmeye çalışırken, daha ilk günden aklımda şu korkunç düşünce de vardı: (s. 349)
- "Şehzade Osman Celâlettin Efendi, ona âşık olamayacağına inandığı için korkusuzca Leyla Hanıma yüreğini açabilmişti," diye yazmıştı Kâtip bir gece; **çünkü** geceleri de çalışıyorlardı artık. (s. 389)
- Konuyu ben açmıştım, **çünkü** yetmiş üç yaşında artık başka hayatları özlemeyecek bir hale geldiğinde Rüya'nın beni seveceğini biliyordum. (s. 413)

2.3.1.5. "hatta" Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Bana bakan, benim hayatıma doğru ilerleyen, beni temsil eden bu amca, teyze, arkadaş, akraba, tamdik, bakkal, işçi mankenleri arasında benim benzerlerim vardı, **hatta** kendim de vardım o yenik umutsuz karanlık içinde. (s. 64)
- Kendilerini sinemada gördükleri o kişilerin yerine koyanlar ise sayılamayacak kadar çok olduğu için onlara 'hasta' ya da 'suçlu' denmiyordu, **hatta** yeni efendilerimiz onları işlerine ortak ediyorlardı. (s. 118)
- "Ben Celâl Salık'ı tanıyorum, **hatta** çok yakından!" (s. 346)
- Bu yüzden, bazı geceler Galip, bazı geceler Rüya burada kalır, geçmişini bulsun ve yeniden kursun diye Celâl'in hikâyelerini dinler, **hatta** yazarlardı da. (s. 403)

2.3.1.6. "yoksa" Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- "Yazısının altına kendi adını koymasına izin vermedikleri için mi öyle kötü yazıyor, **yoksa** öyle kötü yazdığı için mi yazısının altına kendi adını koymasına izin vermiyorlar?" (s. 14)
- Vagonlar onları çeken halat koptuğu için mi raydan fırlayıp duvarları, cam çerçeveyi kırıp geçerek gemi aزیya almış mutlu aygırların neşesiyle Karaköy Meydanına girmişlerdi, **yoksa** makinist sarhoş olduğu için mi? (s. 70)

- Alâaddin'in dükkânının köşesine geldiğinde karakola yaklaştığı için mi, **yoksa** köşedeki 'mecburi istikamet' işaretinin artık Şehrikalp Apartmanı'nı göstermediğini fark ettiği için mi içindeki korkunun daha da yükseldiğini çıkartamadı. (s. 206)
- Bu gerçek hayatın tekrarı mıydı, **yoksa** kendi kendinden çalan bir yazarın tekrarı mı? (s. 315)
- Galip'in beyaz bir yakayla, yıpranmış bir ceketle ve hayâletimsi bir yüzle hayal ettiği bu ses, bütün bu cümleleri bir bellek coşkusuyla akıldan mı kuruyordu, **yoksa** bir yerden mi okuyordu? (s. 317)
- Bunu hayâl mi ediyordu, **yoksa** dikiş makinelerinin sergilendiği vitrinin yanında, makinelerle dikiş diken donuk mankenlerin, neon lambalarıyla aydınlanan büyü ve korkutucu gövdelerin arasında tuhaf kıyafetli, korkutucu bir gölge mi görmüştü; sanki bir an çıkaramadı. (s. 369-370)

2.3.1.7. “dA” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Kendi gerçeklerinin en sonunda dile gelebildiğini gören bazı okuyucularımızı, bazan bunları yazacak sabrı bile gösteremiyorlar **da**, koşarak matbaamıza gelip, bize kana kana hikâyelerini anlatıyorlar. (s. 60)
- "İnsanların çoğu," demişti Celâl, "nesnelerin esas özelliklerini, sırf bu özellikler burunlarının dibinde olduğu için fark etmiyorlar **da**, kenarda köşede kalan, böyle olduğu için dikkatlerini çeken ikincil özellikleri görüp tanıyorlar. (s. 88)
- Tenin sanki çocukken daha sertti **de**, büyüdükçe, ortaokuldan sonra renklenerek inanılmaz bir incelikle yumuşadı. (s. 132)
- Bütün gün gördüğüm insanların bitip tükenmeyen sözleri, gürültüleri, istekleri sanki birleşip bir tek ses olmuş **da** kulağımın dibinde tatsız ve yorucu bir baş ağrısı gibi, dahası sinsi bir diş ağrısı gibi çınılıyordu. (s. 165)
- İnatçı ve sessiz çocuklar vardır hani, avuçlarını sıkıp içine bir şey saklarlar **da**, ne kadar uğraşsan açıp vermezler: (s. 184)
- Sanki, uzun yıllardır dilini ve kelimelerini kaybetmişti **de**, bu ödev sayfası yüzünden onları yeniden buluyordu. (s. 201)
- Celâl ve Rüya ile birlikte olma isteği, içinde öyle bir yükseldi ki, bağırarak geçti içinden; sanki gövdesinin yarısı bir rüyada olacağı gibi gösterile gösterile kendisinden koparılıp uzak ve karanlık bir yere götürülüyordu **da**, ancak sesini soluğunu yükseltip bağırırsa bu tuzaktan çıkabilirdi. (s. 294)

- Adresini ver **de** geleyim. (s. 312)
- Bu sözü o kadar çok tekrarlardı ki, kelimeler anlamdan ve acıdan arındılar **da** hiçbir şeyi işaret etmeyen seslere ve harflere dönüştüler. (s. 366)
- Sanki ölmüşüm **de**, benden sonra hayatın nasıl sürdüğünü uzaktan acıyla gözetliyormuşum. (s. 366)
- Köşeye kaşla göz arasında iteklediği arabasıyla koskoca bıyıklı bir portakala gelmişti, ama uzun bir süredir oradaydı **da** Galip mi fark etmemişti? (s. 368)
- Hayâlimde otuz beşinci padişah olarak Osmanlı tahtına oturur olarak gördüğüm kişi, ben değildim **de**, sanki Voltaire idi, ben değildim **de**, sanki Voltaire'i taklit eden biriydi bu kişi. (s. 382)

2.3.1.8. “ne...ne de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kitabımızda “ne...ne de” bağlama edatı ile bağlanan cümlelerin yanı sıra “ne...ne...ne de” yapısının kullanıldığını tespit ettik.

- Ama köşe yazarı **ne** Ezop'tur **ne de** Mevlâna. (s. 83)
- Tarihimizin ve mezarlıklarımızın esrarına girmeden **ne** bizden söz etmek mümkündür **ne de** Doğu'dan. (s. 83)
- Bacaklarındaki halsizlik, **ne** çıktıkları yokuşun dikliğindendi, **ne de** uzun günün yorgunluğundan. (s. 177)
- Mekân **ne** bir yere çağırıyordu insanı, **ne de** başka bir yere gönderiyordu. (s. 181)
- Celâl'i gelmiş geçmiş en etkili mutasavvıf şaire bağlayan şey, **ne** on üçüncü yüzyılda Konya'da Farsça yazılmış şiirlerdi, **ne de** ortaokul ahlâk derslerinde öğretilen erdemlere örnek olsun diye bu şiirlerden seçilen beylik mısralar. (s. 231)
- İdamlıklardan tarihe, efsanelere geçecek gösterişli tavırlar, cesur sözler bekleyen bazı budalalar gibi, cellat **ne** küçümserdi ağlayan erkekleri, **ne de** hayatın rastlantısal ve geri dönülmez acımasızlığını hiç mi hiç anlayamamış başka çeşit budalaların yaptıkları gibi, elini kolunu bağlayan bir acıma duygusuna kapılırdı onlar karşısında. (s. 261)
- Korkutucu olan **ne** mezarlıklardaki acıklı taşlardı, **ne** yapayalnız serviler, **ne de** ıssız gecedeki kurt ulumaları. (s. 262)

2.3.1.9. “ya da” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kitabımızda “ya da” bağlama edatı ile bağlanan cümlelerin yanı sıra “ya...ya da” yapısının kullanıldığını tespit ettik.

- Tıpkı dünyanın sonuna gelir gibi **ya** yapılabilecek şeylerin sonuna gelmiştir bu adam -bir sevdiğinin ölümünde olduğu gibi- **ya da** dünyasında bizimkiyle uyuşmayan bir yan vardır; huzursuz edici, hatta dehşet verici bir yan. (s. 258)
- **Ya** benim Başkan Paşa olacağım, geleceğin hayâletimsi İstanbul'unda herkes gibi gerçeklikle siliklik arasında, şimdiki zamanın kahrediciliğiyle geçmiş ve geleceğin hayâlleri arasında gidip gelen yarı hayâletimsi bir gölge olacakmış **ya da** hiç olmazsa, gerçek olabilmenin yeni bir yolunu aramaya verecekmiş bütün hayatını. (s. 284)
- Kimse görmemişti **ya da** gören arkasından seslenmemişti. (s. 295)
- **Ya** bir tabanca patlamış **ya da** çekiştirilen ahize yere düşmüştü. (s. 342)
- Bunlar **ya** sürekli kendi dertlerini anlatırlar **ya da** birini diğerinden ayıramadıkları konsomatrislerden tek bir şeyi, bütün erkeklerin istediği o şeyi bir an önce elde etmeyi beklerlerdi yalnızca. (s. 359)

2.3.1.10. “hem...hem de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Evden ayrılış nedenini açıkça Galip'in üstüne yıkmadığı için **hem** sevindiriciydi bu suç ortaklığı, **hem de**, ne olursa olsun, Rüya ile bir ortaklıktı. (s. 52)
- Hadım edilmiş harem ağalarının kilit üstüne kilit vurarak sakladıkları o sır gibi, **hem** çekici **hem de** iticiydi bu bölge: (s. 56)
- İki ay sonra seyrettiği filmde gözüken suratı ve elleri garsonun kendi suratı ve elleriymiş, ama başka bir sahnedeki sırtı, omuzları ve ensesi kendisinin değilmiş ve filmi her seyredişinde bu garsonu **hem** korkutuyor, **hem de** tuhaf bir zevkle ürperiyormuş. (s. 156)
- **Hem** burada, bu sefil sokaktaydılar, **hem de** orada, içinde olmayı hemen isteyverdikleri o hikâyenin içinde. (s. 203)
- **Hem** içinde hissettiği aldatılışın, yanılsamanın ve kaybın acısını başka kimsenin başına gelmeyecek kadar kendine özgü buluyor, **hem de** bunun bir başkasının bir satranç oyununu tasarlar gibi önceden hazırladığı bir tuzağın sonucu olduğunu seziyordu. (s. 365)

2.3.1.11. “Kâh...kâh” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- **Kâh** kar yağıyordu, **kâh** karanlık. (s. 42)

2.3.2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler

Art arda gelen bazı cümlelerde ortak cümle öğeleriyle anlam ilişkisi kurulabilir. Cümledeki öge kendinden önce veya sonra gelen cümleden çıkarılabilir.

2.3.2.1. Ortak Yüklemler

- Sabahları deniz durgun **olurdu**, sandal beyaz (**olurdu**), aynı kayıkçı hep dostane (**olurdu**). (s. 12)
- Anneler ve yengeler sandalın kıçına **otururlardı**, sırtı inip kalkan sandalcının arkasına gizlenen Rüya'yla Galip sandalın burnuna, yan yana (**otururlardı**). (s. 12)
- Beton apartmanın beton cumbasının bir penceresi dünyanın bir ucu olan Camiye (**bakıyordu**), bir penceresi de öteki ucu olan kız lisesine **bakıyordu**; arada karakol, iri kestane ağacı, köşe ve Alâaddin'in vızır vızır işleyen dükkânı vardı. (s. 13)
- Büfenin aynasına iliştirilmiş kartpostallar dağılmıştı, orada burada, yabancı ve tuhaf nesneler **vardı**; sonraları tiryakisi olacağı yeni bir koku da (**vardı**). (s. 19)
- Bu yüzden esneyerek yayılan deniz sahanlıklarının dibindeki muazzam mağaralara deniz suları boşalmaya (**başlamış**), aynı tektonik kıpırdanmalar sonucu da Cebelitarık, Çanakkale ve İstanbul boğazlarının tabanı yukarı çıkmaya **başlamış**. (s. 22)
- Nişantaşı dolmuşuna yürürken dünyanın hiçbir belleğe sığmayacak kadar geniş olduğunu **düşündü**, bir saat sonra Nişantaşı'nda apartmana doğru yürürken de, insanın anlamı rastlantılardan çıkardığını (**düşündü**)... (s. 31-32)
- Vasıf büyük yatağın kenarına **oturdu**, Galip karşısına (**oturdu**). (s. 41)
- Elinde file, caddede tek başına yürüyen kadının önüne bakışındaki o dehşetin anlamını da **anlattı**, vatandaşlarımızın şehirlerimizde yürürken neden hep yere ve kırlarda yürürken neden hep göğe baktıklarını da (**anlattı**)... (s. 63)

- Açık seçik fark edilemeyen bir hızla, insanlarımız kendi hareketlerini bir yana bırakıp, başka insanların hareketlerini benimsemeye **(başlamışlar)**, taklit etmeye **başlamışlar**. (s. 64)
- Resimleri hâlâ manav dükkânlarına asılan rahmetli ve Olimpiyat madalyalı bir güreşçiye **benziyordu** Saim; karısı da, tombul ve sevimli bir fareye **(benziyordu)**. (s. 71)
- Yeraltına bu birinci inişten yirmi yıl sonra, Bektaşiler tekrar İstanbul'a **dönmüştüler**; ama bu sefer Nakşibendi tarikatını kisvesiyle **(dönmüştüler)**. (s. 77)
- Yazıları sağa sola yollanmış haberlerle **doludur**, özel küçük haberlerle **(doludur)**. (s. 95)
- Sonra geniş ve sakin bir ırmak **gördü**, sonra bir çiftlik evi, yeşillikler içinde bir Amerikan çiftliği **(gördü)**. (s. 102)
- Göz beni **taniyordu**, ben de onu **(taniyordum)**. (s. 106)
- En kötüsü, senden şüphelenmeye **(başlayacaklar)**, senden nefret etmeye **başlayacaklar**. (s. 145)
- Apartmanın hemen yanı başındaki kuyuyu **düşündüm**, bir zamanlar yalnızca bende değil, apartman katlarını dolduran güzel çocuklarda, kızlarda, yetişkinlerde geceleri korkulu bir ürperti uyandıran o dipsiz kuyuyu **(düşündüm)**. (s. 188)
- Bir süre sonra, sırra sezgi ve inançla değil, akılla yaklaşabileceğine karar vererek, kalemle yazının kenarına yeni notlar almaya **(başladı)**, bambaşka hece ve kelimeleri işaretlemeye **başladı**. (s. 193)
- Kolunuzu bacağınızı onları hiç huzursuz etmeden usulca kıpırdatarak yatağınızda hafifçe dönün, başınız yastığın öteki ucunu **bulsun**, yanağınız yastığın serin bir köşesini **(bulsun)**. (s. 226-227)
- Fotoğraflarının nerede, nasıl, ne zaman çekildiği hiç belli olmayan yüzler **görüyordu**; genç kızlar, fötr şapkalı beyefendiler, başörtülü kadınlar, temiz suratlı delikanlılar, yitip gitmiş umutsuzlar **(görüyordu)**. (s. 255)
- Kestane ağaçlarının her birinin arkasında ise harfler **vardı**, tüyler ürpertici korkunç harfler **(vardı)**. (s. 275)
- Sinemadaki kalabalığı Yeşilçam Sokağındaki yapımcılar aleyhine kışkırtmak **(istemiş)**, peşinden sürüklemek **istemiş**. (s. 299)
- Kiraz dudaklarımdan da **söz ettin**, hilâl kaşlarımdan da **(söz ettin)**, bunları sana ben ilham ettim. (s. 340)

- Aynı sıcak temmuz günlerinde zorunlu gece ziyaretleri daha sıklaşmaya **(başladı)**, önüme konan fotoğraflar daha çoğalmaya **başladı**. (s. 407)

2.3.2.2. Ortak Özneli Cümleler

- O zamanlar, **uzun boylu Douglas bıyıklı berber**, haftanın beş günü eve gelir, **(uzun boylu Douglas bıyıklı berber)** Dedeyi tıraş ederdi. (s. 12)
- Ama artık **Dede** sokağa da çıkmıyordu, berbere gitmek için bile; **(Dede)** bütün gün evdeydi. (s. 13)
- Sonra, **Anne'yle Baba**, Dede'den her geçen gün bir tanesi daha yıkılan boyası dökülmüş eski ahşap evlerden söz eder gibi söz ederlerdi; **(Anne'yle Baba)** biraz sonra Dede'yi unutup sesleri birbirlerine doğru yükselmeye başlarsa Galip'e dönerlerdi: (s. 13)
- Çünkü bir avukatla yeniden evlenen annesi, her doktorun başka bir adla adlandırdığı bir hastalıktan genç yaşta ölünce, **Celâl**, Aksaray'daki örümcekli evde barınamaz olmuş, **(Celâl)** babaannesinin de ısrarıyla, yeniden apartmana dönmüş, **(Celâl)** çatı katma yerleşmişti. (s. 18)
- **Galip** dinliyor, **(Galip)** Babaannenin ne demek istediğini düşünüyordu. (s. 20)
- **İskender**, Galip'in lise arkadaşı olduğu ve o yıllardan beri hiç görüşmedikleri için, önce, geride kalmış on beş yıldan hızla söz etti, **(İskender)** Rüya'yla evlendiği için onu kutladı, **(İskender)** birçokları gibi, "zaten sonunda böyle olacağını bildiğini" söyledi. (s. 30)
- **Galip** adı hatırlayamıyordu, / ama / **(Galip)** adamın o gün giydiği tuhaf ayakkabıları korkuyla düşünüyordu. (s. 31)
- **Bozacı** geçti gitti, **(Bozacı)** bir daha gelmedi. (s. 53)
- Evden çıkarken **Galip** telefonu açık bırakmayı düşledi, / ama / **(Galip)** bırakmadı. (s. 59)
- **Onlar** da, benim gibi, bizler gibi, içlerine rastlantıyla düştükleri belirsiz bir varoluşun anlamını cennette kalmış kadar uzak bir geçmişte bir gün sanki keşfetmişler, / ama / **(Onlar)** sonra unutmuşlardı bu sihirli anlamı. (s. 65)
- **Saim**, sabah Galip gittikten sonra arşivinde araştırmalarına devam etmiş, **(Saim)** yararlı olabilecek bazı ipuçları bulmuştu: (s. 100)
- **Galip** paltosunu giymiş, **(Galip)** sessiz anne ve dalgın çocuklarla vedalaşmış, **(Galip)** kapıyı açmış çıkıyordu. (s. 120)

- Gece yarısı, elinde bir kandil **Grand Pacha** O'nu hücrelerinde ziyarete gelir, (**Grand Pacha**) bütün gece konuşur. (s. 143)
- Bir anda büründüğü ve hatırladığı o başka kişiliğin suçunun cezasını çekmeye elbette hazırды **çoban**, ama (**çoban**) yatağında öldürdüğü kadınla erkeğin de, evine girip kendi yatağının nimetlerinden hayasızca istifade etmiş iki hırsız olarak görülmesini istiyordu. (s. 158)
- **Belkıs** elbisesini değiştirmiş, (**Belkıs**) üzerine Galip'e yabancı bir yerde yabancı bir kadınla olduğunu hatırlatan nefti bir etek giymişti. (s. 192)
- **Kiremitler** önce tek tek çizilmiş, sonra (**Kiremitler**) sabırsızlıkla kırmızıya karalanmıştı. (s. 200)
- **Cellat** huzurla kafayı kuruladı, (**Cellat**) bal dolu torbaya bastırды ve (**Cellat**) ellerine birkaç kuruş tutuşturduğu babayla oğlunun köyünden mutlulukla Batıya uzaklaştı. (s. 264)
- **Galip** saatlerdir oturduğu koltuktan kalktı, (**Galip**) Celâl'in pijamalarını çıkardı, (**Galip**) yıkandı, (**Galip**) tıraş oldu, (**Galip**) giyindi. (s. 362)
- **Şehzade Osman Celâlettin Efendi**, on yıl kitaplarla, kitapların içinde duyurduğu seslerle boğuştuğundan sonra, ancak kendi hikâyelerini, kendi sesini o kitapların sesine karşı yükselterek kendisi olabileceğini anlamış / ve / (**Şehzade Osman Celâlettin Efendi**) kendine bir kâtip tutmuştu. (s. 384)

2.3.2.3. Ortak Nesneli Cümleler

- Birkaç kere **Celâl'i** aradı, (**Celâl'i**) bulamadı. (s. 68)
- **Okuyucu mektuplarını** cevaplandır; mektup yazan yoksa (**okuyucu mektuplarını**) kendi kendine yazıp cevaplandır. (s. 84)
- **Cüceleri** sev, (**cüceleri**) okuyucu da sever. (s. 84)
- Mekân ne bir yere çağırıyordu **insanı**, ne de (**insanı**) başka bir yere gönderiyordu. (s. 181)
- Az sonra, Galip kadının titizlikle bir askıya asıp dolaba kaldırdığı paltosunun cebinden **gazeteyi** çıkarmış, (**gazeteyi**) aynı titizlikle toplanmış kahvaltı masasına yaymıştı. (s. 192)
- Galip **anahtarı** çividen becerikli bir hareketle çıkardı, (**anahtarı**) cebine, ipuçlarıyla dolu ev ödevinin yanına bıraktı. (s. 210)
- **Onları** kutulardan çıkardı, (**onları**) dikkatle okudu ve Celâl'in Mehdiler üzerine bazı yazı ve paragraflarını hatırladı. (s. 247)

- Hava kararırken Galip **koridordaki dolaptan bulabildiği bütün yıllıkları, bütün albümleri, gazete ve dergilerden kesilmiş resimleri, şuradan buradan toplanmış fotoğraflarla dolu bütün kutuları** çalışma odasına getirmiş, (**koridordaki dolaptan bulabildiği bütün yıllıkları, bütün albümleri, gazete ve dergilerden kesilmiş resimleri, şuradan buradan toplanmış fotoğraflarla dolu bütün kutuları**) sarhoş gibi karıştırıyordu. (s. 255)
- Cellat huzurla **kafayı** kuruladı, (**kafayı**) bal dolu torbaya bastırdı ve ellerine birkaç kuruş tutuşturduğu babayla oğlunun köyünden mutlulukla Batıya uzaklaştı. (s. 264)
- Ses geçirmez bir camla -benim Chevrolet'mde olmayan bir ayrıntı- ayrılmış ön koltukta oturan ve araba kadar sessiz ve fark edilmez şoförün varlığı **yalnızlığımızı** azaltmıyor, (**yalnızlığımızı**) artırıyordu. (s. 283)

2.3.2.4. Ortak Yer Tamlayıcı Cümleler

- Demek ki bir ara çıkmıştı, ama **Galip'e** söylememişti; hayır (**Galip'e**) söylemişti; siz onu nerede gördünüz? (s. 37)
- **Kenarlarından küçük buz parçaları sarkan sokak lambasının ışığında** selamlaştılar / ve / (**kenarlarından küçük buz parçaları sarkan sokak lambasının ışığında**) birlikte yürüdüler. (s. 42)
- Karaköy'de, **mermer masalı bir muhallebicide**, birbirlerini yansıtan aynalara yan dönerek şehriyeli tavuk çorbası içti, (**mermer masalı bir muhallebicide**) sahanda yumurta yedi. (s. 70)
- **Gümüştuyu yokuşunun Dolmabahçe'ye ulaştığı yerde**, üç belediye otobüsü birbirine bindirmiş, (**Gümüştuyu yokuşunun Dolmabahçe'ye ulaştığı yerde**) çevrelerini bir kalabalık sarmıştı. (s. 113)
- **Yarı karanlık odada**, dikiş makineleri ya da kumaş yoktu, ama nedense (**yarı karanlık odada**) Galip'in içinden "Dostlar Terzihanesi" demek geldi. (s. 130)
- Gece yarısı, elinde bir kandil Grand Pacha O'nu **hücresinde** ziyarete gelir, bütün gece (**hücresinde**) konuşur. (s. 143)
- Geleceğini önceden yazdığını hatırlattı **bana**, zaten (**bana**) 'başka bir zamana' da vakti olmadığını söyledi; (**bana**) hemen cevaplandırabileceğim iki soru soracaktı, ayak üstü bile cevap verebilirdim. (s. 163)

- **Gazeteden** televizyon programını okudu, (**gazeteden**) çevredeki sinemaların hiç değişmeyen saatlerini ve filmlerin adlarını öğrendi; Celâl'in yazısına son bir kere daha göz attı; buzdolabını açıp çürümenin ilk belirtileri arasından birkaç zeytinle beyaz peynir çıkarıp kuru ekmekle karnını doyurdu. (s. 208-209)
- **Alt alta sıralanan bu adların uzayıp giden listedeki harflerinden, hecelerinden** Celâl bir anlam çıkarmaya çalışmış, (**alt alta sıralanan bu adların uzayıp giden listedeki harflerinden, hecelerinden**) gizli bir simetriyi aramıştı. (s. 239)
- Dünya, **cellada** sanki bir şey söylemek istiyor, (**cellada**) bir anlamı işaret ediyor, ama bir rüyadaki gibi bu söz dumanlı bir belirsizlik içinde kayboluyordu. (s. 262)
- **Ona** Celâl'i bulmak üzere olduğunu anlatacak, (**ona**) İngiliz televizyoncularının daha ne kadar İstanbul'da olacaklarını soracaktı. (s. 363)
- **Sağdaki geniş salonda** İskender, eski divanların birine oturmuş, (**sağdaki geniş salonda**) bazı turistlerle birlikte bir kalabalığı seyrediyordu: (s. 370)
- **Orada** herkes ağlıyor, (**orada**) Galip'i de öldü sanıyorlarmış. (s. 398)

2.3.2.5. Ortak Zarflı Cümleler

- **Kapanır kapanmaz yeniden çalan telefona boş boş bakarken**, Galip, Hâle Hala'nın son anda bozulan evlilik tasarısını hatırladı, ama nedense, (**kapanır kapanmaz yeniden çalan telefona boş boş bakarken**) damat adayının az önce aklına gelen tuhaf adını hatırlayamadı. (s. 31)
- Galip **eve girer girmez**, çay için ocağa su koydu, (**eve girer girmez**) paltosunu, ceketini çıkarıp astı, (**eve girer girmez**) yatak odasına girip soluk lambanın ışığında ıslak çoraplarını değiştirdi. (s. 42)
- **Otuz yıldır**, günde on dört saat vızır vızır işleyen köşedeki dükkânında çalışıyor, (**otuz yıldır**) pazar öğleden sonraları, herkes radyodaki futbol maçını dinlerken, saat iki buçuk ile dört buçuk arasında evinde uyuyordu. (s.45)
- **Bunları anlatırken**, oğlu, bana sigarasını yakan bir şoförün duruşundaki ayrıntıları açıklıyor, (**bunları anlatırken**) bir Beyoğlu kabadayısının kollarının nasıl ve neden yana açık durduğunu ve yengeç gibi yan yan yürüdüğünü belirtiyor, (**bunları anlatırken**) hepimiz gibi ağzını kocaman kocaman açarak gülen bir leblebici چراغının çenesine dikkatimi çekiyordu. (s. 63)

- **İlk iki saatte**, Galip'in adını çıkardığı (Rukiye) kadının getirdiği çayları içer, (**ilk iki saatte**) kek dilimlerini atıştırırken, yalnızca makale yazarlarının adlarına ve takma adlarına baktılar. (s. 72)
- **Şehirde hayat iyice durunca** karanlık sokaklara inmişler, (**şehirde hayat iyice durunca**) karartılmış lambaların soluk ışığı altında, buzlu parke taşlarının üzerinde atlarını sessizce sürüp Sötlüce'deki salhaneye hayvanları teslim etmişlerdi. (s. 128)
- **Bütün gece** o zindan hücresinde Grand Pacha anlatacak, (**bütün gece**) O dinleyecektir. (s. 143)
- **Emekli albayın sorusuna masadakilerin verdiği cevapları dinlerken** Galip, bu hikâyeyi ve soruyu bir başka yerde okuduğunu, ya da dinlediğini düşünüyordu, ama (**emekli albayın sorusuna masadakilerin verdiği cevapları dinlerken**) o yerin neresi olduğunu hatırlayamıyordu bir türlü. (s. 158)
- **Pazarları** gazeteleri karıştırır, (**pazarları**) radyodan futbol maçını dinler, o sıralarda eline geçirdiği bir flütü çalmaya çalışırdı. (s. 184)
- **Gece yarıları** biz uyurken giriyor, (**gece yarıları**) uyurken çıkıyor. (s. 209)
- **Bir türlü eline geçmeyen ahizeyi en sonunda bulduğunda**, gövdesi de kendiliğinden bir koltuk bulmuş, (**bir türlü eline geçmeyen ahizeyi en sonunda bulduğunda**) oturmuştu. (s. 215)
- **On sekiz yaşındayken** kendini tasavvufa vermiş, (**on sekiz yaşındayken**) hacca gitmiş, (**on sekiz yaşındayken**) Şeyh Hasan adlı birinin müridi olmuştu. (s. 269)
- Bütün hayatımız **seninle** geçti, daha da (**seninle**) geçecek. (s. 355)
- **Bunu söylerken**, kimin sesini yakaladığını, kim olduğunu çıkaramıyordu sanki, ama (**bunu söylerken**) her şeyin yolunda gittiğinden emindi. (s. 374)

2.3.3. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler

Cümleler arasındaki anlam ilişkisi ortak kip / şahıs ekleriyle de oluşur. Cümle içerisindeki tekrarlardan kaçınmak için bu ekler genellikle son cümlede kullanılır.

- Hantal araç bütün gün **çalmış (tı)**, bütün gün **kullanılmıştı** çünkü. (s. 29) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Buna benzer birçok olaydan sonra, başına geldiği gibi, şimdilerde de Alâaddin rüyalarında dükkânında kutular ve plastik torbalar içinde sattığı bebekleri

görüyor (du), geceleri dükkânını kapadıktan sonra, bebeklerin ağır ağır gözlerini açıp kapadıklarını, saçlarının uzadığını **hayal ediyordu**. (s. 48) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)

- Birçok genç, hayatlarının bir döneminde işittikleri bir sözün, bir hikâyenin, birlikte okudukları bir kitabın etkisiyle âşık **oluyorlar (dı)**, aynı heyecanla sevgilileriyle **evleniyorlar (dı)** ve hayatlarının geri kalanını da aşklarının arkasında yatan bu yanılsamayı hiçbir zaman anlamadan, mutlulukla **yaşıyorlardı**. (s. 79) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Sanki yaklaşmakta olan bu felâket yüzünden, sefere çıkması gereken vapurlar birbirlerine **bağlanmış (tı)**, iskeleler **tenhalaşmış (tı)**, Galata köprüsü üzerindeki seyyar satıcılar, şipşak fotoğrafçılar, yanık suratlı dilenciler de, son günlerini dinlenerek geçirmeye **karar vermişlerdi**. (s. 87) (ortak zarf, ortak kip / şahıs eki)
- Kar **dinmiş (ti)**, park edilmiş arabaların üzerinde, kaldırımlarda dört parmak **birikmişti**. (s. 113) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Biraz **şaşırmışlar (dı)**, yıllar sonra neden geldiğini **anlayamamışlardı**. (s. 124-125) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Şehirde hayat iyice durunca karanlık sokaklara **inmişler (di)**, karartılmış lambaların soluk ışığı altında, buzlu parke taşlarının üzerinde atlarını sessizce sürüp Söğütözü'deki salhaneye hayvanları **teslim etmişlerdi**. (s. 128) (ortak özne, ortak zarf, ortak kip / şahıs eki)
- Sanki hikâyesini anlatmaya başladığında **bir kişiydi** emekli asker, hikâyesini bitirdiğinde bir başka kişi **(ydi)**. (s. 158) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Az sonra, Galip kadının titizlikle bir askıya asıp dolaba kaldırdığı paltosunun cebinden gazeteyi **çıkarmış (tı)**, aynı titizlikle toplanmış kahvaltılık masasına **yaymıştı**. (s. 192) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Dünyanın içinde açılan ikinci dünyayı **düşler (im)**, her şeyin ikinci anlamı bana ağır ağır açılırken bu yeni dünyada yeni anlamlar arasında nasıl sarhoş olacağımı **kurardım**. (s. 227) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Korkutucu olan ne mezarlıklardaki acıklı **taşlardı**, ne yapayalnız serviler **(di)**, ne de ıssız gecedeki kurt ulumaları **(ydi)**. (s. 262) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Ona Celâl'i bulmak üzere olduğunu anlatacak **(tı)**, İngiliz televizyoncularının daha ne kadar İstanbul'da olacaklarını **soracaktı**. (s. 363) (ortak özne, ortak yer tamlayıcı ortak kip / şahıs eki)

- Rüya'nın fotoğraflarına damlayan gözyaşlarını silmiyor **(du)**, burnundan nefes almakta zorlanıyor **(du)**, yerinden hiç kıpırdamadan koltukta **oturuyordu**. (s. 365) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Altmış yaşlarında, bitkin bir adam; gözleri bir **tuhafı**, acıyla, kederle yüklü **(yd)**. (s. 368) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- Celâl en üst katı yıllar önce satın almış **(tı)**, bunu herkesten **saklamıştı**. (s. 399) (ortak özne, ortak kip / şahıs eki)
- nl Köşe Yazarı'yla kız kardeşi, cuma akşamı saat yedide, Köşe Yazarı'nın Nişantaşı'ndaki evinden **çıkılmışlar (dı)**, Konak Sineması'na **gitmişlerdi**. (s. 401) (ortak özne, ortak zarf, ortak kip / şahıs eki)
- Nefretle küfrederek, her şeyin değişmesinden yakıncak **(tık)**, eski elbiselerin, eski vitrinlerin ve eski insanların daha iyi ve güzel olduğundan **dem vuracaktık**. (s. 412) (ortak özne, ortak zarf, ortak kip / şahıs eki)

2.3.4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler

Art arda gelen bazı cümlelerde ortak ge, kip/şahıs eki dışında şahıs, zaman, mekân, karşılaştırma, açıklama, dereceleme gibi çeşitli anlam ilişkileri bulunabilir.

- Karadeniz ısınıyor, Akdeniz soğuyormuş. (s. 22)
- Balıklar, Avrupa yemden başkasını yemiyorlarmış, Alâaddin de, tanıdıktan başkasına vermiyormuş. (s. 31)
- Telefon çaldı, Galip'in babası en ciddi tavrıyla açtı. (s. 38)
- Birisi söylemişti, kar yağıyordu: (s. 41)
- Tabutun mezara indirilişi dünkü kar fırtınasının tam ortasına rast geldiği için imam dua faslını hızlı hızlı geçti; üzerine çabuk çabuk toprak attık. (s. 80)
- Bizim meslek nankördür, yazılarımız ertesi gün unutulur. (s. 85)
- Bu millet paşalarını, çocukluğunu, annelerini çok sever, sen de sev. (s. 85)
- Masasının zeri derli topluydu, küllük boştu, çay fincanı yoktu. (s. 89)
- Galip, Celâl'i sormak için yazı işlerinin geniş odasına girdi, ayakları onu geçkince iki kişinin sohbet ettiği bir masaya götürdü. (s. 90)
- Yazılar her zamankinden daha büyük bir ilgiyle okunuyordu, telefonlar sürekli alıyor, postadan Celâl Bey'e her gün en azından yirmi mektup çıkıyordu. (s. 93)

- Unkapanı köprüsünden geçerken bir an Haliç'e baktı, köprü'nün altından geçecek bir römorkörün ince uzun bacası, karanlıkta zor seçilen bir tayfanın çektiği iple indiriliyordu. (s. 110)
- Galip karla kaplı merdivenleri inecekti, ev sahibi devam etti: (s. 121)
- Bazılarını af bile ediyoruz, aramıza katılıp suçlu avına çıkıyorlar. (s. 144)
- Hep birlikte inanacakları bir hikâye kalmayınca, hepsi tek tek kendi hikâyesine inanmaya başlayacak, herkesin kendi hikâyesi olacak, herkes kendi hikâyesini anlatmak isteyecek. (s. 145)
- Bir hafta sonra, yeniden gittiğinde dükkân, 'devren satılık'mış, ev de boşaltılmış. (s. 155)
- Sayfaların bağlanma vaktiydi, yarı kalmış yazıları bitirip aşağıya yollamak üzereydik, hiç vaktim yoktu. (s. 163)
- Saat gecenin ikisiydi, yakınlarda bir yerde bir dükkânın kepengi gürültüyle indirildi. (s. 170)
- Çok da uzak olmayan bir yerde bir köpek havladı, Galip kar altındaki şehrin uğultusunu duydu. (s. 179)
- Telefon bu sırada çaldı, çaldıran tabii ki gene aynı kişiydi. (s. 250)
- Bir hikâye uydurursunuz, sizi seviyorsa hemen inanır. (s. 341)
- Defteri, Celâl Salık'e, Kâtibin bir akrabası getirmiş, bu yazı, köşe yazarımızın ölümünden sonra kâğıtları arasında bulunmuştur. (s. 393)

2.4. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

Cümle, ek alarak veya almadan yargı bildiren bir fiil ya da isim cümlesi olabilir. Cümlelerin isim veya fiil cümlesi olması, cümlelerin anlamı kadar cümledeki öğelerin varlığını da etkiler. Cümle, yüklemine göre fiil ve isim cümleleri olarak iki ana başlık altında incelenmiştir.

2.4.1. Fiil Cümleleri

Fiil cümleleri, yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir. Çekimli fiiller kip, zaman ve şahıs eklerini alarak oluşan fiillerdir. Fiilin geçişli veya geçişsiz bir fiil olması cümledeki öğelerin yerini etkiler.

Geçişli fiil cümlesinde, cümlede öğelerin hepsi bulunabilir.

- "Senin için puf böreği yapacağım," dedikten sonra (z) / telefonu (bln) / **kapatmıştı (y)**. (s. 31)
- Meraklı kapıcı pirenlenmesin diye (z), / çöp tenekesini (bln), / içini son bir kere daha gözden geçirdikten sonra (z), / dışarı (z) / **çıkardı (y)**. (s. 58)
- Figen (ö), Rüya'dan ödünç aldığı Ne Yapmalı'yı (Çernişevski'ninki) ve Raymond Chandler'ları (bln) / **geri getirecekti (y)** / ve (be) / Rüya'ya (yt) / geçmiş olsun (bsn) / **diyordu (y)**. (s. 68)
- Yeniden (z) / çay (bsn) / **demledi (y)**, / hikâyesi için gerekli gördüğü bazı dergileri kutudan, bazı kitapları raflardan indirip (z) / masanın üzerine (yt) **koydu (y)**. (s. 76)
- Gazeteciliğin ilk ve zor yıllarını (bln) / **atlatmışım (y)**, / ama (be) / biraz olsun tutunabilmek için yaptıklarım (ö) / mesleğe girişteki o heyecanımı (bln) / çoktan (z) / **kurutmuştu (y)**. (s. 104)
- Ben (ö) / onu (bln) / **yaratmışım (y)**, / o da (ö) / beni (bln) / **(yaratmıştı) (y)**! (s. 106)
- Taksim'de (yt) / bir büfeden (yt) / sigara ve kibrit (bsn) **aldı (y)**, / hüzünlü vatandaşlarımızda sık sık gördüğümüz o ağır hareketlerle (z) / paketi (bln) **açtı (y)**, / sigarasını (bln) / **yaktı (y)**: (s. 111)
- Belki de (z) bunu (bln) / uykusunda (yt) / **fark etmişti (y)**; / çünkü (be) / şehrin gürültüsünü örtüveren kar sessizliğini (bln), / uyanır uyanmaz hatırladığı ama pencereden dışarı bakarken unuttuğu rüyasında da (yt) / **duymuştu (y)**. (s. 113)
- İhtiyar (ö), / her şeyi (bln) / gene (z) / **anlatmış (y)** / ve (be) / genç ve acımasız köşe yazarı (ö) / gene aynı kahkahayla gülüp (z), / evet (cdö), / evet (cdö), / işte bu hikâyeyi yazması gerektiğini (bln) / **söylemiş (y)** / sevinçle (z). (s. 161)
- Mekân (ö) / ne (be) / bir yere (yt) / **çağırıyordu (y)** / insanı (bln), / ne de (be) / başka bir yere (yt) / **gönderiyordu (y)**. (s. 181)
- Celâl'in, bir yazısında İstanbul sokaklarındaki atlardan uzun uzun söz ettiğini (bln) / **hatırladı (y)**. (s. 202)
- Celâl (ö), / Mevlâna'nın eserine de yansıdığını söylediği bu özelliği (bln) / Konya'da her yıl düzenlenen anma gününe rastlayan bir pazar yazısında (yt) / **anlatmıştı (y)**. (s. 232)
- Adamın 'sandık cinayeti' ve askeri darbe üzerine söyledikleri (ö) / Galip'e (yt), / Celâl'in bazı eski köşe yazılarını (bln) / **hatırlattı (y)**. (s. 247)

- Bu yazıları (bln) / ilkinden de kolayca ve daha da derin bir acı ve umutla (z) / **yazdı (y)**. (s. 295)
 - Celâl (ö) / bana (yt) / bu adın uzun yıllar kullandığı takma adlardan biri olduğunu (bln) / **söylemişti (y)**. (s. 297)
 - Ses de (ö), / Galip'in sessizliğini bir işaret gibi görüp (z) / bir zafer kahkahası (bsn) / **attı (y)**. (s. 317)
 - Akşama doğru (z) / bir ara (z) / kendini (bln) / Vasıf'ın odasında (yt) / **buldu (y)**. (s. 399)
- Yüklemi geçişsiz fiil olan bir cümlede nesne bulunmaz.
- Ağzından çıkan buhar bulutlarını soğuğa üfleye üfleye (z), / yerlere dökülmüş çöp yığınlarının arasından yürüyüp (z) / dolmuş durağındaki uzun kuyruğa (yt) / **girdi (y)**. (s. 21)
 - Taklitten sonra (z), / hep birlikte (z) / Galip, Rüya ve Celâl (ö) / **gülerlerdi (y)**. (s. 21)
 - Yerinden (yt) / **kalktı (y)**, / erken çöken karanlıkta (yt), / ağır ağır yağın karın altında (yt) / eve (yt) / **döndü (y)**. (s. 103)
 - Küçük bir mahalle camiinin duvarı (ö), / hiç sonu gelmeyecek bir karanlığa doğru (z) / **uzanıyordu (y)**. (s. 106)
 - Böylece (z) / ben de (ö) / düşüncenin açtığı kapıdan (yt), / -tarladaki delikten boşluğa düşen o İngiliz tavşanı gibi- (cdö) / yeni bir âleme (yt) / **girdim (y)**. (s. 106)
 - Nişantaşı Meydanı'na geldiğinde (z), / ana caddenin açık olmasına (yt) / **sevindi (y)**. (s.113)
 - Zorlukla kendimi evden dışarı attığımda (z), / şifon kumaşların, makaraların ve ithal toplu iğnelerin (ilk Türk toplu iğnesi 1976'da Atlı firmasınca üretilmiştir) arasında (yt) / annem (ö) / **ağlıyordu (y)**. (s. 126)
 - Sigarayı yakınca (z), / kadının başı çevresinde (yt) / gene aynı inanılmaz yoğunluktaki duman (ö) / **birikti (y)** / ve (be) / iri kirpikli iri kara gözler (ö), / bu sisin içinde (yt) / ağır ağır (z) / **belirdiler (y)**. (s. 131)
 - Galip (ö), / Türkân Şoray'ın aynadaki yüzünde (yt) / belli belirsiz bir endişe görerek (z) / **sustu (y)**. (s. 133)
 - Tokatlıyan Oteli'nin eski binasının önünde (yt), / Galip (ö), / İskender'le (z) / **karşılaştı (y)**. (s. 147)
 - Çoban (ö) / bu şaşırtıcı değişime (yt), / güneşin de verdiği olağanüstü işarete güvenerek (z) / hemen **inanmıştı (y)**. (s. 158)

- Hafif hafif (z) / kar (ö) / **yağıyor (y)**, / bütün şehir (ö) / **uyuyordu (y)**. (s. 179)
 - Aynı anda (z) / Galip (ö) / ölümcül bir tuzağa açılan tehlikeli bir oyuna sürüklendiğini hissederek (z) / **korkmuştu (y)**. (s. 248)
 - Öğle olmadan (z), / çamla kaplı tepelerin arasındaki bir gölün kıyısında (yt) / atından (yt) / **indi (y)** / ve (be) / günlerdir beklediği derin ve deliksiz uykuya (yt) / mutlulukla (z) / **yattı (y)**. (s. 264)
 - İstanbul (ö) / ne kadar (z) / **değişmiş (y)**! (s. 279)
 - İlliryalılar (ö), / güçlü kişiliğiyle yalnızca kendileri olmayı kendilerine öğretecek bir kralı iki yüzyıl bulamadıkları için (z) / tarih sahnesinden (yt) / **çekilmişlerdi (y)**. (s. 391)
 - Ünlü Köşe Yazarı'yla kız kardeşi (ö), / cuma akşamı saat yedide (z), / Köşe Yazarı'nın Nişantaşı'ndaki evinden (yt) / **çıkılmışlar (y)**, / Konak Sineması'na (yt) / **gitmişlerdi (y)**. (s.401)
- Yüklemi geçişsiz-edilgen fiil olan cümlede özne bulunmaz.
- Boğaz'ın temiz havasının çocukların kabakulağına iyi geleceğine **inanılırdı**. (s. 12)
 - İki yıl sonra, Vasıf ile Melih Amca, daha sonraları Galip'in, Babaannenin kutularının birinde gül suyu kokan fotoğrafını gördüğü ve Celâl'in sekiz yıl sonra Vasıf'ın gazete kesikleri içinde Karadeniz'de bir serseri mayına çarparak battığını okuduğu bir Romen vapuruyla (Tristana) Marsilya'ya gittiklerinde, apartman bitmiş, ama içine **girilmemişmiş** daha. (s. 16)
 - Yukarı bir kat **çıkılmıştı**. (s. 115)

2.4.2. İsim Cümleleri

İsim cümlelerinde yüklem, isim veya isim grubundan oluşur. İsim cümlelerinde, isim veya isim grupları “i-” ek-fiili ile çekimlenerek cümlede yüklem görevini üstlenirler.

İsim cümleleri genellikle özne ve yüklem olmak üzere iki ögeden meydana gelir. Fakat isim cümlelerinde cümlenin diğer ögeleri de bulunabilir.

- Bildiğim (ö) / **giderek artan bir hızla ilerlediği açıklanan bu gelişmenin yakın gelecekteki sonuçlarıdır (y)**. (s. 22)
- Ama (cdö) / asıl hazırlıklı olmamız gereken şey (ö), / **bütün İstanbul'un koyu yeşil lâğım şelâleleriyle sulayacağı bu lanet çukurda, tarih öncesinin yeraltından fokurdayan zehirli gazlar, kuruyan bataklıklar, yunus, kalkan**

ve kılıç leşleri ve yeni cennetlerini keşfeden fare orduları içersinde çıkacak yepyeni bir salgın hastalığıdır (y). (s. 23)

- Sarhoş makinist (ö) / **kimliksiz ihtiyarın Trabzonlu hemşehrisiymiş (y).** (s. 70)
- Ama (cdö) / asıl muamma (ö), / üstatların oynadığı gurur satrancının öğüt hamleleriyle kurulmuş esrarında (yt) / **gizlidir (y).** (s. 83)
- Lekeli, ütüsüz eski bir ceket (ö) / **var (y)** / üzerinde (yt). (s. 83)
- Pusula (ö) / **hikâyedir (y).** (s. 83)
- Okuyucu (ö) / **geçim sıkıntısı içinde, zekâ yaşı on iki olan, evli, dört çocuklu bir aile babasıdır (y).** (s. 84)
- Akrabam dediğiniz Celâl Bey'le artık bizim tek ortak noktamız (ö) / **bu gördüğünüz mide ilacıdır (y).** (s. 93)
- Her hikâye (ö) / başka bir eşi olmadığı için (z) / **hikâyedir (y).** (s. 97)
- O zaman (z), / bu ev kiraç bir tepenin üzerinde (yt), / **tek başıyandı (y).** (s. 119)
- Yüz yıllık tarihimizden sonra (z), / bugün vardığımız aşama (ö), / aynı zamanda (z), / **sanayileşme ve modernleşme konusunda Türkiye'nin de nerelere ulaştığının bir göstergesidir (y).** (s. 170)
- Anneannemin hikâyelerinin hepsi (ö) / **doğruymuş (y).** (s. 178)
- Söyleyebileceğim şey (ö), / **uzun yıllar boyunca bunun gizli tutulması gereken bir hastalık olduğuna inandığımdır (y).** (s. 185-186)
- Bu anlamı (bln) / dünyanın içinde esrar ve yüzlerimizde harfler gören Hurufilere (yt) / **borçluyduk (y).** (s. 277)
- F. M. Üçüncü (ö), / **kaniyla canıyla gerçekten yaşamış biridir (y).** (s. 297)
- Kızla oğlanın eski kelimelerine, tumturaklı deyişlerine, Farsça deyişlerine önce alayla güldükleri, sıkılıp kenara atıp sonra belki içinde bir işkence sahnesi, çıplak bir vücut ya da bir denizaltı resmi vardır diye merakla sayfalarını çevirip en sonunda okumaya başladıkları kitap (ö) / **pek de uzunmuş (y).** (s. 331)
- Ben (ö) / **Emine'yim (y).** (s. 338)
- Sasanilerin yıkılışı (ö) / **Bizanslıların, Arapların ve Yahudilerin büyüüne kapılan son üç hükümdar Kavaz, Ardaşir ve Yazdigird'in, Tebari'nin de 'Tarih'inde yazdığı gibi, bütün ömürleri boyunca tek bir gün kendileri olamamaları yüzündendi (y).** (s. 391)
- Bu kız (ö), **tam bu ara bir başkasıyla da evlendirilmek üzereymiş (y).** (s. 394)

İsim cümlelerinde nesne bulunmaz, yüklemi yapma ve yaptırma bildirmeyen cümlelerde nesneye ihtiyaç yoktur. Fakat yüklemi “borçlu” kelimesi ile oluşan cümlelerin nesne aldığı görülür(Karahan, 2016: 98).

- Bu anlamı (bln) / dünyanın içinde esrar ve yüzlerimizde harfler gören Hurufilere (yt) / **borçluyduk (y)**. (s. 277)
 - Günlük hayata ilişkin ayrıntıları (bln) / bu kişiye (yt) **borçlusun (y)**. (s. 319)
- Sıklıkla kullanılan isim cümleleri, “var” ve “yok” isimlerinin yüklem olarak kullanıldığı cümlelerdir.

- Odada, lacivert perdelerin soldurduğu kurşuni bir kış ışığı **vardı**. (s. 11)
- Hayâli hikâyeler içine düşmüş bütün gerçek kişiler gibi, Alâaddin'de dünyanın sınırlarını zorlayan gerçek dışı bir yan ve kurallarını zorlayan yalın bir mantık **vardı**. (s. 45)
- Çöp tenekesi ve küllüklerde yırtıp atılmış bir müsvedde **yoktu**. (s. 52)
- Cihangir sokaklarında kimsecikler **yoktu**. (s. 70)
- Bastonu **var**. (s. 83)
- Lekeli, ütüsüz eski bir ceket **var** üzerinde. (s. 83)
- Kalın gözlüklü, ileri miyop, 'saldırgan' denebilecek bir çirkinliği **var**. (s. 83)
- Hiçbir sanat değeri **yok**. (s. 97)
- Harflerin içine sizin bizim değil, ellerinde formülleri olan müritlerin anlayabildiği gizli mesajlar **var**. (s. 97)
- Zaten gazetenin önünde onu bekleyen bir iki kişi **vardır** her zaman. (s. 97)
- Bu çöküntüden beklenebilecek hiçbir şey **yoktu**. (s. 120)
- Tabii, "adamların" ülkede çıkan en küçük dergiyi bile izleyen, gereğinde yukarı ileten geniş bir istihbarat örgütleri **vardı**. (s. 121)
- Çıplak omuzlarına kadar sarkan iri küpeleri **vardı**. (s. 131)
- Başka bir iz **yok**. (s. 142)
- Bekçilerin kaldırımları döğen bastonlarından ve uzak mahallelerde birbirleriyle boğuşan köpek çetelerinin ulumalarından başka hiçbir ses **yok**. (s. 142)
- İsteddiği gibi yazamadığı bir romandaki gibi, sanki düşlerinde sırrı ortaya çıkmayan, yazarı korkulu çıkmaz sokaklara sürükleyen bir yetersizlik, bir kararsızlık **varmış**. (s. 149)
- Gece yarılarında kâbuslarla uyandığında, ihtiyar gazetecinin, kimse bilmediği için hayalleriyle mutlu olabileceği bir aşkı da **yokmuş** artık. (s. 161-162)
- İçlerinde bir kuşku kırıntısı, belli belirsiz bir sezgi bile **yoktu**. (s. 196)

- Çevresindeki dünyanın ve insanların da hikâyeler yüzünden ayakta durabildiğinden hiç kuşkusu **yoktu**. (s. 202)
- Çocuğunuz niye **yok** hâlâ? (s. 210)
- İstanbul telefon rehberinde üç yüz on bin abonenin numarası **var**. (s. 218)
- Bazı fotoğrafların altında ise, başka sayfalardaki fotoğraflara göndermeler **vardı**. (s. 254)
- Amerikan filmleri de yerli filmler kadar umutsuzmuş; onları artık taklit etme şansımız bile **yokmuş**. (s. 299)
- Kalbimin üzerinde şair Mevlâna'nın elmas anahtarı **varmış**. (s. 310)
- Başucunda yarım bardak suyla, beyaz haplar **vardı**. (s. 392)
- Dönüşmekte olduğum o öfkeli kişinin ise, taşra muhabirlerinin 'soruşturma gizli tutuluyor' kaydıyla İstanbul'a geçtikleri haberlere fazla kulak astığı **yoktu**. (s. 405)

2.5. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

Yüklem, cümle içinde genellikle sonda yer alır. Fakat yüklem yeri cümle içerisinde farklılık gösterebilmektedir. Yüklem yerine göre cümleler, kurallı ve devrik cümle olmak üzere ikiye ayrılır.

2.5.1. Kurallı (Düz) Cümleler

Cümlelerin ana ögesi olan yüklem cümlelerin sonunda yer aldığı cümleler, kurallı cümlelerdir. Bu cümlelere düz cümleler de denebilir.

- Rüya'lar İstanbul'a taşındıktan altı ay sonra, ikisi birlikte, Galip'le Rüya kabakulak olmuşlardı. (s. 12)
- İki gündür Celâl bir türlü gazetede olmuyor. (s. 30)
- O zaman, Rüya belki Celâl'le birlikte o haydutların arasına karıştırdı. (s. 40)
- Salonda at yarışı alıp oynayan ya da kendi elleriyle seçtikleri Milli Piyangodan gene bir şey çıkmayınca öfkeye kapılan bazıları, bu oyunları Alâaddin imâl ediyor sanıp gürültü çıkarıyorlardı. (s. 45)
- Bu amaçla, ölü köşe yazarlarının her birini bir Osmanlı padişahının şiirlerinde kullandığı mahlasla anacağım. (s. 83)
- İçinde yeleği ve yeleğin cebindeki saatinin kösteği gözüküyor. (s. 83)

- Şimdi aynı gazetede Celâl'inkinden daha önemsiz ve daha az okunan bir köşede öfkeli bir ahlakçılıkla hatıra yazıları yazıyordu. (s. 90)
- İkinci gazeteci, Celâl Bey'i neden aradığını sorduğu zaman, Galip, onun kim olduğunu belleğinin karışık dosyaları içinde bulmak üzereydi. (s. 90)
- Portakalı soyup yerken birisi tarafından takip edildiği duygusuna kapıldı. (s. 98)
- Kahvesini içerken, yazıya bazı işaretler koydu. (s. 113)
- Yolun ortasında bir yerde, artık anlamlandıramadıkları işaretler, mektuplar, bildiriler, resimler, suratlar, tabancalar arasında karı-koca yollarını kaybettiklerini anlamışlardı. (s. 119)
- Sanki kalabalık şehir bomboş gibiydi. (s. 124)
- Kalabalık şehirlerin kirli sokaklarında, bir türlü çekidüzen verilemeyen çamurlu meydanlarında, milyonlarca sefil, başlarının çevresinde bir mutsuzluk halesi taşır gibi taşıdıkları kendi hikayeleriyle uykudagezerler gibi hüznle gezinecekler. (s. 145)
- Gözlüklü adam anlatacaklarının gene bir yazara ilişkin olduğunu söyleyerek dinleyicilerini bu yazarın kimliğini kendisinininkiyle karıştırmamaları için uyardı. (s. 148)
- İstedğim zaman kendisini aramamı söylemişti. (s. 169-170)
- Galip bu tuhaf, dehşet verici ve gülünç görüntüyü bir daha hiç unutmayacağını düşünerek bir iki adım geriledi, bir sigara yaktı. (s. 174)
- İngiliz gazeteciler Pera Palas'a gittiler, fötr şapkalı adam kartvizitini Galip'e verdi, Celâl'e selam söyledi ve Cihangir'in arka sokaklarına daldı. (s. 178)
- İnsanın kendisi olabilmesinin bir yolu olmadığına kocamın ölümünden sonraki yalnızlık ve pişmanlık günlerinden sonra karar verdim. (s. 186)
- Az sonra, Galip bu sırrı çözünce kucağında çocuğuyla bir pazar ziyaretine giden şu babayla lastik ayakkabılı oğlu, otobüsün içindeki başörtülü ana kız, hayatlarını yıllardır derinden derine belirleyen bu gerçeğin farkına varacaklardı. (s. 195)
- Sana geçmişini, kaybettiğin anılarını hatırlatacağım. (s. 218)
- Şimdi kendi eserinden korkarak, dolaplarda gizlediği tuhaf kıyafetleriyle birlikte bütün bir millettten kaçıyor. (s. 300)
- Ona bazı harflerin ikinci anlamlarını yazmış ve yazılarının birinde, bir gün karşılaşacağı bir cümleyi de işaret olarak görmesini istemişsin. (s. 321)

- Hikâyesini alayla dinlediğin o attar var ya, senin bir gülüşle unutacağın bu adamın da intikamını alacağım. (s. 343)
- Bu esrarlı iş yüzünden de gizleniyor. (s. 370)
- Sokağın caddeyle birleştiği yerde park etmiş polis araçlarının yanıp sönen mavi ışıkları soluk ve acıklı bir neon rengiyle ıslak asfaltta yansıyor. (s. 395)

2.5.2. Devrik Cümleler

Yüklemi cümlelerin sonunda bulunmayan cümlelere devrik cümle denir. Bir anlamı öne çıkarma, belirtme, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk endişesi diğer öğelerin olduğu gibi yüklem yerini de değiştirmektedir (Karahana, 2016: 100).

2.5.2.1. Öznenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- "Köylü olmanın ne demek olduğunu anlasın diye sabahları ona mercimek çorbası içirmeliymişiz!" demişti **Dede**. (s. 20)
- "Burada yok efendim, gelmedi efendim, siz kimsiniz?" diyordu **babası**. (s. 38)
- "Sesimin yaşlı bir kadının sesine benzemesinden tabii bir şey olamaz!" dedi **Hâle Hala**. (s. 38)
- "Seni biliyorum ve hep gözetliyorum!" diyen bir bakışla, bakıyordu **Celâl**. (s. 67)
- Konuştukları kadar ağır ve sakın hareketlerinden ve yüzlerinden hayatlarının dertlerle dolu olduğunu anlıyordu **Galip**. (s. 102)
- Savaşın bize de bulaşmasını bekledikleri yokluk yıllarında, Trakya'da bir köyde bölüğüyle zor bir kış geçirmişti **ihtiyar**. (s. 128)
- Yakın tarihte, gene bu pavyonda başlıyordu **hikâye**. (s. 151)
- Bütün hayatını Babiâli gazetelerine, dergilere çeviriler yaparak, en son filmler ve oyunlar üzerine yazılar yazarak geçirmişmiş **bu adam**. (s. 158)
- "Dedem ölüm döşeğindeyken karşısındaki uluslararası güçlerin ne kadar büyük olduğunu sezmişti artık," diye anlatıyordu **rehber**. (s. 172)
- Bir zamanlar burada kalabalık bir ailenin, iç içe, kucak kucağa, gürültü patırtı içinde yaşadığını bile düşünemiyordu **insan**. (s. 188)
- "Seni bekleyen ben olsaydım meraktan yatağa düşerdim," diye devam ediyordu **Belkıs**. (s. 194)
- Boğaz'ın sularının çekileceği günü hatırlatıyordu **bu felâket**. (s. 246)

- "Yakma," derdi **oyunu ve korkuyu seven cesur Rüya**. (s. 272)
- Suçlusu bulunamayarak bir cinayet işlemenin ya da ortalıktan sırra kadem basar gibi kaybolmanın kayıp esrarı yeniden kurmak için iyi bir yöntem olduğunu söylüyordu **yazar**. (s. 277)
- Şimdi kimin eline geçmişse ahize, yakından onun soluk alışverişleri duyuluyordu, ama bir şey söylemiyordu **o kişi**. (s. 342)
- "Hiçbir zaman bu tür hayranlıklara fırsat vermek istemedim," diye söze girmişti **Galip**. (s. 345)
- İstanbul'u sokak sokak gezerken, karmakarışık kaldırımlarda, çamurlu dükkân önlerinde yürürken, vatandaş yüzlerindeki kederi seyrederken, seni nerede bulabilirim diye eski yazılarını okurken, dehşetle sezdiği bir duyguya benziyordu **bu lanet olası huzur**. (s. 350)
- Daha sonra, bir kâtip tutup kendi geçmişi ve düşüncelerini yazdırdığı zamanlarda, bu mutluluk yılları için, "Çocukluğumun mutluluk yılları çok uzun sürdü," diyecekti **Şehzade**. (s. 379)

2.5.2.2. Nesnenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- Karakola şikâyet edecekmiş **onu**. (s. 38)
- Dişleriyle tırnaklarıyla kurmuştu **bu dükkânı**. (s. 46)
- Her şeyi gören ve her yerde beni bulan bir göz, artık hiç saklanmadan gözetliyordu **beni!** (s. 105)
- Gülüyorsun, ama ben daha dün duydum **Padişahımızın senin boynunun vurulmasını emrettiğini**. (s. 134)
- Yatağa devrildiklerinde kadın Rüya'yı hatırlatan bir şey yaptı, ama tam Rüya gibi de yapmamıştı **bunu**. (s. 135)
- Kalabalığın yüzündeki sevinci ve zafer heyecanını görünce anladım **senin O olduğunu**. (s. 143)
- Bir değil, on iki kere sinemada, altmış kereden fazla sokakta, üç kere lokantada, altı kere dükkânlarda gördüm **sizi**. (s. 183)
- Ama Galip biraz daha dikkatle bakınca eşyanın bir oyun oynamadığını, çocukluğundan bugüne yaşadığı zamanın bir anda bir sihirle eriyip yok olduğuna karar verecek gibi hissediyordu **kendini**. (s. 217)
- Ağlayan bir erkek ise bir çaresizlik duygusuyla doldurur **içimizi**. (s. 258)

- Meslek hayatı boyunca, binlerce erkeğin ağlayan yüzünü görmüştü, ama o yüzlerin hiçbirisi bir acımasızlık, korku ya da suçluluk duygusuna sürüklememişti **onu**. (s. 261)
- İlk anda, gülümseyen başın bir oyunu olarak gördü **bunu**. (s. 264)
- Kaptan kulesinde toplanmış kalabalığın üzerinden İstanbul'a, insanlara ve sanki tarihe çevirmişti **gözlerinin projektörlerini**. (s. 282)
- Ya benim Başkan Paşa olacağım, geleceğin hayâletimsi İstanbul'unda herkes gibi gerçeklikle siliklik arasında, şimdiki zamanın kahrediciliğiyle geçmiş ve geleceğin hayâlleri arasında gidip gelen yarı hayâletimsi bir gölge olacakmış ya da hiç olmazsa, gerçek olabilmenin yeni bir yolunu aramaya verecekmiş **bütün hayatını**. (s. 284)
- Yeni yazı vermiyor diye artık kapı önüne koyacaklar **senin Celâl amcanı**. (s. 298)
- "Her cümlesini, her kelimesini keşfettiği büyük gerçeğin ışığında değerlendirerek," yapmıştı **bunu**. (s. 387-388)

2.5.2.3. Yer Tamlayıcısının Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- Tuhaflıklarla ilgi çekmeye meraklı bir dükkân sahibi, belki de ucuza düşüreceğini bildiğinden, bir iki 'mal' almış **atölyeden**. (s. 65)
- Az sonra içeri odaların birinden Celâl'in kahkahasını duyacakmış gibi bir inanç vardı **içinde**. (s. 89)
- Olmak istediğim 'O' da kendinden bana uzanan o korkunç, boğucu bakışı salıvermişti **üzerime**. (s. 108)
- Belki de en çok o benziyordu **aslına**: (s. 131)
- İki polisin arasındaydı, üzerindeki o siyah beyaz filmlere yakışır hava kaybolmuş, gecenin lacivert ve suçlu renklerine uygun bir canlılık gelmişti **yüzüne**. (s. 146)
- Yüklüce bir para karşılığında, her gece Beyoğlu pavyonlarında çektiği yüzlerce fotoğrafın birer kopyasını sabah kendisine bırakmasını öneriyormuş **fotoğrafçıya**. (s. 153)
- Bütün yüzlerin kendi yüzü, bütün umutsuzlukların kendi umutsuzluğu olduğunu hissettiği için, kendisine kıpır kıpır yaklaşan o mankenlere hiç bakmamak, onlarla göz göze gelmemek istiyordu, ama kendi ikizinden uzaklaşamayan biri gibi, gözlerini alamıyordu da **onlardan**. (s. 177)

- Yürürlerken bastıkları kaldırım kadar bütün dünyayı da olağan karşılıyorlardı, ama iyice yerleşmiş değildiler **bu dünyaya**. (s. 195)
- İşte, ortaya çıkarılması, deşifre edilmesi gereken bu 'el'in oyunlarıydı, o gizli anlamdı, ama kendisi hariç kimse metelik vermiyordu **bu anlama**. (s. 196)
- Sanki anlatamadıkları hikâyelerin harfleriyle kaynaşıyor bu yüzler, sanki sessizliğin, ezikliğin, hatta yenilginin işaretleri var **onlarda**. (s. 245)
- Ama daha sonra, acımasızca yağın yağmurun altında yalnızca hıçkırıkları duymak değil, ağlayan yüzün gözyaşlarını da hissedecekti **teninin üzerinde**. (s. 262-263)
- Laciverti, dayağı, karanlığı, nüfus kâğıdını, vatandaş olma şaşkınlığını, paslı su borularını, kara ayakkabıları, yıldızsız geceleri, asık suratları, metafizik bir hareketsizlik duygusunu, talihsizliği, Türk olduğunu, damların aktığını ve tabii ölümü hatırlatıyordu **sana**. (s. 314)
- Bazılarını ise, ne Celâl'den, ne de başka bir yerden işitip okuduğunu hatırlıyordu, ama hem Celâl'in yazılarında, hem de başka bir yerde okumuş gibi de bir yakınlık hissediyordu **onlara**. (s. 337)
- Ne kadar da uzak kalmıştı **bu geçmişten!** (s. 397)

2.5.2.4. Zarfın Yüklemeden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- En son sayısı, on bir yıl önce çıkmış bir fotoromanın eski sayılarından biri yok diye söylenen ev kadınına, posta pulu almadan önce arkasını yalayarak zamkının tadına bakan şişman beyefendiye ve krepondan yapma karanfili kokmuyor diye ertesi gün öfkeyle geri getiren kasap karısına aldırıyordu **artık**. (s. 46)
- Galip'ten değil de evden ayrılıyordu **sanki**. (s. 52)
- "Celâl Bey günlerdir yok!" dedi **tıpkı yazısının köşesindeki fotoğrafında görülen buldog köpeği gibi asık bir suratla (z)**. (s. 90)
- Arada bir lambası yanmayan muhallebicilerin, bakkalların vitrinlerine bakıyordu **dalgınlıkla**. (s. 110)
- Ama bu kadar kolay avutulmayacak olanlar çıkıyordu **her zaman**. (s. 117)
- Korkunç şehir, ilk başlarda yalnızca karanlık sinemalarda gördüğümüz o çürümüş görüntülerle kaynaşıyordu **şimdi**. (s. 120)
- İnce kişiler olsa olsa kimliksiz, belirsiz bir hareme saygı yollardı **o güzel eski zamanlarda**. (s. 122)

- Sabah ezanını dinleyerek yattığı yatağında eskisi gibi düş kuramıyormuş **bir türlü**. (s. 149)
- İngiliz gazetecilerin günlük programlarını yapıp iki ayağını bir pabuca sokmaya çalıştığı o telaşlı günlerde İskender, Celâl'i ararken -evci, belki de Galip'e telefon ettiği o günün akşamında Pera Palas'ın lobisinde **karşılaşmış bu kabak ihtiyarla**. (s. 157)
- Benimse hiç ilgim bile yoktu **bu adamla**. (s. 167)
- "Aradığını burada bulacaksın, korkma!" dedi **çok bilmiş bir havayla**. (s. 171)
- "Daha o sırada kendimi Celâl olduğuma bütünyle inandıramamıştım!" diye düşünecekti **o zaman, / Celâl'in bütün geçmişini aydınlatan eski yazılar, defterler ve gazete kesikleri arasındayken**. (s. 204)
- "Demek ki yeni hayatıma başlarken ilk önce bu dükkânlarla karşılaşacaktım," diye düşündü **bir çocuk saflığıyla**. (s. 307)

2.5.2.5. Birden Fazla Ögenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- "Kimse anlamıyor," derdi **o zaman (z) / Babaanne (ö), / Galip'in pek de içten olmadığına anlayabileceği bir edayla (z)**. (s. 14)
- "Sakin ol önce!" diyecekti **Celâl (ö) / içtenlikle (z)**. (s. 59)
- "Hiçbir şey hayat kadar şaşırtıcı olamaz!" dedi **gururla (z) / Saim (ö), / bu şaşkınlık ve sessizlik anında (z)**. (s. 76)
- Karısı kendisini terk ettiği için çaresiz kalan bir müşterisinin hikâyesini anlatacak **sonra (z) / ona (yt)**. (s. 88)
- "Kız kardeşini," dedi **Galip (ö), / hiç düşünmeden (z)**. (s. 96)
- Öyle kötü bir şey için, ne bileyim, beni korkutmak, boğmak, bıçaklamak, öldürmek için değil; sonraları düşündüğüm gibi, daha çok bir rüyayı hatırlatan bu 'metafizik deney'e bir an önce gireyim diye, bana yardım etmek için bekliyordu **'göz' (ö) / beni (bln)**. (s. 106)
- "Alır mısın?" dedi **kadın (ö) / umutla (z)**. (s. 133)
- "Ne yazıyordu suratında?" diye sordu **Galip (ö) / ısrarla (z)**. (s. 180)
- "Seni okuldan hiç hatırlamıyorum," dedi **Galip (ö), / nedensiz bir acımasızlıkla (z)**. (s. 184)
- "Bazı şeyleri yalnızca hatırlamayız, bazı şeyleri ise hatırlamadığımızı bile hatırlamayız, onları yeniden bulmalı!" diye yazmıştı **Celâl (ö) / son yazılarının birinde (yt)**. (s. 217)

- Yüzlerin üzerinde işaretleyerek temellendirdiği her harfin iki anlamı olduğunu söylüyordu **yazar (ö) / daha sonra (z)**: (s. 288)
- Tıpkı sokaklardaki, caddelerdeki işaret levhalarıyla yolunu bulan yolcu gibi, diyordu **F. M. Üçüncü (ö), / çocuksu bir sevinçle (z)**. (s. 288)
- "Okuyucularımızın bazılarının çok iyi bildiği nedenlerden," diye yazmıştı **Celâl (ö), / Galip'in parke yollarda titreyen Sirkeci-Eyüp otobüsünde kalabalıkla birlikte sallanırken hatırladığı makalede (yt)**. (s. 310)
- Daha önce tasarladığı gibi, fikrini değiştirdiğini, onlarla görüşmek istemediğini, ısrarcı hayranlarının hiçbiri ile kaybedecek daha fazla vakti olmadığını söyleyecekti **sonra (z) / onlara (yt)**. (s. 355)
- "Şehzade Osman Celâlettin Efendi, bir insanın kendisi olmasına en büyük engelin çevresindeki öteki insanlar olduğunu düşünürdü," diye yazmıştı **bir seferinde (z) / Kâtip (ö)**. (s. 386)
- "Dün gece rüyamda, uzak bir ülkedeki gür ve karanlık ormanın içinde beni bekleyen annemi gördüm," diye yazdırdı **Şehzade (ö), / uzandığı divandan (yt)**. (s. 392)
- O zaman anlamış **sabah (z) / dükkânda (yt) / Rüya Hanım'ın ölüsünün bulunduğunu (bln)**. (s. 398)

2.5.2.6. Bir Öge Parçasının Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- Dünyayı korkulacak kadar şaşırtıcı yapan şey, sanki **bir hikâye anlatmaya kalkmasıydı onun**. (s. 262)
- **Hepsini** kendi uydurmuştu **bu kişilerin**. (s. 299)
- Ama **kolay bir iş olmadığını** biliyordu **bunun**. (s. 384)

2.6. CÜMLELERİN ANLAM ÖZELLİKLERİ

Cümlelerin anlam özelliklerinin sınıflandırılması üzerine araştırmacıların farklı görüşte oldukları görülmüştür.

Delice, cümleyi anlamlarına göre olumlu, olumsuz, soru, olumlu soru ve olumsuz olmak üzere beş ayrı grupta değerlendirilebileceğini söylemektedir (Delice, 2018: 170)

Böler, anlamına göre cümleleri olumlu, olumsuz ve soru cümleleri olarak üç başlıkta incelemiştir (Böler, 2021: 255-265)

Karaağaç olumlu, olumsuz ve soru cümlesi olarak üç gruba ayırmıştır (Karaağaç, 2017: 250-253).

Aktan; olumlu, olumsuz, soru, emir ve ünlem cümlesi olarak beş başlık altında incelemiştir (Aktan, 2016: 112-119).

Karahan ise, olumlu, olumsuz cümleler ve soru cümleleri olarak üç alt başlıkta ele almıştır (Karahan, 2016: 103-107).

2.6.1. Olumlu Cümleler

Yargının gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini anlatan cümleye olumlu cümle denir (Aktan, 2016: 113).

- Alnının eğiminde, o sırada aklının içinde olup biten harika şeyleri insana korkuyla merak ettiren gerçek dışı bir yan vardı. (s. 11)
- Ben haberi bir Fransız jeoloji dergisinde okudum. (s. 22)
- "Gece geç saat koridorda bir karafatma gördüm," dedi Rüya. (s. 29)
- Küçük dükkânında sattığı binlerce, on binlerce çeşit malın hepimizin hafızalarında nasıl renk renk, koku koku capcanlı kaldığını anlattım. (s. 43)
- Çünkü aslında, Nişantaşı Meydanı'ndan akşam trafiğinin gürültüsü ve radyodan insanı kederle gözyaşlarına boğan bir müzik geliyordu. (s. 45)
- Yazıların üçü de yıllarca önce yayımlanmıştı. (s. 89)
- Tam bir hafta önce, birisi sana selâm söyledi. (s. 122)
- Hepimiz O'nu bekliyoruz. (s. 138)
- Ötekiler gibi atlatamadıkları için, son anda onlara katılan iki kişiyi, antikacılık yapan bir kadınla, fırça bıyıklı orta yaşlı bir mimarı da aralarına alarak Tepebaşı'na doğru yürüdüler. (s. 169)
- Şeyh Galip'in Hüsn ü Aşk'ında anlattığı ve Mevlânâ'nın Mesnevi'sinde hikâye ettiği kuyunun orası olduğunu bilirdim. (s. 188-189)
- En geç beş günde adresini ve pek merak ettiğim takma adını bulacağım demektir bu. (s. 218)
- Aklınızın beyaz perdesinde Doğu Anadolu şehirlerinin birinde bir attar dükkânı canlandırın. (s. 244)
- Mutfaktan getirdiği peynirle, ekmeği yerken, bayat çayını içerken bile, üzerleri ekmek kırıntılarıyla kaplanan resimlere baktı. (s. 266)
- Bütün şifrelerin, bütün formüllerin başlangıç noktası, her yolcunun kendi yüzünde okuyacağı harflerdi. (s. 289)

- Adresini ver, çünkü başka cümleleri de, başka hikâyeleri de merak etmediğini biliyorum artık. (s. 321)
- Kim bilir kaç tane hevesli ve hayran, Anadolu'nun ve İstanbul'un dört bir yanında Celâl'in yazılarında bu cümlelerle karşılaşacakları günü bekliyorlardı; belki de bazıları karşılaşmışlardı bile. (s. 337)
- Bu mutlu tarih, aynı zamanda altı aydır süren iddialı bir resim yarışmasının da sonuçlanmasına denk düşüyordu. (s. 357)
- Onları görür görmez, Celâl ile Rüya'nın anlatacakları gizlenme nedenlerini ilk cümlesinden başlayarak bütünüyle mantıklı ve haklı bulacağını biliyordu. (s. 362)
- Yüz yıl önce, sıcak bir yaz günü, Haydarpaşa İstasyonunu yapan Alman ve Türk mühendisler hesaplarını serdikleri masalarının başında çalışırken, az ötede avlanan bir dalgıç, denizin dibinde bir para bulmuş. (s. 394)
- İstanbul ise, okuyucularımın fark ettiği gibi, aynı sefaletiyle yaşayacaktı. (s. 413)

Bazı cümleler, yapılarında olumsuzluk bildiren unsurlar taşıdıklarına rağmen anlamca olumlu olabilirler. Yapısında herhangi bir olumsuzluk unsuru olan cümlelerde, “değil” edatı veya “yok” ismi bulunursa cümle olumlu anlam kazanır. İki olumsuz unsurun yan cümlede bulunması cümleye olumlu bir anlam kazandırır(Karahan, 2016: 104).

- Hesabı pek de **yanlış değilmiş**. (s. 36)
- Bu hiç tutmayacak ihtilâl duası, gençliğinde it kopukla düşüp kalktığı için bir yabancı dil bile öğrenemeyen oğlumun hiç olmazsa Fransızcasına yarayacak diye başta **sevinmedim bile değil**. (s. 39)
- Hayır, ortada bir ölü **yok değildi**; beceriksiz üç gencin beceriksizce düzenlediği bir banka soygununun sonunda, bankayla kendilerini bekleyen çalıntı taksi arasında koşan telaşlı gençlerden biri, yoldan geçen alışveriş kalabalığı içindeki küçücük bir nineye çarpmış. (s. 71)
- Hayır, ortada bir ölü **yok değildi**, ama takma adla bir hayalet gibi şehirde gezdiği söylenen asıl katil, bir zamanlar... (s. 116)
- İkisini de umutlandıracak bir-iki 'vaka'ya da hiç **rastlamamış değillermiş** ama: (s. 154)
- Gördüğünün, fotoğraflardaki yüzlere işaretlenmiş harflere fazlaca bakmaktan kaynaklanan bir yanılsama, bir göz alışkanlığı, inançla oynanan yanılsama oyununun bir parçası olduğunu da **düşünmemiş değildi**, ama gözünü

aynadan kaçırdıktan sonra, aynaya yeniden her bakışında, bıraktığı yerde harfleri görüyordu: (s. 291)

- Öte yandan, yalnız İstanbul'un dört bir yanında değil, bütün ülkemde kendilerini Celâl Salık olarak gören, kendilerini Celâl Salık olarak tanıtan ve bunu çok haklı ve yerinde bir istekle yapan vatandaşlarım olduğunu da **bilmiyor değilim**. (s. 372)

“-DAn başka” kalıbı “değil” edatı ile aynı cümlede bulunduğunda anlamı olumlu yapar(Karahan, 2016: 104).

- Bu yüzden Batılı Oryantalistlerin yaptığı gibi, Fazlallah'ın düşüncelerini Pantheism, Plotinusculuk, Pitagoras ya da Kabala etkisiyle açıklamaya kalkmak, bütün ömrü boyunca karşı olduğu Batı düşüncesiyle Fazlallah'ı **vurmaktan başka bir şey değildi**. (s. 276)

“-DAn başka” kalıbı, bulunduğu cümlede soru bildiren kelime ile kullanılırsa cümleyi olumlu yapar(Karahan, 2016: 104).

- Evet, kendi kendime konuşuyordum tabii, ama bütün bu tür konuşmalar kendi içimize gömdüğümüz ikinci, sonra üçüncü kişiyle fısıldaşarak ahbablık etmekten **başka nedir** ki? (s. 108)
- Zaten okumak yazarın harflerle anlattığı şeyleri aklın sessiz sinemasında bir bir resimlendirmekten **başka nedir** ki? (s. 243-244)

Yapısında olumsuzluk unsuru bulunduran cümleler soru ekleri alarak olumlu anlam kazanırlar(Karahan, 2016: 104).

- Kendilerini 'O' diye tanıtan düzmece Mehdi'lerin Hindistan'da, Afrika'da İngilizlere, Fransızlara bir süre kök söktürmelerinden sonra, ezilip yok olmalarından, daha büyük yıkımlara yol açmalarından da belli **değil mi** bu? (s. 143-144)
- Hiç **düşünmedim mi** sanıyorsun? (s. 348)

2.6.2. Olumsuz Cümleler

Yargının gerçekleşmediğini veya gerçekleşmeyeceğini anlatan cümleler, olumsuz cümlelerdir. Yüklem aldıkları “-mA, -mAz” olumsuzluk ekleriyle ya da anlamı olumsuz yapan unsurlarla kurulan cümle olumsuz anlam kazanır.

2.6.2.1. “-mA” Olumsuzluk Eki ile Kurulan Olumsuz Cümleler

- Akşama kadar **bulamadı**. (s. 30)
- Sonraları, bu aile soruşturmasından sonra, aklına niye bu üç kelimenin geldiğine Galip' fazla **kafa yormayacaktı**. (s. 37)
- Yok, ben Celâl'ime bu evde **laf ettirmem**. (s. 40)
- Yazıları Vasıf'tan ödünç almak için çok fazla 'mim' yapmasına gerek **kalmadı**. (s. 42)
- Temiz ve intizamlı olma gayreti emekli öğretmen kıyafetini **gizleyemiyor**. (s. 83)
- On gündür yeni yazı **yollamıyor**. (s. 93)
- Yokuştan ağır ağır inerken, kitapçı dükkânlarının vitrinlerine bakarken, duygunun neden bu kadar gerçek olduğunu da **çıkartamadı**. (s. 98)
- Sanki bu göz beni görmese ben de **var olmayacaktım**. (s. 107)
- Ahşap evlerin kafeslerle kaplı pencerelerinden hiçbir **ışık sızıyor**. (s. 142)
- Hatta, niye şu ya da bu insanın değil de, Rüya'nın yerinde olmak istediğimi de çok açıkça **söyleyemem**. (s. 185)
- Telefonda açıklamak **istemiyorum**. (s. 216)
- Kelimeler Galip'te hiçbir kişiliğin ve yüzün çağrışımını **yapmadı**. (s. 218)
- Benim böyle saçmalıklarla hiç alışverişim **olmadı**. (s. 218)
- Oysa bir oyun heyecanıyla aynaya baktığı ilk anda bu kelimenin çağrıştırmayabileceği korkuyu **hissetmemişti**. (s. 291)
- Ama çok **sürmemişti** bu kayıtsızlık. (s. 291)
- Sen hep bilirsin, ben hiç **çıkaramam**. (s. 304)
- Trafik açılınca sessizlik uzun süre **bozulmadı**. (s. 311)
- Evi neden terk ettiğimi **bilmiyor**. (s. 339)
- Hurufiliğin bana ilham ettiklerinden de, yayımlayabilmek için ne sıkıntılar çektiğim kitabımın son kısmındaki keşiflerimden de **söz etmiyorum** hiç. (s. 346)
- Senin yüzünden kendim olamadığım için **şikâyet etmiyorum**. (s. 349)
- Hikâye anlatmayı severim ben, ama dinleyici **bulamam**. (s. 350)
- Büyük bir ihtimalle, yazının kendi eski bir yazısı olmadığını bile **çıkaramayacaktı**. (s. 363)

- O zamanlar, ceviz ve kestane ağaçları kesilip üzerlerine sünnetçilerin ve terzilerin el ilanları yapıştıracağı elektrik direklerine **dönüştürülmemişti** daha. (s. 376)
- Polislerden ve gazetelerden öğrendiği dille, işini 'bireysel terörizm' olarak niteleyen berberin, varlığını inkâr ettiği kışkırtıcı odakların kimler olduğu ise hiç **anlaşılamadı**. (s. 410)
Geniş zamanın olumsuz yapısında 2. ve 3. şahıslarda “-mAz” eki kullanılır.
- Belki o zaman, biraz susarlardı, ama koridordaki duvar saatinin tik taklarının duyulduğu bu sessizlikler çok **sürmezdi**. (s. 14)
- Kimse kimseye **benzemez**. (s. 97)
- Bir önceki 'seans' bir türlü bitmezdi o zaman, kapılar açılmaz, Rüya'yla yan yana oturacakları ve ışıkların söneceği an bir türlü **gelmezdi**. (s. 102)
- Şehir dışında olamazlardı, çünkü Celâl İstanbul'dan başka bir yerde **yaşayamazdı**. (s. 201)
- Rüya da bir arkadaşının evinde olamazdı, çünkü öyle bir yere Celâl' le **gidemezdi**. (s. 201)
- İstanbul geceleri **bitmez**... (s. 301)
- Okumak aynanın içine bakmaktır; aynanın arkasındaki 'sırrı' bilenler öteki tarafa geçerler, harflerin sırrından haberdar olmayanlar ise bu dünya içinde kendi yüzlerinin yavanlığından başka bir şey **bulamazlar**. (s. 320)
- Çünkü insan bu gerçeği kendi olamadan **keşfedemez**. (s. 349)
- Çünkü kendisine körü körüne tapan birinin karısını **elinden almazdı** benim inandığım ve okuduğum kişi. (s. 351)
- Haftada iki üç kere akşamları Hâle Halalar'a gittiğimde, yemekten sonra, Vasıf ile birlikte Japon balıklarına yem verir, ama onunla birlikte yatağının kenarına oturup göstereceği gazete kesiklerine **bakmazdım** hiç. (s. 411-412)

2.6.2.2. “değil” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler

- İçinden kahve değil, kahverengi ayakkabı boyası çıkan paketten Alâaddin sorumlu **değildi**. (s. 45)
- Bir köşe yazısında sanat olan ne varsa köşe yazısı **değildir**, köşe yazısı ne varsa sanat **değildir**. (s. 85)
- Ama tuhaf ve yabancı bir duygu **değildi** bu, korkunç bir şey hiç **değildi**. (s. 107)

- Ama önemli **değil**. (s. 134)
- Üzerinde 'polis' bile yazıyor, yanılmak mümkün **değil**. (s. 135)
- Ama herkesin onda kendinden bir parça bulması boşuna değildir. (s. 170)
- Hayır, biz farkına bile varmadan bütün hayatımızın içine gömüldüğü esrarı deşifre eden en önemli yazım Şam, Kahire ve İstanbul haritaları arasındaki inanılmaz benzerlikleri ortaya koyduğum on altı yıl dört ay önceki incelemem **değildir**. (s. 243)
- Salı sabahı Galip üzeri köşe yazılarıyla kaplı masaya oturduğunda bir önceki sabahki kadar iyimser **değildi**. (s. 246)
- Objektife bakarken vatandaşların belli belirsiz bir ölüm korkusu ve ölümsüzlük isteğiyle ürpertici bir zaman duygusuna kapıldığını hissetmek güç **değildi**. (s. 268)
- Bizim dünyamız bir bütün dünyadır, parçalanmış bir dünya **değil**. (s. 300)
- Yeni yazı yazamaması bir rastlantı **değildir**. (s. 301)
- Ama kendi öfkesinden ve heyecanından başka hiçbir şeye inanacak gibi **değildi**. (s. 367)
- Çünkü önemli olan hikâyedir, hikayeci **değil**. (s. 370)
- Binbir Gece Masallarını yaktırmıştı, çünkü bu kitap yüzünden kendini özdeşleştirdiği tebdil gezen padişahlar, Şehzadenin olması gereken padişahlar **değildi** artık. (s. 383)

2.6.2.3. “ne...ne” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler

Kitabımızda “ne...ne” edatı ile kurulan olumsuz cümlelerin yanı sıra “ne...ne de”, “ne...ne...ne de” ve “ne...ne de...ne de” yapılarının kullanıldığını tespit ettik.

- Ama köşe yazarı **ne** Ezop'tur **ne de** Mevlâna. (s. 83)
- Tarihimizin ve mezarlıklarımızın esrarına girmeden **ne** bizden söz etmek mümkündür **ne de** Doğu'dan. (s. 83)
- Boş evinde artık **ne** Proust'un kıskançlıklarını düşünebiliyormuş, **ne de** Albertine ile geçirdikleri güzel zamanları, **ne de** Albertine'nin nereye gittiğini. (s. 160)
- Bacaklarındaki halsizlik, **ne** çıktıkları yokuşun dikliğindendi, **ne de** uzun günün yorgunluğundan. (s. 177)
- Mekân **ne** bir yere çağırıyordu insanı, **ne de** başka bir yere gönderiyordu. (s. 181)

- Galip, otobüs duraklarının önündeki telaşlı kalabalığın içinde, itişerek taşıtlara binen insanların arasında **ne** esrarlı bir yüz görebildi, **ne de** örtüler arkasındaki ikinci dünyanın işareti olabilecek plastik bir torba. (s. 204)
- Celâl'in kapısının üzerinde **ne** bir işaret, **ne de** ad vardı. (s. 211)
- Celâl'i gelmiş geçmiş en etkili mutasavvıf şaire bağlayan şey, **ne** on üçüncü yüzyılda Konya'da Farsça yazılmış şiirlerdi, **ne de** ortaokul ahlâk derslerinde öğretilen erdemlere örnek olsun diye bu şiirlerden seçilen beylik mısralar. (s. 231)
- İdamlıklardan tarihe, efsanelere geçecek gösterişli tavırlar, cesur sözler bekleyen bazı budalalar gibi, cellat **ne** küçümserdi ağlayan erkekleri, **ne de** hayatın rastlantısal ve geri dönülmez acımasızlığını hiç mi hiç anlayamamış başka çeşit budalaların yaptıkları gibi, elini kolunu bağlayan bir acıma duygusuna kapılırdı onlar karşısında. (s. 261)
- Korkutucu olan **ne** mezarlıklardaki acıklı taşlardı, **ne** yapayalnız serviler, **ne de** ıssız gecedeki kurt ulumaları. (s. 262)
- **Ne** çevresinde bir yılan varmış, **ne de** Kaf adında bir dağ. (s. 303)
- Burada **ne** alış var **ne de** satış, **ne** para var **ne de** pul; yalnızca suretler ve suratlar var. (s. 311)
- Attarın tabii **ne** okuması **ne** yazması varmış. (s. 315)
- Sandalda **ne** teyzeler vardı, **ne** anneler, **ne de** kayıkçı: (s.338)
- Telefon defterinde adın olmadığı gibi, **ne** bir askeri darbe vardı, **ne de** bir dosya! (s. 355)
- Böylece, emekliliğin eşiğindeki komiser, cam kırıkları arasında, **ne** faili bilinmeyen cinayeti, **ne de** aynanın arkasındaki sırrı anlayabilmiş. (s. 361)

2.6.2.4. “yok” İsmi ile Kurulan Olumsuz Cümleler

- Behiye'nin ise hayır, Galip yanılıyordu Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube'de çalışan bir amcası ve evet, Galip yanılmıyordu, sesinde de, Rüya'dan haberli olduğuna ilişkin hiçbir belirti **yoktu**. (s. 68)
- Cihangir sokaklarında kimsecikler **yoktu**. (s. 70)
- Hiçbir sanat değeri **yok**. (s. 97)
- O anda ise, köşe yazarınızın annesiyle oturduğu evine gidip, zavallı Rastignac'ı Türkçe çevirisinden anlatan Balzac'tan başka hiçbir tesellisi **yoktu**. (s. 125)

- Başka bir iz **yok**. (s. 142)
- Bekçilerin kaldırımları döğen bastonlarından ve uzak mahallelerde birbirleriyle boğuşan köpek çetelerinin ulumalarından başka hiçbir ses **yok**. (s. 142)
- Fotoğrafçıyı saatçinin peşinden Karagümrük'e yollamış, ama dükkânında da, mahallelinin gösterdiği evinde de **yokmuş** adam. (s. 155)
- Gece yarılarında kâbuslarla uyandığında, ihtiyar gazetecinin, kimse bilmediği için hayalleriyle mutlu olabileceği bir aşkı da **yokmuş** artık. (s. 161-162)
- Rehberde Celâl Salik adına hiçbir numara **yok**. (s. 216)
- Geri döndüğünde bıraktığı yerde baş **yoktu**. (s. 264)
- Amerikan filmleri de yerli filmler kadar umutsuzmuş; onları artık taklit etme şansımız bile **yokmuş**. (s. 299)
- Bizim kendimiz olabilmemiz için onun yaptığı gibi gardıroplarımızda peruklar, takma sakallar ve tarihi giysiler, tuhaf kıyafetler saklamamıza gerek **yoktur** hiç. (s. 300)
- Sözgelimi, intihal ya da edebi hırsızlık kavramı hakkında hiçbir fikri **yoktu**. (s. 316)
- Evimiz yerinde **yoktu**. (s. 339)
- Kimsenin yüzümü görmesine de gerek **yok**. (s. 371)
- Dönüşmekte olduğum o öfkeli kişinin ise, taşra muhabirlerinin 'soruşturma gizli tutuluyor' kaydıyla İstanbul'a geçtikleri haberlere fazla kulak astığı **yoktu**. (s. 405)

2.6.2.5. Soru Eki veya Soru Kelimesi ile Oluşturulan Olumsuz Cümleler

- O akrabaları olmasa Celâl Efendi bugün olduğu yerde olur **muydu** hiç! (s. 90)
- Sonraları, Celâl'in teşbihlerinde -hep aynı beylik buluşlara dayanır ya onlar-bizi geçmiş kültürümüze bağlayan yenilik köprüleri bulanlar, bu pastiche'lerin mucidinin bir başkası olduğunu **nereden** bilecekler? (s. 91)
- Hiç de öyle değil; görevi, bulmacalarla kadın köşesinin 'Nasihatlar'ını hazırlamak olan genç bir gazetecilik heveslisinin, üç yılda, yalnız ülkesinin değil, Balkanlar ve Orta Doğu'nun en çok okunan köşesine yerleşip gönül rahatlığıyla sağa sola iftira etmeye başlaması onu hak etmediği bir sevgiyle koruyan güçlü hısım ve akrabalarının desteğinden başka **ne ile** açıklanabilirdi? (s. 92)
- Eskiden böyle bir gelenek **mi** vardı Allah aşkına? (s. 122)

- Bana arabamı geri getiremiyorsa ben avukattan **ne** anladım? (s. 133)
- Polisler de, şoförler de karının kırıkları, ama benim boynuzlu kocam dünyayı **mı** görüyor? (s. 135)
- Böyle şeyleri ağzından kaçırانları bu memlekette sağ koyarlar **mı**? (s. 137)
- Bu lanet ülkede senin gibilerinin elinden yazmaktan başka **ne** gelir ki? (s. 326)
- Bütün hayatın boyunca lâflarla oynamaktan, kelimeleri evirip çevirmekten başka bir şey yapabildin **mi**? (s. 344)
- Hiç Celâl Salik böyle yapar **mıydı**? (s. 348)
- Senin yardımınla bastırabildiğim alçakgönüllü kitabımda sözünü ettiğim ve senin de pek iyi anladığın esrarın keşfinden, yeniden keşfinden başka **ne** olabilirdi ki bu? (s. 351)
- Derinlerde bir yerde, geçmişimizde, hatıralarımızın tortusu içinde, kelimelerin ve cümlelerin arasında, unutuluşun kıyısındaki bir esrarın hâlâ aramızda tebdil gezdiği bu esrarı bulmamız gerektiği, bu miskinlere bundan başka **nasıl** anlatılabilir? (s. 352)

2.6.2.6. “Sanki” Sözcükbirimiyle Oluşturulan Olumsuz Cümleler

Türkçede özellikle kuvvetli ve vurgulu bir olumsuzluk işaretlenmek isteniyorsa çoğu zaman “sanki” sözcüğünün kullanıldığı görülür. “Sanki” sözcükbiriminin olumsuz bir görünüm oluşturabilmesi için olumlu bir yapı içerisinde kullanılması gerekir (Ay, 2020: 363).

- Hasta Rüya'nın ayağının yorgandan dışarı çıkması ya da firketelerinin çarşafın içine dağılması **sanki** gerçek görüntülerdi de, sözgelimi saçlarının yastığa yayılması ya da başucundaki ilaç kutuları, bardak, sürahi ve kitaplardan oluşan karışıklık başka bir yerden, - Rüya'nın taklit ettiği bir filmde ya da Alâaddin'den aldığı fıstıkları yer gibi yutarak okuduğu kötü çevrilmiş bir romandan- öğrenilerek taklit edilmiş görüntülerdi. (s. 36)

2.6.3. Soru Cümleleri

Karahan, soru cümlelerini “Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümleler, soru cümleleridir. Soru eki -ml ile soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları ve soru edatları bir cümleye soru anlamı kazandıran unsurlardır. Konuşma dilinde vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılmaktadır” şeklinde açıklamıştır (Karahan, 2016: 107).

2.6.3.1. Soru Eki -mi ile Kurulan Soru Cümleleri

- Asansörle **mi** çıkayım? (s. 13)
- Yazısının altına kendi adını koymasına izin vermedikleri için **mi** öyle kötü yazıyor, yoksa öyle kötü yazdığı için **mi** yazısının altına kendi adını koymasına izin vermiyorlar? (s. 14)
- Boğaz'ın sularının çekilmekte olduğunu fark ettiniz **mi**? (s. 22)
- Masanın üzerine bıraktığım gazeteyi okudun **mu**? (s. 29)
- Siz ona telefon etmemiş **miydiniz**? (s. 35)
- Ağbi, şimdi bu benim aleyhime **mi** olacak? (43)
- Gulsuyu kokulu o mavi mürekkeplerden var **mi** sizde? (s. 47)
- Acaba şarkı söyleyen yüzüklerden bulunur **mu**? (s. 47)
- Türk köşe yazarlığının piri Ahmet Mithat Efendi, kalem kavgasında kendisini yenen Lastik Sait Beyi bir gece karanlık bir sokakta sıkıştırıp dövdüğünde ondan tutuştukları polemiği bırakması için söz almış **miydi**? (s. 82)
- Oğlum siz yazılarınızı ahlâkı için **mi** kaleme alıyorsunuz, eğlencesi için **mi**? (s. 82)
- Kapıyı iyi çekmişler **miydi**, Rüya yeşil yün kazağını almış **miydi**? (s. 100)
- Çok paran var mı şimdi yanında, gerçekten zengin **misin**? (s. 135)
- Kendiniz olmakta güçlük çekiyor **musunuz**? (s. 163)
- Başkalarına da söylüyor **muydu** bu anlamı belirsiz sözleri? (s. 171)
- Galip'in tanıdığını söylediği bu siyasi gençlerden herhangi biri Rus yazarının o kitabını okumuş **muydu** acaba? (s. 223)
- Hepsi tuhaf bir şekilde birbirlerine benzemiyor **mu** bu yüzlerin? (s. 245)
- Yazılarını yalnızca dinleyerek tanıyan bu adamı buharlı çuf çuf trenimiz Erzurum'a yaklaşırken nasıl yenebildiğimi sana söyleyeyim **mi**? (s. 316)
- Galip'in beyaz bir yakayla, yıpranmış bir ceketle ve hayaletimsi bir yüzle hayal ettiği bu ses, bütün bu cümleleri bir bellek coşkusuyla akıldan mı kuruyordu, yoksa bir yerden **mi** okuyordu? (s. 317)
- Bu sırrı elde etmek için bir okurun sana bütün ömrünü vermesini gerektiğini düşünüyor **musun**? (s. 320)
- Seni orada zorla tutanlar, zorla konuşturanlar **mi** var? (s. 340)
- Kafasında başkalarının düşüncelerini hiç bitmeyen karabasanlar gibi gezdiren kişi bir padişah mı sayılmalıydı yoksa bir gölge **mi**? (s. 382)
- Rüya'ya benzemiyor **muydu** biraz? (s. 373)

2.6.3.2. Soru Kelimeleri ile Kurulan Soru Cümleleri

- O yazılarında bizden söz ettiğini **kim** söylüyor ki? (s. 14)
- Yaşlı hanımefendi bu telefonu **nereden** bulmuştu? (s. 39)
- Anne çocuk, kadın erkek, ihtiyar genç herkesin hep aynı resmi, gözünden kocaman bir damla yaş akan mahzun ve Avrupalı suratlı çocuk resmini anlaşılmaz bir istekle alıp duvarlara, kapılara asmasını **nasıl** anlamak gerekiyordu? (s. 47)
- Karlı bir kış günü dükkânına gelip öğrenci ödevleri için kullanılan "Kış Manzarası"nı değil, ısrarla "Yaz Manzarası"nı isteyen esrarengiz adam **hangi** esrarın belirlisini taşıyordu? (s. 48)
- Rüya **ne zaman** gitti? (s. 59)
- Sen **ne** yapacaksın? (s. 66)
- O günlerde gazete manşetlerinden inmeyen bir Alman atom bilimcisi **hangi** gerekçelerle İslam dinini kabul etmek zorunda kalmıştı? (s. 82)
- Siz onun **nesi** oluyorsunuz? (s. 90)
- Sonraları, Celâl'in teşbihlerinde -hep aynı beylik buluşlara dayanır ya onlar-bizi geçmiş kültürümüze bağlayan yenilik köprüleri bulanlar, bu pastiche'lerin mucidinin bir başkası olduğunu **nereden** bilecekler? (s. 91)
- Sizin de, Galip Bey, onlardan biri olmadığınızı **nasıl** anlayacağız? (s. 97)
- **Nasıl** öldürüldüğünü bilir misiniz? (s. 98)
- Evet, kendi kendime konuşuyordum tabii, ama bütün bu tür konuşmalar kendi içimize gömdüğümüz ikinci, sonra üçüncü kişiyle fısıldaşarak ahbablık etmekten başka **nedir** ki? (s. 108)
- Sinemalar **neden** o kadar, o kadar karanlık, hep kapkaranlıktı? (s. 118)
- Aynı yoldan Galip yeniden **ne zaman** ziyarete gelebilirdi? (s. 121)
- Anılarımin arasındaki bu beyaz saçlı hayalet **kimdi**? (s. 127)
- Sence bu yıl **hangi** takım şampiyon olacak? (s. 134)
- Ama bu umutla **ne kadar** oyalayabileceksin bu kalabalıkları? (s. 144)
- Kenarına aldığı notlar **nedir** öyle? (s. 193)
- İkinci anlamların esrarlı dünyasına **nasıl** girebilir, esrarı **nasıl** keşfedebilirdi? (s. 199)
- Yerli filmlerle o sıralarda **neden** o kadar alay ettin? (s. 251)
- Benden başka **kim** bilebilir bunları? (s. 253)

- Yeşil tükenmez kalemin yalnızca bir yeşil tükenmez kalem olacağı ve kendisinin de başka birisi olmak istemeyeceği bu âleme **nasıl** girebilirdi acaba? (s. 257)
- Yazında adresini **neden** şifrelemedin? (s. 339)
- Lütfen bana söyleyin, telefonumu **nereden** buldunuz? (s. 341)
- Namussuz herif, sorumluluk **nedir** bilir misin sen, bağlılık **nedir**, dürüstlük **nedir**, fedakârlık **nedir** bilir misin? (s. 343)
- Celâl Salik **ne** yapardı bu durumda? (s. 347)
- İnanmayanlarca inandırıldığını sezmek **nedir** biliyor musun sen? (s. 349)
- Bütün hayalimin bir aldanış, soğuk bir şaka olmadığını **kim** kanıtlayacak bana? (s. 352)
- **Kim** kimi aldatıyordu, **kim** kime oyun ediyordu? (s. 367)
- Cesedin Celâl'in cesedi olduğunu daha görmeden **nasıl** anlamıştı? (s. 395)

2.6.3.3. Vurgu ile Kurulan Soru Cümleleri

Konuşma dilinde ml eki veya soru kelimeleri kullanılmadan vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılabilmektedir. Bu tarzdaki cümleler yazılı metinlerde kendinden önce ya da sonra gelen cümle ile anlaşılabilir.

- Vasıf beyaz saçlarında gezdirdiği elini omuzlarına sarkıttı: Rüya? (s. 41)
- "Evet?" (s. 94)
- "Şehrin içindeki adreslerini gizli tuttuğu o evler?" (s. 96)
- Rüya ile Celâl sinemaya gidiyorlar. Rüya ile Celâl? Rüya ile Celâl? (s. 99)
- Galip daha Önceden de kurulduğu anlaşılan bu uzun cümlelerin başka kimler tarafından dinlenildiğini merak etti: Mahalle komşuları? İş ortakları? Kimliksiz dolmuş yolcuları? Kayınvalide? (s. 117)
- "Efendim?" (s. 134)
- Yalnızca 'dış' düşmanlarımıza karşı savaş açamayız. Ama ya içerdeki? (s. 144)
- "Alo?" (s. 215)
- Hani vakit tamam, alâmetler belirdi, haydi sokağa numaraları: Kıyamet, ihtilâl, Doğu'nun kurtuluşu filan? (s. 298)
- Günahlarının vicdan azabından uyku uyuyamayan bir hayalet... Efendim? (s. 301)

- Sonra, diye sorardın sen, Babaannenin karşısındaki sandalyeden, sonra Babaanne, yere değmeyen bacaklarını sallarken, sonra? (s. 303)
- "Karakol?" (s. 314)
- "Attarın sana sordukları?" (s. 314)
- "Kuyu hakkında yazdıklarım?" (s. 317)
- "Üslup? Kısa cevap lütfen." (s. 319)
- "Başka cümleler?" (s. 321)
- "Celâl? Celâl sen misin?" (s. 338)
- "Allah'ım? Ben ne olacağım peki?" (s. 341)
- "Ya sonra? Ya bu işten vazgeçtikten sonra?" (s. 345)
- Seni inandıranların aslında inanamadıklarını bilmek? (s. 349)
- Peki, yerinde olmak için can attığım o bir başkası da sakın bir başkası olmasın? (s. 351)
- "Gene Şemsi Tebrizi'nin kuyuya atılan cesedi ha?" (s. 354)
- Esrarın güzelliğini gösterecek bir örnek? (s. 367)
- Emekli bir avukat ya da ölümü bekleyen bir öğretmen? (s. 368)

2.7. CÜMLE TAHLİLLERİ

1. Avrupa usulü şekerliliği öğrenmek, kestane şekerini paketleyecek yaldızlı kâğıt sipariş etmek, Fransızlarla birlikte renkli ve balonlu bir banyo sabunu imalâthanesi açmak ve Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden fabrikaların makinelerini ve Hâle Hala için kuyruklu bir piyanoyu ucuza kapatmak ve sağır Vasıf'ı iyi bir kulak ve beyin doktoruna göstermek için birisinin Fransa ve Almanya'ya gitmesi gerektiğini Melih Amca bu sıralarda söylemeye başlamış. (s. 8)

Cümlelerin Öğeleri:

söylemeye başlamış: yüklem

Melih Amca: özne

Avrupa usulü şekerliliği öğrenmek, kestane şekerini paketleyecek yaldızlı kâğıt sipariş etmek, Fransızlarla birlikte renkli ve balonlu bir banyo sabunu imalâthanesi açmak ve Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden fabrikaların makinelerini ve Hâle Hala için kuyruklu bir piyanoyu ucuza kapatmak ve sağır Vasıf'ı iyi bir kulak ve beyin doktoruna göstermek için: zarf
birisinin Fransa ve Almanya'ya gitmesi gerektiğini: belirtisiz nesne

bu sıralarda: zarf

Kelime Grupları:

Söylemeye(i) başla-(f): birleşik fiil grubu

Melih Amca: unvan grubu

Avrupa usulü şekerliliği öğrenmek, kestane şekerini paketleyecek yaldızlı kâğıt sipariş etmek, Fransızlarla birlikte renkli ve balonlu bir banyo sabunu imalâthanesi açmak ve Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden fabrikaların makinelerini ve Hâle Hala için kuyruklu bir piyanoyu ucuza kapatmak ve sağır Vasıf'ı iyi bir kulak ve beyin doktoruna göstermek (i) için (e): edat grubu

Avrupa usulü şekerliliği öğrenmek (i), / kestane şekerini paketleyecek yaldızlı kâğıt sipariş etmek (i), / Fransızlarla birlikte renkli ve balonlu bir banyo sabunu imalâthanesi açmak (i) / ve (be) / Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden fabrikaların makinelerini ve Hâle Hala için kuyruklu bir piyanoyu ucuza kapatmak (i) / ve (be) / sağır Vasıf'ı iyi bir kulak ve beyin doktoruna göstermek (i): bağlama grubu

Avrupa usulü şekerliliği (bln) öğrenmek (y): isim-fiil grubu

Avrupa usulü (ty) / şekerlilik (tn): belirtisiz isim tamlaması

Avrupa (ty) / usulü (tn): belirtisiz isim tamlaması

kestane şekerini paketleyecek yaldızlı kâğıt (bsn) sipariş etmek (y): isim-fiil grubu

kestane şekerini paketleyecek (s) / yaldızlı kâğıt (i): sıfat tamlaması

kestane şekerini (bln) paketleyecek (y): sıfat-fiil grubu

kestane (ty) / şekeri (tn): belirtisiz isim tamlaması

yaldızlı (s) / kâğıt (i): sıfat tamlaması

sipariş(i) et-(f): birleşik fiil grubu

Fransızlarla birlikte (z) renkli ve balonlu bir banyo sabunu imalâthanesi (bsn) açmak (y): isim-fiil grubu

Fransızlarla (i) birlikte (e): edat grubu

renkli ve balonlu bir banyo sabunu (ty) / imalâthanesi (tn): belirtisiz isim tamlaması

renkli ve balonlu (s) / bir banyo sabunu (i): sıfat tamlaması

renkli (i) / ve (be) / balonlu (i): bağlama grubu

bir (s) / banyo sabunu (i): sıfat tamlaması

banyo (ty) / sabunu (tn): belirtisiz isim tamlaması

Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden fabrikaların makinelerini ve Hâle Hala için kuyruklu bir piyanoyu (bln) ucuza kapatmak (y): isim-fiil grubu

Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden fabrikaların makinelerini (i) / ve (be) / Hâle Hala için kuyruklu bir piyanoyu (i): bağlama grubu

Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden fabrikaların (ty) / makineleri (tn): belirtili isim tamlaması

Avrupa ve Amerika'da, o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi art arda iflas eden (s) / fabrikalar (i): sıfat tamlaması

Avrupa ve Amerika'da (yt), o sıralarda bir salgına yakalanmış gibi (z) art arda (z) iflas eden (y): sıfat-fiil grubu

Avrupa (i) / ve (be) / Amerika (i): bağlama grubu

o sıralarda bir salgına yakalanmış (i) gibi (e): edat grubu

o sıralarda (z) bir salgına (yt) yakalanmış (y): sıfat-fiil grubu

o (s) / sıralarda (i): sıfat tamlaması

bir (s) / salgın (i): sıfat tamlaması

art arda: kısaltma grubu

iflas(i) et-(f): birleşik fiil grubu

Hâle Hala için (s) / kuyruklu bir piyano (i): sıfat tamlaması

Hâle Hala (i) için (e): edat grubu

Hâle Hala: unvan grubu

kuyruklu (s) / bir piyano (i): sıfat tamlaması

bir (s) / piyano (i): sıfat tamlaması

ucuza(i) kapat-(f): birleşik fiil grubu

sağır Vasıf'ı (bln) iyi bir kulak ve beyin doktoruna (yt) göstermek (y): isim-fiil grubu

sağır (s) / Vasıf (i): sıfat tamlaması

iyi (s) / bir kulak ve beyin doktoru (i): sıfat tamlaması

bir (s) / kulak ve beyin doktoru (i): sıfat tamlaması

kulak ve beyin (ty) / doktoru (tn): belirtisiz isim tamlaması

kulak (i) / ve (be) / beyin (i): bağlama grubu

birisinin (ty) / Fransa ve Almanya'ya gitmesi gerektiği (tn): belirtili isim tamlaması

Fransa ve Almanya'ya gitmesi (bln) gerektiği (y): sıfat-fiil grubu

Fransa ve Almanya'ya (yt) gitmesi (y): isim-fiil grubu

Fransa (i) / ve (be) / Almanya (i): bağlama grubu

bu (s) / sıralar (i): sıfat tamlaması

2. Yağmalanmış bir Ceneviz hazinesinin artıklarını, ağzı çamurla tıkanmış kısa namlulu bir topu, yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin midyeyle kaplı tasvir ve putlarıyla burun üstü duran pirinç bir avizenin patlak ampullerini görecekim. (s. 25)

Cümlelerin Öğeleri:

görecekim: yüklem

(ben): özne

yağmalanmış bir Ceneviz hazinesinin artıklarını: belirtili nesne

ağzı çamurla tıkanmış kısa namlulu bir topu: belirtili nesne

yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin midyeyle kaplı tasvir ve putlarıyla burun üstü duran pirinç bir avizenin patlak ampullerini: belirtili nesne

Kelime Grupları:

yağmalanmış bir Ceneviz hazinesinin (ty) / artıkları (tn): belirtili isim tamlaması

yağmalanmış (s) / bir Ceneviz hazinesi (i): sıfat tamlaması

bir (s) / Ceneviz hazinesi (i): sıfat tamlaması

Ceneviz (ty) / hazinesi (tn): belirtisiz isim tamlaması

ağzı çamurla tıkanmış (s) / kısa namlulu bir top (i): sıfat tamlaması

ağzı (ö) çamurla (z) tıkanmış (y): sıfat-fiil grubu

kısa namlulu (s) / bir top (i): sıfat tamlaması

kısa (s) / namlu (i): sıfat tamlaması

bir (s) / top (i): Sıfat Tamlaması

yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin midyeyle kaplı tasvir ve putlarıyla burun üstü duran pirinç bir avizenin (ty) / patlak ampulleri (tn): belirtili isim tamlaması

yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin midyeyle kaplı tasvir ve putlarıyla burun üstü duran (s) / pirinç bir avize (i): sıfat tamlaması

yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin midyeyle kaplı tasvir ve putlarıyla (z) burun üstü (z) duran (y): sıfat-fiil grubu

yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin midyeyle kaplı tasvir ve putları (i) ile (e): edat grubu

yıkılıp kaybolmuş bazı devlet ve kavimlerin (ty) / midyeyle kaplı tasvir ve putları (tn): belirtili isim tamlaması

yıkılıp kaybolmuş (s) / bazı devlet ve kavimler (i): sıfat tamlaması

yıkılıp (z) kaybolmuş (y): sıfat-fiil grubu
kaybol-: birleşik fiil grubu
bazı (s) / devlet ve kavimler (i): sıfat tamlaması
devlet (i) / ve (be) / kavimler (i): bağlama grubu
midyeyle kaplı (s) / tasvir ve putlar (i): sıfat tamlaması
midyeyle kaplı (i): vasıta grubu
tasvir (i) / ve (be) / putlar (i): bağlama grubu
burun (ty) / üstü (tn): belirtisiz isim tamlaması
pirinç (s) / bir avize (i): sıfat tamlaması
bir (s) / avize (i): sıfat tamlaması
patlak (s) / ampuller (i): sıfat tamlaması

3. Yanına yalnızca kışlık elbiselerinin bazılarını, cildini bozduğunu söylediği makyaj malzemesinin bir kısmını, terliklerini, en son okuduğu romanları, uğur getireceğine inandığı ve çekmecesinin kulpuna taktığı boş anahtarlığı, tek takısı inci gerdanlığı, arkası aynalı saç fırçasını almış ve saçları rengindeki paltosunu giymişti. (s. 52)

Yukarıdaki metinde “ve” bağlama edatı ile bağlanmış iki cümle vardır.

1. Cümle

Yanına yalnızca kışlık elbiselerinin bazılarını, cildini bozduğunu söylediği makyaj malzemesinin bir kısmını, terliklerini, en son okuduğu romanları, uğur getireceğine inandığı ve çekmecesinin kulpuna taktığı boş anahtarlığı, tek takısı inci gerdanlığı, arkası aynalı saç fırçasını almış (tı).

Cümlelerin Öğeleri:

almış (tı): yüklem

(o): özne

yanına: yer tamlayıcısı

yalnızca: zarf

kışlık elbiselerinin bazılarını: belirtili nesne

cildini bozduğunu söylediği makyaj malzemesinin bir kısmını: belirtili nesne

terliklerini: belirtili nesne

en son okuduğu romanları: belirtili nesne

uğur getireceğine inandığı ve çekmecesinin kulpuna taktığı boş anahtarlığı: belirtili nesne

tek takısı inci gerdanlığı: belirtili nesne

arkası aynalı saç fırçasını: belirtili nesne

Kelime Grubu

kışlık elbiselerinin (ty) / bazıları (tn): belirtili isim tamlaması

kışlık (s) / elbise (i): sıfat tamlaması

cildini bozduğunu söylediği makyaj malzemesinin (ty) / bir kısmı (tn): belirtili isim tamlaması

cildini bozduğunu söylediği (s) / makyaj malzemesi (i): sıfat tamlaması

cildini bozduğunu (bln) söylediği (y): sıfat-fiil grubu

cildini (bln) bozduğunu (y): sıfat-fiil grubu

makyaj (ty) / malzemesi (tn): belirtisiz isim tamlaması

en son okuduğu (s) / romanları (i): sıfat tamlaması

en son (z) okuduğu (y): sıfat-fiil grubu

en (s) / son (i): sıfat tamlaması

uğur getireceğine inandığı ve çekmecesinin kulpuna taktığı (s) / boş anahtarlığı (i): sıfat tamlaması

uğur getireceğine inandığı (i) / ve (be) / çekmecesinin kulpuna taktığı (i): bağlama grubu

uğur getireceğine (yt) inandığı (y): sıfat-fiil grubu

uğur(i) getir-(f): birleşik fiil grubu

çekmecesinin kulpuna (yt) taktığı (y): sıfat-fiil grubu

çekmecesinin (ty) / kulpu (tn): belirtili isim tamlaması

tek takısı (s) / inci gerdanlığı (i): sıfat tamlaması

tek (s) / takısı (i): sıfat tamlaması

inci (s) / gerdanlık (i): sıfat tamlaması

arkası aynalı (s) / saç fırçasını (i): sıfat tamlaması

arkası aynalı: isnat grubu

saç (ty) / fırçası (tn): belirtisiz isim tamlaması

2. Cümle

Saçları rengindeki paltosunu giymişti.

Cümlelerin Öğeleri:

giymişti: yüklem

(o): özne

saçları rengindeki paltosunu: belirtili nesne

Kelime Grupları:

saçları rengindeki (s) / paltosu (i): sıfat tamlaması

saçları (ty) / rengi (tn): belirtili isim tamlaması

4. Yirmi yıl süren bir çalışmadan sonra, Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki o heyecanlı Batıcılık dalgası içinde, beyefendiler başlarındaki fesleri çıkarıp Panama şapkaları giyerlerken ve hanımefendiler çarşafalarını atıp ayaklarına topuklu iskarpinler geçirirlerken, Beyoğlu caddesindeki o ünlü giyim kuşam dükkânları vitrinlerine manken yerleştirmeye başlamışlar. (s. 61)

Cümlelerin Öğeleri:

yerleştirmeye başlamışlar: yüklem

Beyoğlu caddesindeki o ünlü giyim kuşam dükkânları: özne

yirmi yıl süren bir çalışmadan sonra: zarf

Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki o heyecanlı Batıcılık dalgası içinde: zarf

beyefendiler başlarındaki fesleri çıkarıp Panama şapkaları giyerlerken ve hanımefendiler çarşafalarını atıp ayaklarına topuklu iskarpinler geçirirlerken: zarf

vitrinlerine: yer tamlayıcısı

manken: belirtisiz nesne

Kelime Grupları:

Yerleştirmeye(i) başla-(f) birleşik fiil grubu

Beyoğlu caddesindeki (s) / o ünlü giyim kuşam dükkânları (i): sıfat tamlaması

Beyoğlu (ty) / caddesi (tn): belirtisiz isim tamlaması

o (s) / ünlü giyim kuşam dükkânları (i): sıfat tamlaması

ünlü (s) / giyim kuşam dükkânları (i): sıfat tamlaması

giyim kuşam (ty) / dükkânları (tn): belirtisiz isim tamlaması

giyim kuşam: tekrar grubu

yirmi yıl süren bir çalışmadan (i) sonra (e): edat grubu

yirmi yıl süren (i) / bir çalışma (i): sıfat tamlaması

yirmi yıl (z) süren (y): sıfat-fiil grubu

yirmi (s) / yıl (i): sıfat tamlaması

bir (s) / çalışma (i): sıfat tamlaması

Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki o heyecanlı Batıcılık dalgası (i) / içinde (e): edat grubu

Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki (s) / o heyecanlı Batıcılık dalgası (i): sıfat tamlaması

Cumhuriyetimizin (ty) / ilk yılları (tn): belirtili isim tamlaması

ilk (s) / yıllar (i): sıfat tamlaması

o (s) / heyecanlı Batıcılık dalgası (i): sıfat tamlaması

heyecanlı (s) / Batıcılık dalgası (i): sıfat tamlaması

Batıcılık (ty) / dalgası (tn): belirtisiz isim tamlaması

beyefendiler başlarındaki fesleri çıkarıp Panama şapkaları giyerlerken (i) / ve (be) /

hanımefendiler çarşafalarını atıp ayaklarına topuklu iskarpinler geçirirlerken (i):

bağlama grubu

beyefendiler (ö) başlarındaki fesleri çıkarıp (z) Panama şapkaları (bln) giyerlerken (y):

zarf-fiil grubu

başlarındaki fesleri (bln) çıkarıp (y): zarf-fiil grubu

başlarındaki (s) / fesler (i): sıfat tamlaması

Panama (s) / şapkalar (i): sıfat tamlaması

hanımefendiler (ö) çarşafalarını atıp (z) ayaklarına (yt) topuklu iskarpinler (bsn)

geçirirlerken (y): zarf-fiil grubu

çarşafalarını (bln) atıp (y): zarf-fiil grubu

topuklu (s) / iskarpinler (i): sıfat tamlaması

5. Listesindeki öteki adları, telefonun karlı ve yağmurlu günlerde daha da yoğunlaşan yanlışlıklar ve belirsizlikler dumanında kaybettiği gibi, Galip, siyasi dergilerin akşama kadar okuduğu sayfaları içinde, fraksiyon değiştirenlerin, itiraf edenlerin, işkence edilen ve öldürülenlerin, hapse mahkûm olanların, kim vurduya gidenlerin ve cenazesi kalkanların, yazısına cevap verilenlerin, gönderme yapılanların ve mektubu yayınlananların, karikatür çizen ve şiir yazan ve yazı işleri kadrolarında çalışanların adları ve takma adları arasında Rüya'nın eski kocasının adı ya da takma adına rastlayamadı. (s. 69)

Cümlelerin Öğeleri:

rastlayamadı: yüklem

Galip: özne

listesindeki öteki adları, telefonun karlı ve yağmurlu günlerde daha da yoğunlaşan yanlışlıklar ve belirsizlikler dumanında kaybettiği gibi: zarf
siyasi dergilerin akşama kadar okuduğu sayfaları içinde: zarf
fraksiyon değiştirenlerin, itiraf edenlerin, işkence edilen ve öldürülenlerin, hapse mahkûm olanların, kim vurduya gidenlerin ve cenazesi kalkanların, yazısına cevap verilenlerin, gönderme yapılanların ve mektubu yayınlananların, karikatür çizen ve şiir yazan ve yazı işleri kadrolarında çalışanların adları ve takma adları arasında: yer tamlayıcısı

Rüya'nın eski kocasının adı ya da takma adına: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

rastlayama-: birleşik fiil grubu

listesindeki öteki adları, telefonun karlı ve yağmurlu günlerde daha da yoğunlaşan yanlışlıklar ve belirsizlikler dumanında kaybettiği (i) gibi (e): edat grubu

listesindeki öteki adları, (bln) telefonun karlı ve yağmurlu günlerde daha da yoğunlaşan yanlışlıklar ve belirsizlikler dumanında (yt) kaybettiği (y): sıfat-fiil grubu

listesindeki (s) / öteki adlar (i): sıfat tamlaması

öteki (s) / adlar (i): sıfat tamlaması

telefonun (ty) / karlı ve yağmurlu günlerde daha da yoğunlaşan yanlışlıklar ve belirsizlikler dumanı (tn): belirtili isim tamlaması

karlı ve yağmurlu günlerde daha da yoğunlaşan (s) / yanlışlıklar ve belirsizlikler dumanı (i): sıfat tamlaması

karlı ve yağmurlu günlerde (z) daha (z) da (cdö) yoğunlaşan (y): sıfat-fiil grubu

karlı ve yağmurlu (s) / günler (i): sıfat tamlaması

karlı (i) / ve (be) / yağmurlu (i): bağlama grubu

yanlışlıklar ve belirsizlikler (ty) / dumanı (tn): belirtisiz isim tamlaması

yanlışlıklar (i) / ve (be) / belirsizlikler (i): bağlama grubu

siyasi dergilerin akşama kadar okuduğu sayfaları (ty) / içinde (e): edat grubu

siyasi dergilerin (ty) / akşama kadar okuduğu sayfaları (tn): belirtili isim tamlaması

siyasi (s) / dergiler (i): sıfat tamlaması

akşama kadar okuduğu (s) / sayfalar (i): sıfat tamlaması

akşama kadar (z) okuduğu (y): sıfat-fiil grubu

akşama (i) kadar (e): edat grubu

fraksiyon değiştirenlerin, itiraf edenlerin, işkence edilen ve öldürülenlerin, hapse mahkûm olanların, kim vurduya gidenlerin ve cenazesi kalkanların, yazısına cevap

verilenlerin, gönderme yapılanların ve mektubu yayınlananların, karikatür çizen ve şiir yazan ve yazı işleri kadrolarında çalışanların adları ve takma adları (ty) / arası (tn): belirtisiz isim tamlaması

fraksiyon değiştirenlerin, (ty) / itiraf edenlerin, (ty) / işkence edilen ve öldürülenlerin, (ty) / hapse mahkûm olanların, (ty) / kim vurduya gidenlerin ve cenazesi kalkanların, (ty) / yazısına cevap verilenlerin, (ty) / gönderme yapılanların ve mektubu yayınlananların, (ty) / karikatür çizen ve şiir yazan ve yazı işleri kadrolarında çalışanların (ty) / adları ve takma adları (tn): belirtili isim tamlaması

fraksiyon (bsn) değiştirenler (y): sıfat-fiil grubu

itiraf edenler (y): sıfat-fiil grubu

itiraf (i) et- (f): birleşik fiil grubu

işkence edilen (i) / ve (be) / öldürülenler (i): bağlama grubu

işkence edilen (y): sıfat-fiil grubu

işkence (i) et- (f): birleşik fiil grubu

hapse (yt) mahkûm olanlar (y): sıfat-fiil grubu

mahkûm (i) ol- (f): birleşik fiil grubu

kim vurduya gidenlerin (i) / ve (be) / cenazesi kalkanların (i): bağlama grubu

kim vurduya gidenler (y): sıfat-fiil grubu

kim vurduya git-: birleşik fiil grubu

cenazesi (bln) kalkanlar (y): sıfat-fiil grubu

yazısına (yt) cevap (bsn) verilenler (y): sıfat-fiil grubu

gönderme yapılanların (i) / ve (be) / mektubu yayınlananların (i): bağlama grubu

gönderme(i) yap-(f): birleşik fiil grubu

mektubu (bln) yayınlananlar (y): sıfat-fiil grubu

karikatür çizen (i) / ve (be) / şiir yazan (i) / ve (be) / yazı işleri kadrolarında çalışanlar (i): bağlama grubu

karikatür (bsn) çizen (y): sıfat-fiil grubu

şiir (bsn) yazan (y): sıfat-fiil grubu

yazı işleri kadrolarında (yt) çalışanlar (y): sıfat-fiil grubu

yazı işleri (ty) / kadroları (tn): belirtisiz isim tamlaması

yazı (ty) / işleri (tn): belirtisiz isim tamlaması

adları (i) / ve (be) / takma adları (i): bağlama grubu

takma (s) / adlar (i): sıfat tamlaması

Rüya'nın eski kocasının (ty) / adı ya da takma adı (tn): belirtili isim tamlaması

Rüya'nın (ty) / eski kocası (tn): belirtili isim tamlaması

eski (s) / koca (i): sıfat tamlaması

adı (i) / ya da (be) / takma adı (i): bağlama grubu

takma (s) / ad (i): sıfat tamlaması

6. Ailesinin bitip tükenmeyen sevgisinin içine o kadar gömülmüştü ki Celâl, belediye dertlerinden başka yazabilecek bütün konuların yasaklandığı o umutsuzluk günlerinde, her penceresinden başka bir ıhlamur ağacının görüldüğü o büyük konaktaki çocukluk günlerini şöyle bir hatırlayıvermesi, ne okuyucuların ne sansürcülerin anlayabildiği bir yazıyı hemen döktürmesine yeterdi. (s. 92)

Yukarıdaki metinde “ki” bağlama edatı ile bağlanmış iki cümle vardır.

1. Cümle

Celâl, ailesinin bitip tükenmeyen sevgisinin içine o kadar gömülmüştü.

Cümlelerin Öğeleri:

gömülmüştü: yüklem

Celâl: özne

ailesinin bitip tükenmeyen sevgisinin içine: yer tamlayıcısı

o kadar: zarf

Kelime Grupları:

ailesinin bitip tükenmeyen sevgisinin (ty) / içi (tn): belirtili isim tamlaması

ailesinin (ty) / bitip tükenmeyen sevgisi (tn): belirtili isim tamlaması

bitip tükenmeyen (s) / sevgi (i): sıfat tamlaması

bitip tükenmeyen (y): sıfat-fiil grubu

bitip tüken-: tekrar grubu

o (i) / kadar (e): edat grubu

2. Cümle

Belediye dertlerinden başka yazabilecek bütün konuların yasaklandığı o umutsuzluk günlerinde, her penceresinden başka bir ıhlamur ağacının görüldüğü o büyük konaktaki çocukluk günlerini şöyle bir hatırlayıvermesi, ne okuyucuların ne sansürcülerin anlayabildiği bir yazıyı hemen döktürmesine yeterdi.

Cümlelerin Öğeleri:

yeterdi: yüklem

belediye dertlerinden başka yazabilecek bütün konuların yasaklandığı o umutsuzluk günlerinde, her penceresinden başka bir ıhlamur ağacının görüldüğü o büyük konaktaki çocukluk günlerini şöyle bir hatırlayıvermesi: özne
ne okuyucuların ne sansürcülerin anlayabildiği bir yazıyı hemen döktürmesine: yer
tamlayıcısı

Kelime Grupları:

belediye dertlerinden başka yazabilecek bütün konuların yasaklandığı o umutsuzluk günlerinde (z), her penceresinden başka bir ıhlamur ağacının görüldüğü o büyük konaktaki çocukluk günlerini (bln) şöyle (z) bir (z) hatırlayıvermesi (y): isim-fiil grubu
belediye dertlerinden başka yazabilecek bütün konuların yasaklandığı (s) / o umutsuzluk günleri (i): sıfat tamlaması

belediye dertlerinden başka yazabilecek bütün konuların (ty) / yasaklandığı (tn): belirtili isim tamlaması

belediye dertlerinden başka yazabilecek (s) / bütün konular (i): sıfat tamlaması

belediye dertlerinden başka (z) yazabilecek (y): sıfat-fiil grubu

belediye dertlerinden (i) başka (e): edat grubu

belediye (ty) / dertleri (tn): belirtisiz isim tamlaması

yazabil-: birleşik fiil grubu

bütün (ty) / konular (i): sıfat tamlaması

o (s) / umutsuzluk günleri (i): sıfat tamlaması

umutsuzluk (ty) / günleri (i): sıfat tamlaması

her penceresinden başka bir ıhlamur ağacının görüldüğü o büyük konaktaki (s) / çocukluk günleri (i): sıfat tamlaması

her penceresinden başka bir ıhlamur ağacının görüldüğü (s) / o büyük konak (i): sıfat tamlaması

her penceresinden (yt) başka bir ıhlamur ağacının görüldüğü (y): sıfat-fiil grubu

her (s) / pencere (i): sıfat tamlaması

başka bir ıhlamur ağacının (ty) / görüldüğü (tn): belirtili isim tamlaması

başka (s) / bir ıhlamur ağacı (i): sıfat tamlaması

bir (s) / ıhlamur ağacı (i): sıfat tamlaması

ıhlamur (ty) / ağacı (tn): belirtisiz isim tamlaması

o (s) / büyük konak (i): sıfat tamlaması

büyük (s) / konak (i): sıfat tamlaması

çocukluk (ty) / günleri (tn): belirtisiz isim tamlaması

hatırlayıver-: birleşik fiil grubu

ne okuyucuların ne sansürcülerin anlayabildiği bir yazıyı (bln) hemen (z) döktürme (y):
isim-fiil grubu

ne okuyucuların ne sansürcülerin anlayabildiği (s) / bir yazı (i): sıfat tamlaması

ne okuyucuların ne sansürcülerin (ty) / anlayabildiği (tn): belirtili isim tamlaması

ne (be) / okuyucuların (i) / ne (be) / sansürcülerin (i): bağlama grubu

anlayabil-: birleşik fiil grubu

bir (s) / yazı (i): sıfat tamlaması

7. Annenden alıp giydiğin askılı mayonun sırtında bıraktığı askı izlerini, sinirlendiğin zaman saçlarını dalgın dalgın çekiştirmeni, filtresiz sigara içerken ortanca ve baş parmaklarınla dilinin ucundaki tütün parçasını yakalayışını, film seyrederken ağzını açışını, kitap okurken elinin altındaki bir tabakta bulduğun leblebileri ve fındıkları farkında olmadan yiyişini, anahtarlarını kaybedişini, miyopluğunu kabul etmediğin gözlerini kısışını severdim. (s. 132-133)

Cümlelerin Öğeleri:

severdim: yüklem

(ben): özne

annenden alıp giydiğin askılı mayonun sırtında bıraktığı askı izlerini: belirtili nesne

sinirlendiğin zaman saçlarını dalgın dalgın çekiştirmeni: belirtili nesne

filtresiz sigara içerken ortanca ve baş parmaklarınla dilinin ucundaki tütün parçasını yakalayışını: belirtili nesne

film seyrederken ağzını açışını: belirtili nesne

kitap okurken elinin altındaki bir tabakta bulduğun leblebileri ve fındıkları farkında olmadan yiyişini: belirtili nesne

anahtarlarını kaybedişini: belirtili nesne

miyopluğunu kabul etmediğin gözlerini kısışını: belirtili nesne

Kelime Grupları:

annenden alıp giydiğin askılı mayonun sırtında bıraktığı (s) / askı izleri (i): sıfat tamlaması

annenden alıp giydiğin askılı mayonun (ty) / sırtında bıraktığı (tn): belirtili isim tamlaması

annenden alıp giydiğin (s) / askılı mayo (i): sıfat tamlaması

annenden alıp (z) giydiğin (y): sıfat-fiil grubu

annenden (yt) alıp (y): zarf-fiil grubu

askılı (s) / mayo (i): sıfat tamlaması

sırtında (yt) bıraktığı (y): sıfat-fiil grubu

askı (s) / izleri (i): sıfat tamlaması

sinirlendiğin zaman (z) saçlarını (bln) dalgın dalgın (z) çekiştirmeni (y): isim-fiil grubu

sinirlendiğin (s) / zaman (i): sıfat tamlaması

dalgın dalgın: tekrar grubu

filtresiz sigara içerken (z) ortanca ve baş parmaklarınla (z) dilinin ucundaki tütün parçasını (bln) yakalayışını (y): isim-fiil grubu

filtresiz sigara (bsn) içerken (y): zarf-fiil grubu

filtresiz (s) / sigara (i): sıfat tamlaması

ortanca ve baş parmakların (i) ile (e): edat grubu

ortanca ve baş (s) / parmakların (i): sıfat tamlaması

ortanca (i) / ve (be) / baş (i): bağlama grubu

dilinin ucundaki (s) / tütün parçasını (i): sıfat tamlaması

dilinin (ty) / ucu (tn): belirtili isim tamlaması

tütün (ty) / parçası (tn): belirtisiz isim tamlaması

film seyrederken (z) ağızını (bln) açışını (y): isim-fiil grubu

film (bsn) seyrederken (y): zarf-fiil grubu

kitap okurken (z) elinin altındaki bir tabakta bulduğun leblebileri ve fındıkları (bln)

farkında olmadan (z) yiyişini (y): isim-fiil grubu

kitap (bsn) okurken (y): zarf-fiil grubu

elinin altındaki bir tabakta bulduğun(s) leblebileri ve fındıkları (i): sıfat tamlaması

elinin altındaki bir tabakta (yt) bulduğun (y): sıfat-fiil grubu

elinin altındaki(s) bir tabak(i): sıfat tamlaması

elinin (ty) / altı (tn): belirtili isim tamlaması

bir (s) / tabak (i): sıfat tamlaması

leblebileri (i) / ve (be) / fındıkları (i): bağlama grubu

farkında (i) ol- (f): birleşik fiil grubu

anahtarlarını (bln) kaybedişini (y): isim-fiil grubu

miyopluğunu kabul etmediğin gözlerini (bln) kısışı (y): isim-fiil grubu

miyopluğunu kabul etmediğin (s) / gözler (i): sıfat tamlaması
miyopluğunu (bln) kabul etmediğin (y): isim-fiil grubu
kabul (i) et- (f): birleşik fiil grubu

8. Tekir kedisiyle evinde geçirdiği pazar sabahları, kaba saba hikâyeler yayımlayan gazeteye öfkelenildiğinde, meraklı komşuların, anlayışsız uzak akrabaların ve sivri dilli terbiyesiz çocukların söyledikleri o alaycı sözleri hatırladığında, kendi eski çekmecesinin gözünde bir yüzük bulmuş gibi yapar, bunun hizmetçisi Françoise'ın gül ağacından masanın çekmecesinde bulunduğu ve Albertine'in unuttuğu yüzük olduğunu düşünür, sonra hayâli hizmetçiye dönerek: "Hayır, Françoise," dermiş tekir kedinin işitebileceği kadar yüksek sesle konuşarak, "Albertine bunu unutmadı, yüzüğü ona geri yollamamız da boşuna olur, çünkü nasıl olsa pek yakın zamanda eve dönecek Albertine." (s. 159)

Yukarıdaki metinde üç cümle vardır.

1. Cümle

Tekir kedisiyle evinde geçirdiği pazar sabahları, kaba saba hikâyeler yayımlayan gazeteye öfkelenildiğinde, meraklı komşuların, anlayışsız uzak akrabaların ve sivri dilli terbiyesiz çocukların söyledikleri o alaycı sözleri hatırladığında, kendi eski çekmecesinin gözünde bir yüzük bulmuş gibi yapar (mı).

Cümlelerin Öğeleri:

kendi eski çekmecesinin gözünde bir yüzük bulmuş gibi yapar (mı): yüklem

(o): özne

tekir kedisiyle evinde geçirdiği pazar sabahları: zarf

kaba saba hikâyeler yayımlayan gazeteye öfkelenildiğinde: zarf

meraklı komşuların, anlayışsız uzak akrabaların ve sivri dilli terbiyesiz çocukların söyledikleri o alaycı sözleri hatırladığında: zarf

Kelime Grupları:

tekir kedisiyle evinde geçirdiği (s) / pazar sabahları (i): sıfat tamlaması

tekir kedisiyle (z) evinde (yt) geçirdiği (y): sıfat-fiil grubu

tekir (s) / kedi (i): sıfat tamlaması

pazar (ty) / sabahları (tn): belirtisiz isim tamlaması

kaba saba hikâyeler yayımlayan gazeteye (yt) öfkelenildiğinde (y): zarf-fiil grubu

kaba saba hikâyeler yayımlayan (s) / gazete (i): sıfat tamlaması

kaba saba hikâyeler (bsn) yayımlayan (y): sıfat-fiil grubu

kaba saba (s) / hikâyeler (i): sıfat tamlaması

kaba saba: tekrar grubu

meraklı komşuların, anlayışsız uzak akrabaların ve sivri dilli terbiyesiz çocukların söyledikleri o alaycı sözleri (bln) hatırladığında (y): zarf-fiil grubu

meraklı komşuların, anlayışsız uzak akrabaların ve sivri dilli terbiyesiz çocukların söyledikleri (s) / o alaycı sözler (i): sıfat tamlaması

meraklı komşuların, anlayışsız uzak akrabaların ve sivri dilli terbiyesiz çocukların (ty) / söyledikleri (tn): belirtili isim tamlaması

meraklı komşuların, (i) / anlayışsız uzak akrabaların (i) / ve (be) / sivri dilli terbiyesiz çocukların (i): bağlama grubu

meraklı (s) / komşular (i): sıfat tamlaması

anlayışsız (s) / uzak akrabalar (i): sıfat tamlaması

uzak (s) / akrabalar (i): sıfat tamlaması

sivri dilli (s) / terbiyesiz çocuklar (i): sıfat tamlaması

sivri (s) / dil (i): sıfat tamlaması

terbiyesiz (s) / çocuklar (i): sıfat tamlaması

o (s) / alaycı sözler (i): sıfat tamlaması

alaycı (s) / sözler (i): sıfat tamlaması

kendi eski çekmecesinin gözünde bir yüzük bulmuş gibi(i) yap-(f): birleşik fiil grubu

kendi eski çekmecesinin gözünde bir yüzük bulmuş (i) gibi (e): edat grubu

kendi eski çekmecesinin gözünde (yt) bir yüzük (bsn) bulmuş (y): sıfat-fiil grubu

kendi eski çekmecesinin (ty) / gözü (tn): belirtili isim tamlaması

kendi (s) / eski çekmecesi (i): sıfat tamlaması

eski (s) / çekmece (i): sıfat tamlaması

bir (s) / yüzük (i): sıfat tamlaması

2. Cümle

Bunun hizmetçisi Françoise'ın gül ağacından masanın çekmecesinde bulduğu ve Albertine'in unuttuğu yüzük olduğunu düşünür (müş).

Cümlenin Öğeleri:

düşünür (müş): yüklem

(o): özne

bunun hizmetçisi Françoise'ın gül ağacından masanın çekmecesinde bulduğu ve Albertine'in unuttuğu yüzük olduğunu: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Bunun (ty) / hizmetçisi Françoise'ın gül ağacından masanın çekmecesinde bulduğu ve Albertine'in unuttuğu yüzük olduğunu (tn): belirtili isim tamlaması

hizmetçisi Françoise'ın gül ağacından masanın çekmecesinde bulduğu ve Albertine'in unuttuğu yüzük (i) ol- (yf): birleşik-fiil grubu

hizmetçisi Françoise'ın gül ağacından masanın çekmecesinde bulduğu ve Albertine'in unuttuğu (s) / yüzük (i): sıfat tamlaması

hizmetçisi Françoise'ın gül ağacından masanın çekmecesinde bulduğu (i) / ve (be) / Albertine'in unuttuğu (i): bağlama grubu

hizmetçisi Françoise'ın (ty) / gül ağacından masanın çekmecesinde bulduğu (tn): belirtili isim tamlaması

hizmetçisi (s) / Françoise (i): sıfat tamlaması

gül ağacından masanın çekmecesinde (yt) bulduğu (y): sıfat-fiil grubu

gül ağacından masanın (ty) / çekmecesini (tn): belirtili isim tamlaması

gül ağacından(s) / masa (i): sıfat tamlaması

gül (ty) / ağacı (tn): belirtili isim tamlaması

Albertine'in (ty) / unuttuğu (tn): belirtili isim tamlaması

3. Cümle

Sonra hayâli hizmetçiye dönerek: "Hayır, Françoise," dermiş tekir kedinin işitebileceği kadar yüksek sesle konuşarak, "Albertine bunu unutmadı, yüzüğü ona geri yollamamız da boşuna olur, çünkü nasıl olsa pek yakın zamanda eve dönecek Albertine."

Cümlelerin Öğeleri:

dermiş: yüklem

sonra: zarf

hayâli hizmetçiye dönerek: zarf

"Hayır, Françoise,": belirtisiz nesne

tekir kedinin işitebileceği kadar yüksek sesle konuşarak: zarf

"Albertine bunu unutmadı, yüzüğü ona geri yollamamız da boşuna olur, çünkü nasıl olsa pek yakın zamanda eve dönecek Albertine." (dermiş): eksilteli cümle

Kelime Grupları:

hayâli hizmetçiye (yt) dönerek (y): zarf-fiil grubu

hayâli (s) / hizmetçi (i): sıfat tamlaması

tekir kedinin işitebileceği kadar yüksek sesle (z) konuşarak (y): zarf-fiil grubu

tekir kedinin işitebileceği kadar (s) / yüksek ses (i): sıfat tamlaması

tekir kedinin işitebileceği (i) kadar (e): edat grubu

tekir kedinin (ty) / işitebileceği (tn): belirtili isim tamlaması

tekir (s) / kedi (i): sıfat tamlaması

yüksek (s) / ses (i): sıfat tamlaması

9. Mahallenin derme çatma dükkânlarında, eğri büğrü kaldırımlarında gördüğü bahçe makaslarının, yıldızlı tornavidaların, park edilmez işaretlerinin, salça tenekelerinin, ucuz lokanta duvarındaki takvimlerin, üzerine pleksiglas harfler asılmış bir Bizans kemerinin, kapalı kepenklere takılı ağır kilitlerin de bu gizli anlamın işaretleri olduğunu seziyordu. (s. 197)

Cümlelerin Öğeleri:

seziyordu: yüklem

(o): özne

mahallenin derme çatma dükkânlarında, eğri büğrü kaldırımlarında gördüğü bahçe makaslarının, yıldızlı tornavidaların, park edilmez işaretlerinin, salça tenekelerinin, ucuz lokanta duvarındaki takvimlerin, üzerine pleksiglas harfler asılmış bir Bizans kemerinin, kapalı kepenklere takılı ağır kilitlerin de bu gizli anlamın işaretleri olduğunu: belirtili nesne

Kelime Grupları:

mahallenin derme çatma dükkânlarında, eğri büğrü kaldırımlarında gördüğü bahçe makaslarının, yıldızlı tornavidaların, park edilmez işaretlerinin, salça tenekelerinin, ucuz lokanta duvarındaki takvimlerin, üzerine pleksiglas harfler asılmış bir Bizans kemerinin, kapalı kepenklere takılı ağır kilitlerin (ty) / de bu gizli anlamın işaretleri olduğu (tn): belirtili isim tamlaması

mahallenin derme çatma dükkânlarında, eğri büğrü kaldırımlarında gördüğü (s) / bahçe makasları (i), yıldızlı tornavidalar, (i) park edilmez işaretleri, (i) salça tenekeleri, (i) ucuz lokanta duvarındaki takvimleri, (i) üzerine pleksiglas harfler asılmış bir Bizans kemeri, (i) kapalı kepenklere takılı ağır kilitler (i): sıfat tamlaması

mahallenin derme çatma dükkânlarında, eğri büğrü kaldırımlarında (yt) gördüğü (y):
sıfat-fiil grubu

mahallenin (ty) / derme çatma dükkânları (tn), eğri büğrü kaldırımları (tn): belirtili isim
tamlaması

derme çatma (s) / dükkânlar (i): sıfat tamlaması

derme çatma: tekrar grubu

eğri büğrü (s) / kaldırımlar (i): sıfat tamlaması

eğri büğrü: tekrar grubu

bahçe (ty) / makasları (tn): belirtisiz isim tamlaması

yıldızlı (s) / tornavidalar (i): sıfat tamlaması

park edilmez (s) / işaretle (tn): belirtisiz isim tamlaması

park (i) et- (f): birleşik fiil grubu

salça (ty) / tenekeleri (tn): belirtisiz isim tamlaması

ucuz lokanta duvarındaki (s) / takvimler (i): sıfat tamlaması

ucuz lokanta (ty) / duvarı (tn): belirtisiz isim tamlaması

ucuz (s) / lokanta (i): sıfat tamlaması

üzerine pleksiglas harfler asılmış (s) / bir Bizans kemeri (i): sıfat tamlaması

üzerine (yt) pleksiglas harfler (bsn) asılmış (y): sıfat-fiil grubu

pleksiglas (s) / harfler (i): sıfat tamlaması

bir (s) / Bizans kemeri (i): sıfat tamlaması

Bizans (ty) / kemeri (tn): belirtisiz isim tamlaması

kapalı kepenklere takılı (s) / ağır kilitler (i): sıfat tamlaması

kapalı kepenklere takılı: yönelme grubu

kapalı (s) / kepenkler (i): sıfat tamlaması

ağır (s) / kilitler (i): sıfat tamlaması

bu gizli anlamın işaretleri (i) ol- (yf): birleşik-fiil grubu

bu gizli anlamın (ty) / işaretleri (tn): belirtili isim tamlaması

bu (s) / gizli anlam (i): sıfat tamlaması

gizli (s) / anlam (i): sıfat tamlaması

10. Kendini, tıpkı o mankenler gibi, başka ülkelerde düşünmüş hayâllerin ve hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği çeviri polisiye romanların külyutmaz kahramanlarının bir taklidi gibi hissettiği zaman Celâl ile Rüya'nın orada, mankenlerin bakışlarıyla işaret ettikleri en üst katta olabilecekleri düşüncesi Galip'e mantıklı gözüksü. (s. 206)

Cümlenin Öğeleri:

gözüktü: yüklem

Celâl ile Rüya'nın orada, mankenlerin bakışlarıyla işaret ettikleri en üst katta olabilecekleri düşüncesi: özne

kendini, tıpkı o mankenler gibi, başka ülkelerde düşünmüş hayâllerin ve hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği çeviri polisiye romanların külyutmaz kahramanlarının bir taklidi gibi hissettiği zaman: zarf

Galip'e: yer tamlayıcısı

mantıklı: zarf

Kelime Grupları:

Celâl ile Rüya'nın orada, mankenlerin bakışlarıyla işaret ettikleri en üst katta olabilecekleri (ty) / düşüncesi (tn): belirtisiz isim tamlaması

Celâl ile Rüya'nın (ty) / orada, mankenlerin bakışlarıyla işaret ettikleri en üst katta olabilecekleri (tn): belirtili isim tamlaması

Celâl (i) / ile (be) / Rüya (i): bağlama grubu

orada, (i) mankenlerin bakışlarıyla işaret ettikleri en üst katta (i) olabil- (yf): birleşik-fiil grubu

mankenlerin bakışlarıyla işaret ettikleri (s) / en üst kat (i): sıfat tamlaması

mankenlerin (ty) / bakışlarıyla işaret ettikleri (tn): belirtili isim tamlaması

bakışlarıyla (z) işaret ettikleri (y): sıfat-fiil grubu

işaret(i) et-(f): birleşik fiil grubu

en üst (s) / kat (i): sıfat tamlaması

en (s) / üst (i): sıfat tamlaması

kendini (bln), tıpkı o mankenler gibi (z), başka ülkelerde düşünmüş hayâllerin ve hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği çeviri polisiye romanların külyutmaz kahramanlarının bir taklidi gibi (z) hissettiği zaman (y): zarf-fiil grubu

o mankenler (i) gibi (e): edat grubu

o (s) / mankenler (i): sıfat tamlaması

başka ülkelerde düşünmüş hayâllerin ve hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği çeviri polisiye romanların külyutmaz kahramanlarının bir taklidi (i) gibi (e): edat grubu

başka ülkelerde düşünmüş hayâllerin ve hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği çeviri polisiye romanların külyutmaz kahramanlarının (ty) / bir taklidi (tn): belirtili isim tamlaması

bir (s) / taklit (i): sıfat tamlaması

başka ülkelerde düşünmüş hayâllerin (i) / ve (be) / hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği çeviri polisiye romanların külyutmaz kahramanlarının (i): bağlama grubu
başka ülkelerde düşünmüş (s) / hayâller (i): sıfat tamlaması
başka ülkelerde (yt) düşünmüş (y): sıfat-fiil grubu
başka (s) / ülkeler (i): sıfat tamlaması
hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği çeviri polisiye romanların (ty) / külyutmaz kahramanları (tn): belirtili isim tamlaması
hiç okumadığı ama Rüya'dan dinlediği (s) / çeviri polisiye romanlar (i): sıfat tamlaması
hiç okumadığı (i) / ama (be) / Rüya'dan dinlediği (i): bağlama grubu
hiç (z) okumadığı (y): sıfat-fiil grubu
Rüya'dan (yt) dinlediği (y): sıfat-fiil grubu
çeviri (s) / polisiye romanlar (i): sıfat tamlaması
polisiye (s) / romanlar (i): sıfat tamlaması
külyutmaz (s) / kahramanlar (i): sıfat tamlaması

11. İki mısırda, sevgilisinin yüzündeki hattı ve beni harfle noktaya, bu harfle noktasını deniz dibindeki süngerle inciye, kendisini bu inci peşinde ölen dalgıca, ölüme istekle dalan bu dalgıcı Tanrı'ya koşan âşığa ve böylece, daireyi tamamlayarak, Tanrı'yı da sevgilisine benzeten şair Nesimi, Halep'te tutuklanmış, uzun uzun yargılanmış, derisi yüzülerek öldürülmüş, ölüsü asılarak şehirde teşhir edildikten sonra, yedi parçaya ayrılan cesedi ibret olsun diye kendine taraftar bulduğu ve şiirlerinin ezberlendiği yedi ayrı şehre gömülmüştü. (s. 271)

Yukarıdaki metinde dört cümle vardır.

1. Cümle

İki mısırda, sevgilisinin yüzündeki hattı ve beni harfle noktaya, bu harfle noktasını deniz dibindeki süngerle inciye, kendisini bu inci peşinde ölen dalgıca, ölüme istekle dalan bu dalgıcı Tanrı'ya koşan âşığa ve böylece, daireyi tamamlayarak, Tanrı'yı da sevgilisine benzeten şair Nesimi, Halep'te tutuklanmış (tı).

Cümlenin Öğeleri:

tutuklanmış (tı): yüklem

iki mısırda, sevgilisinin yüzündeki hattı ve beni harfle noktaya, bu harfle noktasını deniz dibindeki süngerle inciye, kendisini bu inci peşinde ölen dalgıca, ölüme istekle

dalan bu dalgıcı Tanrı'ya koşan âşığa ve böylece, daireyi tamamlayarak, Tanrı'yı da sevgilisine benzeten şair Nesimi: özne
Halep'te: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

iki mısradaki, sevgilisinin yüzündeki hattı ve beni harfle noktaya, bu harfle noktasını deniz dibindeki süngerle inciye, kendisini bu inci peşinde ölen dalgıca, ölüme istekle dalan bu dalgıcı Tanrı'ya koşan âşığa ve böylece, daireyi tamamlayarak, Tanrı'yı da sevgilisine benzeten (s) / şair Nesimi (i): sıfat tamlaması

şair (s) / Nesimi (i): sıfat tamlaması

iki mısradaki, sevgilisinin yüzündeki hattı ve beni harfle noktaya (i), / bu harfle noktasını deniz dibindeki süngerle inciye (i), / kendisini bu inci peşinde ölen dalgıca (i), / ölüme istekle dalan bu dalgıcı Tanrı'ya koşan âşığa (i) / ve (be) / böylece, daireyi tamamlayarak, Tanrı'yı da sevgilisine benzeten (i): bağlama grubu

iki mısradaki (yt) sevgilisinin yüzündeki hattı ve beni (bln) harfle noktaya (yt) (benzetten) (y): sıfat-fiil grubu

iki (s) / mısra (i): sıfat tamlaması

sevgilisinin yüzündeki (s) / hat ve ben (i): sıfat tamlaması

sevgilisinin (ty) / yüzü (tn): belirtisiz isim tamlaması

hattı (i) / ve (be) / beni (i): bağlama grubu

harf (i) / ile (be) / noktaya (i): bağlama grubu

bu harfle noktasını (bln) deniz dibindeki süngerle inciye (yt) (benzetten) (y): sıfat-fiil grubu

bu (s) / harfle nokta (i): sıfat tamlaması

harf (i) / ile (be) / nokta (i): bağlama grubu

deniz dibindeki (s) / süngerle inci (i): sıfat tamlaması

deniz (ty) / dibi (tn): belirtisiz isim tamlaması

sünger (i) / ile (be) / inciye (i): bağlama grubu

kendisini (bln) bu inci peşinde ölen dalgıca (yt) (benzetten) (y): sıfat-fiil grubu

bu inci peşinde ölen (s) / dalgıç (i): sıfat tamlaması

bu inci peşinde (z) ölen (y): sıfat-fiil grubu

bu inci (ty) / peşi (tn): belirtisiz isim tamlaması

bu (s) / inci (i): sıfat tamlaması

ölüme istekle dalan bu dalgıcı (bln) Tanrı'ya koşan âşığa (yt) (benzetten) (y): sıfat-fiil grubu

ölüme istekle dalan (s) / bu dalgıç (i): sıfat tamlaması

ölüme (yt) istekle (z) dalan (y): sıfat-fiil grubu

bu (s) / dalgıç (i): sıfat tamlaması

Tanrı'ya koşan (s) / âşık (i): sıfat tamlaması

Tanrı'ya (yt) koşan (y): sıfat-fiil grubu

böylece (z), daireyi tamamlayarak (z), Tanrı'yı (bsn) da (cdö) sevgilisine (yt) benzeten (y): sıfat-fiil grubu

daireyi (bln) tamamlayarak (y): zarf-fiil grubu

2. Cümle

Uzun uzun yargılanmış (tı).

Cümlelerin Öğeleri:

yargılanmış (tı): yüklem

(o): özne

uzun uzun: zarf

Kelime Grupları:

uzun uzun: tekrar grubu

3. Cümle

Derisi yüzülerek öldürülmüş (tü).

Cümlelerin Öğeleri:

öldürülmüş (tü): yüklem

(o): özne

derisi yüzülerek: zarf

Kelime Grupları:

derisi (ö) / yüzülerek (y): zarf-fiil grubu

4. Cümle

Ölüsü asılarak şehirde teşhir edildikten sonra, yedi parçaya ayrılan cesedi ibret olsun diye kendine taraftar bulduğu ve şiirlerinin ezberlendiği yedi ayrı şehre gömülmüştü.

Cümlelerin Öğeleri:

gömülmüştü: yüklem

yedi parçaya ayrılan cesedi: özne

ölüsü asılarak şehirde teşhir edildikten sonra: zarf

ibret olsun diye: zarf

kendine taraftar bulduğu ve şiirlerinin ezberlendiği yedi ayrı şehre: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

yedi parçaya ayrılan (s) / ceset (i): sıfat tamlaması

yedi parçaya (yt) ayrılan (y): sıfat-fiil grubu

yedi (s) / parça (i): sıfat tamlaması

ölüsü asılarak şehirde teşhir edildikten (i) sonra (e): edat grubu

ölüsü asılarak (z) şehirde (yt) teşhir edildikten (y) sıfat-fiil grubu

ölüsü (ö) asılarak (y): zarf-fiil grubu

teşhir (i) et- (f): birleşik fiil grubu

ibret olsun (i) diye (e): edat grubu

ibret(i) ol-(f): birleşik fiil grubu

kendine taraftar bulduğu ve şiirlerinin ezberlendiği (s) / yedi ayrı şehir (i): sıfat tamlaması

kendine taraftar bulduğu (i) / ve (be) / şiirlerinin ezberlendiği (i): bağlama grubu

kendine (yt) taraftar (bsn) bulduğu (y) sıfat-fiil grubu

şiirlerinin (ty) / ezberlendiği (tn): belirtili isim tamlaması

yedi (s) / ayrı şehre (i): sıfat tamlaması

ayrı (s) / şehre (i): sıfat tamlaması

12. Hurufiliğin kurucusu Esterabadlı Fazlallah'ın minyatürlerden kopya edilerek üzerine Arap ve Latin harfleri eklenmiş resimlerini, Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden ve ayakkabı lastiği sertliğindeki boyalı çiklet paketlerinden çıkan futbolcuların ve sinema oyuncularının resimlerinin üzerine yazılmış kelimeleri ve harfleri, okuyucularının Celâl'e yolladıkları katil, günahkâr ve şeyh fotoğraflarını gördü. (s. 267)

Cümlelerin Öğeleri:

gördü: yüklem

(o): özne

Hurufiliğin kurucusu Esterabadlı Fazlallah'ın minyatürlerden kopya edilerek üzerine Arap ve Latin harfleri eklenmiş resimlerini: belirtili nesne

Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden ve ayakkabı lastiği sertliğindeki boyalı çiklet paketlerinden çıkan futbolcuların ve sinema oyuncularının resimlerinin üzerine yazılmış kelimeleri ve harfleri: belirtili nesne

okuyucularının Celâl'e yolladıkları katil, günahkâr ve şeyh fotoğraflarını: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Hurufiliğin kurucusu Esterabadlı Fazlallah'ın (ty) / minyatürlerden kopya edilerek üzerine Arap ve Latin harfleri eklenmiş resimleri (tn): belirtili isim tamlaması

Hurufiliğin kurucusu (s) / Esterabadlı Fazlallah (i): sıfat tamlaması

Hurufiliğin (ty) / kurucusu (tn): belirtili isim tamlaması

Esterabadlı Fazlallah: birleşik isim grubu

minyatürlerden kopya edilerek üzerine Arap ve Latin harfleri eklenmiş (s) / resimler (i): sıfat tamlaması

minyatürlerden kopya edilerek (z) üzerine (yt) Arap ve Latin harfleri (bsn) eklenmiş (y): sıfat-fiil grubu

minyatürlerden (yt) kopya edilerek (y): zarf-fiil grubu

kopya (i) et- (f): birleşik fiil grubu

Arap ve Latin (ty) / harfleri (tn): belirtisiz isim tamlaması

Arap (i) / ve (be) / Latin (i): bağlama grubu

Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden ve ayakkabı lastiği sertliğindeki boyalı çiklet paketlerinden çıkan futbolcuların ve sinema oyuncularının resimlerinin üzerine yazılmış (s) / kelimeler ve harfler (i): sıfat tamlaması

kelimeler (i) / ve (be) / harfler (i): bağlama grubu

Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden ve ayakkabı lastiği sertliğindeki boyalı çiklet paketlerinden çıkan futbolcuların ve sinema oyuncularının resimlerinin üzerine (yt) yazılmış (y): sıfat-fiil grubu

Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden ve ayakkabı lastiği sertliğindeki boyalı çiklet paketlerinden çıkan futbolcuların ve sinema oyuncularının resimlerinin (ty) / üzeri (tn): belirtili isim tamlaması

Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden ve ayakkabı lastiği sertliğindeki boyalı çiklet paketlerinden çıkan (s) / futbolcuların ve sinema oyuncularının resimleri (i): sıfat tamlaması

Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden ve ayakkabı lastiği sertliğindeki boyalı
çiklet paketlerinden (yt) çıkan (y): sıfat-fiil grubu
Alaaddin'in dükkânında satılan gofretlerden (i) / ve (be) / ayakkabı lastiği sertliğindeki
boyalı çiklet paketlerinden (i): bağlama grubu
Alaaddin'in dükkânında satılan (s) / gofretler (i): sıfat tamlaması
Alaaddin'in dükkânında (yt) satılan (y): sıfat-fiil grubu
Alaaddin'in (ty) / dükkânı (tn): belirtili isim tamlaması
ayakkabı lastiği sertliğindeki (s) / boyalı çiklet paketleri (i): sıfat tamlaması
ayakkabı lastiği (ty) / sertliği (tn): belirtisiz isim tamlaması
ayakkabı (ty) / lastiği (tn): belirtisiz isim tamlaması
boyalı (s) / çiklet paketleri (i): sıfat tamlaması
çiklet (ty) / paketleri (tn): belirtisiz isim tamlaması
futbolcuların (i) / ve (be) / sinema oyuncularının (i): bağlama grubu
sinema (ty) / oyuncuları (tn): belirtisiz isim tamlaması
okuyucularının Celâl'e yolladıkları (s) / katil, günahkâr ve şeyh fotoğrafları (i): sıfat
tamlaması
okuyucularının (ty) / Celâl'e yolladıkları (tn): belirtili isim tamlaması
Celâl'e (yt) yolladıkları (y): sıfat-fiil grubu
katil, günahkâr ve şeyh (ty) / fotoğrafları (tn): belirtisiz isim tamlaması
katil (i), günahkâr (i) / ve (be) / şeyh (i): bağlama grubu

13. Pazarlık gücünü artırmak için, o sıralar bazı tarikat kalıntılarıyla, Mehdi'yi bekleyenlerle ya da Fransa'da, Portekiz'de pinekleyen Osmanlı şehzadelerinden haber aldıklarını söyleyenlerle görüşüğünü ileri sürdü; hayâli kişilerden sonraları bize göstereceği mektuplar aldığını, evinde kendisini ziyarete gelen paşa ya da şeyh torunlarının kendisine sırlarla dolu el yazmaları ve vasiyetler bıraktıklarını, gece yarıları tuhaf kişilerin gazeteye kendisini görmeye geldiklerini iddia etti. (s. 299)

Yukarıdaki metinde iki cümle vardır.

1. Cümle

Pazarlık gücünü artırmak için, o sıralar bazı tarikat kalıntılarıyla, Mehdi'yi bekleyenlerle ya da Fransa'da, Portekiz'de pinekleyen Osmanlı şehzadelerinden haber aldıklarını söyleyenlerle görüşüğünü ileri sürdü.

Cümlelerin Öğeleri:

ileri sürdü: yüklem

(o): özne

pazarlık gücünü artırmak için o sıralar bazı tarikat kalıntılarıyla, Mehdi'yi bekleyenlerle ya da Fransa'da, Portekiz'de pinekleyen Osmanlı şehzadelerinden haber aldıklarını söyleyenlerle görüştüğü: belirtili nesne

Kelime Grupları:

İleri(i) sür-(f): birleşik fiil grubu

pazarlık gücünü artırmak için (z) o sıralar (z) bazı tarikat kalıntılarıyla, Mehdi'yi bekleyenlerle ya da Fransa'da, Portekiz'de pinekleyen Osmanlı şehzadelerinden haber aldıklarını söyleyenlerle (z) görüştüğü (y): sıfat-fiil grubu

pazarlık gücünü artırmak (i) için (e): edat grubu

pazarlık gücünü (bln) artırmak (y): isim-fiil grubu

pazarlık (ty) / gücü (tn): belirtisiz isim tamlaması

o (i) / sıralar (e): edat grubu

bazı tarikat kalıntılarıyla (i), / Mehdi'yi bekleyenlerle (i) / ya da (be) / Fransa'da, Portekiz'de pinekleyen Osmanlı şehzadelerinden haber aldıklarını söyleyenlerle (i): bağlama grubu

bazı (s) / tarikat kalıntıları (i): sıfat tamlaması

tarikat (ty) / kalıntıları (tn): belirtisiz isim tamlaması

Mehdi'yi (bln) bekleyenler (y): sıfat-fiil grubu

Fransa'da, Portekiz'de pinekleyen Osmanlı şehzadelerinden (yt) haber aldıklarını (bln) söyleyenler (y): sıfat-fiil grubu

Fransa'da, Portekiz'de pinekleyen (s) / Osmanlı şehzadeleri (i): sıfat tamlaması

Fransa'da (yt), Portekiz'de (yt) pinekleyen (y): sıfat-fiil grubu

Osmanlı (ty) / şehzadeleri (tn): belirtisiz isim tamlaması

Haber(i) al-(f): birleşik fiil grubu

2. Cümle

Hayâli kişilerden sonraları bize göstereceği mektuplar aldığını, evinde kendisini ziyarete gelen paşa ya da şeyh torunlarının kendisine sırlarla dolu el yazmaları ve vasiyetler bıraktıklarını, gece yarısı tuhaf kişilerin gazeteye kendisini görmeye geldiklerini iddia etti.

Cümlelerin Öğeleri:

iddia etti: yüklem

(o): özne

hayâli kişilerden sonraları bize göstereceği mektuplar aldığı: belirtili nesne

evinde kendisini ziyarete gelen paşa ya da şeyh torunlarının kendisine sırlarla dolu el yazmaları ve vasiyetler bıraktıklarını: belirtili nesne

gece yarıları tuhaf kişilerin gazeteyle kendisini görmeye geldiklerini: belirtili nesne

Kelime Grupları:

İddia (i) et- (f): birleşik fiil grubu

hayâli kişilerden (yt) sonraları bize göstereceği mektuplar (bsn) aldığı (y): sıfat-fiil grubu

hayâli (s) kişiler (i): sıfat tamlaması

sonraları bize göstereceği (s) / mektuplar (i): sıfat tamlaması

sonraları (z) bize (yt) göstereceği (y): sıfat-fiil grubu

evinde kendisini ziyarete gelen paşa ya da şeyh torunlarının (ty) / kendisine sırlarla dolu el yazmaları ve vasiyetler bıraktıkları (tn): belirtili isim tamlaması

evinde kendisini ziyarete gelen(s) / paşa ya da şeyh torunları (i): sıfat tamlaması

evinde (yt) kendisini (bln) ziyarete (yt) gelen (y): sıfat-fiil grubu

paşa ya da şeyh (ty) / torunları (tn): belirtisiz isim tamlaması

paşa (i) / ya da (be) / şeyh (i): bağlama grubu

kendisine (yt) sırlarla dolu el yazmaları ve vasiyetler (bsn) bıraktıkları (y): sıfat-fiil grubu

sırlarla dolu (s) / el yazmaları ve vasiyetler (i): sıfat tamlaması

sırlarla dolu: vasıta grubu

el yazmaları (i) / ve (be) / vasiyetler (i): bağlama grubu

el (ty) / yazmaları (tn): belirtisiz isim tamlaması

gece yarıları (z) gazeteyle (yt) kendisini görmeye (z) tuhaf kişilerin geldiklerini (y): sıfat-fiil grubu

gece (ty) / yarıları (tn): belirtisiz isim tamlaması

kendisini (bln) görmeye (y): isim-fiil grubu

tuhaf kişilerin (ty) / geldikleri (tn): belirtili isim tamlaması

tuhaf (s) / kişiler (i): sıfat tamlaması

14. Bir halıcı dükkânının vitrinine bakarken, içinden gelen bir dürtüyle, sergilenen halıları daha önceden gördüğünü, kendi çamurlu ayakkabıları ve eski terlikleriyle yıllarca onlara bastığını, kapı önünde kahvesini içerek şüpheyle kendisine bakan dikkatli dükkâncıyı iyi tanıdığını, dükkânın küçük üçkâğıtçılıklar ve küçük kazıklanmalarla dolu tarihini ve toz kokan hikâyesini, kendi hayatı gibi bildiğini düşündü. (s. 305)

Cümlelerin Öğeleri:

düşündü: yüklem

(o): özne

bir halıcı dükkânının vitrinine bakarken: zarf

içinden gelen bir dürtüyle: zarf

sergilenen halıları daha önceden gördüğünü: belirtili nesne

kendi çamurlu ayakkabıları ve eski terlikleriyle yıllarca onlara bastığını: belirtili nesne

kapı önünde kahvesini içerek şüpheyle kendisine bakan dikkatli dükkâncıyı iyi tanıdığını: belirtili nesne

dükkânın küçük üçkâğıtçılıklar ve küçük kazıklanmalarla dolu tarihini ve toz kokan hikâyesini kendi hayatı gibi bildiğini: belirtili nesne

Kelime Grupları:

bir halıcı dükkânının vitrinine (yt) bakarken (y): zarf-fiil grubu

bir halıcı dükkânının (ty) / vitrini (tn): belirtili isim tamlaması

bir (s) / halıcı dükkânı (i): sıfat tamlaması

halıcı (ty) / dükkânı (tn): belirtisiz isim tamlaması

içinden gelen (s) / bir dürtü (i): sıfat tamlaması

içinden(i) gel-(f): birleşik fiil grubu

bir (s) / dürtü (i): sıfat tamlaması

sergilenen halıları (bln) daha önceden (z) gördüğünü (y): sıfat-fiil grubu

sergilenen (s) / halılar (i): sıfat tamlaması

daha (s) önce (i): sıfat tamlaması

kendi çamurlu ayakkabıları ve eski terlikleriyle (z) yıllarca (z) onlara (yt) bastığını (y): sıfat-fiil grubu

kendi (s) / çamurlu ayakkabıları ve eski terlikleri (i): sıfat tamlaması

çamurlu ayakkabıları (i) / ve (be) / eski terlikleri (i): bağlama grubu

çamurlu (s) / ayakkabılar (i): sıfat tamlaması

eski (s) / terlikler (i): sıfat tamlaması

kapı önünde kahvesini içerek şüpheyle kendisine bakan dikkatli dükkâncıyı (bln) iyi (z) tanıdığını (y): sıfat-fiil grubu

kapı önünde kahvesini içerek şüpheyle kendisine bakan (s) / dikkatli dükkâncı (i): sıfat tamlaması

kapı önünde kahvesini içerek (z) şüpheyle (z) kendisine (yt) bakan (i): sıfat-fiil grubu

kapı önünde (yt) kahvesini (bln) içerek (y): zarf-fiil grubu

kapı (s) / önu (tn): belirtisiz isim tamlaması

dikkatli (s) / dükkâncı (i): sıfat tamlaması

dükkânın küçük üçkâğıtçılıklar ve küçük kazıklanmalarla dolu tarihini ve toz kokan hikâyesini (bln) kendi hayatı gibi (z) bildiğini (y): sıfat-fiil grubu

dükkânın (ty) / küçük üçkâğıtçılıklar ve küçük kazıklanmalarla dolu tarihini ve toz kokan hikâyesi (tn): belirtili isim tamlaması

küçük üçkâğıtçılıklar ve küçük kazıklanmalarla dolu tarihini (i) / ve (be) / toz kokan hikâyesini (i): bağlama grubu

küçük üçkâğıtçılıklar ve küçük kazıklanmalarla dolu (s) / tarih (i): sıfat tamlaması

küçük üçkâğıtçılıklar ve küçük kazıklanmalarla dolu: vasıta grubu

küçük üçkâğıtçılıklar (i) / ve (be) / küçük kazıklanmalar (i): bağlama grubu

küçük (s) / üçkâğıtçılıklar (i): sıfat tamlaması

küçük (s) / kazıklanmalar (i): sıfat tamlaması

toz kokan (s) / hikâye (i): sıfat tamlaması

toz (bsn) kokan (y): sıfat-fiil grubu

kendi hayatı (i) gibi (e): edat grubu

kendi (s) / hayatı (i): sıfat tamlaması

15. Törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır diye öldürmeden önce kurbanlarına işkence eden Beyoğlu haydutlarının geleneksel yöntemlerini düşün, iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin siyah beyaz orijinallerinin üzerine fırçayla renk süren gazetedeki rötuşçuların göğü neden hep Prusya mavisine ve çamurlu topraklarımızı niye hep İngiliz çimeni yeşiline boyadıklarını düşün. (s. 353)

Yukarıdaki metinde iki cümle vardır.

1. Cümle

Törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır diye öldürmeden önce kurbanlarına işkence eden Beyoğlu haydutlarının geleneksel yöntemlerini düşün.

Cümlelerin Öğeleri:

düşün: yüklem

(sen): özne

törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır diye öldürmeden önce kurbanlarına işkence eden Beyoğlu haydutlarının geleneksel yöntemlerini: belirtili nesne

Kelime Grupları:

törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır diye öldürmeden önce kurbanlarına işkence eden Beyoğlu haydutlarının (ty) / geleneksel yöntemleri (tn): belirtili isim tamlaması

geleneksel (s) / yöntem (i): sıfat tamlaması

törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır diye öldürmeden önce kurbanlarına işkence eden (s) / Beyoğlu haydutları (i): sıfat tamlaması

Beyoğlu (ty) / haydutları (tn): belirtisiz isim tamlaması

törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır diye (z) öldürmeden önce (z) kurbanlarına (yt) işkence eden (y): sıfat-fiil grubu

törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı vardır (i) diye (e): edat grubu

törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı bir parası, altını ya da bir sırrı (ö) vardır (y): cümle

törelere bağlı oldukları için belki hâlâ sakladığı (s) / bir parası, altını ya da bir sırrı: sıfat tamlaması

törelere bağlı oldukları için (z) belki (z) hâlâ (z) sakladığı (y): sıfat-fiil grubu

törelere bağlı oldukları (i) için (e): edat grubu

törelere (yt) bağlı oldukları (y): sıfat-fiil grubu

bağlı (i) ol- (f): birleşik fiil grubu

bir parası (i), / altını (i) / ya da (be) / bir sırrı (i): bağlama grubu

bir (s) / parası (i): sıfat tamlaması

bir (s) / sırrı (i): sıfat tamlaması
öldürmeden (i) önce (e): edat grubu
ışkence (i) et- (f): birleşik fiil

2. Cümle

İki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin siyah beyaz orijinallerinin üzerine fırçayla renk süren gazetedeği rötuşçuların göğü neden hep Prusya mavisine ve çamurlu topraklarımızı niye hep İngiliz çimeni yeşiline boyadıklarını düşün.

Cümlelerin Öğeleri:

düşün: yüklem

(sen): özne

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin siyah beyaz orijinallerinin üzerine fırçayla renk süren gazetedeği rötuşçuların göğü neden hep Prusya mavisine ve çamurlu topraklarımızı niye hep İngiliz çimeni yeşiline boyadıklarını: belirtili nesne

Kelime Grupları:

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin siyah beyaz orijinallerinin üzerine fırçayla renk süren gazetedeği rötuşçuların (ty) / göğü neden hep Prusya mavisine ve çamurlu topraklarımızı niye hep İngiliz çimeni yeşiline boyadıkları(tn): belirtili isim tamlaması

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin siyah beyaz orijinallerinin üzerine fırçayla renk süren (s) / gazetedeği rötuşçular (i): sıfat tamlaması

gazetedeği (s) / rötuşçular (i): sıfat tamlaması

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin siyah beyaz orijinallerinin üzerine (yt) fırçayla (z) renk (bsn) süren (y): sıfat-fiil grubu

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin siyah beyaz orijinallerinin (ty) / üzeri (tn): belirtili isim tamlaması

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimlerinin (ty) / siyah beyaz orijinalleri (tn): belirtili isim tamlaması

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek asılmış (s) / cami, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu resimleri (i): sıfat tamlaması

iki bin beş yüz berber dükkânının duvarlarına (yt) 'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden kesilerek (z) asılmış (y): sıfat-fiil grubu

iki bin beş yüz berber dükkânının (ty) / duvarları (tn): belirtili isim tamlaması

iki bin beş yüz (s) / berber dükkânı (i): sıfat tamlaması

iki bin beş yüz: sayı grubu

iki (s) / bin (i): sıfat tamlaması

beş (s) / yüz (i): sıfat tamlaması

'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi dergilerden (yt) kesilerek (y): zarf-fiil grubu

'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' gibi (s) / dergiler (i): sıfat tamlaması

'Hayat', 'Ses', 'Pazar', 'Posta', '7 Gün', 'Yelpaze', 'Peri', 'Revü', 'Hafta' (i) gibi (e): edat grubu

camı, dansöz, köprü, Türkiye güzeli ve futbolcu (ty) / resimleri (tn): belirtisiz isim tamlaması

camı (i), / dansöz (i), / köprü (i) / , Türkiye güzeli (i) / ve (be) / futbolcu (i): bağlama grubu

Türkiye (ty) / güzeli (tn): belirtisiz isim tamlaması

siyah beyaz (s) / orijinalleri (i): sıfat tamlaması

siyah beyaz: tekrar grubu

göğü neden hep Prusya mavisine (boyadıkları) (i) / ve (be) / çamurlu topraklarımızı

niye hep İngiliz çimeni yeşiline boyadıkları (i): bağlama grubu

göğü (bln) neden (z) hep (z) Prusya mavisine (yt) (boyadıkları) (y): sıfat-fiil grubu

Prusya (ty) / mavisı (tn): belirtisiz isim tamlaması

çamurlu topraklarımızı (bln) niye (z) hep (z) İngiliz çimeni yeşiline (yt) boyadıkları (y):
sıfat-fiil grubu

çamurlu (s) / topraklarımızı (i): sıfat tamlaması

İngiliz çimeni (ty) / yeşili (tn): belirtisiz isim tamlaması

İngiliz (ty) / çimeni (tn): belirtisiz isim tamlaması

16. Çevrede ‘Alâaddin’in dükkânı’ olarak bilinen bu dükkâna kız kardeşin ağır ağır yürüyerek yaklaşp nasıl girdiğini, ağacın kökünü kendini siper eden Alâaddin’in onu nasıl göremediğini, gazeteci, önemli bir sahnenin filmini geri sardırıp yeniden yeniden seyreden bir dedektif gibi yeniden yeniden yazmıştı. (s. 401)

Cümlelerin Öğeleri:

yazmıştı: yüklem

gazeteci: özne

çevrede ‘Alâaddin’in dükkânı’ olarak bilinen bu dükkâna kız kardeşin ağır ağır yürüyerek yaklaşp nasıl girdiğini: belirtili nesne

ağacın kökünü kendini siper eden Alâaddin’in onu nasıl göremediğini: belirtili nesne

önemli bir sahnenin filmini geri sardırıp yeniden yeniden seyreden bir dedektif gibi:
zarf

yeniden yeniden: zarf

Kelime Grupları:

çevrede ‘Alâaddin’in dükkânı’ olarak bilinen bu dükkâna (yt) kız kardeşin ağır ağır yürüyerek yaklaşp nasıl girdiği (y): sıfat-fiil grubu

çevrede ‘Alâaddin’in dükkânı’; olarak bilinen (s) / bu dükkân (i): sıfat tamlaması

çevrede (yt) ‘Alâaddin’in dükkânı’ olarak (z) bilinen (y): sıfat-fiil grubu

‘Alâaddin’in dükkânı’ (i) ol- (yf): birleşik-fiil grubu

Alâaddin’in (ty) / dükkânı (tn): belirtili isim tamlaması

bu (s) / dükkân (i): sıfat tamlaması

kız kardeşin (ty) / ağır ağır yürüyerek yaklaşp nasıl girdiği (tn): belirtili isim tamlaması

kız (s) / kardeş (i): sıfat tamlaması

ağır ağır yürüyerek yaklaşp (z) nasıl (z) girdiği (y): sıfat-fiil grubu

ağır ağır yürüyerek (z) yaklaşp (y): zarf-fiil grubu

ağır ağır (z) yürüyerek (y): zarf-fiil grubu

ağır ağır: tekrar grubu

ağacın kökünü kendini siper eden Alâaddin'in (ty) / onu nasıl göremediği (tn): belirtili isim tamlaması

ağacın kökünü kendini siper eden (s) / Alâaddin (i): sıfat tamlaması

ağacın kökünü (bln) kendini (bln) siper eden (y): sıfat-fiil grubu

ağacın (ty) / kökü (tn): belirtili isim tamlaması

siper (i) et- (f): birleşik fiil

onu (bln) nasıl (z) göremediği (y): sıfat-fiil grubu

önemli bir sahnenin filmini geri sardırıp yeniden yeniden seyreden bir dedektif (i)

gibi (e): edat grubu

önemli bir sahnenin filmini geri sardırıp yeniden yeniden seyreden (s) / bir dedektif (i): sıfat tamlaması

önemli bir sahnenin filmini geri sardırıp (z) yeniden yeniden (z) seyreden (y): sıfat-fiil grubu

önemli bir sahnenin filmini (bln) geri (z) sardırıp (y): zarf-fiil grubu

önemli bir sahnenin (ty) / filmi (tn): belirtili isim tamlaması

önemli (s) / bir sahne (i): sıfat tamlaması

bir (s) / sahne (i): sıfat tamlaması

yeniden yeniden: tekrar grubu

seyret-: birleşik fiil

bir (s) / dedektif (i): sıfat tamlaması

SONUÇ

Bu çalışmada, Türk edebiyatının çağdaş yazarlarından Orhan Pamuk'un "Kara Kitap" adlı romanı söz dizimi açısından incelenmiştir. Çalışmamız iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde Orhan Pamuk'un hayatı, edebî kişiliği ve romanları hakkında çeşitli kaynaklar taranarak bilgi verilmiştir. İkinci bölümde sırasıyla cümle başlığı altında cümlelerin ögeleri ve cümle dışı ögeler, kelime grupları ve cümle çeşitleri ayrıntılı bir şekilde sınıflandırılmış, tanımlanmış, Kara Kitap'tan alınan örneklerle desteklenmiştir.

Araştırmacıların söz dizimi kitaplarındaki farklı görüş ve konu ile alakalı farklı sınıflandırmalarına yer verilmiştir. Söz dizimi ile ilgili kaynaklarda yer almayan fakat araştırmacılar tarafından eksikliği fark edilerek ortaya konulan bazı yeni kelime grubu önerilerine yer verilmiştir. Muna Yüceol Özözen (2000) ve Sedat Balyemez'in (2008) "saat grubu", Sedat Balyemez'in (2014) "tarih grubu", Caner Kerimoğlu'nun (2016) "cümle öbeği", Abdurrahman Özkan'ın (2018) "özel isim grubu", Hasan Karaca'nın (2019) "ölçü grubu", Anıl Çelik'in (2021) "kısa çizgi öbeği" önerileri Kelime Grupları başlığı altında gösterilmiştir.

Türk edebiyatının dili en iyi kullanan yazarlarından olan Orhan Pamuk'un kelime gruplarını büyük bir ustalıkla kullanarak eserine güçlü bir anlatım, ifade zenginliği kattığı görülmüştür. Yazarın yazmış olduğu eserde kelime gruplarının çeşitliliği ve zenginliği oldukça dikkat çekicidir. Eserde kelime grubunun bir unsurunun farklı bir kelime grubu olduğu örneklerine rastlanmış ve ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, içerik kısmında da dikkat çekilmesi amacıyla yer verilmiştir. Bu sebeple bazı cümleler, birden fazla başlık altında örnek olarak gösterilmiştir.

Sonrasında "Cümlelerin Bağlanma Şekilleri", "Yüklemin Türüne Göre Cümleler", "Yüklemin Yerine Göre Cümleler" ve "Cümlelerin Anlam Özellikleri" konu başlıkları hakkında bilgi verilerek romandan örneklerle desteklenmiştir. Son olarak romandan seçilen cümlelerin tahlili yapılmış, bu cümlelerin ögeleri ve kelime grupları ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Çalışmada faydalanan kaynaklar ise kaynakça kısmında verilmiştir.

Söz dizimi kitaplarına bakıldığında çoğu dil bilimci benzer tasnifler yapsa da birbirlerinden oldukça farklı sınıflandırmalara rastlanmıştır. Çalışmamızda, diğer araştırmacıların görüş, tanım ve sınıflandırmaları incelenmiş, Leyla Karahan'ın tasnifi esas alınmıştır.

Örneklerin bulunamadığı durumlarda aktarma cümlelerinden faydalanılmıştır. Buna rağmen, incelediğimiz eserde, -Asl sıfat-fiil eki taşıyan sıfat-fiil grubuna, eyle-yardımcı fiili ile oluşan birleşik fiil grubuna, “fiil + sıfat-fiil + bulun-” yardımcı fiili ile oluşan birleşik fiil grubuna, tezlik bildiren yaz- fiiliyle, devamlılık bildiren koy- ve gör-fiilleriyle oluşan birleşik fiillere ve -CA eşitlik eki taşıyan kısaltma grubuna yer verilmediği belirlenmiş ve eserde böyle bir örneğe rastlanılmadığı belirtilmiştir.

Uzun ve karmaşık cümlelerin yoğun olmasıyla okuyucuyu zorlayan eser, genel itibariye kurallı ve fiil cümlelerinden oluşmuştur. Farklı şekillerde birbirine bağlanan cümlelere rastlanmış, bu örnekler çalışmamızda yer verilmiştir.

Romandan örnekler verilirken metnin orijinalliğine sadık kalınmış, herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Çalışmamızda, Orhan Pamuk’u tercih etmemizdeki en önemli sebep, dili ve edebiyatı güçlü kullanan yazardan alacağımız cümlelerle Türkiye Türkçesi söz dizimine nitelikli örnekler kazandırabileceğimiz düşüncesidir. İncelemiş olduğumuz Kara Kitap romanının Türkçenin söz dizimi üzerine yapılan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktan, B. (2016). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Ay, Ö. (2020). Olumsuzluk. *Türkçede Dilbilgisel Uamlar*. (s.319-376). Erdoğan Boz (Ed.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Balyemez, S. (2014). *Türkiye Türkçesinde Tarih İfade Etmek İçin Kullanılan Yapıların Söz Dizimi Bakımından İncelenmesi*, VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiri Kitabı I (s.159-167). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Balyemez, S. (2008). *Türkiye Türkçesinde Dakikalı Saat İfadeleri ve Saat Grubu*, Dil Araştırmaları Dergisi, 2: 87-92.
- Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Boz, E. (2009). *Türkiye Türkçesinde “Özne” Durumbiçimbirimi Alabilir mi?*. Turkish Studies, 4(3): 2371-2377.
- Boz, E. (2007). *Adın Yükleme (Nesne) Durumu ve Tümceinin Nesne Ögesi Üzerine*. Turkish Studies. 2(2): 102-108.
- Böler, T. (2021). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Brendemoen, B. (2021). Orhan Pamuk- Bir Türkçe Sözdizimi Yenilikçisi. *Kara Kitap Tartışmaları* (s.127-140). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bulak, Ş., (2013). *Özne Türleri Üzerine*. Turkish Studies. 8(1): 1101-1127.
- Cengiz, S. (2010). *Orhan Pamuk’un Romanlarında Doğu-Batı İkilemi*. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 12: 63-88.
- Çelik, A. (2021). *Türkiye Türkçesinde Bir Söz Dizimi Terimi Önerisi: Kısa Çizgi Öbeği (Kısa Çizgi İşaretiyle Kurulmuş Bütünleşiklik Bildiren Öbek)*. Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi. 8(2): 147-165.

Delice, H. İ. (2012). *Cümle Nasıl Tanımlanmalıdır?*. Turkish Studies. 7(1): 37-40.

Delice, H. İ. (2018). *Türkçe Sözdizimi*. İstanbul: Asitan Kitap.

Demir, F. (2011). *Orhan Pamuk'un Romanları Üzerine Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erciyes, C. (10.12.2014). Yoksul Kahramanım Mevlüt, Hamlet Gibidir. <https://web.archive.org/web/20150721043421/http://kitap.radikal.com.tr/makale/haber/yoksul-kahramanim-mevlut-hamlet-gibidir-411342>, (14.12.2021).

Ergin, M. (2020). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Gülsevin, S., Ay, Ö., Dinar, T., Çetinkaya, B. ve Alan, N. (2020). *Türkiye Türkçesi IV Sözdizimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Gülsevin, S. (2021). *Farklı Yapılardaki Bağlama Grupları Üzerine*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 53: 1-11.

Gülsevin, S. (2001), *Öznesi Gösterilmeyen Bir Cümle Tipi Daha*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2: 197-204.

Gülsevin, S. (2011), *Geçişli Fiillerle Kurulmuş "Deyimleşmiş Birleşik Fiiller"ın Yüklem Olduğu Cümlelerde Nesne Meselesi*. Turkish Studies. 6(1): 1181-1185.

Gülsevin, S. (2022). *De- Fiiliyle Yapılan Bir Eksiltili Cümle Tipi Üzerine*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. 11(2): 527-537.

Gülsevin, S. (2020). *Zarf-fiil Eklerinin Cümle Sıralama İşlevi ve Bunun Söz Dizimindeki Yeri Üzerine*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-BELLETEN. 69: 135-146.

Gülsoy, M. (2018). Yaratıcı Yazar: O Öteki Kişi. *Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası* (s. 19-28). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Güngör, B. (2021). *Veba Geceleri: Bir Alegorik Kurgu, İki Büyük Siyasi Figür*. Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi. 1(1): 18-35.

Kahraman, T. (2001). *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*. Ankara: Dumat Basımevi.

Karaağaç, G. (2017). *Türkçenin Sözdizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Karaca, H. (2019). *Yeni Bir Kelime Grubu Önerisi: Ölçü Grubu*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 23: 2037-2042.

Karaca, H. (2018). *Türkiye Türkçesinde Sadece Sayılarla Kurulan Söz Dizimsel Yapılar*. Gaziantep University Journal of Social Sciences. 17(3): 814-819.

Karahan, L. (2016). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Karahan, L. (2012). *Türkçede “-DAn biri” Yapılı Kelime Grupları Üzerine*. Dil Araştırmaları. 11(11): 9-15.

Kerimoğlu, C. (2016). *Sözcük Öbeği Olarak Cümle ve Bir Öbek Önerisi*. Türkiyat Mecmuası. 26(2): 241-245.

Kerimoğlu, C. (2008). *Özne Yükleme Uyumu Bakımından Farklı Cümle Tipi*. Turkish Studies. 3(7): 749-756.

Korkmaz, Z. (2005). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu

Küçük, S., Ünal, Ü. (2018). *Özne Türleri mi, Öznenin Özellikleri mi?*. Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi. 7(16): 1-7.

Kutlu, M. (2021). Kara Kitap. *Kara Kitap Tartışmaları* (s. 29-33). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Madra, Ö., Özbay, Ö. (04.06.2021). “Veba Geceleri”: Orhan Pamuk’la Söyleşi. <https://acikradio.com.tr/acik-gazete/veba-geceleri-orhan-pamukla-soylesi>, (17.06.2021).

NTV(06.03.2016). Orhan Pamuk: Alışkanlık olduğu için yazıyorum.
https://www.ntv.com.tr/sanat/aliskanlik-oldugu-icin-yaziyorum,Mc6_3xxQP0G0dz8sos1crA, (21.12.2021).

Oskay, Ç. (30.01.2016). Orhan Pamuk: Bizi terk eden bir babayla büyüdüm.
<https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/orhan-pamuk-bizi-terk-eden-bir-babayla-buyudum-40047198>, (22.12.2021).

Özkan, A. (2018). *Bir Söz Dizimi Terimi: Özel İsim Grubu*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 43: 1-11.

Özkan, A. (2004). *Türkiye Türkçesinde Kısaltma Grupları*. Arayışlar: İnsan Bilimleri Araştırmaları. 6(11): 127-144.

Özmen, M. (2016). *Türkçenin Sözdizimi*. Adana: Karahan Kitabevi.

Özözen, Y. M. (2000). *Türkiye Türkçesinde Saat Anlatımlarının Sözdizimsel Yapısı*. Dil Dergisi. 89: 76-80.

Öztürk, Ş. (08.04.2021). Orhan Pamuk, Veba Geceleri'ni anlattı: Minger Adası Türkiye'yi gösteren bir alegorinin çıkış noktası değildir.
<https://www.gazeteduvar.com.tr/orhan-pamuk-veba-gecelerini-anlatti-minger-adasi-turkiyeyi-gosteren-bir-alegorinin-cikis-noktasi-degildir-haber-1518449>, (23.12.2021).

Pamuk, O. (2021). *İstanbul: Hatıralar ve Şehir*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Pamuk, O. (2020). *Kara Kitap*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Pamuk, O. (2020). *Manzaradan Parçalar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Pamuk, O. (2011). *Saf ve Düşünceli Romancı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pamuk, O. (1999). *Öteki Renkler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sev, G. (2012). *Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler Bağlama Grubu Oluşturabilir mi?*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 12(2): 107-122.

TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Turan, Z. (1999). *Öznenin Cümledeki Kimlik Problemi*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. 13: 79-83.

Uzun, E. (2014), *Orhan Pamuk'un Sessiz Ev ve Kar Romanlarının Sözdizimsel Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üstünova, K. (2004). *Dede Korkut Destanları ve Sentaktik Paralelizmde Eksilti Yapıların Rolü*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. 46 (1998/1): 161-169.

Yaprak, T., Kıymaz, M. S. ve Sermisakçı, E. (2015). *Postmodernizm, Orhan Pamuk'un Postmodern Romanları ve Kafamda Bir Tuhaflık*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 3(10): 651-685.

Yaprak, T. (2012), *Postmodernizmin Orhan Pamuk'un Romanlarındaki Yansımaları*, (Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücel, T. (2021). *Kara Kitap. Kara Kitap Tartışmaları* (s. 55-62). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.